

ПРОГРАМА

ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА

СРЕДА НА ОБЩИНА ОМУРТАГ

2020 – 2027 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ.....	5
СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ	8
СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ И ТЕРМИНИ	10
ВЪВЕДЕНИЕ.....	14
1. АНАЛИЗ НА СРЕДАТА.....	16
1.1. ПРИРОДО-ГЕОГРАФСКА И ТЕРИТОРИАЛНО-АДМИНИСТРАТИВНА ХАРАКТЕРИСТИКА.....	16
1.1.1. МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ, СЪСЕДНИ ОБЩИНИ.....	16
1.1.2. БАЛАНС НА ТЕРИТОРИИТЕ	17
1.1.3. РЕЛЕФ	18
1.1.4. КЛИМАТ	19
1.1.4.1. Температура на въздуха.....	20
1.1.4.2. Слънчева радиация. Слънчево греене	21
1.1.4.3. Валежи	23
1.1.4.4. Снежна покривка.....	24
1.1.4.5. Влажност на въздуха.....	25
1.1.4.6. Преобладаващи ветрове.....	25
1.1.4.7. Мъгли, градушки, слани	25
1.1.5. ПОЛЕЗНИ ИЗКОПАЕМИ.....	26
1.1.6. НАСЕЛЕНИ МЕСТА В ОБЩИНАТА.....	26
1.1.7. НАСЕЛЕНИЕ – БРОЙ, КОНЦЕНТРАЦИЯ	29
1.2. КОМПОНЕНТИ И ФАКТОРИ НА ОКОЛНАТА СРЕДА	30
1.2.1. АТМОСФЕРЕН ВЪЗДУХ.....	30
1.2.1.1. Състояние на качеството на въздуха	31
1.2.1.1.1. Фини прахови частици – ФПЧ ₁₀	32
1.2.1.1.2. Серен диоксид – SO ₂	34
1.2.1.1.3. Азотен диоксид – NO ₂	37
1.2.1.1.4. Озон – O ₃	39
1.2.1.2. Източници на емисии на територията на община Омуртаг	42
1.2.1.2.1. Емисии от битово отопление	43
1.2.1.2.2. Емисии от автомобилния транспорт	44
1.2.1.2.3. Емисии от промишлени дейности	46
1.2.1.3. Неприятни миризми	48
1.2.2. ВОДИ	49
1.2.2.1. Повърхностни води	51

1.2.2.1.1. Хидроложки условия	51
1.2.2.1.2. Реки.....	52
1.2.2.1.3. Езера	54
1.2.2.1.4. Състояние на повърхностните водни тела, разположени на територията на община Омуртаг.....	55
1.2.2.2. Подземни води.....	56
1.2.2.2.1. Състояние на подземните води на територията на община Омуртаг	58
1.2.2.3. Минерални води	60
1.2.2.4. Питейни води.....	60
1.2.2.5. Водоснабдяване на населените места.....	62
1.2.2.5.1. Водни ресурси	63
1.2.2.5.2. Състояние на водопроводната мрежа.....	64
1.2.2.6. Канализационна система на населените места.....	65
1.2.2.6.1. Обекти, формиращи отпадъчни води.....	66
1.2.2.6.2. Състояние на отпадъчните води, зауствани във водни обекти.....	67
1.2.3. ОТПАДЪЦИ.....	68
1.2.3.1. Видове генерирани отпадъци на територията на община Омуртаг	72
1.2.3.1.1. Битови отпадъци.....	72
1.2.3.1.2. Специфични отпадъчни потоци.....	80
1.2.3.1.3. Производствени отпадъци.....	83
1.2.3.1.4. Строителни отпадъци	84
1.2.3.1.5. Утайки от ПСОВ	87
1.2.3.2. Съществуващи практики за третиране и събиране и транспортиране на.....	88
1.2.3.2.1. Третиране на отпадъци	88
1.2.3.2.2. Събиране и транспортиране на отпадъци	96
1.2.3.3. Предотвратяване и намаляване на риска за човешкото здраве и околната среда от стари замърсявания с битови и други отпадъци.....	103
1.2.4. ПОЧВИ И НАРУШЕНИ ТЕРЕНИ	105
1.2.4.1. Обща характеристика на почвите	105
1.2.4.2. Замърсяване на почвите в община Омуртаг	106
1.2.4.2.1. Замърсяване на почвата с тежки метали и металоиди.....	108
1.2.4.2.2. Замърсяване на почвата с тежки устойчиви органични замърсители (УОЗ), включително нефтопродукти и пестициди.	108
1.2.4.2.3. Замърсяване на почвата с нитрати.....	109
1.2.4.2.4. Замърсяване на почвите с отпадъци.....	110
1.2.4.3. Заблатени почви	110
1.2.4.4. Ерозирали почви.....	110
1.2.4.5. Вкислени и засолени почви	111

1.2.4.6. Физически нарушени почви	112
1.2.4.6.1. Нарушени терени от добивни дейности.....	112
1.2.4.6.2. Запечатване	112
1.2.4.6.3. Свлачища.....	112
1.2.5. ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ, ГОРИ И БИОРАЗНООБРАЗИЕ	114
1.2.5.1. Гори и горско стопанство	115
1.2.5.1.1. Обща характеристика.....	115
1.2.5.1.2. Видово разнообразие	119
1.2.5.1.3. Функционална принадлежност	122
1.2.5.1.4. Санитарно състояние на гората	123
1.2.5.2. Защитени територии (ЗТ) в община Омуртаг	124
1.2.5.2.1. Защитени зони по НАТУРА 2000	124
1.2.5.2.2. Защитени местности (ЗМ)	127
1.2.5.2.3. Природни забележителности (ПЗ).....	127
1.2.5.3. Обекти на ловен туризъм.....	127
1.2.5.4. Билки с търговско значение, находища, използване	130
1.2.6. ШУМ	136
1.2.6.1. Излъчване на шум в околната среда – общи положения.....	136
1.2.6.2. Източници на шум.....	137
1.2.7. ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ.....	141
1.3. ИКОНОМИЧЕСКИ ФАКТОРИ	144
1.3.1. ОТРАСЛОВА СТРУКТУРА НА ОБЩИНСКАТА ИКОНОМИКА	144
1.3.1.1. Селско и горско стопанство	150
1.3.1.2. Туризъм	154
1.3.2. СЪСТОЯНИЕ НА ИНФРАСТРУКТУРАТА В ОБЩИНАТА.....	155
1.3.2.1. Транспортна инфраструктура	155
1.3.2.2. Водоснабдителна и канализационна инфраструктура.....	157
1.3.2.3. Енергийни мрежи, ВЕИ и енергийна ефективност	158
1.3.2.4. Телекомуникации	161
1.4. ФИНАНСОВИ ПОКАЗАТЕЛИ	162
1.4.1. БЮДЖЕТ НА ОБЩИНАТА.....	163
1.4.1.1. Приходи.....	163
1.4.1.2. Разходи	164
1.5. ДЕМОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА	166
1.5.1. ПОДХОД ПРИ ОЦЕНКАТА	166
1.5.2. ПРИРАСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО	167

1.5.3. РАЖДАЕМОСТ	170
1.5.4. СМЪРТНОСТ	171
1.5.5. МИГРАЦИЯ	172
1.5.6. ВЪЗРАСТОВА СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО	173
1.5.7. ЗАБОЛЕВАЕМОСТ	176
1.6. СОЦИАЛНО – ИКОНОМИЧЕСКИ ФАКТОРИ	178
1.6.1. СРЕДНО-ГОДИШЕН ДОХОД НА ЧОВЕК ОТ НАСЕЛЕНИЕТО	178
1.6.2. ТРУДОВА ЗАЕТОСТ И БЕЗРАБОТИЦА	178
1.6.2.1. Заетост	179
1.6.2.2. Безработица	181
1.7. УПРАВЛЕНСКИ ФАКТОРИ	183
1.7.1. ОТГОВОРНОСТИ И ЗАДАЧИ	183
1.7.2. ОБЩИНСКИ НАРЕДБИ	186
1.7.3. СЪТРУДНИЧЕСТВО	187
1.7.3.1. Обмен на информация и сътрудничество с регионални органи на централни ведомства, от компетенциите, на които са въпросите по опазване на околната среда	187
1.7.3.2. Сътрудничество със съседни общини	187
1.7.3.3. Информирание на обществеността	187
2. АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИТЕ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИТЕ И ЗАПЛАХИТЕ (SWOT) В ОБЛАСТТА НА ОПАЗВАНЕТО НА ОКОЛНАТА СРЕДА В ОБЩИНА ОМУРТАГ	188
3. ВИЗИЯ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА ОМУРТАГ	192
4. ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА	194
5. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ	197
6. ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОГРАМАТА	217
6.1. МОНИТОРИНГ, КОНТРОЛ, ОЦЕНКА И АКТУАЛИЗАЦИЯ НА ПРОГРАМАТА	217
6.2. КРИТЕРИИ ЗА КОНТРОЛ ПО ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОГРАМАТА	219
7. ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ	220

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ

Таблица 1.1.2. Баланс на територията на община Омуртаг към 31.12.2011 г.	17
Таблица 1.1.4.1-1. Температура на въздуха	21
Таблица 1.1.4.1-2. Средни дати на началото и края на периода с устойчиво задържане на температурата над 5 и 10 градуса	21
Таблица 1.1.4.2. Продължителност на слънчевото греење	23
Таблица 1.1.4.3-1. Средни сезонни и годишни суми на валежите	24
Таблица 1.1.4.3-2. Среден брой на засушаванията с продължителност над 10 дни	24
Таблица 1.1.4.4. Образуване и дебелина на снежната покривка	25
Таблица 1.1.6-1. Население и населени места в СИР и област Търговище.....	27
Таблица 1.1.6-2. Население на община Омуртаг по населени места	28
Таблица 1.1.6.2-1. Площ и гъстота на населението към 31.12.2019 г.	29
Таблица 1.2.1.1.1-1. Норми за опазване на човешкото здраве за замърсителя ФПЧ ₁₀	32
Таблица 1.2.1.1.1-2. Регистрирани максимални средноденонощни стойности на ФПЧ ₁₀ по месеци за 2019 г.....	33
Таблица 1.2.1.1.2-1. Норми за опазване на човешкото здраве и околната среда за серен диоксид - SO ₂	35
Таблица 1.2.1.1.2-2. Регистрирани максимални средноденонощни и средночасови стойности на SO ₂ по месеци за 2019 г.....	36
Таблица 1.2.1.1.3-1. Норми за опазване на човешкото здраве и околната среда за азотен диоксид - NO ₂	37
Таблица 1.2.1.1.3-2. Регистрирани максимални средночасови стойности за NO ₂ по месеци за 2019 г.....	38
Таблица 1.2.1.1.4-1. Норми за опазване на човешкото здраве за озон – O ₃	40
Таблица 1.2.1.1.4-2. Регистрирани максимални средночасови стойности за O ₃ (озон) по месеци за 2019 г.....	40
Таблица 1.2.1.2.3. Източници на емисии в атмосферния въздух на територията на община Омуртаг	46
Таблица 1.2.2.1.2. Списък на водни тела, категория „река“	54
Таблица 1.2.2.1.3. Списък на водни тела, категория „езеро“	54
Таблица 1.2.2.2. Подземни водни тела на територията на община Омуртаг	57
Таблица 1.2.2.4. Качество на питейната вода на водоснабдителна система „Кипилово“	61
Таблица 1.2.2.6.1. Обекти, формиращи отпадъчни води.....	66
Таблица 1.2.3. Битови отпадъци в България за периода 2011-2018 година	69
Таблица 1.2.3.1.1-1. Битови отпадъци и начин на третиране за периода 2015 – 2018 г..	73

Таблица 1.2.3.1.1-2. Количества битови отпадъци и норма на натрупване за периода 2010-2019 г.	74
Таблица 1.2.3.1.1-3. Обобщени данни за средните стойности на състава на БО за 2019 г. по сезони и средногодишно в %	75
Таблица 1.2.3.1.1-4. Обобщени данни за състава на СБО за 2019 г. в тонове.....	78
Таблица 1.2.3.1.2. Количество на разделно събрани отпадъци от опаковки.....	81
Таблица 1.2.3.1.4. Количество третирани строителни отпадъци на Регионално депо – Омуртаг от 2015 до 2019 г.	86
Таблица 1.2.3.2.1. Производствен капацитет на Регионално депо – Омуртаг	90
Таблица 1.2.3.2.2-1. Брой съдове за СБО по населени места.....	97
Таблица 1.2.3.2.2-2. Брой съдове за РСО по населени места.....	100
Таблица 1.2.4.2.2. Съхраняване на негодни за употреба ПРЗ.....	109
Таблица 1.2.5.1.-1. Разпределение на дървопроизводителната площ по средни надморски височини	116
Таблица 1.2.5.1.-2. Разпределение на дървопроизводителната площ по наклон на терена.....	117
Таблицы 1.2.5.1.-3. Разпределение на дървопроизводителната площ по изложение на терена.....	118
Таблицы 1.2.5.1.-4. Разпределение на дървопроизводителната и залесена площ по вид на основната скала	118
Таблица 1.2.5.1.-5. Разпределение на площта по сегашен видов състав и видове подходящи за месторастенето.....	120
Таблица 1.2.5.1.-6. Разпределение на залесената площ по вид на насаждението и бонитет	121
Таблица 1.2.5.1.-7. Разпределение на общата площ по вид на земите.....	122
Таблица 1.2.5.1.-8. Разпределение на на площта на общинските горски територии по функционална принадлежност.....	122
Таблица 1.2.5.1.-9. Разпределение на общата площ по групи гори и функции	123
Таблица 1.2.5.4. Лечебни растения с ограничителен и забранителен режим - 2020 г..	131
Таблица 1.2.6.1. Гранични стойности на нивата на шума.....	137
Таблица 1.2.6.2. Оператори на инсталации с издадени Комплексни разрешителни.....	140
Таблица 1.3.1-1. Икономически активни предприятия в област Търговище и община Омуртаг	144
Таблица 1.3.1-2. Структура на предприятията през 2018 г. в община Омуртаг	145
Таблица 1.3.1-3. Икономически активни предприятия в община Омуртаг по брой на заетите лица (брой)	145
Таблица 1.3.1-4. Предприятия в община Омуртаг по икономически дейности (брой).	145

Таблица 1.3.1-5. Обем на продажбите на активните предприятия (нетни приходи от продажби) в община Омуртаг	147
Таблица 1.3.1-6. Придобити дълготрайни материални активи в община Омуртаг	148
Таблица 1.3.1.1-1. Основни икономически показатели в сектор селско и горско стопанство в община Омуртаг	150
Таблица 1.3.1.1-2. Площи със земеделско предназначение	150
Таблица 1.3.1.1-3. Площи на основни селскостопански култури в дка за община Омуртаг 2016 – 2018 г.....	151
Таблица 1.3.1.1-4. Площи на основни видове трайни насаждения в дка в община Омуртаг 2016 – 2018 г.....	151
Таблица 1.3.1.1-5. Селскостопански животни по видове в община Омуртаг 2016 – 2018 г.	152
Таблица 1.3.1.2. Места за настянявяне в община Омуртаг	154
Таблица 1.3.2.1. Гъстота на пътната мрежа към 31.12.2011 г.....	156
Таблица 1.4.1.2-1. Разходи за делегираните от държавата дейности.....	164
Таблица 1.4.1.2-2. Разходи за държавни дейности, дофинансирани с общински приходи	165
Таблица 1.4.1.2-3. Разходи за местни дейности	165
Таблица 1.4.1.2-4. Приходи и разходи за дейности по опазване на околната среда	166
Таблица 1.5.2-1. Прираст на населението за периода 2011 - 2019 г.....	168
Таблица 1.5.2-2. Естествен и механичен прираст на населението в община Омуртаг – в брой.....	169
Таблица 1.5.2-3. Естествен и механичен прираст на населението в община Омуртаг на 1000 души – в промили (‰)	169
Таблица 1.5.3. Раждаемост	170
Таблица 1.5.4. Смъртност.....	171
Таблица 1.5.6. Възрастова структура на населението към 01.02.2011 г.	173
Таблица 1.6.1. Годишен доход средно на едно лице в лева	178
Таблица 1.6.2.1-1. Брой на заети лица по групи предприятия	179
Таблица 1.6.2.1-2. Брой на заети лица по икономически дейности	180
Таблица 1.6.2.2. Равнище на безработица.....	181
Таблица 2. Резултати от SWOT анализа по отношение опазване на околната среда на община Омуртаг	189
Таблица 6. План за действие към Програма за опазване на околната среда на община Омуртаг за периода 2020 – 2027 г.	198

СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ

Фигура 1.1.2. Баланс на територията на община Омуртаг по вид - %	18
Фигура 1.1.4.1. Средногодишни стойности на температурата в България.....	20
Фигура 1.1.4.2. Глобална хоризонтална слънчева радиация – България.....	22
Фигура 1.1.4.3. Средногодишни стойности на валежите в България (в мм)	23
Фигура 1.1.6. Относителен дял на населението в област Търговище по общини	27
Фигура 1.2.1. Райони за оценка и управление на КАВ в България	30
Фигура 1.2.1.1-1. Сравнение на максималната средноденонощна концентрация за 2019 г. със средноденонощната норма по показател ФПЧ_{10}	33
Фигура 1.2.1.1-2. Сравнение на средна годишна концентрация за 2019 г. и средна годишна норма по показател ФПЧ_{10}	34
Фигура 1.2.1.1.2-1. Сравнение на максималната средноденонощна и максималната средночасова концентрации за 2019 г. със СДН и СЧН по показател SO_2	36
Фигура 1.2.1.1.3-1. Сравнение на максималната средночасова концентрация за 2019 г. със средночасовата норма по показател NO_2	38
Фигура 1.2.1.1.3-2. Сравнение на средна годишна концентрация за 2019 г. и средна годишна норма по показател NO_2	39
Фигура 1.2.1.1.4-1. Сравнение на максималната средночасова концентрация за 2019 г. с прага за информирание на населението по показател O_3	41
Фигура 1.2.1.2.2. Възрастова структура на автомобилния парк в България	45
Фигура 1.2.2-1. Основни поречия в Дунавски район за басейново управление	50
Фигура 1.2.2-2. Основни поречия в Черноморски район за басейново управление.....	50
Фигура 1.2.3.1.1-1. Количество БО, генерирани в община Омуртаг от 2010 до 2019 г. .	73
Фигура 1.2.3.1.1-2. Рециклируеми компоненти в състава на СБО	77
Фигура 1.2.3.1.1-3. Компостируеми компоненти (биоотпадъци) в състава на СБО	77
Фигура 1.2.3.1.5. Възможни варианти за бъдещото обезвреждане на утайките в България	87
Фигура 1.2.3.2.2. Разделно събрани отпадъци от опаковки за периода 2017 – 2019 г. .	101
Фигура 1.2.4.1. Почвени типове в България	105
Фигура 1.2.4.6.3. Разпределение на площите засегнати от свлачищни процеси, ха	113
Фигура 1.3.2.3-1. Райониране на страната по възможност за използване на слънчевата енергия.....	159
Фигура 1.3.2.3-2. Райониране на страната по възможност за използване на вятърната енергия.....	159
Фигура 1.5.2. Население на община Омуртаг (2011 – 2019 г.)	168
Фигура 1.5.3. Раждаемост в община Омуртаг (2011 – 2019 г.).....	170
Фигура 1.5.4-1. Смъртност в община Омуртаг (2011 – 2019 г.)	171

Фигура 1.5.4-2. Естествен прираст на населението в община Омуртаг (2011–2019г.)	172
Фигура 1.5.5. Механичен прираст на населението в община Омуртаг (2011 – 2019г.)	173
Фигура 1.5.6-1. Възрастова структура на населението към 01.02.2011 г.	175
Фигура 1.5.6-2. Население в, под и над трудоспособна възраст по административни нива за 2011 и 2019 г.....	176
Фигура 1.6.2. Коефициенти на заетост и безработица във възрастова група 15 – 64 години.....	179
Фигура 1.6.2.2. Коефициент на безработица за периода 2011 – 2019 г.	181

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ И ТЕРМИНИ

АИС	Автоматична измервателна станция
БАН	Българска академия на науките
БАБХ	Българска агенция по безопасност на храните
БДС	Български държавен стандарт
БДДР	Басейнова дирекция „Дунавски район”
БДЧР	Басейнова дирекция „Черноморски район”
БЕК	Биологични елементи за качество
БПК	Биологична потребност от кислород
БО	Битови отпадъци
БрБО	Биоразградими битови отпадъци
БРО	Биораградими и растителни отпадъци
ВВМ	Вътрешна водопроводна мрежа
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ВЕЦ	Водоелектрически централи
В и К	Водоснабдяване и канализация
ВИ	Възобновяеми източници
ВС	Водоснабдителна система
ВтеЦ	Вятърна електроцентрала
ГДОС	Годишен доклад по околна среда
ГПСОВ	Градска пречиствателна станция за отпадъчни води
ГРАО	Гражданска регистрация и административно обслужване
ДВ	Държавен вестник
ДВГ	Двигатели с вътрешно горене
ДВСК	Държавен ветеринарно-санитарен контрол
ДГС	Държавно горско стопанство
ДМА	Дълготрайни материални активи
ДРБУ	Дунавски район за басейново управление
ЕК	Европейска комисия
ЕО	Екологична оценка
ЕС	Европейски съюз
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗЗТ	Закон за защитените територии
ЗЗШОС	Закон за защита от шума в околната среда
ЗЛР	Закон за лечебните растения
ЗМ	Защитени местности; земни маси
ЗМДТ	Закон за местните данъци и такси
ЗМСМА	Закон за местното самоуправление и местната администрация
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗТ	Защитени територии
ЗЧАВ	Закон за чистотата на атмосферния въздух
ЗУО	Закон за управление на отпадъците
ИА БСА	Изпълнителна агенция Българска служба за акредитация
ИАГ	Изпълнителна агенция по горите

ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИЕО	Индивидуални емисионни ограничения
ИКТ	Информационно-комуникационни технологии
ИУЕЕО	Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване
ИУМПС	Излезли от употреба моторни превозни средства
ИУГ	Излезли от употреба гуми
КАВ	Качество на атмосферния въздух
КГ	Календарна година
КР	Комплексно разрешително
ЛИВ	Лаборатория за изпитване на води
ЛПСОВ	Локална пречиствателна станция за отпадъчни води
МАС	Мобилна автоматична станция
МБАЛ	Многопрофилна болница за активно лечение
МВР	Министерство на вътрешните работи
МДК	Максимално допустими концентрации
МЗ	Министерство на здравеопазването
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МП	Мониторингов пункт
МПС	Моторни превозни средства
МРО	Масово разпространени отпадъци
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
НАСЕМ	Национална автоматизирана система за екологичен мониторинг
НВ	Неразтворени вещества
НДЕ	Норми за допустими емисии
НЕМ	Национална екологична мрежа
НИЕ	Национална инвентаризация на емисиите
НИМХ	Национален институт по метеорология и хидрология
НКИД	Национален класификатор на икономическите дейности
НООО	Наредбата за опаковките и отпадъците от опаковки
НПО	Неправителствена организация
НПП	Нетни приходи от продажби
НПУДО	Национална програма за управление на дейностите по отпадъците
НПУО	Национален план за управление на отпадъците
НР	Напорен резервоар
НСИ	Национален статистически институт
НСМОС	Национална система за мониторинг на околната среда
НСОРБ	Национално сдружение на общините в Република България
НУБА	Негодни за употреба батерии и акумулатори
НМЛОС	Неметанови летливи органични съединения
ОВОС	Оценка за въздействието върху околната среда
ОО	Отпадъци от опаковки
ООп	Организация по оползотворяване
ОП	Оперативна програма; Общинско предприятие
ОПОС	Оперативна програма „Околна среда“
ОПР	Общински план за развитие

ОПРР	Оперативна програма „Региони в растеж”
ОПУО	Общинска програма за управление на отпадъците
ОСР	Отпадъци от строителство и разрушаване
ОУП	Общ устройствен план
ОЧЦМ	Отпадъци от черни и цветни метали
ПАВ	Повърхностно активни вещества
ПБЗН	Пожарна безопасност и защита на населението
ПВТ	Подземно водно тяло
ПДК	Пределно допустима концентрация
ПЗ	Природни забележителности
ПИН	Праг на информиране на населението
ПМ	Пункт за мониторинг
ПО	Производствени отпадъци
ПРЗ	Препарати за растителна защита
ПС	Прагова стойност; Помпена станция
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадъчни води
ПСПВ	Пречиствателна станция за питейни води
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
ПУО	Програма за управление на отпадъците
ПУРБ	План за управление на речните басейни
ПУСО	План за управление на строителните отпадъци
ПЧП	Публично-частно партньорство
РДНО	Регионално депо за неопасни отпадъци
РДНСК	Регионална дирекция национален строителен контрол
РЗИ	Регионална здравна инспекция
РЗП	Разгъната застроена площ
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
РЛ	Регионална лаборатория
РПМ	Републиканска пътна мрежа
РСОО	Разделно събиране на отпадъци от опаковки
РСУО	Регионална система за управление на отпадъците
СБО	Смесени битови отпадъци
СГК	Средногодишна концентрация
СГН	Средногодишна норма
СГНОЧЗ	Средногодишна норма за опазване на човешкото здраве
СГС	Средногодишни стойности
СДК	Средноденоношна концентрация
СДН	Средноденоношна норма
СДНОЧЗ	Средноденоношна норма за опазване на човешкото здраве
СИР	Североизточен район на планиране
СК	Стандарт за качество
СКОС	Стандарт за качество на околната среда
СМК	Средномесечна концентрация
СМР	Строително-монтажни работи

СН	Средно напрежение
СНПМ	Стандартен набор от метеорологични параметри
СО	Строителни отпадъци
СПИ	Собствени периодични измервания
СЧК	Средночасова концентрация
СЧН	Средночасова норма
ТБО	Такса битови отпадъци
ТЕЦ	Топлоелектрическа централа
ТП ДГС	Териториално поделение „Държавно горско стопанство“
ТСБ	Териториално статистическо бюро
ЧРБУ	Черноморски район за басейново управление
УОЗ	Устойчиви органични замърсители
ФПЧ	Фини прахови частици
ФПЧ ₁₀	Фини прахови частици (с диаметър 10 микрометра)
ФПЧ _{2,5}	Фини прахови частици (с диаметър 2,5 микрометра)
ФтЕЦ	Фотоволтаична електроцентрала
ХПК	Химична потребност от кислород
EMAS	(Eco-Management and Audit Scheme) Схема за управление по околна среда и одит
ESCO (ЕСКО)	Фирма за енергийни услуги
ISO	(The International Organization for Standardization) Международна стандартизираща организация
NH ₃	Амоняк
NO _x	Азотни оксиди
ПАН	(Polycyclic aromatic hydrocarbon) Полициклични ароматни хидрокарбони
PCB	(Polychlorinated biphenyl) Полихлорирани бифенили
O ₃	Озон
SO ₂	Серен диоксид
SWOT	(Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) Силни страни, слаби страни, възможности, заплахи

ВЪВЕДЕНИЕ

Общинската програмата за опазване на околната среда (ОПООС) на община Омуртаг е разработена на основание чл. 79, ал. 1 и ал. 2 от Закона за опазване на околната среда. Тя е изготвена в съответствие с методическите указания на Министерство на околната среда и водите, относно структурата и съдържанието на общинските програми за околна среда и съгласно Закона за местното самоуправление и местната администрация, т. 8 от чл. 17, ал. 1, според която „Местното самоуправление се изразява в правото и реалната възможност на гражданите и избраните от тях органи да решават самостоятелно всички въпроси от местно значение, които законът е предоставил в тяхна компетентност в сферата на опазването на околната среда и рационалното използване на природните ресурси”. Принципното право за приемане на стратегии, прогнози, програми и планове по въпроси от местно значение, включително опазване на околната среда, е дадено на Общинските съвети с чл. 21, т. 12 от същия закон (ЗМСМА).

Програмата е разработена на основата на принципите, целите и приоритетите на Националната стратегия за околна среда и в съответствие с изискванията на специалните закони за околната среда, като са взети предвид и действащите общински нормативни и стратегически документи (наредби, планове, програми и др.), засягащи опазването на околната среда.

ПООС на община Омуртаг обхваща периода от 2020 до 2027 г. Тя е динамичен и отворен документ, който може да бъде допълван съобразно настъпилите промени в приоритетите на общината, в националното законодателство или други фактори.

С Програмата за опазване на околната среда на община Омуртаг се цели:

- Да се идентифицират и анализират проблемите в областта на околната среда на територията на община Омуртаг, да се установят причините и да се предложат решения и действия за тяхното преодоляване;
- Да се насърчи и обезпечи разумното използване природните ресурси на територията на общината за развитие на икономическия потенциал;
- Да се открият приоритетите в разглежданата област;
- Да се използват оптимално ограничените финансови и човешки ресурси, като се съсредоточат за решаване на приоритетните проблеми;
- Да се обединят усилията на общинските органи, държавните институции, населението, НПО и бизнеса за решаване на екологичните проблеми.

Генералната стратегическа цел на Програмата е: **Опазване, поддържане и подобряване качеството на околната среда при разумно и рационално използване на природните ресурси и осигуряване защита на здравето на хората.**

ОПООС е разработена по метода на стратегическото планиране, което определя следните основни технологични етапи при изготвянето ѝ:

1. Анализ на средата.

Този етап включва основните изводи от проведените анализи на съществуващото положение и тенденциите по всички компоненти на околната среда и факторите, които им въздействат, влиянието на стопанските отрасли, както и на състоянието и

развитието на инструментите за прилагане на екологичната политика. За целите на анализа бе проучена и използвана наличната информация от изследвания, публикации и документи в разглежданите области. Тези изводи се съдържат в текста на отделните анализи представени във втората част на плана.

2. Анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите (SWOT анализ) – представяне на резултатите от SWOT анализа.

В табличен вид са представени стратегически най-важните и приоритетни за общината вътрешни и външни фактори, свързани с опазването на околната среда. На базата на оценките от анализа на средата са идентифицирани: най-важните силни и слаби страни на община Омуртаг в областта на околната среда; съществуващите възможности, които могат и трябва да се използват за да се преодолеят проблемите; слабите страни и заплахите, пред които тя може да се изправи в бъдеще.

3. Целеполагане.

На база резултатите от SWOT анализа са формулирани стратегическите цели, които общината ще преследва през следващите години.

4. План за действие.

За постигането на всяка от поставените цели е разработен план за действие, който гарантира постигането на набелязаните цели чрез реализацията на различни мерки. Планът за действие обхваща периода 2020 – 2027 г., макар че постигането на някои от набелязаните цели ще изисква по-широк диапазон от време. В плана за действие са посочени отговорните институции, необходимото финансиране и възможните източници, както и ефектите, които ще се получат при реализацията на отделните дейности.

Общинската програма за опазване на околната среда е преди всичко един стратегически документ, който определя визията за развитието на екологичната политика община Омуртаг и формулира дългосрочни приоритети.

1. АНАЛИЗ НА СРЕДАТА

1.1. ПРИРОДО-ГЕОГРАФСКА И ТЕРИТОРИАЛНО-АДМИНИСТРАТИВНА ХАРАКТЕРИСТИКА

1.1.1. МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ, СЪСЕДНИ ОБЩИНИ

Община Омуртаг е разположена в Североизточна България и в южната част на област Търговище. С площта си от 400,602 км² заема 4^{-то} място сред 5^{-те} общини на Търговищка област, което съставлява 14,78 % от територията на областта.

По новото териториално деление община Омуртаг е в състава на Североизточния район. Новият териториален обхват на Североизточния район, определен в съответствие с изискванията на Регламент на ЕС 1059/2003 се формира от областите Варна, Добрич, Търговище и Шумен с общо 35 общини.

На север община Омуртаг граничи с община Търговище, на изток с община Върбица, област Шумен, на юг с община Котел, област Сливен, а на запад с община Антоново.

Административен център на общината е град Омуртаг. Той е разположен в полите на Източния Предбалкан, на границата между покрайнината Тозлук на запад и Герловската котловина на изток.

Град Омуртаг е важен пътен възел, в който се преплитат трасетата за Велико Търново, Русе, Шумен, Варна. Разположен до първокласен път I - 4 София – Варна и на 25 км от ЖП магистрала София – Варна. През общината почти в меридиално направление минава второкласен път II - 48 от Търговище през Котленския проход, за Ямбол, Сливен, Одрин, Бяло море и Истанбул. Районът на община Омуртаг е обхванат от сравнително гъста шосейна мрежа, която свързва всички населени места с общинския център. От елементите на транспортната инфраструктура на територията на общината е развита само пътната мрежа. Железопътна и друг вид транспортна инфраструктура не са представени тук.

1.1.2. БАЛАНС НА ТЕРИТОРИИТЕ

Територията на община Омуртаг възлиза на 400 602 дка по данни от справочник на НСИ „Районите, областите и общините в Република България 2018г.“. Разпределението на територията по вид е представено в Таблица 1.1.2.

Таблица 1.1.2. Баланс на територията на община Омуртаг към 31.12.2011 г.

Наименование на вида територия	Площ [дка]	Дял [%]
Земеделски територии	267 815	66,85
Горски територии	100 290	25,03
Населени места и други урбанизирани територии	24 292	6,06
Водни течения и водни площи	5 631	1,41
За добив на полезни изкопаеми	52	0,01
За транспорт и инфраструктура	2 522	0,63
Общо :	400 602	100,00

Общата площ на земеделските земи в община Омуртаг е малко над 267 815 дка. Това представлява 66,85% от общата площ на общината, което е напълно съпоставимо с дела на земеделските територии в областта (65,62%). Делът на поливните площи прогресивно намалява и към настоящия момент може да се определи като незначителен.

На второ място в структурата на поземления фонд на общината са горските територии (над 20%). Този дял създава условия за развитие на стопански сектори като лесовъдство, дърводобив и дървопреработване с местни ресурси.

Фигура 1.1.2. Баланс на територията на община Омуртаг по вид - %

Благоприятното географско и геостратегическо местоположение на община Омуртаг, заедно с наличието на такова разпределение на поземления фонд, предопределят и основните стопански сектори, развивани в общината.

1.1.3. РЕЛЕФ

Релефът на община Омуртаг е хълмист и ниско планински. Територията ѝ изцяло попада в пределите на Източния Предбалкан.

В югозападните части на общината се простират северните разклонения на Лиса планина. В нея, на границата с община Котел, на около 3 км югоизточно от село Птичево се намира най-високата точка на община Омуртаг – 845,8 м н.в.

Районите на общината, разположени северно от планината се заемат от хълмистата историко-географска област Сланник, в която се намира и административният център на общината – град Омуртаг.

Цялата източна половина на общината е със слабо хълмист, на места равнинен релеф и попада изцяло в историко-географската област Герлово. В нея, на около 3 км югоизточно от село Церовище, на границата с община Върбица, в коритото на река Голяма Камчия се намира най-ниската точка на община Омуртаг – 203 м н.в.

Община Омуртаг попада в основната морфоструктура на Балканидите. От трите надлъжно разположени части (Предбалкан, Старопланинска верига и Средногорие), общината е в областта на Предбалкана, който е с типичен юротипен релеф.

България е част от провинцията на активната Мизийска платформена окрайница. Община Омуртаг е в областта на Стара планина, с Предбалканска подобласт. Отличителните черти за тези територии са магмени плутоничните тела, седименти и метаморфни скали с палеозойска, мезозойска и палеогенска възраст.

Територията на общината попада в сеизмичен район от девета степен на България (по степените на интензивност по скалата на Медведев, Шопенхойер и Карник). Съвременните вертикални движения на земната кора в този район са между 1-2 мм/год. Най-близкото земетръсно огнище е в района на Горно-оряховско.

Спрямо геоморфоложкото райониране в България, община Омуртаг се включва в младо-нагънатата морфоструктура на Балканидите. Забелязва се значително наличие на седименти от долната креда. Във физикогеографско отношение територията на общината се намира по северната граница на района Предбалкан с Дунавската равнина. Предбалканът е изграден от редица правилни антиклинални и синклинални гънки, които са формирали т. нар. юротипен релеф. Поради граничното си положение между двете морфоструктури по територията се определя разнообразие от релефни структури, но основно от хълмисти части, с наличие на малки равнини, долинни разширения и нископланински възвишения.

Около поречието на реките се наблюдават кватернерни речни тераси, образувани през последния етап от палеогеографското и геоморфоложкото развитие – кватернера.

1.1.4. КЛИМАТ

Община Омуртаг се намира в Умерено-континенталната подобласт на Европейската континентална климатична област и по-конкретно в източната част на Предбалканския / припланински / климатичен район.

Предбалканът е разположен между Дунавската равнина на север и Стара планина на юг, на запад се простира до река Бели Тимок (дясна съставяща на Тимок) в Сърбия, а на изток достига до сливането на двете съставлящи реки на Камчия – Голяма Камчия и Луда Камчия.

В климатично отношение областта на Предбалкана има съществени прилики с Дунавската равнина, но показва и значителни разлики. Приликата се основава на обширния обхват на хълмистия релеф, който със своята надморска височина е близък до този на Дунавската равнина и има широка морфографска връзка с него. Също така тук се наблюдават същите циркулационни условия за пренос на въздух както в Дунавската равнина. Заедно с това обаче Предбалканският климатичен район показва и много различия в климатично отношение спрямо Дунавската равнина. Тези разлики са свързани с климатообразуващата роля на релефа, която се изразява в по-голямата му надморска височина спрямо Дунавската равнина и с неговите конфигурационни особености, от друга страна, за климатообразуването в този район и близостта му с високата верижна орографска бариера на Стара планина. Тази близост оказва влияние за трансформацията на транспортираните въздушни маси. Условията на тяхната кондензация влияят не само на нееднаквото разпределение на валежните количества и величината на термичното ниво, но и върху посоката и силата на ветровете. За формирането на климата в областта на Предбалкана трябва да се отчете и ролята на

горската покривка, чиято площ в сравнение с тази на Дунавската равнина е много по обширна и има по-голямо климатоформиращо влияние.

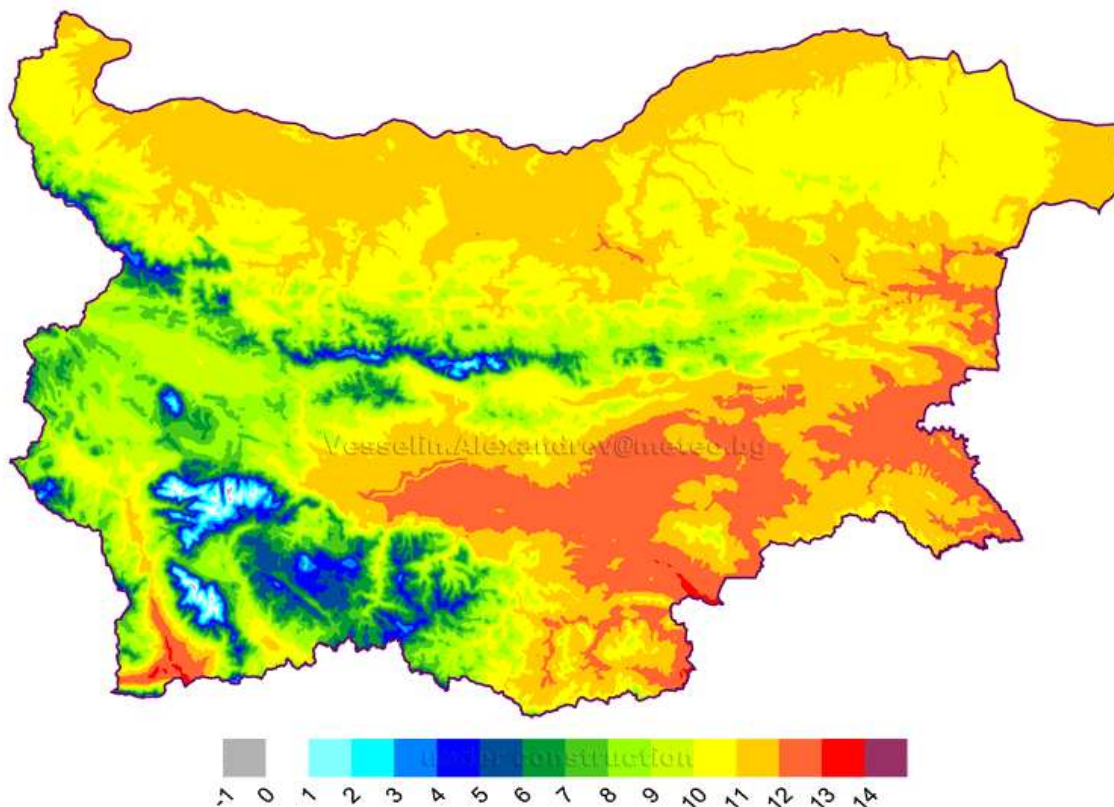
Като цяло в Предбалкана преобладава умерено-континенталният климат, а в някои по-високи части и планински климат. Средни годишни температури са 10 – 11 °С. Средните януарски температури варират от –1,5 до –5 °С, а средно юлските 16 – 21 °С. През зимния сезон в някои затворени котловини се наблюдават и температурни инверсии.

Годишна сума на валежите се увеличава от север на юг от 590 – 650 до 1000 мм с ясно изразен пролетен максимум – май-юни, и зимен минимум – февруари. Освен това успоредно с нарастването на валежните количества с увеличаване на надморската височина се наблюдава и сравнително бързо нарастване на твърдите валежи. Преобладаващите ветрове са от запад, като през пролетните месеци често явление е фьоновият вятър от юг.

Климатичната характеристика на района е направена въз основа на анализ на метеорологичните елементи на климата: температура на въздуха, валежи, относителна влажност, преобладаващи ветрове, слънчева радиация и др. (по данни от „Климатичните райони на България и техния климат”, Земиздат 1963 год. и „Климатичен атлас на Република България”).

1.1.4.1. Температура на въздуха

На фигурата по-долу са представени средногодишните стойности на температурата в България, по данни на секция „Климатология и метеорологични мрежи” към НИМХ-БАН.

Фигура 1.1.4.1. Средногодишни стойности на температурата в България

В Таблица 1.1.4.1-1. може да се проследи температурата на въздуха през по-характерните месеци за всеки сезон, отнасящи се за Предбалканския/припланински/климатичен район.

Таблица 1.1.4.1-1. Температура на въздуха

Климатичен район и надморска височина [м]	Температура на въздуха [°C]							
	Месеци				Средна годишна	Средна годишна амплитуда	Средна от годишния абсолютен максимум	Средна от годишния абсолютен минимум
	I	IV	VII	X				
Предбалкански/припланински/ – източна част	–3	7	16.5	8.5	7	19.5	31	–20
от 300-350 м до 1000 м	–1	10	19.5	11	10	21	35	–17

Видно е, че средните годишни амплитуди и средните годишни минимални и максимални температури в най-ниските и най-високите части от района не се различават съществено.

Важен климатичен показател е устойчивостта на средната денонощна температура на въздуха над 5 и 10 градуса. Данни за това са представени в Таблица 1.1.4.1-2.

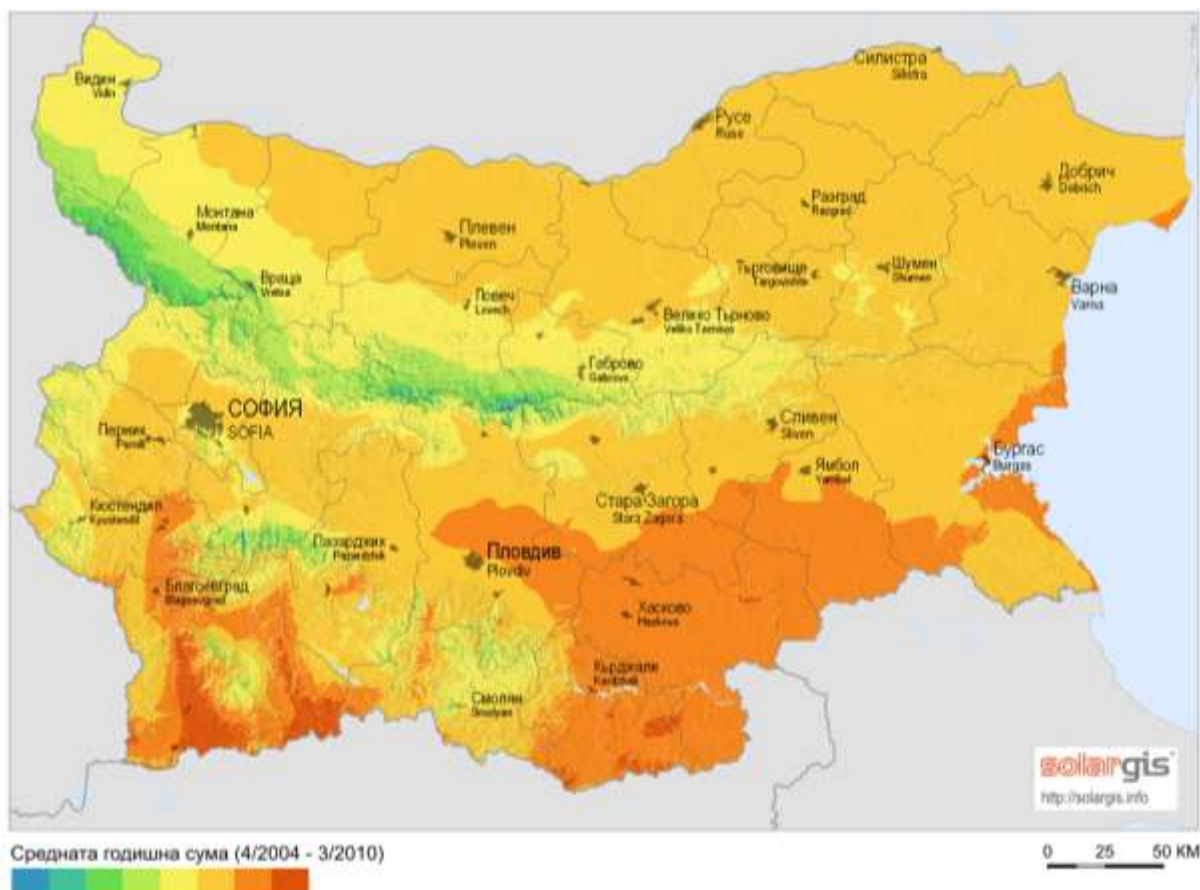
Таблица 1.1.4.1-2. Средни дати на началото и края на периода с устойчиво задържане на температурата над 5 и 10 градуса

Климатичен район и надморска височина [м]	Начало		Край	
	5°C	10°C	10°C	5°C
Предбалкански /припланински/ – източна част (от 300-350 м до 1000 м)	20.III. – 10.IV.	15.IV. – 8.V.	8.X. – 22.X.	3.XI. – 7.XI.

От таблицата се вижда, че за високите части на района устойчивото задържане на температурата над 5 и над 10 градуса е съответно около един и два месеца по-малко от това за ниските.

1.1.4.2. Слънчева радиация. Слънчево греене

Слънчевата и космическа радиация са един от факторите, оказващи влияние на екологичното и санитарно-хигиенното състояние на селищата. Интензивността на сумарната радиация върху хоризонтална площ е най-голяма през месец юли, през първата половина на деня.

Фигура 1.1.4.2. Глобална хоризонтална слънчева радиация – България

Слънчевата радиация е основен климатообразуващ фактор и главен източник на топлинна енергия за природните процеси, протичащи върху земната повърхност, в атмосферата и хидросферата.

Замърсяването на атмосферата се отразява върху загубите от биологично активната част на слънчевата радиация. Газовете от двигателите с вътрешно горене и от промишлените и битови обекти интензивно поглъщат ултравиолетовата радиация. От друга страна токсичността на тези газове под действието на същата радиация нараства десетки пъти. Сумарната радиация нараства с височината на слънцето и в часовете около обяд достига максималните си стойности. От значение за прихода и разхода на слънчевата радиация е и прозрачността на атмосферата, която в града понякога значително варира.

Продължителността на слънчевото греене има сериозно отношение към компонентите на околната среда. Броят на часовете слънчево греене зависи от дължината на деня, респективно от географската ширина на мястото, облачността и закритостта на хоризонта.

Слънчевата радиация в района на Омуртаг е висока поради голямата продължителност на слънчевото греене – средно 2 204 часа годишно. Максимумът е през юли (318 часа), а минимумът – през м. декември (72 часа). Дните без слънчево греене през годината са средно 64, като най-много на брой дни без слънце са през декември и януари (общо 25 дни), а най-малко – само 3 дни без слънце, са през периода май – септември.

За сравнение станция „Сандански” е с 46 дни годишно без слънчево греене, а станция „Лом” – 106 дни годишно. Конкретни данни за слънчевата радиация за ст. Омуртаг липсват, поради което са използвани репрезентативни данни за други райони на страната.

Таблица 1.1.4.2. Продължителност на слънчевото греене

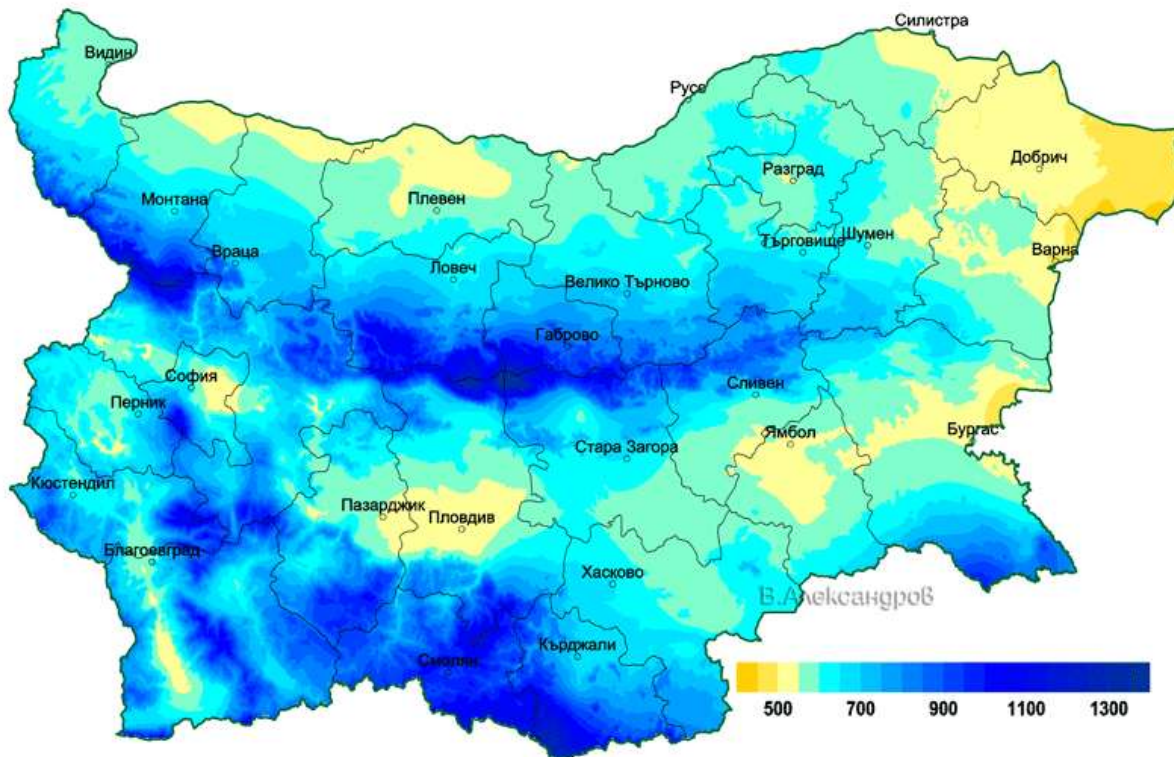
Показател	Месец												Общо годишно
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Часове	79	99	139	182	234	263	318	302	245	176	95	72	2204

Познаването на светлинния режим в града е тясно свързано с хигиената на труда, експлоатацията на различни технически съоръжения и др.

1.1.4.3. Валежи

Валежите са една от основните климатични характеристики, поради което познаването на режима им е от голямо значение за различните отрасли на икономиката при широкото използване на природните ресурси. Вътрешногодишното разпределение на валежите има важно значение за растителността, хидрологичния режим, почвообразуването.

Валежите са неравномерно разпределени както по територията на страната, така и през годината. На Фигура 1.1.4.3. са представени средногодишните стойности на валежите в България и тяхното пространствено разпределение, по данни на секция „Климатология и метеорологични мрежи” към НИМХ-БАН.

Фигура 1.1.4.3. Средногодишни стойности на валежите в България (в мм)

Освен за цялата година валежите в България са неравномерно разпределени и през различните сезони от годината.

Данни за валежите в община Омуртаг са представени в Таблица 1.1.4.3-1.

Таблица 1.1.4.3-1. Средни сезонни и годишни суми на валежите

Климатичен район и надморска височина [м]	Валежни суми [мм]					Месец с макс. валежна сума	Месец с мин. валежна сума
	Зима	Пролет	Лято	Есен	Годишно		
Предбалкански /припланински/ – източна част (от 300-350 м до 1000 м)	150-190	180-250	200-250	150-200	680-850	V, VI	VII, IX

Максимумът на валежите е през пролетта и лятото, а минимумът през зимата и в края на лятото и началото на есента. В целия район най-интензивни валежи падат през м. май и м. юни, а най-малко – през есента (м. септември). Понякога валежите са поройни, което спомага за засилване на ерозията върху наклонените терени. Годишната сума на валежите е по-висока от средната за страната.

Макар и рядко през периода април-октомври падат интензивни поройни дъждове. Опасността от тях е както в голямото количество валеж за кратко време, така и в силния вятър и градушки, които често ги съпътстват. Броят на гръмотевичните дни достига до 29 годишно.

Валежите допринасят за попадане и разпространение на замърсителите от въздуха в почвите, повърхностните и плитките подпочвени води. Районът на община Омуртаг се характеризира с много добро количество на валежите – средна годишна сума на валежите над 680 мм (средна за страната – 650 мм).

В пряка връзка с валежите са и засушаванията, чиято продължителност е от голямо значение за развитието на растителността.

От Таблица 1.1.4.3-2. се вижда, че най-голям брой засушавания с продължителност над 10 дни е имало в края на лятото и през есента.

Таблица 1.1.4.3-2. Среден брой на засушаванията с продължителност над 10 дни

Климатичен район	Средна надморска височина	Среден брой засушавания			
		Зима	Пролет	Лято	Есен
Предбалкански /припланински/ – източна част	300-350 м до 1000 м	11-15	11-15	17-19	18-20

1.1.4.4. Снежна покривка

Снежната покривка за високите части на района е по-устойчива – достига до 40-50 см и се задържа около 80-100 дни, като първата снежна покривка се образува около средата на ноември, а в по-ниските части на района – в началото на декември.

Таблица 1.1.4.4. Образуване и дебелина на снежната покривка

Климатичен район	Средна надморска височина	Средна дата на I-вата снежна покривка	Средна дата на последната снежна покривка	Среден брой дни със снежна покривка	Средна височина на снежната покривка
Предбалкански /припланински/ – източна част	300-350 м до 1000 м	20.XI - 1.XII	20.III	50-80	20-40 см

1.1.4.5. Влажност на въздуха

Средната годишна относителна влажност на въздуха е значителна – средно 75-80 %, като максимумът ѝ е през декември и януари, а минимумът през юли и август.

Годишният ход на абсолютната влажност наподобява напълно хода на температурата: минимумът е през януари, а максимумът през юли. Абсолютната влажност на въздуха намалява с увеличаване на надморската височина. За Предбалканския климатичен район средната абсолютна влажност е следната: м. януари – 4 мм, м. април – 6 мм, м. юли – 11-12 мм и м. октомври – 6-7 мм. Средната годишна абсолютна влажност е 7 мм.

1.1.4.6. Преобладаващи ветрове

През зимата преобладаващи са ветровете със северна компонента, като режимът им изцяло е зависим от орографията. Характерна особеност е честата и по-интензивна поява на фьон от юг. Този вятър понякога нанася щети на насажденията и снижава относителната влажност на въздуха.

Климатът на общината е силно повлиян от Предбалканския релеф. Характерният отворен на север релеф допринася за свободния достъп на въздушни маси от запад, северозапад, север и североизток. Зимните ветрове отнасят на места снежната покривка или причиняват снегонавяване. От неблагоприятните климатични явления най-опасни са късните пролетни и ранните есенни слани. През пролетта, лятото и есента преобладаващи и най-силни са ветровете от запад-северозапад. На второ място са източните ветрове.

Един от най-важните климатични фактори, влияещи върху степента на разсейване на атмосферните примеси, е скоростта на вятъра и честотата на случаите на „тихо“ време – скорост на вятъра под 1 м/сек.

1.1.4.7. Мъгли, градушки, слани

В района на община Омуртаг се срещат всички неблагоприятни климатични явления – мъгли, градушки, слани, поледици и вихрови бури.

Мъглата е състояние на въздуха в приземния слой, при което хоризонталната видимост е по-малка от 1 км. Мъглите се образуват предимно през студената част на годината. Максимумът им е през януари и съвпада с максимума на относителната влажност. Броят на дните с мъгла на територията на страната варира от 24 до 143 през цялата година. За община Омуртаг той е 35,5 дни, като най-голям е броят на дните с

мъгла през студеното полугодие, а най-малък през топлото полугодие. При наличие на инверсия в съчетание с мъгли, съдържанието на замърсителите в атмосферния въздух е 20 до 30 % по-високо, отколкото само при наличие на мъгли. Като се има предвид, че през зимата са регистрирани най-голям брой инверсии и дни с мъгли, може да се твърди, че това е периода с най-неблагоприятни условия за разсейване.

Продължителността на мъглата е друга основна характеристика. Най-често са мъглите с продължителност до 3 часа и от 3 до 6 часа. Наблюдават се и мъгли с продължителност няколко денонощия. Те затрудняват транспорта, трудовата дейност в много отрасли и водят до повишаване концентрациите на много от замърсителите на приземния въздух.

Градушки падат през късната пролет и ранното лято. Средногодишните случаи с градушка са 1,7. Често те нанасят големи щети на селското стопанство.

Сланите се образуват през пролетта и есента. Първата слана има средна дата 5 октомври, а последната – 21 април. Средната продължителност без слана е 172 дни в годината. Облачността е по-значителна през зимата, а по-слаба през лятото. Броят на ясните дни е 63.

Климатичните и метеорологичните условия влияят на природните и антропогенни процеси, които въздействат върху състоянието на околната среда. Високите температури засягат отводняването, увеличават еутрофикацията на стоящите води, и могат да доведат до пожари. Метеорологичните условия също влияят на икономиката и по този начин увеличават натиска върху околната среда от тези сектори. Валежите оказват значителен ефект върху селското стопанство, чрез употребата на вода за напояване, торене, агрохимикали, разпространение на вредители и количеството на добивите. Други засегнати сектори включват горското стопанство и в малка степен, услугите. Екстремни метеорологични условия, като наводнения, дългосрочни периоди на суша и силни ветрове, могат да причинят големи щети на националната икономика.

1.1.5. ПОЛЕЗНИ ИЗКОПАЕМИ

Община Омуртаг е бедна на полезни изкопаеми. Няма разкрити находища на минерално-суровинни източници с важно стопанско значение. На няколко места в общината има находища на глини и на строителни (инертни) материали, които не се експлоатират.

1.1.6. НАСЕЛЕНИ МЕСТА В ОБЩИНАТА

При представянето на информацията за населението и населените места в община Омуртаг са използвани следните източници:

- Статистически данни от последното преброяване на населението през 2011 г.;
- Статистически данни на ГРАО за периода след 2011 г.;
- Публикации „Население и демографски процеси“ на НСИ за годините след 2010-та, които оценяват населението към 31.12. на всяка година.

Характерно за данните на ГРАО е, че те са механично преброяване на регистрираните граждани и не могат да отчетат процеси като емиграция със запазване на българското гражданство, сезонна работа в чужбина, а също и някои вътрешни миграционни процеси. В резултат на тези фактори те обикновено дават по-високи

цифри от годишните данни на НСИ и преброяванията. Все пак те имат и доста предимства: достъпност на данните, множество детайли (дори за най-малките населени места), ежемесечна актуализация, а най-вече възможността да се оценяват определени тенденции чрез сравняване на регистрацията по настоящ и постоянен адрес.

Община Омуртаг е една от 5-те общини в област Търговище.

Таблица 1.1.6-1. Население и населени места в СИР и област Търговище

Статистически район Област Община	Население [брой]	Населени места [брой]	Градове [брой]	Села [брой]	Кметства [брой]
БЪЛГАРИЯ	7 364 570	5 256	257	4 999	3 187
Североизточен район	966 097	719	30	689	512
Област Търговище	120 818	194	5	189	130
Антоново	6 262	59	1	58	15
Омуртаг	21 853	42	1	41	38
Опака	6 664	6	1	5	5
Попово	28 775	35	1	34	24
Търговище	57 264	52	1	51	48

Селищната мрежа на община Омуртаг се състои от 42 населени места – административният център град Омуртаг и 41 села.

По данни от преброяването на населението към 01.02.2011 г. (Таблица 1.1.6-1.) в община Омуртаг живеят 21 853 души или 18,1% от населението на област Търговище и близо 2,3% от населението на Североизточен район. На първо място по брой население в областта е община Търговище (57 264 души), на следващо община Попово (28 775 души), а Омуртаг (21 853 души) е трета. Най-малки по население са общините Опака (6 664 души) и Антоново (6 262 души).

Фигура 1.1.6. Относителен дял на населението в област Търговище по общини

В Таблица 1.1.6-2. е представена информация за броя на населението на община Омуртаг по населени места.

Таблица 1.1.6-2. Население на община Омуртаг по населени места

№	Населено място	Брой население по настоящ адрес в населеното място – общо ¹								
		2011 ²	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1.	гр. Омуртаг	7619	8395	8364	8289	8179	8265	8253	8303	8388
2.	с. Беломорци	866	1000	1006	1036	1053	1075	1084	1097	1117
3.	с. Българаново	199	211	208	203	197	205	201	200	196
4.	с. Великденче	304	284	292	300	306	314	314	324	333
5.	с. Величка	391	416	410	399	447	449	454	464	474
6.	с. Веренци	407	427	433	432	431	426	418	418	420
7.	с. Веселец	124	139	136	133	125	127	122	116	110
8.	с. Висок	289	282	281	284	279	279	278	283	277
9.	с. Врани Кон	715	744	733	744	738	730	723	726	733
10.	с. Голямо Църквище	269	272	268	269	267	272	283	285	281
11.	с. Горна Хубавка	318	327	329	329	338	339	343	348	347
12.	с. Горно Козарево	225	226	217	216	220	219	217	214	211
13.	с. Горно Новково	194	190	189	186	183	188	184	182	185
14.	с. Горско Село	142	150	152	150	141	137	144	141	139
15.	с. Долна Хубавка	225	206	202	206	211	217	225	237	233
16.	с. Долно Козарево	415	374	375	376	369	379	397	400	394
17.	с. Долно Новково	155	147	145	150	151	151	150	155	153
18.	с. Звездица	765	740	731	725	745	738	742	757	755
19.	с. Зелена Морава	583	557	556	551	562	559	569	577	568
20.	с. Змеино	156	172	174	168	166	165	161	163	170
21.	с. Илийно	491	571	578	571	576	566	573	581	591
22.	с. Камбурово	1170	1154	1147	1148	1145	1156	1179	1200	1223
23.	с. Кестеново	297	268	263	266	266	265	272	275	272
24.	с. Козма Презвитер	577	522	518	529	518	508	496	499	491
25.	с. Красноселци	208	194	195	202	206	200	199	206	207
26.	с. Могилец	328	389	392	397	400	410	418	431	453
27.	с. Обител	618	646	659	673	676	677	674	694	704
28.	с. Панайот Хитово	279	288	291	282	282	284	276	272	280
29.	с. Паничино	162	116	118	124	127	127	129	138	141
30.	с. Петрино	146	137	137	136	132	131	131	130	131
31.	с. Плъстина	607	585	597	611	621	622	625	627	664
32.	с. Птичево	208	242	240	225	212	208	204	200	201
33.	с. Пъдарино	543	520	513	495	494	496	499	496	490
34.	с. Първан	223	259	268	273	266	268	269	262	269
35.	с. Росица	17	9	9	9	7	7	7	7	9
36.	с. Рътлина	234	250	259	270	280	278	280	293	292
37.	с. Станец	254	222	221	209	210	212	214	219	226
38.	с. Тъпчилещово	59	53	53	53	47	50	46	44	43
39.	с. Угледно	142	144	140	139	137	140	137	137	136
40.	с. Царевци	64	47	47	43	37	40	43	46	44
41.	с. Церовище	585	640	659	663	683	675	683	700	692
42.	с. Чернокапци	280	299	291	297	311	306	303	303	305
Всичко за общината:		21853	22814	22796	22761	22741	22860	22919	23150	23348

¹ По данни на ГРАО към 31.12.² По данни от преброяването на населението към 01.02.2011 г.

За периода 2012-2019 г. жителите на общинския център гр. Омуртаг по настоящ адрес в населеното място намаляват със 7 души. В 18 от селата като цяло тенденцията е същата. В 23 села населението се е увеличило. Това са: с. Беломорци, с. Великденче, с. Величка, с. Голямо Църквище, с. Горна Хубавка, с. Долна Хубавка, с. Долно Козарево, с. Долно Новково, с. Звезда, с. Зелена Морава, с. Илийно, с. Камбурово, с. Кестеново, с. Красноселци, с. Могилец, с. Обител, с. Паничино, с. Плъстина, с. Първан, с. Рътлина, с. Станец, с. Церовище, с. Чернокапци.

Най-малкото селище по население в община Омуртаг през 2019 г. е с. Росица – 9 души, а най-голямото с. Камбурово – 1223 души. Урбанистичната класификация на селищата е относително поляризирана:

- 1 град – Омуртаг (над 5 000 жители);
- 2 големи села (над 1000 жители);
- 7 средно големи села (500-1000 жители);
- 20 средни села (200-500 жители);
- 9 малки села (100-200 жители);
- 3 много малки села (под 100 жители).

В разпределението на населението на общинско ниво съществува ясно изразен дисбаланс между град Омуртаг и останалите населени места. Населението на територията на общината е приблизително 35% градско, спрямо 65% селско население, при 74% за страната в полза на градското.

1.1.7. НАСЕЛЕНИЕ – БРОЙ, КОНЦЕНТРАЦИЯ

По данни от годишния доклад на НСИ „Население и демографски процеси за 2019 г.“ гъстотата на населението към 31.12.2019 г. в община Омуртаг е 52,1 души на кв.км., което я определя като втора в областта след община Търговище.

Таблица 1.1.6.2-1. Площ и гъстота на населението към 31.12.2019 г.

Район, Област, Община	Площ ¹ [кв. км]	Население [брой]	Гъстота на населението [на 1 кв. км]
БЪЛГАРИЯ	110 371,8	6 951 482	63,0
Североизточен район	14 645,5	924 870	63,2
Област Търговище	2 710,4	110 914	40,9
Община Антоново	478,9	5 500	11,5
Община Омуртаг	400,6	20 881	52,1
Община Опака	157,3	5 857	37,2
Община Попово	832,8	24 775	29,7
Община Търговище	840,7	53 901	64,1

¹Към 31.12.2011 година

1.2. КОМПОНЕНТИ И ФАКТОРИ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

1.2.1. АТМОСФЕРЕН ВЪЗДУХ

„Качество на атмосферния въздух“ е състояние на въздуха на открито в тропосферата, с изключение на въздуха на работните места, определено от състава и съотношението на естествените ѝ съставки и добавените вещества от естествен или антропогенен произход.

Държавната политика по опазване чистотата на атмосферния въздух е свързана с постигане и поддържане на качество на въздуха, в съответствие с определените от законодателството изисквания. Два основни закона в България се отнасят до планирането на качеството на въздуха: *Законът за опазване на околната среда* (ЗООС) от 2002 г. и *Законът за чистотата на атмосферния въздух* (ЗЧАВ) от 1996 г. След присъединяването на България към Европейския съюз (ЕС) обаче, политиките за качеството на въздуха и свързаното с тях законодателство произтичат главно от задълженията на страната като държава-членка на ЕС. От особена важност са националните задължения за намаляване на емисиите за замърсители, които включват финните прахови частици (ФПЧ_{2.5}, ФПЧ₁₀), азотни оксиди (NO_x), серен диоксид (SO₂), неметанови летливи органични съединения (НМЛОС) и амоняк (NH₃). Намалението на емисиите следва да бъде постигнато в периода 2020 – 2029 г.

Оценката на качеството на атмосферния въздух върху територията на страната се осъществява чрез Национална система за мониторинг на околната среда, чрез която ежедневно се контролират концентрациите на основните показатели. България е разделена на 6 Района за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух, категоризирани съобразно степента на замърсяване.

Фигура 1.2.1. Райони за оценка и управление на КАВ в България

На територията на община Омуртаг и област Търговище няма постоянно действащи пунктове за контрол на атмосферния въздух. Най-близката автоматична измервателна станция (АИС) е разположена на територията на гр. Шумен. Съгласно класификацията на пунктовете за мониторинг АИС-Шумен е градски фонов пункт (ГФ), с обхват 100 м – 2 км.

Качеството на атмосферния въздух (КАВ) се оценява чрез норми и пределно допустими концентрации (ПДК), т.е. определени пределни нива на основните замърсители в атмосферния въздух, регистрирани за определен период от време (1 час, 8 часа, 24 часа, 1 година), установени с цел избягване, предотвратяване или ограничаване на вредни въздействия върху здравето на населението и/или околната среда, като тези нива е следвало да бъдат постигнати в определен за целта срок, след което да не бъдат превишавани.

Пределно допустима концентрация (ПДК) е концентрация на вредните вещества в атмосферния въздух на населените места, която за определен период от време трябва да не оказва нито пряко, нито косвено вредно въздействие върху организма на човека. Максимална еднократна концентрация е най-високата от краткосрочните концентрации за определен замърсител, регистрирани в даден пункт за определен период на наблюдение.

Средноденонощната концентрация е средната аритметична стойност от еднократните концентрации, регистрирани неколkokратно през денонощието или тази, отчетена при непрекъснато пробовземане в продължение на 24 часа.

Средногодишната концентрация е средната аритметична стойност от средноденонощните концентрации, регистрирани в продължение на една година.

Норма за качеството на атмосферния въздух е всяко ниво установено с цел избягване, предотвратяване или ограничаване на вредни въздействия върху здравето на населението и/или околната среда, което следва да бъде постигнато в определен за целта срок, след което да не бъде превишавано.

СЧН – средночасова норма

СДН – средноденонощна норма

СГН – средногодишна норма

1.2.1.1. Състояние на качеството на въздуха

Съгласно „Регионалният доклад за състоянието на околната среда през 2019 г.“ на РИОСВ-Шумен, АИС-Шумен регистрира концентрациите на ФПЧ_{10} (фини прахови частици), SO_2 (серен диоксид), NO_2 (азотен диоксид) и O_3 (озон). Станцията работи при непрекъснат режим – 24 часа в денонощието, като регистрира средночасови стойности за посочените замърсители и стандартен набор от метеорологични параметри (СНМП), включващ температура на въздуха, скорост и посока на вятъра, атмосферно налягане и др. През годината, в изпълнение на утвърден график за 2019 г. са организирани измервания за определяне качеството на атмосферния въздух по контролираните параметри в гр. Каспичан, гр. Търговище и гр. Попово от мобилна автоматична станция (МАС) на РЛ гр. Варна към ИАОС, гр. София. Продължителността на контрола е 51 денонощия и обхваща основните показатели, характеризиращи качеството на атмосферния въздух (O_3 , CO , SO_2 , NO , NO_2 , ФПЧ_{10}). МАС е регистрирала превишения на СДН ($50 \mu\text{g}/\text{m}^3$) на ФПЧ_{10} в: гр. Търговище – 1 брой и гр. Попово – 2 броя.

Като се имат предвид посочените в годишните доклади по околна среда на РИОСВ-Шумен източници на замърсители, сезонността на повишаване на концентрациите им, както и други фактори, можем да приемем, че качеството на въздуха в община Омуртаг има сходен характер.

1.2.1.1.1. Фини прахови частици – ФПЧ₁₀

ФПЧ₁₀ – са всички частици, преминаващи през размерно-селективен сепаратор, определен съгласно референтния метод за вземане на проби и измерване нивата на ФПЧ₁₀, с 50%-на ефективност на задържане при аеродинамичен диаметър на частиците до 10 микрона.

Източници

Прахът е основен атмосферен замърсител на въздуха. Вредният му здравен ефект зависи главно от размера и химичния състав на суспендираните прахови частици, от адсорбираните на повърхността им други химични съединения, в това число мутагени, ДН-модулатори и др., както и от участието на респираторната система, в която те се отлагат. Основни източници на прах са промишлеността, транспорта, енергетиката и битовото отопление.

Влияние върху човешкото здраве

Прахът постъпва в организма предимно чрез дихателната система, при което по-едрият частици се задържат в горните дихателни пътища, а по-фините частици (под 10 µm – ФПЧ₁₀) достигат до по-ниските отдели на дихателната система (алвеолите), като водят до увреждане на тъканите в белия дроб. Особено чувствителни към високите стойности на ФПЧ₁₀ са ранимите групи, а именно деца, възрастни и хора с хронични белодробни заболявания, грип или астма.

Вредният ефект от замърсяването с прах е по-силно изразен при едновременно присъствие на серен диоксид в атмосферния въздух. Установено е тяхното синергично действие по отношение на дихателните органи и откритите лигавици. То се проявява с дразнещо действие и зависи от продължителността на експозицията. Най-уязвими на комбинираното въздействие на праха и серния диоксид са хронично болните от бронхиална астма, сърдечно-съдови заболявания и децата.

Норми

Наредба № 12 от 15 юли 2010 г. за норми за серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици, олово, бензен, въглероден оксид и озон в атмосферния въздух (Обн. ДВ. бр.58 от 30.07.2010 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.79 от 8.10.2019 г.) определя норми за пределно допустими концентрации (ПДК) за фини прахови частици. Въведените ПДК целят предпазване от техния вреден ефект върху здравето на хората и околната среда. Регламентирани са следните норми за фини прахови частици:

Таблица 1.2.1.1.1-1. Норми за опазване на човешкото здраве за замърсителя ФПЧ₁₀

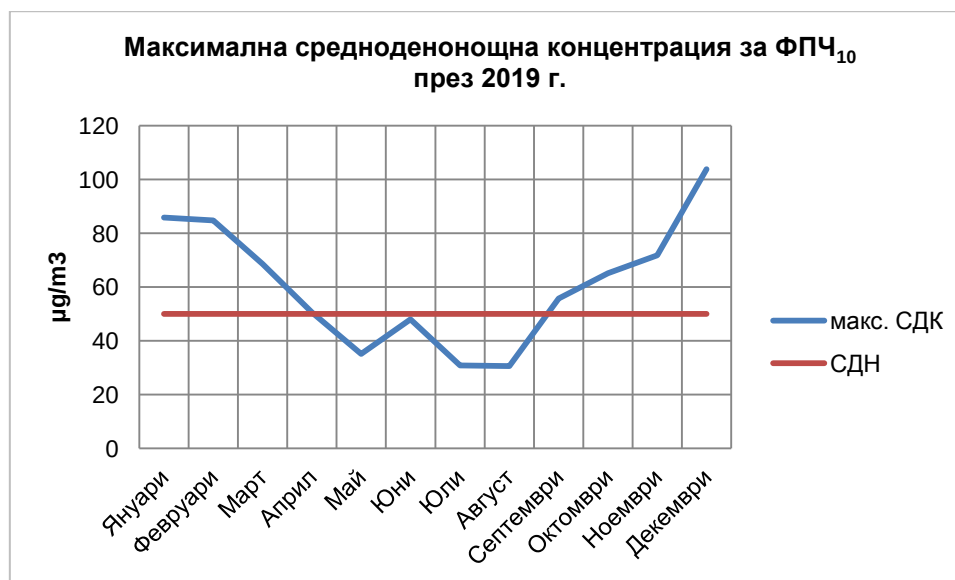
Норма	Период на осредняване	Стойност	Допустимо отклонение
Средноденоношна норма за опазване на човешкото здраве	24 часа	50 µg/m³ (да не бъде превишавана повече от 35 пъти в рамките на една КГ)	50 %
Средногодишна норма за опазване на човешкото здраве	една календарна година (КГ)	40 µg/m³	20 %

През 2019 г. АИС - Шумен е регистрирала 36 превишения на средноденонощната норма (СДН – $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$) по показател ФПЧ₁₀. В таблицата по-долу са отразени регистрираните максимални средноденонощни стойности на ФПЧ₁₀, както и превишенията по месеци.

Таблица 1.2.1.1-2. Регистрирани максимални средноденонощни стойности на ФПЧ₁₀ по месеци за 2019 г.

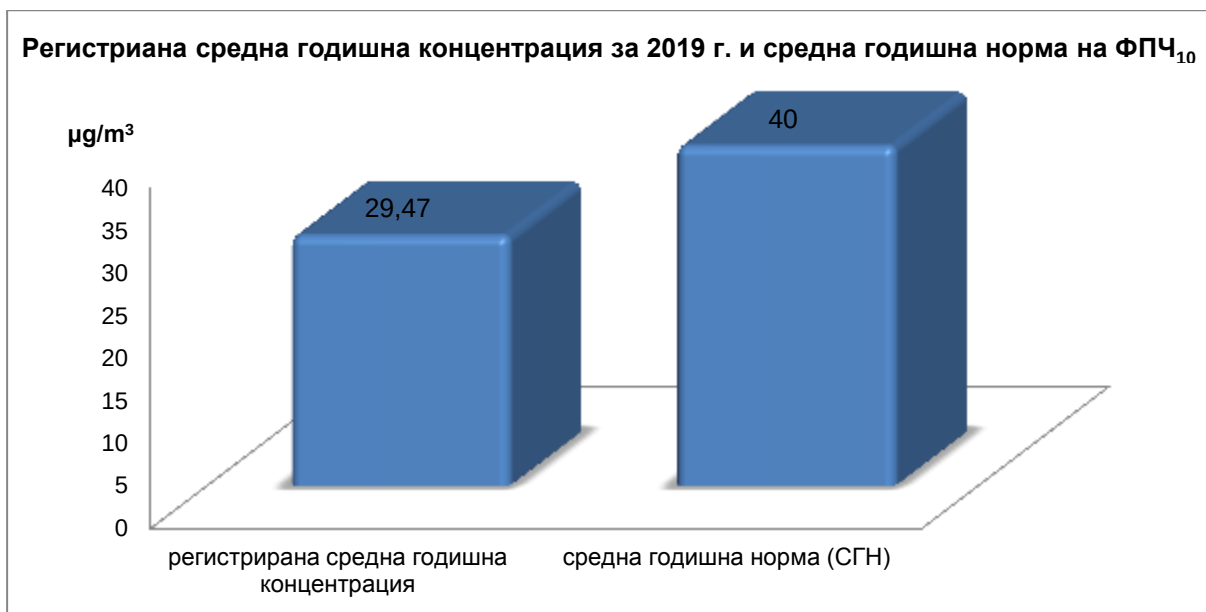
Месец 2019 година	Регистрирани максимални СДК при норма $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ по показател ФПЧ ₁₀		
	Максимални [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	Превишение на СДН [пъти]	Превишение [брой]
Януари	85,83	1,7	8
Февруари	84,83	1,7	8
Март	68,60	1,4	3
Април	50,67	1,0	1
Май	35,15	–	0
Юни	48,03	–	0
Юли	30,88	–	0
Август	30,65	–	0
Септември	55,76	1,1	1
Октомври	65,16	1,3	1
Ноември	71,79	1,4	3
Декември	103,90	2,1	11

Най-високо максимално средноденонощно ниво по показател ФПЧ₁₀ е регистрирано през месец декември – $103,90 \mu\text{g}/\text{m}^3$ при норма $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$. През този месец са и най-големият брой превишения – 11.

Фигура 1.2.1.1-1. Сравнение на максималната средноденонощна концентрация за 2019 г. със средноденонощната норма по показател ФПЧ₁₀

Нормативно няма регламентирана средночасова норма по показател ФПЧ₁₀. Въз основа на всички средноденонощни регистрирани концентрации през 2019 г. се формира средногодишна концентрация – $29,47 \mu\text{g}/\text{m}^3$, при средногодишна норма (СГН) на ФПЧ₁₀ – $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Фигура 1.2.1.1-2. Сравнение на средна годишна концентрация за 2019 г. и средна годишна норма по показател ФПЧ_{10}

Както се вижда от данните в Таблица 1.2.1.1-2. и графиката на Фигура 1.2.1.1-1., превишенията са най-големи като стойности и брой през месеците януари, февруари и декември, т.е. през отоплителният сезон, което налага извода, че използването на твърди горива в бита за отопление допринася за повишаването на нивата на концентрацията на този замърсител.

1.2.1.1.2. Серен диоксид – SO_2

Източници

Серният диоксид спада към групата на серните оксиди (SO_x), които се формират при изгаряне на горива с високо сярно съдържание (въглища, нефт, природен газ). Основен антропогенен източник на серен диоксид е изгарянето на природни горива (ТЕЦ, битови източници). Металургията и химическата промишленост също са източник на замърсяване със серен диоксид. SO_2 и NO_x са основни компоненти на „киселите дъждове“.

Влияние върху човешкото здраве

Серният диоксид постъпва в организма чрез респираторната система. При високи концентрации абсорбцията му достига до 90 % в горните дихателни пътища и по-малко в по-ниските отдели на дихателната система.

При кратковременна експозиция на серен диоксид се засяга преди всичко дихателната система. Отбелязва се голямо разнообразие на индивидуална чувствителност на населението към серен диоксид, но особено чувствителни са лица болни от бронхиална астма. Действието на серния диоксид върху дихателната система като правило се съчетава с влиянието на праха. Чувствителни групи от населението към експозиция на серен диоксид са децата, възрастните, хората с астма, със сърдечно-съдови заболявания или хронични белодробни заболявания.

Норми

Наредба № 12 от 15 юли 2010 г. (обн. ДВ, бр. 58 от 30 юли 2010 г.) определя норми за пределно допустими концентрации (ПДК) за серен диоксид. Въведените ПДК целят предпазване от вредния ефект на серния диоксид върху здравето на хората и околната среда. Регламентираните норми са посочени в Таблица 1.2.1.1.2-1.

Таблица 1.2.1.1.2-1. Норми за опазване на човешкото здраве и околната среда за серен диоксид - SO₂

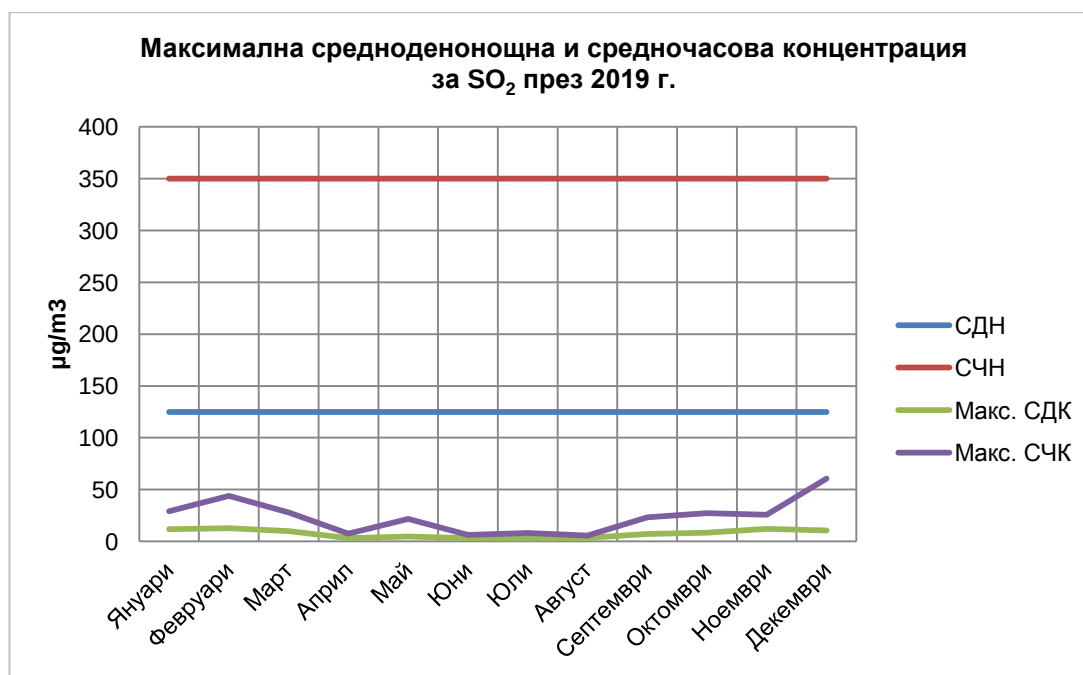
Норма	Период на осредняване	Стойност	Допустимо отклонение
Средночасова норма за опазване на човешкото здраве	1 час	350 µg/m³ (да не бъде превишавана повече от 24 пъти в рамките на една КГ)	150 µg/m³ (43 %)
Средноденонощна норма за опазване на човешкото здраве	24 часа	125 µg/m³ (да не бъде превишавана повече от 3 пъти в рамките на една КГ)	Няма
Норма за опазване на природните екосистеми (не се прилага в непосредствена близост до източниците)	една календарна година (КГ) и зима (от 1 октомври до 31 март)	20 µg/m³	Няма
Алармен праг		500 µg/m³ Измерени през три последователни часа от съответните АИС и ДОАС в не по-малко от 100 km ² или целия район или агломерация, в зависимост от това коя от посочените територии е най-малка	

Максималните средноденонощни стойности и максималните средночасови стойности за показател SO₂, измерени през 2019 г. от АИС – Шумен са отразени в Таблица 1.2.1.1.2-2.

Таблица 1.2.1.1.2-2. Регистрирани максимални средноденонощни и средночасови стойности на SO₂ по месеци за 2019 г.

Месец 2019 година	SO ₂ СДН – 125 µg/m ³		SO ₂ СЧН – 350 µg/m ³	
	Максимални [µg/m ³]	Превिшение [пъти]	Максимални [µg/m ³]	Превишение [пъти]
Януари	11,69	–	29,19	–
Февруари	12,62	–	43,82	–
Март	9,9	–	27,80	–
Април	3,08	–	7,36	–
Май	4,63	–	21,79	–
Юни	3,03	–	6,16	–
Юли	2,72	–	8,24	–
Август	3,33	–	5,77	–
Септември	7,32	–	23,10	–
Октомври	8,26	–	27,11	–
Ноември	12,15	–	25,64	–
Декември	10,52	–	60,54	–

Няма регистрирани превишения на СДН и СЧН по показател серен диоксид. През месец декември е измерена максимална средночасова концентрация – 60,54 µg/m³ при норма 350 µg/m³, а най-високо максимално средноденонощно ниво е регистрирано през месец февруари – 12,62 µg/m³ при норма 125 µg/m³.

Фигура 1.2.1.1.2-1. Сравнение на максималната средноденонощна и максималната средночасова концентрации за 2019 г. със СДН и СЧН по показател SO₂

Всички стойности на измерените СДК и СЧК са много под регламентираната норма. Повишаване на концентрацията на този замърсител се наблюдава през зимния сезон вследствие изгарянето на твърди горива за отопление в бита.

През целия период на наблюденията не е достиган алармения праг от 500 µg/m³ за показателя серен диоксид.

1.2.1.1.3. Азотен диоксид – NO₂***Източници***

Азотният диоксид се образува при горивни процеси. Основни източници са моторните превозни средства (МПС), топлоелектрическите централи (ТЕЦ), някои промишлени предприятия, тютюнопушенето. Под въздействието на интензивна слънчева светлина и в присъствие на летливи органични съединения в атмосферния въздух азотният диоксид взаимодейства химически, в резултат на което се образува вторичният замърсител – озон.

Влияние върху човешкото здраве

Азотният диоксид навлиза в човешкия организъм чрез дишането. По-голяма част от азотния диоксид се абсорбира в организма, а значителна част от него може да се задържи дълго време в белия дроб. Продължително въздействие на концентрации над ПДК може да причини структурни промени в белия дроб. Вредното въздействие на този замърсител се отразява предимно върху дихателните функции. Неблагоприятно се повлияват хронично болните с респираторни инфекции, а особено чувствителни към повишаване нивото на азотния диоксид са болните от белодробна астма.

Наредба № 12 от 15 юли 2010 г. (обн. ДВ, бр. 58 от 30 юли 2010 г.) определя норми за пределно допустими концентрации (ПДК) за азотен диоксид. Въведените ПДК целят предпазване от вредния ефект на азотния диоксид върху здравето на хората и околната среда. Регламентираните норми са следните:

Таблица 1.2.1.1.3-1. Норми за опазване на човешкото здраве и околната среда за азотен диоксид - NO₂

Норма	Период на осредняване	Стойност	Допустимо отклонение
Средночасова норма за опазване на човешкото здраве	1 час	200 µg/m³ (да не бъде превишавана повече от 18 пъти в рамките на една КГ)	50 % на 19.07.1999г., намалява линейно на 1.01.2001 г. и на всеки 12 месеца след това до достигане на 0 % към 1.01.2010 г.
Средногодишна норма за опазване на човешкото здраве	една календарна година	40 µg/m³	50 % на 19.07.1999г., намалява линейно на 1.01.2001 г. и на всеки 12 месеца след това до достигане на 0 % към 1.01.2010 г.
Норма за опазване на растителността (не се прилага в непосредствена близост до източниците)	една календарна година	30 µg/m³	Няма
Алармен праг		400 µg/m³ Измерени през три последователни часа от съответните АИС и ДОАС в не по-малко от	

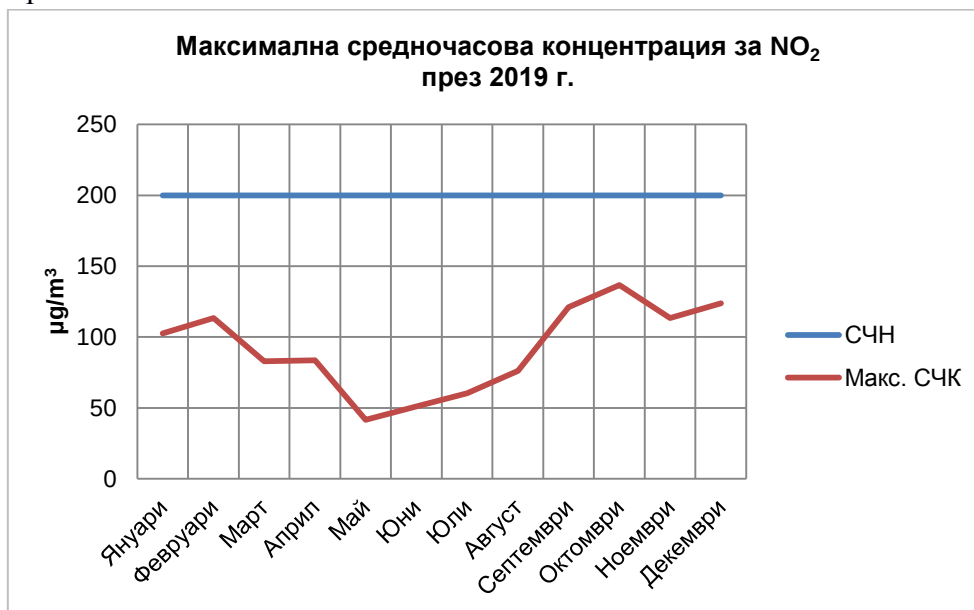
		100 km ² или целия район или агломерация, в зависимост от това коя от посочените територии е най-малка	
--	--	---	--

Данните за измерените през 2019 г. от АИС-Шумен концентрации на азотен диоксид са отразени в следващата таблица.

Таблица 1.2.1.1.3-2. Регистрирани максимални средночасови стойности за NO₂ по месеци за 2019 г.

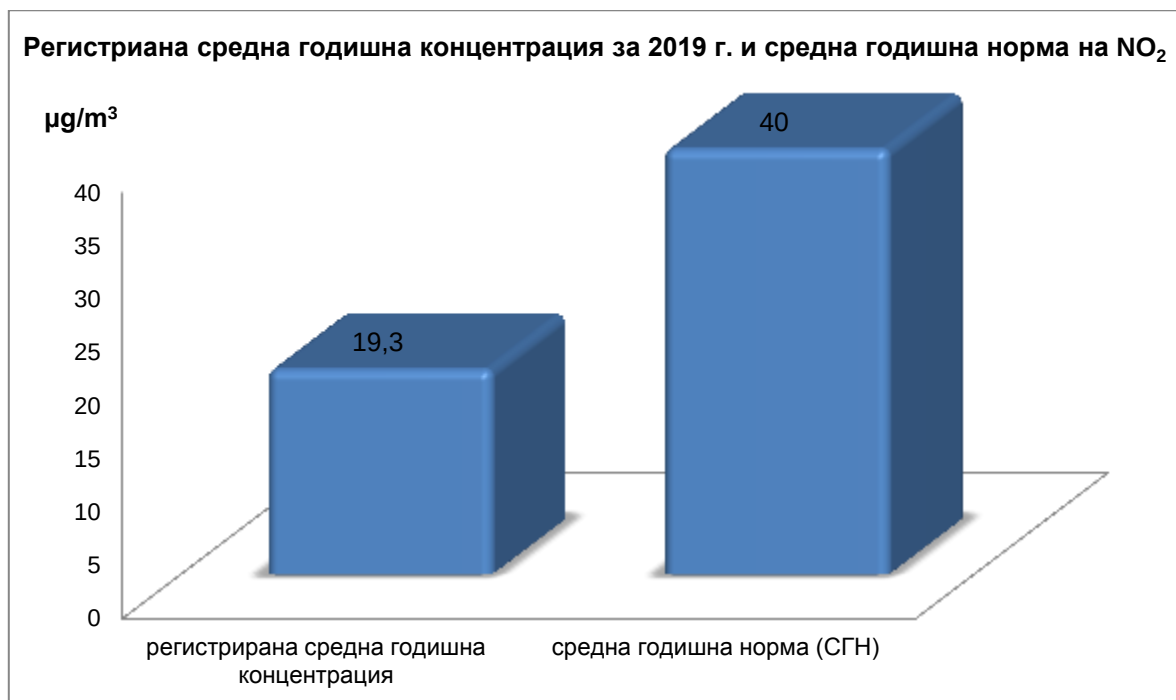
Месец 2019 година	NO ₂ СЧН – 200 µg/m ³	
	Максимални [µg/m ³]	Превिшение [пъти]
Януари	102,59	–
Февруари	113,45	–
Март	82,82	–
Април	83,59	–
Май	41,56	–
Юни	51,04	–
Юли	60,20	–
Август	76,06	–
Септември	121,18	–
Октомври	136,70	–
Ноември	113,31	–
Декември	123,87	–

От представените в Таблица 1.2.1.1.3-2. и графиката на Фигура 1.2.1.1.3-1. средночасови стойности за NO₂ е видно, че всички са под нормата от 200 µg/m³. Най-високата средночасова концентрация (СЧК) на NO₂ – 136,70 µg/m³ е измерена през м. октомври.

Фигура 1.2.1.1.3-1. Сравнение на максималната средночасова концентрация за 2019 г. със средночасовата норма по показател NO₂

Регистрираните през 2019 г. концентрации на азотен диоксид са определящи за отчетената ниска средногодишна концентрация по показателя от $19,30 \mu\text{g}/\text{m}^3$, при средна годишна норма $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Фигура 1.2.1.1.3-2. Сравнение на средна годишна концентрация за 2019 г. и средна годишна норма по показател NO_2

1.2.1.1.4. Озон – O_3

Източници

Озонът е газ, който се среща в горната част на атмосферата – 30-50 км над земната повърхност и в приземния въздушен слой. Високо разположеният озонов слой има защитни функции, изразяващи се в защита срещу ултравиолетовите лъчи, докато в приземния слой, той може да има неблагоприятно въздействие. Озонът е мощен оксидант. Той не се емитира директно в атмосферата. Формира се от взаимодействието на азотните оксиди и летливите органични съединения под влияние на високи температури и слънчева светлина. Липсват антропогенни емисии във въздуха. Естествените фонові стойности на озона във въздуха са около $30 \mu\text{g}/\text{m}^3$, но могат да стигнат много по-високи стойности (напр. $120 \mu\text{g}/\text{m}^3$).

Влияние върху човешкото здраве

Озонът прониква и оказва токсичното си въздействие чрез дихателната система. Здравните ефекти се състоят във възпаление на респираторните органи, намаление на функционалността на белия дроб, съпроводени с ускорено дишане. Засяга имунната система и намалява устойчивостта към респираторни заболявания. Най-често на рисковото влияние на озона са изложени тези, които работят на открито и имат астматични заболявания. Токсичното въздействие на озона се изразява в окисление на сулфхидрилните и аминокислотните групи на ензимите, ко-ензимите, белтъците и пептидите. Окислява също ненаситените мастни киселини до мастни перекиси.

Норми

Наредба № 12 от 15 юли 2010 г. (обн. ДВ, бр. 58 от 30 юли 2010 г.) определя следните норми за пределно допустими концентрации (ПДК) за озон в атмосферния въздух, с цел предпазване от вредния ефект на озона върху здравето на хората:

Таблица 1.2.1.1.4-1. Норми за опазване на човешкото здраве за озон – O₃

Норма	Период на осредняване	Стойност
Праг за информиране на населението (ПИН)	1 час	180 µg/m³
Праг за предупреждаване на населението (ППН)	1 час (в продължение на три последователни часа)	240 µg/m³
Норма за опазване на човешкото здраве	Максимална 8-часова средна стойност в рамките на денонощието	120 µg/m³ (да не се превишава в повече от 25 дни на календарна година, осреднено за тригодишен период)

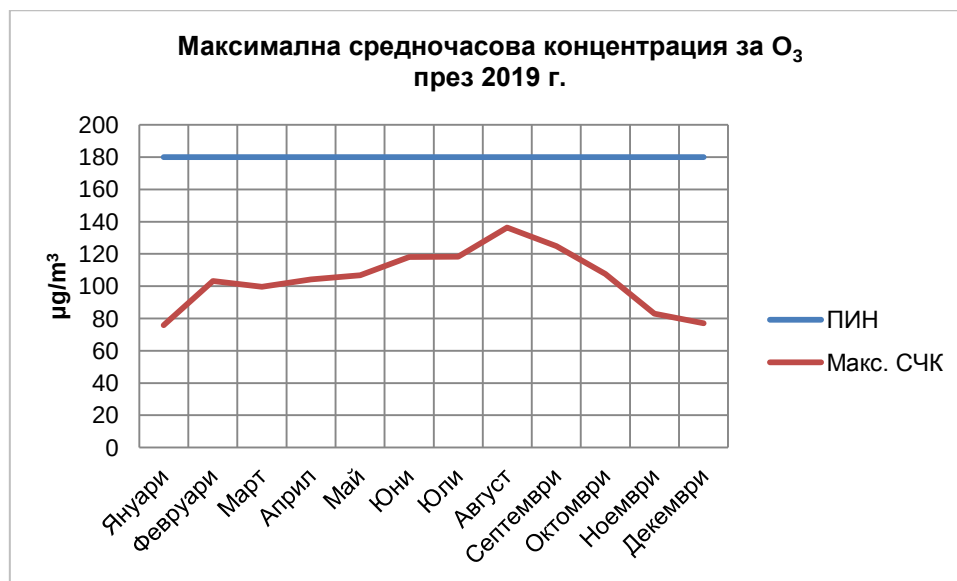
Максималните средночасови концентрации на O₃, регистрирани от АИС-Шумен през 2019 г. са представени в Таблица 1.2.1.1.4-2. Отчетени са максимални средночасови стойности, а не максимална 8-часова стойност в рамките на денонощието.

Таблица 1.2.1.1.4-2. Регистрирани максимални средночасови стойности за O₃ (озон) по месеци за 2019 г.

Месец 2019 година	O ₃ Праг за информиране на населението – 180 µg/m ³	
	Максимални [µg/m ³]	Превишение [пъти]
Януари	75,84	–
Февруари	103,31	–
Март	99,68	–
Април	104,16	–
Май	106,89	–
Юни	118,06	–
Юли	118,27	–
Август	136,40	–
Септември	124,91	–
Октомври	107,65	–
Ноември	82,88	–
Декември	77,11	–

По показател O₃ (озон) няма превишения на прага за информиране на населението от 180 µg/m³.

Най-високата максимална средночасова концентрация (СЧК) е измерена през м. август и е със стойност $136,40 \mu\text{g}/\text{m}^3$ при регламентирана норма за праг за информирание на населението (ПИН) $180 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Фигура 1.2.1.1.4-1. Сравнение на максималната средночасова концентрация за 2019 г. с прага за информирание на населението по показател O_3

По-ниски средночасови стойности са измерени през зимните месеци с изключение на м. февруари, а по-високи са концентрациите през летния период. Причина за това са високите температури и повишената слънчева активност.

Изводи от анализа на състоянието на качеството на въздуха

Представените диаграми показват, че прахообразните и газообразните замърсители на атмосферния въздух имат сезонен характер. Комбинацията от топографското местоположение на България и неблагоприятните метеорологични условия – студени зими и температурни инверсии – са фактори, допринасящи както за големия брой превишения на средноденонощната норма на ФПЧ_{10} , така и за завишаване на концентрациите на другите замърсители. Преобладаващо по-високите нива през зимните месеци предполагат, че основна роля за това играе битовото отопление. През студеното полугодие (месеците от първото и четвъртото тримесечие) разликата в нивата на регистрираните средномесечни концентрации на ФПЧ_{10} с тези регистрирани през четирите най-топли месеца са 2 до 3 пъти по-високи. За регистрираните наднормени стойности на фини прахови частици през зимния сезон в голяма степен „допринася“ и пътният транспорт.

Наличието на по-високи концентрации на замърсителите през пролетния и есенния сезон в сравнение с лятото, предполага, че е възможно наличието на други значителни източници, различни от битовото отопление и транспорта. Възможните източници могат да включват строителна дейност, ресуспендиран прах и почва, земеделска дейност, горене на стърнища и/или отпадъци, отделяне на вторични частици от емисиите на амоняк и промишлени емисии.

През летния сезон се наблюдават устойчиво по-ниски стойности на замърсителите, като се регистрират единични завишени стойности, формирането на

които се дължи на възникнали локални източници и ограниченото разсейване вследствие на климатичните и метеорологични фактори.

Това съответства на ситуацията и на национално равнище. Съгласно *Национална програма за подобряване качеството на атмосферния въздух (2018 – 2024 г.)* резултатите от мониторинга на качеството на въздуха за периода 2011 – 2016 г. показват, че основният проблем за българските общини е броят на дните, в които средноденонощната норма за ФПЧ_{10} от $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ е превишена. Докато средногодишната норма за ФПЧ_{10} от $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$ е постигната средно в около една трета от 28-те наблюдавани общини, максимално допустимият брой превишения (35 за година) е нарушен в почти всички общини.

Общата степен на несъответствие по отношение на ФПЧ_{10} в общините е значителна, въпреки че се наблюдават тенденции към намаление, които обаче са променливи, както в средната годишна концентрация на ФПЧ_{10} , така и в броя превишения на средноденонощната норма.

1.2.1.2. Източници на емисии на територията на община Омуртаг

Замърсяването на въздуха, най-вече с прахови частици, на територията на общината е резултат от дисперсията на емисиите на частици от местни източници, от нахлуването на въздух, който пренася прахови частици от регионални и трансгранични източници и от вторичното образуване на частици, получен от фотохимични реакции, включващи вещества като NO_x , SO_2 и амоняк.

Различават се два основни вида източници на атмосферно замърсяване – стационарни и линейни:

- *Стационарните* източници от своя страна са точкови и площни.
 - Точкови са димоходите (комини) на горивни инсталации, изпускателните устройства на производствени вентилации и аспирации и др.
 - Площни източници – комините на битовото отопление на населението и отоплението в административните и обществените сгради на територията.
- *Линейни* – Транспортният поток и отделяните от двигателите вредни вещества в състава на изгорелите газове (азотни оксиди, въглероден оксид, серни оксиди, сажди, леки органични съединения), както и фини прахови частици са в основата на замърсяването на приземния атмосферен слой особено в градската част на територията.
- *Неорганизиран* – Това са дихателите на горивни резервоари в предприятията и обектите за съхраняване и търговия с горива, леярни цехове, открити площи за насипни материали, депа за отпадъци и др.

Основните групи антропогенни дейности, имащи отношение към замърсяване на атмосферния въздух са:

- Битово отопление – използване на разнообразни видове горива, различни режими на горивния процес и др.;
- Автомобилен транспорт;
- Промислени дейности;

- Строителни и ремонтни дейности – в различни райони (изразено в града основно) от този вид дейности допълнително се повишават нивата на суспендиран прах и вредни газове от изгаряне на горивата.
- Други – селско стопанство, съоръжения за съхраняване на отпадъци (депа, хвостохранилища)

1.2.1.2.1. Емисии от битово отопление

Емисиите на замърсители от битовото отопление и особено на FPCH_{10} се получават най-вече от изгарянето на твърди горива, особено дърва, но също така и въглища.

Относно употребата на твърди горива при битовото отопление в Националната инвентаризация на емисиите (НИЕ, 2018 г.), са представени следните данни:

- Битовото отопление с използване на биомаса (дърва), се увеличава както в абсолютна, така и в относителна стойност. Потреблението на дърва като процент от националното общо потребление на гориво за битово отопление се е увеличило от около 65% през 2000 г. до над 76% през 2016 г.
- Намалява употребата на въглища за битово отопление, въпреки това през 2016 г. въглищата все още представляват 14-15% от общата енергия, използвана за отопление на жилища. Голяма част от местните (лигнитни) въглищна за битово отопление имат относително ниска калорийна стойност поради високото си съдържание на пепел. Вносните въглища, предимно от Русия, обикновено имат по-висока стойност на топлинна енергия.

Точна оценка на емисиите от битовото отопление за община Омуртаг не може да бъде направена, т.к. няма точна статистика за потреблението на горива от населението, но могат да се отбележат факторите, които водят до високи концентрации най-вече на FPCH_{10} , а именно:

1. Според НСИ и данни от преброяването през 2011 г., около 54% от населението на страната използва твърди горива за отопление. В община Омуртаг този процент е много по-голям, т.к. 65% от населението живее в селата и на територията на общината няма изградени газоразпределителна или топлофикационна мрежа;
2. Населението е със сравнително нисък жизнен стандарт, поради което дървата за огрев представляват „предпочитано гориво“ – сравнително евтино за закупуване и потенциално безплатно, ако потребителите си го набавят самостоятелно от горите;
3. Използването на влажна дървесина. – Голяма част от дървата за огрев, закупвани от домакинствата, се купува „на трупи“, т.е. хората събират и транспортират дървата за огрев сами. В този случай няма механизъм, който да гарантира, че дървата се съхраняват (за да изсъхнат) преди употребата им през следващата година. Промисленото съхранение на дървесината, за да може да се изсуши преди употреба ѝ като гориво, също е проблем;
4. Използване на нискокачествени въглища;
5. Наличие на морално и технически остарели печки, котли и отоплителни инсталации (включително в обществените и административните сгради) с ниска

енергийна ефективност, за които е изчислено, че представляват най-малко 85% от емисиите на FPCH_{10} ;

6. По-голяма част от жилищата и сградите са с ниски енергийни характеристики – без топлоизолация и др., което също увеличава потреблението на горива;
7. Големината и брой на обитаваните помещения в едно домакинство и други.

1.2.1.2.2. Емисии от автомобилния транспорт

Транспортния сектор оказва значително въздействие върху всички компоненти на околната среда с емисиите на изгорелите газове от превозните средства – въглероден оксид и въглероден диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици, летливи органични съединения и др.

Предвид това транспортът има допълнителен принос за замърсяване на въздуха и може да бъде значим фактор на местно равнище.

В населените места автотранспортът представлява непрекъснато действащ източник на FPCH_{10} . Неговата интензивност е пропорционална на автомобилния трафик и следва неговите изменения – сезонни и денонощни. По тази причина в по-големите населени места с интензивен трафик максималната концентрация на FPCH_{10} в атмосферния въздух обикновено съпада с часовете на пиков трафик. През нощните часове неговото влияние върху КАВ силно намалява до пренебрежимо ниски нива.

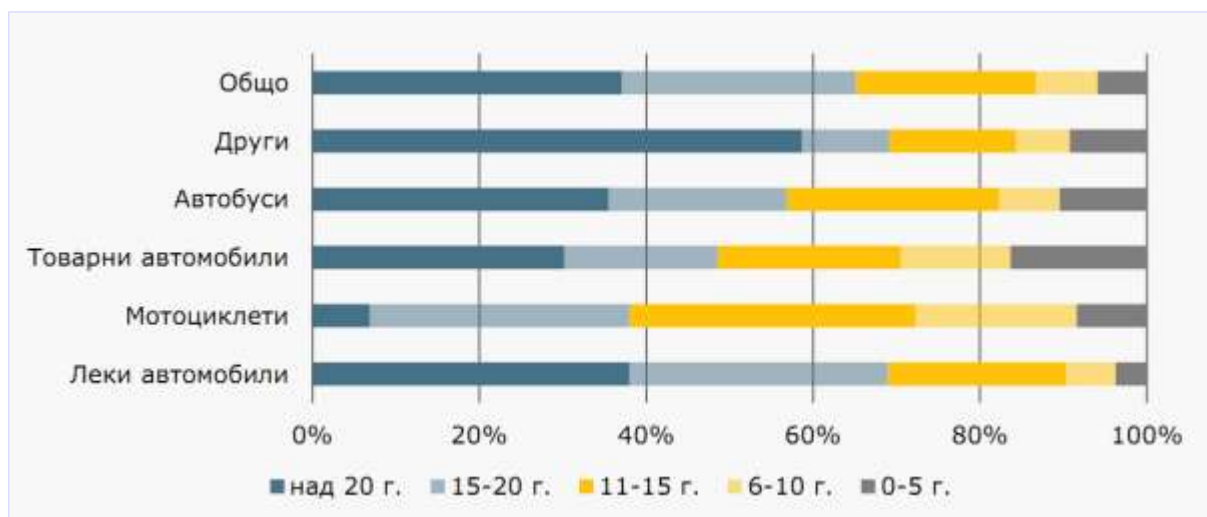
При емисиите на FPCH_{10} от транспортния сектор в България преобладават емисиите от дизеловите автомобили.

Емисиите на първични FPCH_{10} от автомобилния транспорт са резултат от производните от няколко основни фактора – непълното изгаряне на гориво в ауспусите на превозните средства, износването на спирачните накладки и гумите, ресуспендиране на прах от пътните платна и абразията на пътищата:

1. Горивен процес в двигателя – поради непълното изгаряне на тежките компоненти в горивото се образуват сажди, които през изпускателната система на автомобила се изхвърлят в атмосферата. Доколкото бензина и газовите горива не съдържат тежки въглеводороди, изгарянето им в двигателите с вътрешно горене обикновено не е съпроводено с отделяне на сажди. По тази причина се приема, че работата на бензиновите двигатели не води до образуване на сажди. Изключение правят силно износени бензинови двигатели, при които в горивната камера прониква смазочно масло. Изгарянето на дизелово гориво обаче в много случаи води до генериране на сажди.

В България дизеловото гориво е използвано от близо 50% от всички леки автомобили, в допълнение към автобусите на обществения транспорт, тежкотоварните и лекотоварните автомобили.

Освен широкото разпространение на дизеловите двигатели, по данни от доклад на Държавна агенция „Безопасност на движението по пътищата“ към 31.12.2019 г., България се откроява с високата средна възраст на автомобилния парк:

Фигура 1.2.1.2.2. Възрастова структура на автомобилния парк в България

Превозните средства над 15 години представляват почти 63%, а тези над 20 години надхвърлят 30%. В българския автомобилен парк доминират леките автомобили – над 70% спрямо останалите видове превозни средства. По отношение на тях възрастовата структура е дори още по-притеснителна – близо 70% са над 15 г., от които повече от половината са над 20 г. Много от леките автомобили са произведени по стандарт Евро 1 или преди Евро 1. Емисиите им на ФПЧ_{10} са много по-високи от тези на по-новите Евро модели, които разполагат с устройства за контрол на емисиите, монтирани на изпускателните им системи, каталитични конвертори и филтри за твърди частици (DPF).

2. Емисии от механично триене на автомобилните гуми в пътното платно и триене между спирачните накладки на спирачната уредба. Това е основният механизъм за производство на прахови частици. Вторичният механизъм включва изпарението на материали от повърхностите при високи температури, образувани в резултат на контакта. Тези емисии се влияят в голяма степен както от състоянието на пътната инфраструктура, така и от трафика. Относителният им дял при формиране на емисиите от ФПЧ_{10} може да се приеме за пренебрежимо малък.

3. Ресуспендиране на прах от пътните платна при движението на МПС. Това са отложени наноси по пътните настилки (най-често почва, пясък и др. несвързани твърди частици), попаднали върху пътното платно по различни начини. Относителният дял на този суспендиран прах върху общите емисии на ФПЧ_{10} от автотранспорта е значителен.

Основните причини за замърсяването на пътните платна с частици могат да се класифицират като естествени (природни) и антропогенни (предизвикани от различни видове човешка дейност).

Към естествените причини спадат процесите на непрекъснато утаяване на частици с разнообразен произход от атмосферата върху земната повърхност. Освен това пръст, кал, тиня и пясък попадат върху пътните платна при екстремни метеорологични условия като проливни дъждове, порои, свлачища, ураганни ветрове и др.

Антропогенните причини са твърде много на брой и тук ще бъдат посочени само някои от тях, които са характерни за населените места в община Омуртаг:

- Опесъчаване при зимно поддържане на пътищата;

- Директно разсипване на различни строителни материали (пясък, инертни материали) и разтвори (вар, хоросан, бетон) върху пътните платна от транспортните средства, които ги превозват;
- Изкопни работи на строителни обекти;
- Изграждане и ремонт на инфраструктурата (улици, канализации, електрически и други трасета);
- Ремонти на фасади на сгради;
- Натрупване на пътен нанос до бордюрите на уличните платна;
- Лошо състояние на паркингите и тротоарите;
- Паркиране в зелени площи и др.

4. Износване на пътната настилка – абразия

По голямата част от пътната настилка в населените места е на основата на асфалтови смеси и бетон. Бетонните повърхности са съставени от груби агрегат, пясък и цимент. Асфалтовите покрития са смеси от минерален агрегат, пясък, пълнител и битумни свързващи вещества.

Износването на пътните настилки е най-голямо през зимния период, което е свързано с ниските температури и намаляване еластичността на автомобилните гуми. Други фактори, които водят до разрушаването на асфалтовите покрития през зимата е опесъчаването и олужаването на пътищата.

1.2.1.2.3. Емисии от промишлени дейности

На територията на община Омуртаг развиват дейност предприятия от различни отрасли, голяма част от които използват местната суровинна база:

- Лека промишленост;
- Хранително-вкусовата промишленост;
- Строителство;
- Дървообработващата промишленост и др.

През 2011 г. най-голям е броя на фирмите, които са ангажирани с търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети (с дял от 53,8 %). На следващо място се нареждат секторите на хотелиерството и ресторантьорството и транспорт, складиране и пощи с по (8,2 %), преработващата промишленост (7,4 %) и селско и горско стопанство (6,5 %).

Влиянието на промишлените източници върху концентрациите на замърсители в атмосферния въздух в община Омуртаг може да се определи като локално и слабо.

В следващата таблица са посочени обектите, подлежащи на контрол от РИОСВ-Шумен, по Закона за чистотата на атмосферния въздух (ЗЧАВ):

Таблица 1.2.1.2.3. Източници на емисии в атмосферния въздух на територията на община Омуртаг

№	Юридическо лице/ едноличен търговец	Наименование на обект, населено място	Дейност по НКИД
Сектор А: Селско, горско и рибно стопанство			
1.	СД „Квинс Арго и Сие“, гр. Лозница, обл. Радград	Птицеферма, с. Презвитер Козма, общ. Омуртаг	01.47 – Отглеждане на домашни птици
Сектор С: Преработваща промишленост			
2.	„Амиго Груп 12“ ЕООД, гр. Омуртаг	Заготовки за дюнери, гр. Омуртаг	10.11 – Производство и преработка на месо без месо от домашни птици

3.	„Клара ABC“ ЕООД, с. Зелена морава, общ. Омуртаг	Предприятие за месодобив и транжиране на месо, с. Зелена морава, общ. Омуртаг	10.11 – Производство и преработка на месо без месо от домашни птици
4.	ЕТ „Стезис – С* С*“, гр. Омуртаг	Месопреработвателно предприятие, гр. Омуртаг	10.11 – Производство и преработка на месо без месо от домашни птици
5.	„Дайъри продъктс“ ЕООД, гр. Велико Търново	Млекопреработвателно предприятие, производство на млечни изделия, гр. Омуртаг	10.51 – Производство на мляко и млечни продукти без сладолед
6.	„Бомеранг слипер“ ООД, гр. Омуртаг	Производство на чехли, гр. Омуртаг	15.20 – Производство на обувки
7.	„Гюней“ ООД, с. Врани кон, общ. Омуртаг	Инсталация за производство на дървени въглища, с. Врани кон, общ. Омуртаг	16.29 – Производство на други изделия от дървен матерал
8.	„Топливо“ АД, клон Русе	Търговски обект, база, гр. Омуртаг	23.19 – Производство и обработване на други изделия от стъкло, вкл. за техническа употреба
Сектор Е: Доставка на води, канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване			
9.	Община Омуртаг	Регионално депо за неопасни отпадъци, гр. Омуртаг	38.21 – Обработване и обезвреждане на неопасни отпадъци
Сектор Г: Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети			
10.	„Кента“ АД, гр. Омуртаг	Употреба на авторепаратурни продукти, гр. Омуртаг	45.20 – Техническо обслужване и ремонт на автомобили
11.	„Атлантик“ ООД, гр. Омуртаг	Бензиностанция и автомивка, гр. Омуртаг, пром. зона	47.3 – Търговия на дребно с автомобилни горива и смазочни материали
12.	„Бултрейд - 2002“ ООД, гр. Варна	Бензиностанция, гр. Омуртаг	47.3 – Търговия на дребно с автомобилни горива и смазочни материали
13.	„Вяра 1“ ЕООД, гр. Шумен	Бензиностанция до гр. Омуртаг и Бензиностанция до с. Веренци, общ. Омуртаг	47.3 – Търговия на дребно с автомобилни горива и смазочни материали
14.	„Гарантгаз“ ЕООД, гр. Омуртаг	Бензиностанция „Гарантгаз“, гр. Омуртаг, пром. зона	47.3 – Търговия на дребно с автомобилни горива и смазочни материали
15.	„Енигма инвест“ АД, гр. София	Бензиностанция „Кълвача газ“, гр. Омуртаг	47.3 – Търговия на дребно с автомобилни горива и смазочни материали

16.	„Петрол“ АД, гр. София	Бензиностанция 6403 гр. Омуртаг	47.3 – Търговия на дребно с автомобилни горива и смазочни материали
17.	„Петрол Интер“ ЕООД, гр. Омуртаг	Бензиностанция гр. Омуртаг и хотел „Замък Интер“, гр. Омуртаг	47.3 – Търговия на дребно с автомобилни горива и смазочни материали
18.	„Топливо“ АД, клон Русе	Бензиностанция в база гр. Омуртаг	47.3 – Търговия на дребно с автомобилни горива и смазочни материали
19.	„Т Маркет“, гр. София	Магазин, гр. Омуртаг	47.19 – Търговия на дребно в неспециализирани магазини с разнообразни стоки
Сектор S: Други дейности			
20.	„Депс-08“ ЕООД, гр. Омуртаг	Сервиз за хладилни и климатични инсталации, гр. Омуртаг	95.22 – Ремонт на битови електроуреди и друго оборудване за дома и градината

Съгласно Годишните доклади по околна среда на РИОСВ-Шумен, за периода от 2016 до 2019 г., при контролните проверки на горепосочените обекти не са установени нередности и няма наложени санкции.

1.2.1.3. Неприятни миризми

Неприятните миризми като специфично замърсяване на атмосферния въздух водят до значителна промяна на качеството на живот. Често се смята, че миризмите, въпреки че са досадни, са безвредни. Съществуват обаче доказателства, че постоянното излагане на миризми може да има неблагоприятни ефекти, които надхвърлят простото неудобство. Хората в засегнатите райони могат да страдат от главоболие, дразнене в гърлото и очите, гадене, безсъние, безпокойство, стрес или дори респираторни проблеми. В допълнение, миризмите влияят и върху качеството на живот (имат социален ефект) и могат да доведат до икономически въздействия (например за туризма или загуба на стойността на имуществото).

Освен това, замърсяването с миризми често е симптом на по-широки екологични проблеми, причинени от хората, урбанизацията и индустриализацията. Често свързани със замърсяването на въздуха, миризмите също така могат да влияят и върху замърсяването на почвата и водите, и санитарните проблеми (лошото управление на отпадъците). Освен това газовете, излъчвани от депата за отпадъци и съоръженията за отглеждане на животни, представляват смеси от метан (парникови газове) и токсични миризливи газове (напр. сероводород), като по този начин допринасят за изменението на климата. Следователно, проявите на миризма трябва да се разглеждат като сигнал за тревога.

Източниците, които генерират миризми са многобройни и разнообразни. В много случаи едно и също населено място е изложено на повече от един източник на миризма.

За община Омуртаг основните предизвикателства по отношение на емисиите на миризми са:

- промишлените дейности,
- управлението на отпадъците и
- селското стопанство/животновъдството.

За 2019 година и до настоящия момент в Община Омуртаг и в РИОСВ-Шумен не са постъпвали сигнали и жалби за неприятни миризми на територията на общината. В нито един от проверяваните от срана на РИОСВ-Шумен обекти в община Омуртаг, не са констатирани източници на неприятни миризми.

1.2.2. ВОДИ

Държавната политика по управление на водите цели постигане и поддържане на добро състояние на всички подземни, повърхностни и морски води, като ресурс от особено значение за живота на планетата, както и ограничаване на вредните въздействия върху човешкия живот и здраве, околната среда, културното наследство и стопанската дейност.

Политиката по управление на водите е насочена към:

- разработване и прилагане на *Планове за управление на речните басейни* като основен планов документ за интегрирано управление на водите;
- осигуряване на достатъчно по количество и с необходимото качество вода за нуждите на населението, икономиката и екосистемите – непрекъснатост на водоподаването и намаляване на количествата иззета и използвана вода за ефективност на консумацията и управлението на водите като стопански ресурс;
- контрол на заустванията на отпадъчните води и развитие на системата за мониторинг;
- намаляване на неблагоприятните климатични въздействия – оценка на заплахата и риска от наводнения, определяне на райони със значителен потенциален риск от наводнения, разработване и изпълнение на *Планове за управление на риска от наводнения*, с предприемане на конкретни превантивни и защитни мерки и мерки за подготвеност на компетентните органи и населението;
- финансиране на устойчиви инвестиции в екологична ВиК инфраструктура.

Управлението на водите се осъществява в съответствие със законодателството на Европейската общност и националното законодателство:

- *Директива 2000/60/ЕО* на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2000 година за установяване на рамка за действията на Общността в областта на политиката за водите;
- *Закон за опазване на околната среда*;
- *Закон за водите* и подзаконовите нормативни актове;
- *Националните стратегически и планови документи*.

По отношение на управлението на водите община Омуртаг попада в обхвата на контролна дейност и мониторинг на Регионална инспекция по околна среда и води (РИОСВ), гр. Шумен и Басейнова дирекция „Дунавски район“ (БДДР) с център на управление гр. Плевен.

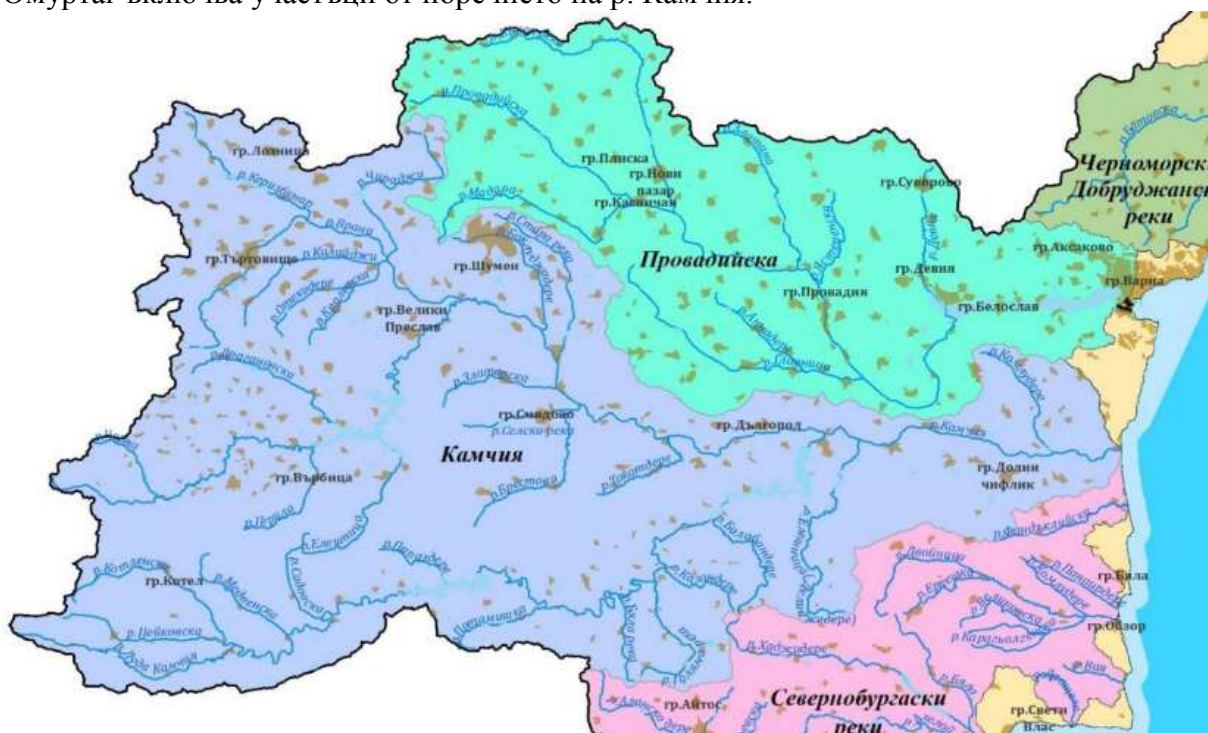
Контролираният от РИОСВ-Шумен район включва територията на Област Шумен и Област Търговище, част от два водосборни басейна – Дунавски и Черноморски.

В Дунавския басейн са обхванати всички повърхностни води, които се вливат в р. Дунав и подземните води на тази територия. От този басейн община Омуртаг попада в района на поречието на р. Янтра.

Фигура 1.2.2-1. Основни поречия в Дунавски район за басейново управление

Черноморският басейн обхваща всички повърхностни води, които се вливат в Черно море и подземните води за този район. Речната мрежа на територията на община Омуртаг включва участъци от поречието на р. Камчия.

Фигура 1.2.2-2. Основни поречия в Черноморски район за басейново управление

1.2.2.1. Повърхностни води

Водните обекти на територията на община Омуртаг се отнасят към следните две основни категории повърхностни води: *реки* и *езера*.

1) **Река**та е вътрешно-териториален воден обект – естествен воден поток, протичащ в повечето случаи по повърхността на земята, но който може да протича и под земята за част от течението си (т.н. пониращи реки). Понорът дава началото на подземна река, която, преминавайки през подземни кухини и тунели, отново излиза на повърхността.

2) **Езерото** е вътрешно-териториален повърхностен воден обект със стоящи води.

Язовирите са водни обекти, образувани в резултат от човешка дейност. Съобразно принадлежността на язовирите към основните категории повърхностни води, те биват:

- язовирите изградени на река се определят като водни обекти от *категория река*;
- язовирите, които са със самостоятелен водосбор, т. е. не са образувани в резултат на преграждане на река, се определят като водни обекти от *категория езеро*.

Повърхностните води са диференцирани по типове като е използвана „Система Б”, съгласно Приложение 1 на *Наредба Н-4 от 14.09.2012 г. за характеризирание на повърхностните води*. Определянето на типовете е извършено в зависимост от задължителни фактори (надморска височина, геология, размер, географска ширина и дължина) и незадължителни фактори (състав на субстрата, температурен диапазон на водата и др.) или комбинация от тях. В Дунавския и Черноморския район за басейново управление те са:

- за категория „река“ – общо 9 типа: R1 – Алпийски реки; R2 – Планински реки в понтийска провинция; R4 – Полупланински реки в понтийска провинция; R7 – Големи притоци на река Дунав; R8 – Малки и средни дунавски реки; R9 – Добруджански пониращи реки; R10 – Големи Черноморски реки; R11 – Малки и средни Черноморски реки; R15 – Карстови извори и други изворни съобщества
- а за категория „езеро“ – 11 типа: L1 – Алпийски глациални езера; L4 – Равнинни и полупланински езера и блата; L5 – Крайречни езера и блата; L7 – Средни и малки Черноморски сладководни езера и блата; L8 – Черноморски слабо солени езера и блата; L9 – Черноморски средно солени езера и блата; L10 – Черноморски свръх-солени езера; L11 – Големи дълбоки язовири; L12 – Средни и малки полупланински язовири; L14 – Големи равнинни средно дълбоки язовири; L16 – Малки и средни равнинни язовири

Всяко повърхностно водно тяло има уникален номер (код), който не е хидроложки, а структурен. В него са указани съответно: страната, в чийто речен басейн се намира тялото; код на района за басейново управление; речния басейн (поречие); местоположението на водното тяло в основното поречие; категорията и номера на водното тяло в основното поречие, към което принадлежи.

1.2.2.1.1. Хидроложки условия

Община Омуртаг спада към областта с умерено-континентално климатично влияние върху оттока, като преобладаващо е дъждовното подхранване на реките. Територията е сравнително бедна на водни ресурси, което се дължи на недостатъчните валежи, водо-пропускливите скали и малките реки. Неравномерното разпределение на валежите през годината се отразява на дебита на водните течения. За района е

характерно нарастване на валежите, посока север – юг. В северна посока от билото на Стара планина, следвайки главното понижение на надморската височина на северните склонове, се намалява и водообилността на водосборите и реките.

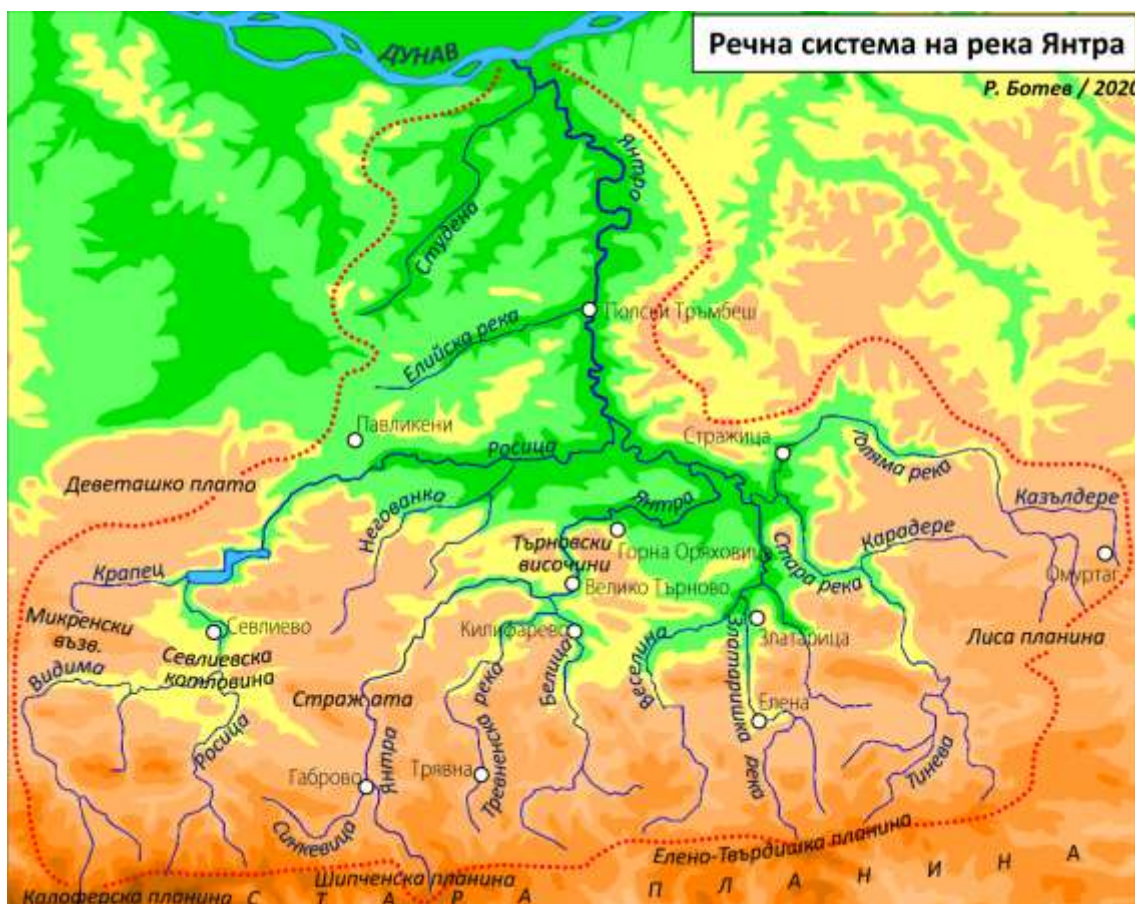
В Омуртагски район годишните валежи са около 650-700 мм, а отточният модул е около 4-5 л/с/км². Най-големите валежни суми са типични за първата половина на лятото. При поройни валежи течните речни долини се пълнят и наводняват ниските им тераси. Най-големи покачвания на нивото на водите има в периодите март–април–май и октомври–ноември. Първата снежна покривка е обичайна за средата на месец ноември и се запазва сравнително дълго. Има наличие на късни пролетни и ранни есенни слани. През засушливия период в края на лятото и началото на есента, дебитът на водните течения е най-малък, като голяма част от тях пресъхват.

Характерът на релефа в общината дава отражение и върху гъстотата на речната мрежа. Тя може да бъде характеризирана като средна, с количествени параметри между 0,5 до 2,0 км/км² площ. По степен на поройност реките от територията на общината попадат в групата на слабо поройните.

1.2.2.1.2. Реки

Западната част на общината се отводнява към Дунавския водосборен басейн чрез една от основните отводнителни артерии на река Янтра – *Голяма река*, а централната и източната – към Черноморския водосборен басейн, чрез *р. Тича*.

Голяма река или **Биюкдере** е десен приток на Стара река, част от речната система на р. Янтра, която е едно от основните поречия на Дунавски район. Дължината ѝ е 59,4 км, а площта ѝ – 446,7 км². В горното течение на реката водите ѝ са хванати в големия язовир „Ястребино“.

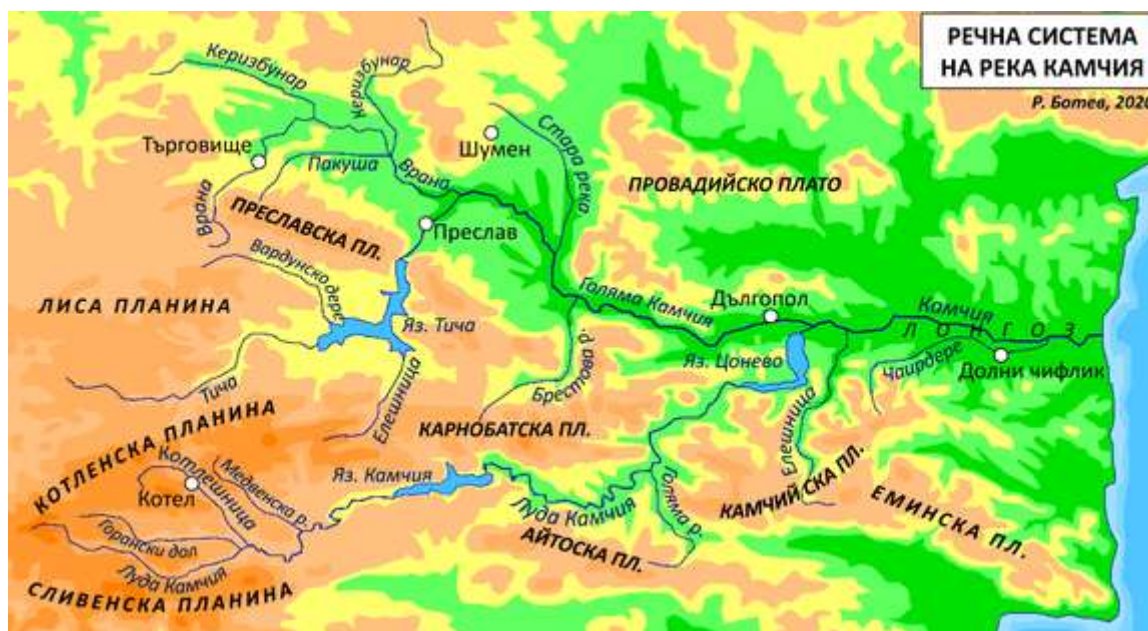
Голяма река води началото си от водослива на *Птичевска река* и *Хиляда дола*, северно от с. Змеино, община Омуртаг. До вливането си в югоизточната част на южния ръкъв на язовир „Ястребино“ тече на север, а 2 км преди навлизането си в язовира – на запад. Неин основен приток е река *Казълдере* (22 км).

Птичевска река извира на 654 м н.в. от Лиса планина, на 300 м западно от село Горско село. Води началото си от местността „Крушака“. Тече в северна посока и приема водите на Орлово гнездо, Горския кладенец, Средния дол и др.

Река *Казълдере* извира под името Черна река на 745 м н.в. от Лиса планина. Площта на водосборния ѝ басейн е 63 км², което представлява 7,3% от водосборния басейн на Голяма река. Влива се в Голяма река преди вливането ѝ в язовир „Ястребино“.

Голяма река е с ясно изразено пролетно пълноводие от март до юни и лятно-есенно маловодие – юли-октомври.

Река Тича или *Голяма камчия* е лява съставяща на река Камчия. Дължината ѝ е 199 км, която и отрежда 11-то място сред реките на България. Голяма Камчия е приета официално за начален приток на река Камчия.

Река Голяма Камчия води началото си от Лиса планина, на 760 м н.в., на около 7 км западно от село Братан, община Котел. До село Тича протича в източна посока в тясна и дълбока долина, обрасла с широколистни гори. След това завива на североизток и навлиза в територията на община Омуртаг при с. Могилец през историко-географската област Герлово. След около 13 км при село Голямо Църквище завива на изток, напуска района на общината и навлиза в Шуменска област, където водите ѝ се вливат в големия язовир „Тича“.

В пределите на община Омуртаг р. Тича получава предимно малки леви притоци, водещи началото си от Лиса планина и от по-високо разположената историко-географска област Сланник. По характерни притоци са *Гюрла* и *Усойката*.

Гюрла – води началото си от сливането на Черния дол и Мечия дол под село Долно Козарево.

Усойката – води началото си южно от с. Веренци, приема водите на Веселецки дол, Гъстока, Моравка, Орловия дол, Студената вода и други, и под с. Могилец се влива в Голяма Камчия.

Върху режима на речния оток от съществено значение е влиянието на валежите през годината, тяхната интензивност, образуването и топенето на снежната покривка и загубите в изпарение.

На територията на Община Омуртаг са идентифицирани следните повърхностни водни тела, категория „река“ (Таблица 1.2.2.1.2.):

Таблица 1.2.2.1.2. Списък на водни тела, категория „река“

Код на водното тяло	Име на водния обект	Описание	Тип
BG1YN600R1025	Биюкдере (Голяма река)	р. Биюкдере – след яз. Ястребино до вливане в р. Лефеджа (Стара река), вкл. приток р. Казълдере	R4 – полупланински реки в понтийска провинция
BG2KA900R1137	р. Голяма Камчия (Тича)	р. Голяма Камчия – след с. Тича до яз. „Тича“	R4 – полупланински реки в понтийска провинция

1.2.2.1.3. Езера

Определен дял във водния баланс на общината имат изкуствените водоеми. На територията на община Омуртаг се намират няколко язовира. Тук попадат част от яз. „Ястребино“ и микроязовирите в землищата на гр. Омуртаг и селата Камбурово, Беломорци, Кестеняво, Горно Козарево, Царевци и Красноселци. С по-голям обем са язовирите „Омуртаг“ (1,24 млн. м³ водна маса) и „Красноселци“ (3,16 млн. м³).

Язовир „Ястребино“ е с водосборна площ 225,6 км² и дължина 7,3 км. Той е важен водно-стопански, рекреационен и селскостопански ресурс. Има междуобщинско значение за водоснабдяване посредством ПСПВ – Ястребино на община Антоново и гр. Омуртаг. Водите на язовира отговарят на изискванията за качеството на повърхностните води, предназначени за питейно-битови нужди, а така също водите са годни и за напояване.

За територията на Община Омуртаг по данни от План за управление на речните басейни 2016 – 2021 г. на ДРБУ и ЧРБУ е идентифицирано само едно повърхностно водно тяло категория „езеро“ (Таблица 1.2.2.1.3.):

Таблица 1.2.2.1.3. Списък на водни тела, категория „езеро“

Код на водното тяло	Име на водния обект	Описание	Тип
BG1YN600L024 (актуализиран)	яз. Ястребино	яз. Ястребино на р. Биюкдере	L12 – средни и малки полупланински язовири

1.2.2.1.4. Състояние на повърхностните водни тела, разположени на територията на община Омуртаг

Оценката на състоянието на повърхностните води се извършва по хидробиологични и физикохимични показатели, специфични замърсители и приоритетни вещества.

Качеството на водите по физикохимични елементи за качество се определя съгласно типово специфичните класификационни системи, включени в Приложение № 6 от *Наредба № Н-4/14.09.2012 г. за характеризирание на повърхностните води*, а оценката на специфичните замърсители – съгласно Приложение № 7 (Стандарти за качество на специфични замърсители за оценка на екологичното състояние) от *Наредба № Н-4/14.09.2012 г.* Химичното състояние водите се оценява в два класа – добро и непостигащо добро състояние.

За оценка на приоритетните вещества се прилага Приложение № 2 от *Наредба за стандарти за качество на околната среда за приоритетни вещества и някои други замърсители* (в сила от 10.11.2010 г., изм. и доп.)

Оценката на качеството на водите по биологични елементи за качество (БЕК) се извършва по утвърдени методики за хидробиологичен мониторинг, съгласно класификационните системи за оценка според отделните биологични елементи за качество, определени в Приложение № 6 от *Наредба № Н-4/14.09.2012 г. за характеризирание на повърхностните води*. За реки се анализират макрозообентос, макрофити, фитобентос и риби, а за езера/язовири – показател фитопланктон. Състоянието на повърхностните водни тела по БЕК се оценява в пет класа: отлично, добро, умерено, лошо и много лошо.

На територията на община Омуртаг наблюдения на състоянието на повърхностните води се извършва от БДДР и от РИОСВ-Шумен по утвърдени Програми за контролен и оперативен мониторинг на повърхностните води, както и от операторите на обекти съгласно условията за собствен мониторинг, определени в комплексни разрешителни и разрешителни за водовземане и заустване.

По данни от мониторинг на БДДР, състоянието на повърхностните водни тела категория „реки“ и категория „езера“ в Омуртагска община е следното:

Голяма река (Биюкдере) – водно тяло BG1YN600R1025 с два мониторингови пункта – BG1YN06413MS150 на р. Биюкдере (Голяма река) при гр. Стражица и BG1YN86411MS320 на р. Биюкдере (Голяма река) след гр. Стражица на устие.

Резултатите от анализа на база извършен мониторинг за 2017 – 2018 година са следните:

- От анализа на физикохимичните елементи за качество е установено, че водното тяло отговаря на изискванията за умерено състояние спрямо изискванията на *Наредба Н-4/14.09.2012 г.*
- При анализа на специфичните замърсители се наблюдават измерени високи концентрации над изискванията на стандарта за качество на околната среда (СКОС) за добро състояние по показателя желязо.

- Анализа на приоритетни вещества не отчитат концентрации над изискванията на СКОС за добро състояние.

Химичното състояние на тялото е достигащо добро.

Язовир Ястребино на р. Биякдере – водното тяло с код BG1YN600L1024 се мониторира от два пункта за мониторинг, единият е на стената на язовира – с код BG1YN06496MS061 и другият – на р. Биякдере, преди яз. Ястребино, с. Камбурово – с код BG1YN06499MS250. Водното тяло е от тип L12 и е силномодифицирано.

За периода 2017 – 2018 година е планиран и изпълнен пълен мониторинг за анализ на физикохимичните показатели, специфичните замърсители и приоритетни вещества. Резултатите от анализа са следните:

- Наблюдават се измерени високи стойности над изискванията за добро състояние на следните показатели: БПК₅, амониев азот и нитратен азот.
- При анализа на специфичните замърсители се забелязват високи концентрации над изискванията на СКОС за добро състояние по показател манган. Оценката на база тези измервания са отново за умерен екологичен потенциал.
- При анализа на приоритетни вещества за оценка на химичното състояние не се отбелязват превишения на концентрациите от стойностите за добро състояние.

Водното тяло на язовир Ястребино е в добро химично състояние.

Язовир Ястребино не е включен в програмите за хидробиологичен мониторинг през посочения период.

1.2.2.2. Подземни води

Подземните води в България имат свои собствени басейни, в които се извършват процесите на тяхното количествено натрупване, движение и формиране на хидрохимичните им свойства. Факторите, които определят условията за формиране на подземните води в България, тяхната динамика и режим са много, но първостепенно значение от тях имат:

- Физико-географски – релеф, климат, хидрология, хидрография;
- Геоложки – геоложки строеж, литоложки състав на скалите и тектонски структури.

Изхождайки от главните физико-географски и геоложки фактори, България се разделя на три хидрогеоложки региона: Мизийски, Балканиден и Рило-Родопски, като района на управление на Басейнова дирекция Дунавски район обхваща Мизийския и Балканидния хидрогеоложки регион.

Въз основа на тези фактори в обхвата на БДДР гр. Плевен са определени 50 броя подземни водни тела (ПВТ), а на територията на БДЧР – 40 броя, групирани в общо 7 водоносни хоризонта:

- кватернерни и неогенски водоносни хоризонти с порови води
- неогенски водоносни хоризонти с порови води
- неогенски водоносни хоризонти с карстови и карстово-порови води
- палеогенски водоносни хоризонти
- горно-кредни водоносни хоризонти
- водоносни хоризонти от триас-юра-креда
- горна юра – долна креда – Малм-валанжски водоносен хоризонт

За територията на община Омуртаг са определени 2 подземни водни тела (ПВТ):

- BG1G0000TJK045 – *карстови води в Балкана*, с колектор от мергелно-песъчливи материали, повърхностни и подземни карстови форми;
- BG2G000K1HB038 – в *долнокредния* водоносен хоризонт – хотрив-барем, с колектор от мергели, пясъчници, варовици и глини.

Карстовите води в Балкана са разпространени в окарстените карбонатни отложения на средния и горния триас, малма, сенон-мастрихта и отчасти в палеозойските мрамори. В областта на Балкана триасът е развит в карбонатен фациес – варовици, доломитни варовици, доломити и песъчливи мергели. Водите имат както напорен, така и безнапорен характер, подхранват се от валежите и се дренират от хидрографската мрежа.

Долнокредният водоносен комплекс е формиран в повърхностните отложения на стратиграфските комплекси валанж, хотрив, барем, апт и алб. Пъстрият литоложки състав, представен от мергели, глинести варовици и пясъчници представлява неиздържан колектор на локалните води в него. Водите са предимно грунтови и рядко полунапорни. По тип е пукнатинен, карстово-пукнатинен или порово-пукнатинен. Този комплекс е слабо изучен, като недостатъчни данни са представени в окончателния хидрогеоложки доклад за район Търговище – запад. От него се водоснабдява западната част на БДЧР в землищата на Шуменска и Търговишка област. Водовземните съоръжения предимно са каптажи и шахтови кладенци. Понякога формира общ комплекс с кватернерния и палеогенски водоносни хоризонти. На повърхността се разкрива от 30 до 50% от площта на долнокредните – хотрив-барем ПВТ и близо такава част ще бъде подложена на значим натиск. Подхранването му се осъществява основно от валежите и взаимодействието с горедитираните водоносни хоризонти.

В Таблица 1.2.2.2. са посочени населените места, които влизат в обхвата на ПВТ от поречието на р. Янтра и от поречието на р. Камчия.

Таблица 1.2.2.2. Подземни водни тела на територията на община Омуртаг

Код на ПВТ	Име на ПВТ	Поречие	Населени места	Вертикална позиция, хоризонти	Обща площ [км ²]
BG1G0000TJK045	Карстови води в Централния Балкан	р. Янтра	Беломорци; Великденче; Горна Хубавка; Горско село; Долна Хубавка; Змейно; Илийно; Камбурово; Козма Презвитер; Омуртаг; Панайот Хитово; Птичево; Росица;	1; 2	9406,8

			Станец; Царевци		
BG2G000K1HB038	Пукнатинни води в Предбалкан – Валанж- Хотрив-апт Конево	р. Камчия	Плъстина, Змейно, Звездица, Веселец, Голямо църквище, Величка, Веренци, Висок, Долно Козарево, Долно Новково, Козма презвитер, Обител, Омуртаг, Паничино, Горско село, Рътлина, Станец, Могилец	1,2,3	1109,32

Източници: План за управление на речните басейни в ДР и ЧР 2016-2021 г.

Естествените характеристики на всяко едно подземно водно тяло са показани на приложените Карта 1.2.2.2-1. и Карта 1.2.2.2-2.

1.2.2.2.1. Състояние на подземните води на територията на община Омуртаг

Състояние на подземните водни тела на територията на страната се контролира съгласно Програмите за мониторинг на Басейновите дирекции, като част от Националната програма за мониторинг на подземни води. Всяко едно водно тяло има точно определени пунктове за мониторинг. Анализите се извършват по четири групи показатели:

1. Физико-химични показатели:

Г^{ва} група основни физико-химични показатели: разтворен кислород, активна реакция, електропроводимост, нитрати, амониеви йони, температура на водата, перманганатна окисляемост, обща твърдост, калций, магнезий, хлориди, натрий и калий, сулфати, хидрогенкарбонати, карбонати и сух остатък – анализират се във всички пунктове за подземни води сезонно (четири пъти в годината) или на полугодие (два пъти годишно).

II^{ра} група допълнителни физико-химични показатели: нитрити, фосфати, общо желязо, манган – анализират се във всички пунктове за подземни води сезонно (четири пъти в годината) или на полугодие (два пъти годишно).

2. Специфични замърсители:

Г^{ва} група метали и металоиди: олово, кадмий, арсен, живак, мед, цинк, никел, общ хром, хром три и шествалентен, стронций, обща алфа и бета активност – анализират се всички или отделни показатели на полугодие (два пъти годишно) или веднъж годишно.

II^{ра} група органични замърсители: трихлоретилен, тетрахлоретилен, алдрин, диелдрин, ендрин, атразин, симазин, пропазин, ендосулфан, метоксихлор, хептахлор, хлордан, DDT/DDD/DDE, HCH – съединения, ацетохлор, пендиметалин, флутриафлор, триадименол, манкоцеб, алахлор, циперметрин – анализите се извършват еднократно през годината.

Пробите се пробонабират и анализират в Регионалните лаборатории на ИАОС. Оценката на химичното състояние на отделен мониторингов пункт (МП) се извършва на база резултатите от проведения контролен и оперативен мониторинг през годината. Средногодишните стойности (СГС) от всички измервания по определен показател се сравняват със стандартите за качество (СК), съгласно Приложение № 1 на *Наредба №1/10.10.2007г. за проучване, ползване и опазване на подземните води*.

- Ако средногодишната стойност на показателя е по-малка от стойността на стандарта за качество, мониторинговия пункт (МП) се определя в „добро“ химично състояние по този показател.
- Ако средногодишната стойност на показателя е по-висока от стойността на стандарта за качество, мониторинговия пункт (МП) се определя в „лошо“ химично състояние по този показател.

Ако по всички показатели, състоянието е „добро“, МП се определя в „добро“ състояние.

Ако по един или повече показатели, състоянието е „лошо“, МП се определя в „лошо“ състояние.

Резултатите от извършената обща оценка на химичното състояние на ПВТ на територията на община Омуртаг през 2018 г. е следното:

1. Подземно водно тяло с код BG1G0000TJK045 и име „Карстови води в Централния Балкан“ – химичното състояние на тялото се наблюдава в три мониторингови пункта (МР 265, МР 323, МР 324).

- МР 265 при гр. Тетевен ТК Л-35, община Тетевен, област Ловеч – резултатите от мониторинга проведен през 2018 г. потвърждават доброто химично състояние на водата в пункта оценено в предходните години.
- МР 323 при с. Средни колиби – Извор – чешма, община Елена, област Велико Търново – и през 2018 г. водата в пункта запазва добро химично състояние по стандартите за качество на подземните води.
- МР 324 при с. Семерци КИ "Дюрмелика", община Антоново, област Търговище – анализа на резултатите от проведения през 2018 г. мониторинг на водата в пункта потвърждават оценката за доброто химично състояние на водата от предходните години. Отчетено е еднократно превишение на СК по показател амониеви йони, но средногодишната стойност на концентрацията е по-ниска от нормата за показателя.

2. Подземно водно тяло с код BG2G000K1HB038 и име „Пукнатинни води в Предбалкан – Валанж-Хотрив-ант Коневе“ – Резултатите от анализа доказват, че няма отклонения от стандартите за качество на подземните води (СК) и праговите стойности (ПС), по изследваните показатели.

Изводи:

Повишено съдържание на замърсители в подземните води може да се дължи предимно на:

- *дифузни източници*: инфраструктура без канализации и ПСОВ в населените места, земеделски земи, обработваеми, смесени земеделски площи, животновъдни ферми, нерегламентирани сметища.
- *точкови източници*: зауствания на отпадъчни води (ГПСОВ), инсталации и съоръжения на категориите промишлени дейности попадащи в Приложение № 4 към Закона за опазване на околната среда (ЗООС) с комплексно разрешително, ферми, складове и други селскостопански обекти.

1.2.2.3. Минерални води

Община Омуртаг спада към Мизийския артезиански басейн с пластови (метанови, сероводородни, азотни и др.) минерални води и разсоли в мезозойски и терциерни седиментогенни скали. На територията на общината няма действащи находища на минерални води.

1.2.2.4. Питейни води

Водата за питейно-битови цели в община Омуртаг се осигурява предимно от подземни водоизточници. Основният водоизточник за района е карстов извор, намиращ се до с. Кипилово, общ. Котел, на 45 км южно от град Омуртаг.

Качеството на водите се контролира по съвместна Програма за мониторинг на „Водоснабдяване и канализация“ ООД, гр. Търговище и Регионална здравна инспекция (РЗИ), гр. Търговище. Програмата се актуализира ежегодно, като показателите и периодичността за пробовземане и анализ са съобразени с изискванията на *Наредба № 9 от 16.03.2001 г. за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели* (обн., ДВ, бр. 30 от 28.03.2001 г., изм. и доп.). Състоянието на водите се наблюдава в пунктове за мониторинг при водоизточниците и на определени места по водопроводната мрежа. Пробите се анализират в Лаборатория за изпитване на води (ЛИВ) към „В и К“ ООД – Търговище и РЗИ – Търговище. Лабораториите са акредитирани от ИА „БСА“, съгласно стандарт БДС EN ISO/IEC 17025:2006.

Паралелно се изпълнява и Програма за изследване на водоизточниците на територията на община Омуртаг, съгласно условията на разрешителни за водоползване, издадени от МОСВ.

Качествата на водата, предназначена за питейно-битови нужди се определя в голяма степен от качеството на суровата вода във водоизточниците, подаващи вода за населението. Водата във водоизточниците изключително се влияе от количеството на валежите. При обилни валежи и снеготопене в повечето водоизточници се повишава значително „мътността“ на водата. По този показател питейните води често не отговарят на нормативните изисквания, поради липсата на пречиствателни съоръжения (бързи пясъчни филтри или мембранни филтри). Особено високи са стойностите на показател „мътност“ при гравитачните водоснабдявания. За гр. Омуртаг този проблем важи в по-малка степен, тъй като водите от водоизточник „Кипилово“ много рядко са били с отклонения от нормите. Повишена „мътност“ на питейната вода се наблюдава в някои от населените места на общината, където водоснабдяването е от много плитко-

подпочвени водоизточници. Това са водоснабдяванията на селата: Красноселци, Обител, Първан, Горно Козарево, Зелена Морава (помпена вода), Беломорци и Презвитер Козма.

По отношение качеството на водата, предназначена за питейно-битови нужди в област Търговище, много сериозни са проблемите с високото съдържание на „нитрати“ и високата „твърдост“. В община Омуртаг този проблем съществува в значително по-малка степен. Единствено при водоизточника за село Величка се регистрира наднормено съдържание на „нитрати“ – от 50 до 100 mg/l. Водите от извор „Кипилово“, които осигуряват водоснабдяването на гр. Омуртаг са с ниско съдържание на „нитрати“ (под 8,50 mg/l при норма 50,00 mg/l) и с „твърдост“ в порядъка на $4,40 \div 5,40 \text{ mg}\Sigma\text{qv/l}$ при норма $12,00 \text{ mg}\Sigma\text{qv/l}$.

В таблицата по-долу са представени данни за състоянието на питейната вода на основната водоснабдителна система за гр. Омуртаг и района – „Кипилово“.

Таблица 1.2.2.4. Качество на питейната вода на водоснабдителна система „Кипилово“

Показател	Мерна единица	Максимално допустима концентрация	Резултати от мониторинг
Цвят по Рубльовска скала	градуси	Приемлив за потребителя	$5,0 \div 20,0$
Мирис	bal	Приемлив за потребителя	–
Вкус при 20°C	°C	Приемлив за потребителя	–
Мътност		Приемлив за потребителя	$0,24 \div 1,4$
Активна реакция	pH единици	$6,5 \div 9,5$	$7,90 \div 8,20$
Електропроводимост	$\mu\text{S cm}^{-1}$	2000	$400,0 \div 470,0$
Перманганатна окисляемост	mgO_2/dm^3	5,0	$1,00 \div 1,70$
Амониев йон	mg/dm^3	0,50	$< 0,020$
Нитрити	mg/dm^3	0,50	$< 0,010$
Нитрати	mg/dm^3	50,0	$5,50 \div 8,50$
Хлориди	mg/dm^3	250,0	$4,10 \div 5,50$
Обща твърдост	$\text{mg}\Sigma\text{qv}/\text{dm}^3$	12,0	$4,40 \div 5,40$
Калций	mg/dm^3	150,0	$91,00 \div 100,00$
Магнезий	mg/dm^3	80,0	$1,80 \div 5,50$
Манган	$\mu\text{g}/\text{dm}^3$	50,0	$< 10,0$
Желязо	$\mu\text{g}/\text{dm}^3$	200,0	$< 10,0$
Фосфати	mg/dm^3	0,50	$0,005 \div 0,030$
Флуориди	mg/dm^3	1,50	$< 0,10$
Сульфати	mg/dm^3	250,0	$5,0 \div 15,0$
Цианиди	$\mu\text{g}/\text{dm}^3$	50,0	$< 2,0$
Сух остатък	mg/dm^3	1000,0	$250,0 \div 260,0$
Мед	mg/dm^3	2,0	$0,0050 \div 0,0070$
Олово	$\mu\text{g}/\text{dm}^3$	10,0	$< 1,0$
Цинк	mg/dm^3	5,0	$0,030 \div 0,040$
Хром	$\mu\text{g}/\text{dm}^3$	50,0	$< 5,0$
Никел	$\mu\text{g}/\text{dm}^3$	20,0	$1,0 \div 3,0$
Кадмий	$\mu\text{g}/\text{dm}^3$	5,0	$< 1,00$
Арсен	$\mu\text{g}/\text{dm}^3$	10,0	$< 1,00$

Алуминий	$\mu\text{g}/\text{dm}^3$	200,0	10,0 ÷ 20,0
Остатъчен хлор	mg/dm^3	0,3 ÷ 0,4	0,3 ÷ 0,4
Колиформи	KOE/ml	1/100	1/100
Еширихия коли	KOE/ml	1/100	1/100
Брой колонии (МЧ при 20°C)	–	Без знач. колебания	0

Източник: ЛИВ при „В и К“ ООД - Търговище

По данни от Отчет за дейността на Регионална здравна инспекция – Търговище през 2019 г. на контрол в област Търговище са подлежали 202 централни водоизточници, 6 ведомствени, 283 водоснабдителни съоръжения, 24 местни обществени водоизточници и 2 минерални водоизточника. Извършени са 576 проверки. Контролен мониторинг е проведен в 362 пункта в областта.

През 2019 г. в изпълнение на съвместна мониторингова програма с Басейнова дирекция гр. Плевен, са взети 4 проби за микробиологични анализи на сурова вода от 2 пункта на язовир „Ястребино“.

Резултатите от изследваните през 2019 г. в лабораторията на РЗИ – Търговище 425 водни проби показват, че стандартността по химични и органолептични показатели за водите от централното водоснабдяване е 98,67% при 98,40% за 2018 година. Най-често отклонения от нормативните стойности са установени по показателите „нитрати“, „мирис“, „вкус“ и „остатъчен свободен хлор“.

В областта най-голям е процентът на неотговарящи води по показател „колиформи“ и „ешерихия коли“. Стандартността на питейните води по микробиологични показатели е 95,00% при 94,46% за 2018 г.

Като основни причини, довели до отклоненията по микробиологични показатели от изискванията на *Наредба № 9 от 16.03.2001 г.* могат да се посочат:

- ръчно обеззаразяване на водата в някои населени места, което е причина за пропуски в обеззаразяването или за неправилна преценка в дозирането;
- повреди в хлориращите устройства (спукани маркучи и запушени дозаторни устройства);
- аварии във водопроводната мрежа;
- ниската консумация на питейна вода вследствие обезлюдяването на населените места, застой на водата във водоемите и в амортизираната водопроводна мрежа.

За извършване на радиационни изследвания през 2019 г. в РЗИ гр. Русе са направени изпитвания на 20 проби вода. Резултатите не показват отклонения от нормативните изисквания.

В лабораторията на РЗИ – В. Търново са изследвани 40 броя водни проби за „пестициди“, „пестициди (общо)“, „трихалометани“ и „полициклични ароматни въглеводороди“. Отклонения не са установени.

1.2.2.5. Водоснабдяване на населените места

Дейностите по водоснабдяването на населените места в община Омуртаг се осъществяват от „Водоснабдяване и канализация“ ООД – Търговище, което поддържа и стопанисва водопроводната мрежа, изградените шахтови и тръбни кладенци и сондажи.

1.2.2.5.1. Водни ресурси

Територията е бедна на водни ресурси. По-голямата част от плитките подпочвени води са усвоени за питейно водоснабдяване. Карстовите води са с малък дебит и служат за водоснабдяването на някои по-малки селища. Глинестите отложения, които имат ниски филтрационни свойства, акумулират плитки подпочвени води, които са зависими от валежите, като през летните засушавания някои от тях пресъхват. Водоизточниците с малък дебит са отдалечени от населените места, разположени са в планински местности и достъпът до тях с транспорт е изключително затруднен. По-голямата част от тях са изградени по стопански начин, липсва техническа документация (няма данни за проектен дебит), което създава редица проблеми при експлоатацията.

Основният водоизточник за общината е карстовият извор „майка“, намиращ се до с. Кипилово, общ. Котел – на 45 км. южно от град Омуртаг. Водоснабдителна система „Кипилово-Омуртаг“ осигурява водоснабдяването на гр. Омуртаг, с. Великденче, с. Птичево, с. Змейно, с. Равно село, с. Свирчево и предоставя водни количества за „В и К“ ООД, гр. Сливен. Трасето на водопровода е с обща дължина 45 км като в по-голямата си част преобладават азбестоциментови тръби $\varnothing 250 \div \varnothing 350$ мм. Водопроводът преминава през планински силно пресечени местности, с което се затруднява обслужването и поддръжката му. Поради труднодостъпното му разположение и амортизирано състояние, довеждащият водопровод аварира често. Въпреки това през последните години, след направените инвестиции в размер на над 0,5 мил. лева собствени средства на дружество „В и К“ – Търговище, значително е подобро общото състояние и ефективност на работа на системата, като общите загуби на вода са сведени в порядъка 30-40% и жителите на град Омуртаг вече получават вода всекидневно, в рамките на над 18 часа в денонощието.

Водоснабдителна система „Камбурово-Илийно“ – системата представлява сложен комплекс от гравитачен водоизточник, шахтов кладенец, подхранван от специален пясъчен филтър от язовир „Царевци“. Системата включва и комплекс от обновени помпени агрегати 4 броя, ползващи схема на работа „помпа в помпа“.

Водоснабдителната група „Панайот Хитово“ – осигурява вода за с. Панайот Хитово, с. Горна Хубавка, с. Долна Хубавка и има възможност за водоснабдяване на с. Росица.

Водоснабдителна система „Плъстина“ – осигурява вода за селата: Плъстина, Рътлина, Горно Новково и Долно Новково. Схемата на водоснабдяване включва два подема и сложни връзки между напорните резервоари на селата, което обуславя и необходимостта от висока степен на автоматизация и управление.

Водоснабдителна система „Зелена морава“ – една система, включваща два гравитачни и два помпажни водоизточника, осигуряваща вода за село Зелена морава. След цялостна реконструкция на довеждащия водопровод през 2015 г. на основния гравитачен водоизточник цялото село е осигурено с вода и през сухите периоди от годината.

Останалите водоснабдителни системи са малки и в повечето случаи осигуряват вода само за едно населено място, като много от тях също са на сезонен режим.

Решаване на проблема с недостига на вода е възможно с допълнителна доставка на води от яз. „Ястребино” до гр. Омуртаг. Обект „Допълнително водоснабдяване на гр. Омуртаг от яз. Ястребино”, е разделен на два етапа:

- Първи етап включва изграждане на гравитачен водопровод с дължина около 17 км от ПСПВ с. Ястребино до Помпена станция (ПС) – Омуртаг I^{ви} подем.
- Вторият етап включва изграждане на ПС-Омуртаг I^{ви} подем, напорен водопровод, ПС-Омуртаг II^{ри} подем, Напорен резервоар 2500 м³ ниска зона, Напорен резервоар 2500 м³ средна зона, Напорен водопровод от ниска зона до средна зона, както и изграждане на връзка на съществуващ стоманен водопровод с водоем 5000 м³ висока зона.

С реализацията на проекта ще бъде постигнато значително подобряване на водоснабдяването на гр. Омуртаг и района, както и отпадане на режима на водата.

1.2.2.5.2. Състояние на водопроводната мрежа

Водопроводната мрежа на град Омуртаг е 25 км., като 96% е с изтекъл срок на годност. Водоснабдяването се осъществява от карстов водоизточник с променлив дебит, намиращ се на 45 км. южно от града. Загубите на вода по трасето от водоизточника до града и във вътрешната мрежа са значителни, поради което населеното място е на режимно водоподаване. Подменени са 2,2 км. водопроводи от ВВМ на град Омуртаг по линия на кредит от Световна банка. С цел осигуряване безрежимно водоподаване е необходимо да се извърши реконструкция на по-голямата част от водопроводната мрежа. Във връзка с това са разработени предпроектни проучвания за реконструкция на вътрешна водопроводна мрежа.

Водоснабдителната мрежа на община Омуртаг е изградена в по голямата си част преди около 40 – 50 години. Някои от участъците са изградени през периода 1934 г. – 1935 г. Основните магистрални водопроводи са от стомана с напреднала фаза на корозия, а част от тях са азбесто-циментови с висока степен на амортизация, особено муфените връзки. Водопроводните отклонения са изградени от поцинковани тръби, които са подложени на бърза корозия. Всичко това води до ежедневни аварии, големи загуби и нарушено водоснабдяване на населението.

Основният проблем на водоснабдителната мрежа са непрекъснато нарастващите течове и аварии в системата и вероятността в една недалечна перспектива, съществена част от водоснабдителната система – над 70 % да бъде неизползваема. През 2015 година е започнато и към момента се провежда, интензивен активен контрол над течовете, като се прилагат редица иновации за откриването и отстраняването им. През 2016 година са подменени участъци от главни водопроводи с DN 160 с обща дължина над 400 метра. Предвидени са за подмяна още около 200 метра. След локализиране и отстраняване на над 50 броя скрити течове, ситуацията в града е значително подобрена: драстично са намалени загубите по ВВМ, като е достигнат значителен резултат от снижение на среднодневната консумация на град Омуртаг от 3000 м³ на под 2000 м³ за денонощие. В резултат на това град Омуртаг е с гарантирано водоподаване всеки ден без изключение непрекъснато за времето от 05 до 23 часа. Следваща стъпка за подобряване режима на водоподаване е зонирването на града. Предвижда се обособяването на три зони: „Ниска”, „Средна” и „Висока”, с което значително да се намали налягането и съответно загубите във ВВМ на града. Изцяло със собствени

средства на „В и К“ – Търговище са изолирани отвътре, против филтрация, всички напорни резервоари – 4 на брой с обща вместимост от 6500 м³, с което са преустановени значителните загуби, представляващи над 50 000 м³ годишно.

През 2015 година е извършен основен ремонт и на преливно-оточната система на два от резервоарите, с обща дължина около 150 метра на дълбочина около 5,5 метра, с което са преустановени течове формиращи загуби от над 30 000 м³ годишно. Монтирани са три точки за автоматичен контрол над налягането на водоснабдителната система на града, както и един контролен разходомер по довеждащото трасе, които са интегрирани към SCADA системата, благодарение на което ВС „Кипилово-Омуртаг“ се контролира много добре и значително се намалява времето за откриване на възникнали течове и аварии. През 2016 и 2017 година са реконструирани двата облекчителни резервоара по трасето.

През 2015 година са подменени с нови пластмасови тръби над 4 000 метра довеждащи водопроводи от ВС „Зелена моравя“, ВС „Пъдарина“, ВС „Красноселци“ и други.

Общата дължина на водопроводната мрежа на общината включва 218 км вътрешна водопроводна мрежа и 137 км външна – довеждаща водопроводна мрежа, от която 42 км. външна водоподаваща мрежа за града от ВС „Кипилово“. Общината разполага с 30 помпени станции, 66 водоизточника и 41 водоема в населени места.

1.2.2.6. Канализационна система на населените места

Канализационната мрежа на община Омуртаг се обслужва от „В и К“ ООД – Търговище.

Към настоящият момент канализационна система за отвеждане на отпадъчните води има изградена само в град Омуртаг. В останалите населени места на общината няма изградени канализационни системи и отпадъчните води се отвеждат чрез попивни ями в земните пластове или заустват в прилежащи отводнителни канали, дерета и реки.

Съществуващата канализационна мрежа в град Омуртаг е с обща дължина 22 км. Тя от смесен тип – заедно се събират и отвеждат битово-фекалните, производствените отпадъчни води и дъждовните води. Изградена е от бетонови тръби, със степен на изграденост около 90%.

Това е предпоставка не само отпадните води да бъдат изведени от населеното място, но и да бъдат пречиствани преди заустването им в съответния водоприемник, което е от изключително важно значение за поддържането на благоприятна и здравословна жизнена среда, опазване на водните ресурси от замърсяване и поддържане на екологичното равновесие.

Поради липсата на изградени пречиствателни станции за третиране на отпадъчни води на град Омуртаг, се налага заустването на потока от канализационната мрежа да се извърши без предварителна обработка, до изграждане и въвеждане в експлоатация на ПСОВ.

За експлоатационен район Омуртаг за заустване без пречистване са обособени седем точки по поречието на реките „Голяма река“ и „Ялън дере“ с *Разрешително за ползване на водни обекти за заустване на отпадъчни води в повърхностни води № 13140163 / 30.12.2010 г.*

1.2.2.6.1. Обекти, формиращи отпадъчни води

Качеството на водите е най-значителния индикатор за въздействието на човешката дейност върху естествената водна среда. Основните източници на замърсявания на водите, от които идват и съответните проблеми са промишлеността, населените места, транспортът и селското стопанство.

Основен замърсител на повърхностните водни обекти на територията на Община Омуртаг е канализационната система на град Омуртаг, в който няма изградена селищна ПСОВ, както и липсата на изградена канализационна мрежа в селата. В канализационната мрежа на града заустват и производствените отпадъчни води от предприятията с изградени локални пречиствателни съоръжения. По-голяма част от обектите на територията на общината притежават разрешително за заустване на отпадъчните води или Комплексно разрешително, в които са определени индивидуални емисионни ограничения (ИЕО), на които следва да отговарят формираните от дейността отпадъчни води, преди да се заустят в повърхностни водни обекти. В района няма крупни промишлени производства, отпадъчните води на които биха оказали голямо натоварване на повърхностните водни тела. В слеващата таблица са посочени обектите на територията на община Омуртаг, източници на замърсители във води.

Таблица 1.2.2.6.1. Обекти, формиращи отпадъчни води

№	Юридическо лице/ едноличен търговец	Наименование на обект, населено място	Дейност по НКИД
Сектор А: Селско, горско и рибно стопанство			
1.	ЗП Х*С*Р* с. Плъстина	Птицеферма, с. Рътлина, общ. Омуртаг	01.47 – Отглеждане на домашни птици
2.	СД „Квинс Арго и Сие”, гр. Лозница, обл. Радград	Птицеферма, с. Презвитер Козма, общ. Омуртаг	01.47 – Отглеждане на домашни птици
Сектор С: Преработваща промишленост			
3.	„Амиго Груп 12” ЕООД, гр. Омуртаг	Заготовки за дюнери, гр. Омуртаг	10.11 – Производство и преработка на месо без месо от домашни птици
4.	„Биомак” ЕООД, гр. Омуртаг	Производство на кисело мляко в гр. Омуртаг	10.51 – Производство на мляко и млечни продукти без сладолед
5.	„Бомеранг слипер” ООД, гр. Омуртаг	Производство на чехли, гр. Омуртаг	15.20 – Производство на обувки
6.	„Дайъри продъктс” ЕООД, гр. Велико Търново	Млекопреработвателно предприятие, производство на млечни изделия, гр. Омуртаг	10.51 – Производство на мляко и млечни продукти без сладолед
7.	„Клара АВС” ЕООД, с. Зелена морава, общ. Омуртаг	Предприятие за месодобив и транжиране на месо, с. Зелена морава, общ. Омуртаг	10.11 – Производство и преработка на месо без месо от домашни птици
8.	ЕТ „Стезис – С*С*”, гр. Омуртаг	Месопреработвателно предприятие, гр. Омуртаг	10.11 – Производство и преработка на месо без месо от домашни птици

Сектор Е: Доставка на води, канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване			
9.	„В и К” ООД, гр. Търговище – стопанисваща фирма Община Омуртаг – собственик	Канализационна мрежа без ГПСОВ гр. Омуртаг	37.00 – Събиране, отвеждане и пречистване на отпадъчни води
10.	Община Омуртаг	Регионално депо за неопасни отпадъци, гр. Омуртаг	38.21 – Обработване и обезвреждане на неопасни отпадъци
Сектор Г: Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети			
11.	„Атлантик” ООД, гр. Омуртаг	Бензиностанция и автомивка, гр. Омуртаг, пром. зона	47.3 – Търговия на дребно с автомобилни горива и смазочни материали

1.2.2.6.2. Състояние на отпадъчните води, зауствани във водни обекти

Състоянието на формираните отпадъчни води на територията на община Омуртаг се контролира от РИОСВ – Шумен съвместно с Басейновите дирекции по райони, чрез Акредитирани регионални лаборатории към ИАОС. Извършваната дейност по мониторинг на водите е част от Националната автоматизирана система за екологичен мониторинг (НАСЕМ). Пунктовете за мониторинг са класифицирани, в зависимост от местоположението им и влиянието на антропогенните фактори върху качеството на водите в тях. Част от пунктовете са фонове – отчитат влиянието само на природните дадености върху екологичното състояние на водите, а други са референтни – с цел да се отчете влиянието и на човека върху качеството на водите.

Системата за мониторинг на водите има за цел, оценка на качествените характеристики на водите, своевременно установяване на негативните процеси, прогнозиране на тяхното развитие, предотвратяване и ограничаване на вредните последици и определяне на степента на ефективност на осъществяваните мероприятия за използване и опазване на водите от замърсяване.

Операторите, емитери на отпадъчни води, които ползват водоприемник (дере, река) извършват собствен мониторинг съгласно Разрешителни за заустване на отпадъчни води, издадени по реда на *Закона за водите* или Комплексни разрешителни, издадени по *Закона за опазване на околната среда*.

Състоянието на отпадъчните води на територията на град Омуртаг се влияе най-вече от дебита им, тъй като в канализацията се заустват и дъждовните води. Обикновено през зимата и пролетта, когато има обилни валежи и снеготопене, отпадъчните води са силно разредени, докато през лятото и есента същите показват по-високи стойности на химичните показатели.

За канализационната мрежа на град Омуртаг „В и К“ ООД – Търговище извършва собствен мониторинг на качеството на отпадъчните води преди първата и след последната точка на заустване в р. Голяма река и р. Ялън дере, в пунктове за пробовземане т. 201, т. 202, т. 203, т. 204, т. 205, т. 206 и т. 207, обозначени като места на заустване във водни обекти, съгласно *Разрешително за ползване на водни обекти за заустване на отпадъчни води в повърхностни води № 13140163 от 30.12.2010 г.* Наблюденията се извършват два пъти годишно – месеци февруари и юли за р. Голяма

река, месеци май и ноември за р. Ялън дере. Най-честите отклонения от нормативните изисквания са по показателите БПК₅, ХПК, неразтворени вещества, екстрахируеми вещества и нефтопродукти. Завишени концентрации на тежки метали в отпадъчните води от канализационната мрежа в района не са регистрирани.

Съгласно Регионален доклад за състоянието на околната среда на РИОСВ – Шумен, при извършената контролна дейност по опазване на водите, през 2019 на територията на община Омуртаг е установено следното:

- Превишение на заложените ИЕО в издадените разрешителни, вследствие на неефективно пречистване и стопанисване на амортизирани ЛПСОВ или поради това, че няма изградени ПСОВ.
- Всички налични локални пречиствателни съоръжения са в експлоатация и не се извършва заустване на непречистени отпадъчни води във воден обект или канализационна мрежа на населено място.
- С ново пречиствателно съоръжение за отпадъчни води през 2019 г., въведено в експлоатация и което функционира е на обект Кланица и транжорна „Клара АВС“ ЕООД, с. Зелена морава, общ. Омуртаг.

1.2.3. ОТПАДЪЦИ

Управлението на отпадъците е един от основните приоритети в политиката по опазване на околната среда както на национално, така и на общинско ниво.

Съгласно Директива 2008/98/ЕО на Европейския парламент и въведената с нея йерархия за управление на отпадъците се очаква намаляване на депонираните отпадъци и увеличаване количеството на оползотворените и рециклирани такива.

Транспонирането на Европейските директиви относно управлението на отпадъците в Република България е направено, чрез *Закона за управление на отпадъците* и подзаконовите нормативни документи към него.

Поставени са национални цели за намаляване количеството депонирани отпадъци, които следва да се изпълнят от Общините:

– Цели за подготовка за повторна употреба и рециклиране на отпадъчни материали, включващи най-малко хартия и картон, метал, пластмаса и стъкло от домакинствата и подобни отпадъци от други източници:

1. до 1 януари 2016 г. – най-малко 25 на сто от общото им тегло;
2. до 1 януари 2018 г. – най-малко 40 на сто от общото им тегло;
3. до 1 януари 2020 г. – най-малко 50 на сто от общото им тегло.

– Цели за ограничаване на количеството депонирани биоразградими битови отпадъци – най-късно до 31 декември 2020 г. до 35 на сто от общото количество на същите отпадъци, образувани в Република България през 1995 г.

Целта на въведените срокове е постепенно увеличаване на рециклирането и оползотворяването на отпадъците, с което да се сведе до минимум депонирането им, оказващо редица вредни въздействия както върху околната среда, така и върху хората. Необходимо е да се повиши ефективността на използването на ресурсите.

Дългосрочната цел на тази политика е да се намали количеството образувани отпадъци, а когато образуването на отпадъци не може да бъде избегнато, да се

насърчава тяхната стойност като ресурс и да се постигнат по-високи равнища на рециклиране и безопасно обезвреждане на отпадъците.

Отпадъкът следва да се разглежда като ресурс, от който могат да бъдат извлечени редица ползи след неговото преработване, било то като източник на енергия или при неговата повторна употреба или рециклиране.

Все още делът на депониране на различните видове отпадъци в страната е много висок, което като процес и дейност е неизгодно, както в екологичен, така и в икономически план. Като процес, то е източник на емисии от парникови газове. В икономически план, продължават да се изразходват средства за изграждане на регионални депа за битови отпадъци, поради недостиг на такива, главно заради изчерпване на капацитета им и закриване на тези, които не отговарят на екологичните изисквания.

Според статистическите данни правени през последните 8 години от Националния статистически институт (НСИ) тенденцията е към намаляване на общото количество депонирани отпадъци в страната, както следва:

Таблица 1.2.3. Битови отпадъци в България за периода 2011-2018 година

Битови отпадъци	Мярка	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ОБРАЗУВАНИ БИТОВИ ОТПАДЪЦИ									
Общо образувани битови отпадъци	хил.тона	3572	3249	3135	3193	3011	2881	3080	2862
Директно депонирани битови отпадъци	хил.тона	2568	2323	1860	1297	1842	1370	1127	834
Предадени за предварително третиране битови отпадъци	хил.тона	.	.	1005	1598	1016	1430	1803	1813
Предадени за рециклиране битови отпадъци	хил.тона	979	841	271	298	153	81	149	215
Образувани битови отпадъци на човек от населението	кг/чов./г	488	446	434	442	419	406	435	407
СЪОРЪЖЕНИЯ ЗА БИТОВИ ОТПАДЪЦИ									
Депа и инсталации за третиране на битови отпадъци	брой	164	157	144	147	134	125	104	72
Заета площ от депата и инсталации за третиране на битови отпадъци	дка	5046	4885	5126	3935	4435	3893	2838	2614
Остатъчен капацитет на депата и инсталации за третиране на битови отпадъци	хил.м ³	13618	11391	15079	16281	14557	13227	16312	16429

НАСЕЛЕНИ МЕСТА И НАСЕЛЕНИЕ С ОРГАНИЗИРАНО СМЕТОСЪБИРАНЕ И ИЗВОЗВАНЕ									
Населени места	брой	4364	4431	4556	4578	4593	4616	4642	4698
Дял на населението, обхванато от системи за организирано сметосъбиране	%	98,9	99,2	99,5	99,6	99,6	99,7	99,7	99,8

Източник: НСИ

Както се вижда от представените данни в Таблица 1.2.3., за периода 2011-2018 година количествата на депонираните отпадъци в страната постепенно намалява, поради въведените Национални цели за намаляване на депонираните отпадъци. Капацитетите на депата за отпадъци са почти запълнени, а заетите площи от тях са хиляди декари, което крие сериозен риск за замърсяване на околната среда.

Статистиката показва, че депата за битови отпадъци намаляват значително през годините, поради прилагането на нова политика и насоки за третиране на отпадъците в страната. Първоначално е започнато със закриване на всички сметища в малките населени места и на общинските депа, въвеждане на организирана система за събиране и транспортиране на отпадъците в населените места и депонирането на всички образувани отпадъци на регламентирано депо, отговарящо на всички изисквания на законодателството. На по-късен етап, с Националната програма за управление на дейностите по отпадъците 2009-2013 г. (НПУДО), е въведена и система за Регионално ползване на едно депо от няколко общини. Целта на тази мярка е ограничаване на площите заети от депа за отпадъци, с което да се намали замърсяването на околната среда и да се понижат разходите по експлоатацията, а също и да се насърчат общините към използване на други методи за третиране на отпадъците.

Съществуващата практика в община Омуртаг, както и във всички общини в Република България е обезвреждане на отпадъците, чрез депониране. Общинска администрация е набелязала мерки, които трябва да следва и постепенно да изпълнява за насочване на отпадъците към други методи на третиране, освен депонирането. За съжаление тази практика е нова за страната и въвеждането ѝ ще продължи по-дълго време, като всички дейности ще се извършват на бавни етапи, тъй като липсва инфраструктурата за третиране на отпадъците. Необходимите съоръжения и инсталации ще се осигуряват със собствени средства от общинските бюджети, което ще отнеме много време за въвеждането им в експлоатация.

Община Омуртаг има утвърдена и приета от Общински съвет – Омуртаг Програма по управление на отпадъците за периода 2016-2020 г. (ОПУО), която предстои да бъде актуализирана. Програмата е разработена на основание чл. 9 от ЗООС и чл. 52 от ЗУО, съгласно Методически указания за разработване на общински програми за управление на отпадъците, утвърдени със Заповед № РД-211/31.03.2015 г. на Министъра на околната среда и водите. Програмата отговаря на структурата, целите и предвижданията на Националния план за управление на отпадъците 2014-2020 г.

ОПУО съдържа анализ на текущото състояние на управлението на отпадъците в община Омуртаг, мерките, които трябва да се предприемат за подобряване на околната среда чрез подготовка за повторна употреба, рециклиране, оползотворяване и обезвреждане на отпадъци, както и оценка на начина, по който програмата ще

подпомогне изпълнението на целите и прилагането на законодателството в областта за управление на отпадъците.

В документа са направени следните проучвания и анализи:

- Анализ на количествата отпадъци – образувани, морфологичен състав, повторно използвани, рециклирани, оползотворени и обезвредени;
- Анализ и оценка на инфраструктурата за третиране на отпадъци;
- Анализ и информация за замърсени в миналото площадки за обезвреждане на отпадъците и осъществени мерки за тяхното възстановяване;
- Анализ на организационните схеми и форми за управление на отпадъците;
- Анализ на съществуващите схеми за събиране на отпадъци и основни инсталации и съоръжения за обезвреждане и оползотворяване;
- Анализ на дейността на регионалните сдружения по управление на отпадъците и набелязване на основните проблеми при функционирането им и др.

Политиката на общината е определена на база извършените анализи. Водещи критерии при определяне на насоките за управление на отпадъците са:

- прилагане на европейските изисквания и най-вече осигуряване висока степен на прилагането на йерархията на управление на отпадъците, регламентирана в европейското законодателство и ЗУО;
- осигуряване на подходяща инфраструктура с достатъчен капацитет за предварително третиране с цел отделяне на полезните фракции, привеждане на фракциите в подходящ вид за приемане от рециклиращата индустрия и намаляване на количеството и опасността за околната среда от депонирането на отпадъци;
- доизграждане и удължаване на експлоатационния срок на регионалното депо чрез намаляване на количеството на депонираните отпадъци вследствие на прилаганите мерки за предварително третиране, спазване на забраните и ограниченията за депониране и отделянето на рециклируеми и оползотворими фракции;
- където е приложимо прехвърляне на отговорностите и финансовата тежест за управлението на отпадъците в съответствие с принципа „разширена отговорност на производителя“;
- прилагане на устойчива схема за финансиране на разходите;
- оценка съобразяване на инвестиционните и експлоатационните разходи, приходите от реализация на материали и доходите на населението и социалната поносимост;
- информационни кампании сред населението.

Програмата за управление на отпадъците на Община Омуртаг включва необходимите мерки за изпълнение задълженията на местната власт, произтичащи от законодателството на Р България в областта на управлението на отпадъците и в структурата си съдържа 7 (седем) подпрограми, както следва:

- Подпрограма за предотвратяване образуването на отпадъците;
- Подпрограма за разделно събиране и изпълнение на целите за подготовка за повторна употреба и за рециклиране на битовите отпадъци най-малко от хартия и картон, метали, пластмаси и стъкло;

- Подпрограма за разделно събиране и постигане на целите за биоразградимите, в т.ч. за биоотпадъците;
- Подпрограма за прилагане на изискванията за строителни отпадъци и отпадъци от разрушаване на сгради;
- Подпрограма за изпълнение на задълженията на общината с оглед изграждане на системите за разделно събиране на масово разпространени отпадъци (МРО);
- Подпрограма за предотвратяване и намаляване на риска за околната среда от депонирани отпадъци;
- Подпрограма за прилагане на разяснителни кампании и информиране на обществеността по въпросите на управление на отпадъците.

1.2.3.1. Видове генерирани отпадъци на територията на община Омуртаг

Съгласно ОПУО, генерираните отпадъци на територията на община Омуртаг са основно неопасни битови отпадъци. Образуват се също така и смесени неопасни отпадъци от домакинствата, растителни отпадъци от поддържане на зелените площи, парковете, градините, строителните отпадъци от ремонтната и строителната дейност, които са разгледани по-долу в настоящият раздел.

1.2.3.1.1. Битови отпадъци

"Битови отпадъци" са "отпадъците от домакинствата" и "подобни на отпадъците от домакинствата" (това са отпадъците, образувани от домакинствата, и отпадъците, образувани от фирми и други организации, които по своя характер и състав са сравними с отпадъците от домакинствата, с изключение на производствените отпадъци и отпадъците от селското и горското стопанство).

„Биоразградими отпадъци“ са всички отпадъци, които имат способността да се разграждат анаеробно или аеробно, като хранителни и растителни отпадъци, хартия, картон и други.

„Биоотпадъци“ са биоразградими отпадъци от парковете и градините, хранителни и кухненски отпадъци от домакинствата, ресторантите, заведенията за обществено хранене и търговските обекти, както и подобни отпадъци от предприятията на хранително-вкусовата промишленост.

Съществуващо състояние:

Основни източници на битови отпадъци в Община Омуртаг са домакинствата – около 80% и търговски, административни, промишлени обекти – около 20 %. Количеството на генерираните битови отпадъци е променлива величина – функция от броя на населението, годишния сезон, мястото, начина на живот, стандарта на населението и други. По-долу (Фигура 1.2.3.1.1-1.) графично са представени количествата битови отпадъци, образувани на територията на община Омуртаг от 2010 до 2019 г., като периодът от 2010 до 2015 е обхванат в ОПУО.

Фигура 1.2.3.1.1-1. Количество БО, генерирани в община Омуртаг от 2010 до 2019 г.

На Фигура 1.2.3.1.1-1. наблюдаваме, че в периода 2010 – 2013 г. количеството на битовите отпадъци в община Омуртаг е над 5000 тона/годишно. През 2014 г. има спад от 41% спрямо 2010 г. За последните 6 години, с изключение на 2016 г. няма големи колебания на образуван битов отпадък. От 2014 до 2019 г. се запазва приблизителна средногодишна стойност от 4 300 тона.

Таблица 1.2.3.1.1-1. Битови отпадъци и начин на третиране за периода 2015 – 2018 г.

Област Община	Година	Дял на населението, обхванато от системи за организирано сметосъбиране	Общо образувани битови отпадъци	Директно депонирани битови отпадъци		Предадени за предварително третиране битови отпадъци		Предадени за рециклиране битови отпадъци	
		%	тона	тона	%	тона	%	тона	%
България	2015	99,6	3010694	1841587	61,17	1015655	33,73	153452	5,10
Област Търговище		99,9	37936	20805	54,84	14183	37,39	2948	7,77
Община Омуртаг		100,0	4241	4222	99,54	0	0	19	0,45
България	2016	99,7	2881330	1370314	47,56	1430393	49,64	80623	2,80
Област Търговище		99,9	34280	20653	60,25	12740	37,16	886	2,58
Община Омуртаг		100,0	4867	4843	99,51	0	0	24	0,49
България	2017	99,7	3079545	1127343	36,61	1803496	58,09	148705	4,83
Област Търговище		100,0	35415	17911	50,57	14507	40,96	2997	8,46
Община Омуртаг		100,0	3904	3873	99,22	0	0	31	0,79
България	2018	99,8	2861518	833769	29,14	1813132	63,36	214617	7,50
Област Търговище		100,0	33662	10681	31,73	20917	62,14	2063	6,13
Община Омуртаг		100,0	4262	4113	96,51	22	0,51	127	2,97

Източник: НСИ

Видно от Таблица 1.2.3.1.1-1. в община Омуртаг, както и в страната за периода 2015 – 2018 г. се наблюдава тенденция за запазване на количеството образувани битови отпадъци – средногодишно около 4 300 тона за Омуртагска община и 2 958 000 тона за България. Делът на директно депонираните битови отпадъци в национален план намалява от 61,17% на 29,14%, докато в общината все още не се извършва предварително третиране или друг вид оползотворяване и почти 100% от събраните битови отпадъци се обезвреждат чрез депониране.

Норма на натрупване

Основен показател при дефиниране на битовите отпадъци е „**нормата на натрупване**“, показваща количеството отпадъци, образувани от установена разчетна единица (1 човек – за жилищните сгради, 1 място – за хотелите, 1 легло – в болниците, 1 м² площ – за магазините и т.н.) за определен период от време (денонощие, година). Нормите се определят както в единица маса (кг, т), така и в единица обем (дм³, м³).

Таблица 1.2.3.1.1-2. Количества битови отпадъци и норма на натрупване за периода 2010-2019 г.

Година	Количества събрани БО ¹ [тона]	Средногодишно население ² [брой жители]	Норма на натрупване ³ [кг/жител/год.]
2010	7 427	24 028	309
2011	5 234	21 845	240
2012	5 203	21 781	239
2013	5 463	21 679	252
2014	4 353	21 528	202
2015	4 241	21 442	198
2016	4 867	21 296	229
2017	3 904	21 002	186
2018	4 262	20 836	205
2019	4 265	20 850	205

¹ Данните за количествата отпадъци от 2010 до 2014 г.и за 2019 г. са на база извършвания входящ контрол на Регионално депо за неопасни отпадъци - Омуртаг. За периода от 2015 до 2018 г. източникът е НСИ.

² Средногодишно население е средна аритметична величина от изчисленото население към края на предходната и края на отчетната година. Данните са от годишния доклад на НСИ „Население и демографски процеси за 2019 г.“

³ Нормата на натрупване е изчислена като количеството отпадъци за година е разделено на броя жители за същата календарна година.

Съгласно посочените данни за количеството на БО от община Омуртаг в периода 2010 – 2013 г., нормата на натрупване е между 239 кг/жител/г. и 309 кг/жител/г., което е средно 260 кг/жител/г. или около 0,71 кг/жител/ден. След 2014 година генерираните битови отпадъци намаляват и средната норма на натрупване е 204 кг/жител/г. при средно 417 кг/жител/г за България.

Община Омуртаг е под средното ниво на генериране на отпадъци в страната.

Изчислената норма на натрупване на битовите отпадъци за община Омуртаг е ориентировъчна, т. к. не са взети предвид всички отпадъчни потоци – разделно събрани от населението, търговски, промишлени и административни обекти отпадъци от

опаковки, които постъпват и се оползотворяват чрез фирмите и пунктове за т.нар. „вторични суровини”, МРО чрез схемата „разширена отговорност на производителя” и др. На територията на общината има 2 такива фирми, които нямат задължението да предоставят информация на Общината за количествата рециклирани и оползотворени отпадъци.

Морфологичен състав

През 2019 г. е извършен морфологичен анализ на състава на битовите отпадъци, образувани на територията на община Омуртаг в изпълнение на задача „Изготвяне на проучване на морфологичния състав на битовите отпадъци на територията на Република България“ по договор за „Определяне на морфологичния състав на битовите отпадъци в България“ между ПУДООС, като възложиел и „ЕКО – Морфология България“ ДЗЗД по Българо-Швейцарска програма за сътрудничество.

Изследването е проведено съобразно изискванията на *Методика за определяне на морфологичния състав на битовите отпадъци*, утвърдена със Заповед № РД-744 от 29.09.2012 г. на МОСВ.

Обследванията са направени през четирите сезона на 2019 година, като са обхванати основните генератори – жителите на гр. Омуртаг и селата. Графикът за пробовземане от битовия отпадък на община Омуртаг за целия период на изследванията е следният:

Община	Сезон	Календарна седмица/дата на 2019 г.
Омуртаг	Зима	седмица 8 – 19.02.2019 г.
	Пролет	седмица 16 – 18.04.2019 г.
	Лято	седмица 28 – 17.07.2019 г.
	Есен	седмица 38 – 20.09.2019 г.

Резултатите от морфологичния анализ са представени в следващите таблици.

Таблица 1.2.3.1.1-3. Обобщени данни за средните стойности на състава на БО за 2019 г. по сезони и средногодишно в %

Вид отпадък	—	Пролет %	Лято %	Есен %	Зима %	Средно-годишно %
Хранителни	—	8	9	8	4	7
Хартия	—	7	8	6	9	8
Картон	—	7	8	6		5
Пластмаса	—	19	20	18	14	18
Текстил	—	5	7	5	4	5
Гума	—		1	2	2	1
Кожа	—	2	1	2	1	2
Градински	—	12	11	21	16	15
Дървесни	—					
Стъкло	—	11	8	9	10	9
Метали	—	8	6	7	6	7
Инертни >4 см	—		8	7	4	5
Опасни*	—	2	2	3		2

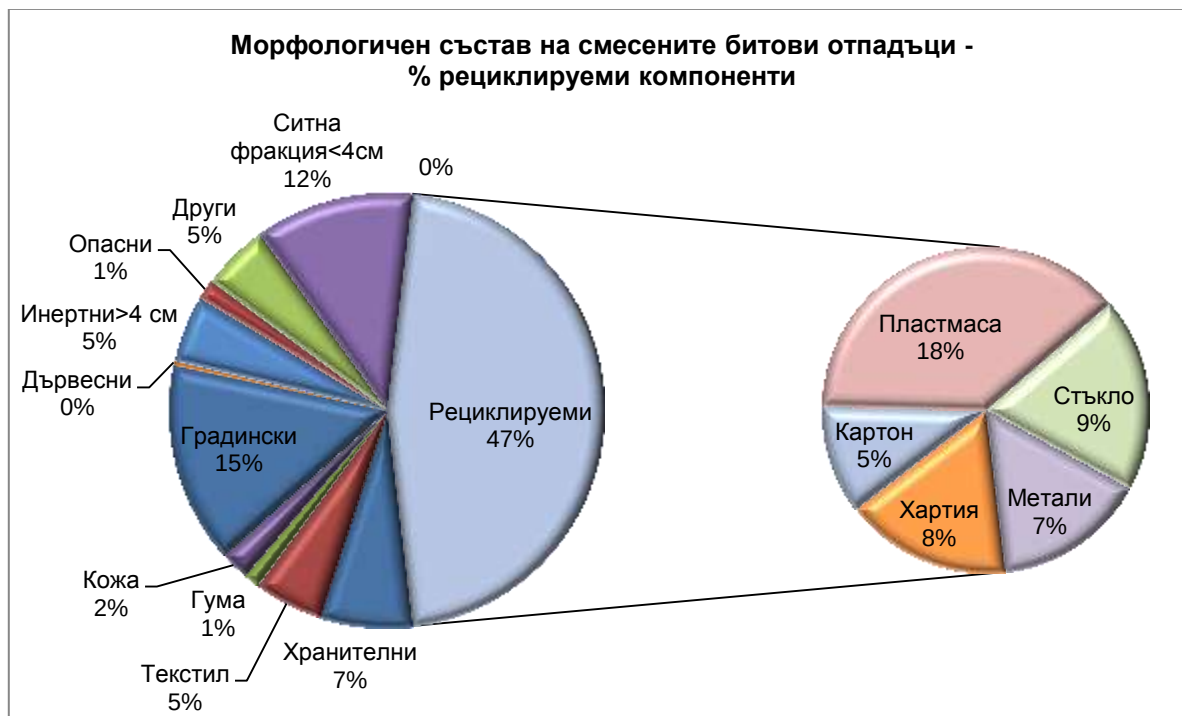
Други*	–	7	2	2	8	5
Ситна фракция<4см	–	12	10	3	22	12
Опасни*						
20 01 29*	Перилни и почистващи препарати	100	17	12		43
20 01 31*	Лекарства с изтекъл срок на годност			2		1
15 01 10*	Празни опаковки от лаково бояджийски материали и покрития, домакински препарати и химикали, обозначени със символи за опасност (пиктограми) – картонени, пластмасови, стъклени, метални		21	24		15
15 02 02*	Предпазни средства – ръкавици, маски, филтри и др., използвани при боядисване, нанасянето на покрития и почистване			12		4
20 01 35*	Електрически и електронни устройства		63	49		37
Други*						
Хигиенни	–	56	47	48	22	43
Композитни	–	44	53	52	49	49
	–				12	3
	–				17	4

От резултатите за състава на битовите отпадъци в община Омуртаг могат да се направят следните изводи:

- Фракциите с най-висок средногодишен процент са: *градински, пластмаса, ситна фракция<4см и стъкло;*
- Фракциите с най-нисък средногодишен процент са: *дървесни, гума, кожа, опасни;*
- Фракции с най-изразена сезонна флукутация: *ситна фракция<4см, градински, инертни>4 см, картон;*
- Фракции с най-слаба сезонна флукутация: *дървесни, кожа, метали, гума.*

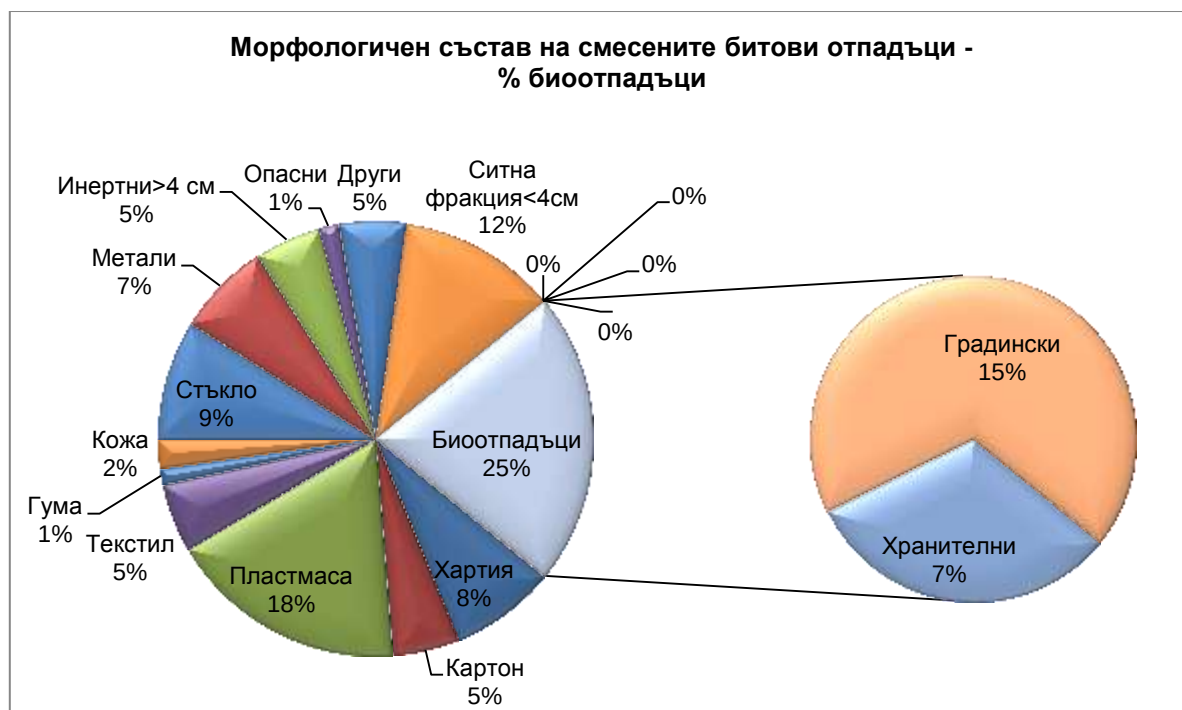
Големият процент ситна фракция, чието количество преобладава през зимния сезон, основно са пепели от изгарянето на твърди горива.

В общия поток на СБО в община Омуртаг преобладават рециклируемите материали – хартия и картон, пластмаса, метал и стъкло, които формират 47% от състава на отпадъка (Фигура 1.2.3.1.1-2.).

Фигура 1.2.3.1.1-2. Рециклируеми компоненти в състава на СБО

Биоотпадъците (градински и хранителни) съставляват 25 % от общото количество отпадъци, генерирани от община Омуртаг.

Фигура 1.2.3.1.1-3. Компостируеми компоненти (биоотпадъци) в състава на СБО

При така определения морфологичен състав на смесените битови отпадъци се направиха изчисления за количествата на отделните видове отпадъци, въз основа на докладваните от Общината данни за 2019 г.

Таблица 1.2.3.1.1-4. Обобщени данни за състава на СБО за 2019 г. в тонове

Вид отпадък	Количество смесен отпадък на година [тон/год.]
Хранителни	299
Хартия	341
Картон	213
Пластмаса	768
Текстил	213
Гума	43
Кожа	85
Градински	640
Дървесни	0
Стъкло	384
Метали	299
Инертни >4 см	213
Опасни*	85
Други*	213
Ситна фракция <4см	469
Общо:	4 265
Опасни*	
20 01 29*	37
20 01 31*	1
15 01 10*	13
15 02 02*	3
20 01 35*	32
Общо:	85
Други*	
Хигиенни	92
Композитни	104
	7
	10
Общо:	213

От таблицата е видно, че количествата на отпадъците от хартия и картон, метал, пластмаса и стъкло са 2005 тона за 2019 г. По данни от НСИ (Таблица 1.2.3.1.1-1.) предадените за рециклиране битови отпадъци за 2017 г. са 31 т., а за 2018 г. количеството е почти 4 пъти повече – 127 т. Това са съответно 0,79% и 2,97% от общото количество образувани отпадъци за 2017 и 2018 г.

До 1 януари 2018 г. има поставена национална, респ. регионална цел за подготовка за повторна употреба и рециклиране на отпадъчни материали, включваща най-малко хартия и картон, метал, пластмаса и стъкло от домакинствата и подобни отпадъци от други източници, най-малко 40 на сто от общото им тегло, а до 1 януари 2020 г. – най-малко 50 на сто от общото им тегло. Този процент е трудно постижим за общината, т.к. не се извършва предварително третиране/сепариране на БО.

В ЗУО е поставена още една регионална цел за разделно събиране и оползотворяване на битови биоразградими отпадъци, която следва да се постигне съвместно с кметовете на общините във всеки от регионите – най-късно до 31.12.2020 г. трябва да са разделно събрани и оползотворени до 35 % от общото количество на същите отпадъци, образувани през 1995 г.

Към настоящия момент в община Омуртаг няма въведена система за разделно събиране на биоразградими отпадъци. Единствено растителните отпадъци от поддържане на паркове и градини и други обществени площи, стопанисвани от Общината, се събират разделно съгласно въведената организация за поддържане на чистотата на територията на община Омуртаг. Приблизителното им количество е около 1000 тона/годишно. Ако се включат градинските и хранителните отпадъци в състава на СБО за 2019 г. – 939 т. (Таблица 1.2.3.1.1-4.), общото количество на биоотпадъците ще надвиши 2 000 т.

На територията на РСУО – регион Омуртаг няма изградени инсталации за компостиране на разделно събрани растителни отпадъци и за анаеробно разграждане на разделно събраните хранителни и кухненски отпадъци от домакинствата, ресторантите, търговските обекти и др. Съобразно вида и малкото количество на генерираните биоотпадъци от хранителен произход в общината, изграждането на собствена площадка или съоръжение е икономически неизгодно. В тази връзка е подходящо да се приложи регионален подход, чрез осигуряването на една обща инсталация за третиране и оползотворяване на биоотпадъци за общините от регион Омуртаг.

Съгласно Националния стратегически план за поетапно намаляване на количествата на биоразградимите отпадъци, предназначени за депониране (2010-2020 г.) град Омуртаг попада в категория „Район тип Б“ – между 3 000 и 25 000 жители, а останалите населени места в „Райони тип В“ – под 3 000 жители.

Районите тип Б се оценяват с висок потенциал за въвеждане на разделно събиране на биоразградими отпадъци. За тях е определено общините да организират системи за разделно събиране на биоразградими отпадъци от домакинствата, чрез поставяне на кафяв контейнер до контейнерите за общия битов отпадък. За този тип селища общините организират и системи за разделно събиране на отпадъците от паркове и градини.

В райони тип В с население до 3 000 жители количеството на биоразградимата фракция, достигаща до контейнерите е малко. Освен, че е икономически неефективно създаването на разделно събиране на биоразградимите отпадъци, няма да има значим (или никакъв) ефект за допълнителното им намаляване, а ще намали мотивацията за домашно компостиране. Следователно в тези райони не е определена нужда от създаването на система за разделно събиране на БрБО. За тези райони се препоръчва домашно компостиране. Трябва да се има предвид, че дейността по компостиране на място се счита за дейност по предотвратяване образуването на отпадъците и не се отчита за изпълнение на целите за разделно събиране и оползотворяване. Също така биоотпадъците получени в резултат на механично сепариране на неразделени при източника смесени битови отпадъци, не се счита за разделно събрани.

В тази връзка общината е определила реда и условията за разделно събиране и оползотворяване на биоразградимите и биоотпадъците от територията си, които са разписани в общинската наредба по чл. 22 от ЗУО. Наредбата изисква:

- Кметът на общината организира разделното събиране и съхранението на битови биоразградими отпадъци, в т.ч. определя местата за разполагане на необходимите елементи на системата за разделно събиране на отпадъци и предаването им за компостиране или анаеробно разграждане;
- Биоотпадъците от поддържането на обществени площи, паркове и градини се събират разделно;
- Биоотпадъците от поддържането на зелени площи, паркове и градини, както и отпадъците от зелени площи към търговски обекти, производствени, стопански и административни сгради се третират чрез компостиране или анаеробно разграждане, по начин който осигурява висока степен на защита на околната среда;
- Растителните отпадъци от селата в Общината се третират чрез домашно компостиране.

1.2.3.1.2. Специфични отпадъчни потоци

„Масово разпространени отпадъци“ (МРО) са отпадъци, които се образуват след употребата на продукти от многобройни източници на територията на цялата страна и поради своите характеристики изискват специално управление. Те включват следните групи отпадъци:

- **отпадъци от опаковки;**
- **негодни за употреба батерии и акумулатори (НУБА);**
- **излязло от употреба електрическо и електронно оборудване (ИУЕЕО);**
- **излезли от употреба моторни превозни средства (ИУМПС);**
- **отпадъчни масла и нефтопродукти;**
- **излезли от употреба гуми (ИУГ).**

Характерно за всички изброени потоци МРО е възприетият в националното законодателство подход за прилагане на принципа за разширена отговорност на производителя, както и на дистрибуторите и лицата, извършващи продажба, при организирането на разделното събиране, рециклирането и оползотворяването на масово разпространени отпадъци, в т.ч. изпълнението на нормативно определените цели за рециклиране и оползотворяване.

От 2017 г. в община Омуртаг има изградена **Система за разделно събиране на отпадъци от опаковки**. Сключен е договор за сътрудничество с организация по оползотворяване (ООп) „ЕКОПАК България“ АД.

За периода след 2012 г. общото потребление на опаковки в България се запазва относително постоянно. Потреблението на опаковки от жител в страната е почти четири пъти по-ниско от средните нива в ЕС.

Съществуват значителни колебания в потреблението на отделните опаковъчни материали, като ясно изразена е тенденцията на намаляване на опаковките от стъкло и пластмаса и увеличаване на опаковките от хартия и картон.

С въвеждането от Община Омуртаг на система за разделно събиране на отпадъците от опаковки се наблюдава тенденция към намаляване на количествата депонирани отпадъци на Регионалното депо. Чрез непрекъснато разширяващата се система от цветни контейнери на територията на общината, както и в резултат от провежданите кампании, количеството на предадените за рециклиране и оползотворяване отпадъци се увеличава (Таблица 1.2.3.1.1-1. Битови отпадъци и начин на третиране за периода 2015 – 2018 г.). През 2015 г. то е било 15 т., а през 2018 г. е почти 7 пъти повече – 127 т.

Общо събраните и предадени за оползотворяване отпадъци от разделното събиране на отпадъците от опаковки от създаване на системата (01.07.2017 г.) до последният период на отчитане (2019 г.) са както следва:

Таблица 1.2.3.1.2. Количество на разделно събрани отпадъци от опаковки (кг)

Видове отпадъци	2017 г.		2018 г.		2019 г.	
	Събрани отпадъци	Предадени за рециклиране	Събрани отпадъци	Предадени за рециклиране	Събрани отпадъци	Предадени за рециклиране
Хартиени и картонени опаковки	2 540	1 705	5 260	3 755	4 140	2 933
Пластмасови и метални опаковки	1 140	680	4 560	2 905	5 030	3 045
Стъклени опаковки	–	–	2 500	2 500	5 880	5 880
Общо:	3 680	2 385	12 320	9 160	15 050	11 858

Един от основните методи за постигане на целите за намаляване количествата на депонирани отпадъци и насърчаване към тяхното оползотворяване на територията на общината е разделното събиране.

В община Омуртаг няма изградени системи за разделно събиране на МРО (с изкл. на опаковки) и предаването им за оползотворяване и/или обезвреждане, т.к. организациите по оползотворяване не проявяват интерес към по-малки населени места. Към настоящия момент образуватите в бита НУБА, ИУЕЕО, ИУМПС се предават в пунктовете за „вторични суровини“. В голяма част от търговските обекти има създадена организация за приемането на МРО от същия вид, от който се предлагат стоки.

Фирмата, която притежава разрешителен документ по чл. 35 от ЗУО за извършване на дейности с отпадъци и собствена площадка в град Омуртаг, отговаряща на нормативните изисквания е „В.Е.К.О ТРЕЙД 2000“ ЕООД.

Отпадъците, които се третира на площадката са следните:

Код на отпадък	Наименование на отпадък
02 01 10	Метални отпадъци
12 01 01	Стърготини, стружки и изрезки от черни метали
12 01 03	Стърготини, стружки и изрезки от цветни метали
15 01 01	Хартиени и картонени опаковки
15 01 02	Пластмасови опаковки
15 01 04	Метални опаковки
15 01 07	Стъклени опаковки
17 04 01	Мед, бронз, месинг
17 04 05	Желязо и стомана
20 01 01	Хартия и картон
20 01 39	Пластмаси
20 01 40	Метали

Това не решава напълно проблемите с разделното събиране на масово разпространените отпадъци. Следва Община Омуртаг да създаде организация, с която да се обхванат всички потоци МРО. Целта е тези отпадъци да не попадат в общия поток на битовите отпадъци, тъй като в по-голямата си част съдържат опасни компоненти, както за околната среда, така и за хората.

Изводи относно управлението битовите отпадъци и МРО:

- Всички населени места на територията на община Омуртаг са обхванати от системата за организирано събиране и транспортиране на битовите отпадъци.
- Определен е морфологичният състав на битовите отпадъци.
- Стойността на показателя „норма на натрупване на битови отпадъци“ е ниска в сравнение със средната за страната и подобни региони на община Омуртаг, т.к. не са обхванати всички потоци образувани битови отпадъци в общината.
- Битовите отпадъци, генерирани на територията на община Омуртаг се предават за депониране в Регионално депо – Омуртаг без предварително третиране. Това ограничава възможностите за изпълнение на целите по ЗУО за рециклиране, както и извличане на максимално количество оползотворими и рециклируеми фракции от общия поток и предотвратяване на постъпването им на депо, респ. намаляване количеството на депонираните отпадъци и удължаване живота на депото.
- Въведена е система за разделно събиране на отпадъци от опаковки, която обхваща 61% от населението в общината.
- В общината няма изградени системи за разделно събиране от домакинствата на биоразградими отпадъци и масово разпространени отпадъци (НУБА, ИУЕЕО, ИУМПС, отпадъчни масла и нефтопродукти, ИУГ).

Препоръки:

За изпълнение изискванията на ЗУО по отношение задълженията на органите на местното самоуправление и постигане целите по управление на отпадъците, е необходимо предприемане най-малко на следните мерки:

- Изграждане на инсталация за предварително третиране/сепариране на всички битови отпадъци преди депониране – на регионално ниво.
- Въвеждане на система за разделно събиране на биоразградими отпадъци (в т.ч. растителни) и предаването им за компостиране или анаеробно разграждане.
- Изграждане на инсталация за компостиране или анаеробно разграждане на биоразградими отпадъци, на територията на общината или на регионален принцип, като се включат всички общини от РСУО – Омуртаг.
- Създаване на система за домашно компостиране.
- Поетапно разширяване на системата от цветни контейнери за разделно събиране на отпадъци от опаковки.
- Създаване на системи и осигуряване на площадки за разделно събиране на МРО.
- Информиране на населението за създадената организация по управление на отпадъците.
- Организиране на кампании за разделно събиране на отпадъци.

1.2.3.1.3. Производствени отпадъци

„Производствени“ са отпадъците, образувани в резултат на производствената дейност на физическите и юридическите лица.

Подреждането на образуваните производствените отпадъци в България по икономически дейности показва, че на първо място е „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива“. На следващо място са дейностите по предоставяне на услуги, следвани от отпадъците от производство на химични продукти и отпадъците получени от растениевъдство, животновъдство и горско стопанство.

В България се наблюдават положителни тенденции по отношение на предотвратяването на образуването на промишлени отпадъци, включително по отношение на средноевропейските нива. Около 12% от образуваните производствени отпадъци се предават за оползотворяване. Основен метод за обезвреждане на отпадъците в страната остава депонирането.

Основните икономически направления в община Омуртаг са следните: *Селско стопанство* – 5 земеделски кооперации; *Животновъдство* – 2 фирми; *Дърводобив и дървообработване* – 4 фирми; *Текстилна промишленост* – 5 фирми; *Строителство* – 3 фирми; *Производство на изделия от каучук и пластмаса* – 3 фирми; *Производство на храни и напитки* – 8 фирми; *Транспорт* – 4 фирми; *Машиностроене* – 1 фирма; *Вторични суровини* – 2 фирми.

В общината не се развива тежка промишленост. Към настоящия момент няма данни за депониране на производствени отпадъци на Регионалното депо за неопасни отпадъци – Омуртаг.

1.2.3.1.4. Строителни отпадъци

„*Строителни отпадъци*” са отпадъците, получени в резултат на строителната дейност на строителни площадки, както и отпадъци от разрушаване или реконструкция на сгради и съоръжения. Състоят се главно от бетон, тухли, камъни, земни маси и керамика, изолации, дървесни материали и пластмаси, хидроизолации, керемиди и др.

„*Материално оползотворяване*“ са всички дейности по оползотворяване на строителни отпадъци (СО), с изключение на изгаряне с оползотворяване на енергия и преработването в материали, които се използват за гориво. Материалното оползотворяване на СО е всяка една от дейностите:

- *Подготовка за повторна употреба* – дейностите по оползотворяване, представляващи проверка, почистване или ремонт, чрез които строителните продукти или компонентите на продуктите, които са станали отпадък, се подготвят за да може да бъдат използвани повторно без каквато и да е друга предварителна обработка.
- *Рециклиране на строителните отпадъци* е всяка дейност по оползотворяване на строителните отпадъци, посредством която строителните отпадъци се преработват в строителни продукти, материали или вещества с оглед на използването им за първоначална употреба и/или за други употреби. Рециклирането на СО не включва оползотворяването на СО за получаване на енергия и преработване в материали, които ще се използват като горива.
- *Оползотворяване в обратни насипи* е дейност по оползотворяване, при която инертни отпадъци се използват за възстановяване на терени в изкопни зони и/или за инженерни приложения при ландшафтно оформление, в случаите, когато строителни отпадъци се използват като заместители на неотпадъчни материали.

Съгласно изискванията на Закона за управление на отпадъците, отговорността за управлението на строителните отпадъци (СО) е на притежателите им – лицата, при чиято дейност се образуват или лицата, в чието владение се намират тези отпадъци. Задължение на притежателите е да покрият разходите за управлението им и да организират извършването на дейностите с отпадъците в съответствие с нормативните изисквания.

Управлението на СО е регламентирано с *Наредба за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали* (обн., ДВ, бр. 98 от 08.12.2017 г.). Съгласно чл. 8., ал. 1 и 2, възложителите на СМР и/или на премахването на строежи отговарят за изготвянето на план за управление на строителните отпадъци (ПУСО). Планът се изготвя от правоспособен проектант съгласно чл. 11, ал. 1 ЗУО и се одобрява от компетентния орган съгласно чл. 11, ал. 4 ЗУО (вкл. от кмета на общината). План за управление на СО не се разработва и не се прилагат тези изисквания при: премахване на сгради с разгъната застроена площ (РЗП), по-малка от 300 кв. м; премахване на сгради с паянтова конструкция; реконструкция и основен ремонт на строежи с РЗП, по-малка от 700 кв. м; промяна на предназначението на строежи с РЗП, по-малка от 700 кв. м; строеж на сгради с РЗП, по-малка от 700 кв. м и др.

Към момента на изготвяне на настоящата програма за територията на община Омуртаг няма отредено специализирано депо за строителни отпадъци или инсталация за оползотворяване.

От въвеждането в експлоатация на „Регионално депо за неопасни отпадъци за общините Омуртаг, Котел, върбица и Антоново“ – Омуртаг през 2008 г., генерираните на територията на общината строителни отпадъци се предават на площадката.

Съгласно Комплексно разрешително № 302-Н0-И0-А0/2008 г. на регионалното депо е разрешено да се обезвреждат чрез депониране СО със следните кодове и наименования:

Код на отпадъка	Наименование на отпадъка
17 01 07	смеси от бетон, тухли, керемиди, плочки, фаянсови и керамични изделия, различни от упоменатите в 17 01 06
17 02 01	дървесен материал
17 03 02	асфалтови смеси, съдържащи други вещества, различни от упоменатите в 17 03 01
17 05 06	изкопани земни маси, различни от упоменатите в 17 05 05
17 05 08	баластра от релсов път, различна от упоменатата в 17 05 07
17 06 04	изолационни материали, различни от упоменатите в 17 06 01 и 17 06 03
17 09 04	смесени отпадъци от строителство и събаряне, различни от упоменатите в 17 09 01, 17 09 02 и 17 09 03

В следващата таблица са посорени СО, които е разрешено да се приемат на регионалното депо за оползотворяване чрез изграждане на газовите кладенци, покриващите слоеве, временните пътища за достъп и рампите, и системата за повърхностно покритие, както и при рекултивацията на РДНО:

Код на отпадъка	Наименование на отпадъка
17 01 01	бетон
17 01 02	тухли
17 01 03	керемиди, плочки, фаянсови и керамични изделия
17 01 07	смеси от бетон, тухли, керемиди, плочки, фаянсови и керамични изделия, различни от упоменатите в 17 01 06
17 05 04	почва и камъни, различни от упоменатите в 17 05 03
17 05 06	изкопани земни маси, различни от упоменатите в 17 05 05
20 02 02	почва и камъни (от паркове и градини)

В община Омуртаг дейностите по управление на СО, включително приемането им за третиране на депото е организирано по следния начин:

- Когато строителни отпадъци и земни маси, касаят обекти, за които се издава разрешение за строеж и се открива строителна площадка или обекти, от които общото количество на строителни отпадъци и земни маси надвишава 1 куб.м. възложителят на строежа/ремонта подава Заявление по образец в Община Омуртаг, въз основа на която се издава разрешително за съхранение/оползотворяване на СО след заплащане на дължимата такса, определена с *Наредбата за определяне и администриране на местните такси и цени на услуги на Община Омуртаг*.
- В разрешението за строеж на обекта задължително се вписват мерките за селективно разделяне на отпадъците, образувани по време на строително-монтажните работи и дейностите по разрушаване и осигуряване на последващото им оползотворяване, включително рециклиране.

- Дейности по събиране, транспортиране, оползотворяване и/или съхранение на отпадъци, образувани от ремонтна дейност от домакинствата, на които общото количество не надвишава 1 куб.м. се извършват от Общината, по предварително подадена Заявка.

Количеството на постъпилите за третиране СО на площадката на Регионално депо за неопасни отпадъци – Омуртаг през последните 5 години е следното:

Таблица 1.2.3.1.4. Количество третирани строителни отпадъци на Регионално депо – Омуртаг от 2015 до 2019 г.

Код на отпадъка	Количество отпадъци (тон)					
	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	Общо:
Депонирани отпадъци						
17 02 01	–	–	–	–	1,260	1,260
17 06 04	–	–	–	–	1,050	1,050
Оползотворени отпадъци						
17 01 03	3,560	–	–	–	–	3,560
17 05 04	–	51,520	–	–	–	51,520
17 05 06	25,580	0,940	116,980	45,480	–	188,980

За периода от 2015 до 2019 г. общото количество на депонираните в инсталацията строителни отпадъци е 2,310 тона, а на оползотворените 244,060 тона.

За община Омуртаг, както и за страната няма точна статистика за образувани, рециклирани, оползотворени (вкл. чрез повторна употреба) и депонирани СО, поради което данните за оползотворените строителни отпадъци от наличните източници са непълни и с относителна точност. В настоящата програма за количествата на тези отпадъци се ползва информацията от входящия контрол на РДНО – Омуртаг.

От данните в Таблица 1.2.3.1.4. се вижда, че генерираните (отчетени/регистрирани) количества СО са относително малко. Въпреки въведения ред и осигурена площадка за предаването им, често населението и фирмите изхвърлят СО нерегламентирано, главно на входовете и изходите на населените места. Друг проблем е изхвърлянето на СО в контейнерите за смесени битови отпадъци, вследствие на което оползотворимите отпадъци се депонират.

В България има изготвен стратегически план за управление на строителните отпадъци за периода до 2020 г., в който са поставени конкретни количествени цели за повторна употреба, рециклиране и оползотворяване на строителните отпадъци, като до 1 януари 2020 г. това трябва да е най-малко 70 на сто от общото тегло на тези отпадъци.

Във връзка с поставените цели вариантите за изпълнението им пред Община Омуртаг са два. Първи вариант е изграждане на отделна площадка за оползотворяване на тези отпадъци, което обаче изисква голям финансов ресурс както за оборудване с необходимите съоръжения за третирането на отпадъците, така и за експлоатацията на инсталацията. Такава инвестиция ще натовари изключително много общинския бюджет.

Друг вариант би могъл да е привличането на частен инвеститор, който да направи инвестицията и да определи единна цена за оползотворяването и рециклирането на

отпадъците. При този вариант Общината би могла да спести голям финансов и човешки ресурс и да отпадна задълженията ѝ по изискванията на Наредбата.

1.2.3.1.5. Утайки от ПСОВ

В периода на изграждане на нови ПСОВ в населените места се наблюдава увеличаване на количеството образувани утайки. Образованите годишно утайки от ПСОВ на жител в страната са едни от най-ниските в ЕС.

Способите на обезвреждане и оползотворяване на утайките от ПСОВ са се разширили спрямо 2006 г., когато депонирането на утайки от отпадъчни води е съставлявало 60% от общото им количество. През 2012 г. този процент е намалял на 11% от общото им количество.

Националният план за управление на утайките от отпадъчни води в България включва цял набор от мерки за обезвреждане и оползотворяване на утайките от ПСОВ до 2020 г.

Съществува известна колизия между проектите за управление на утайките при изграждането и модернизацията на ПСОВ и предложенията в Националния план за управление на утайките, като в първите е включена възможността за депониране, докато в Националния план този способ не се насърчава.

Анализът на възможностите за оползотворяване на утайките от ПСОВ показва, че има възможност голяма част от утайките от ПСОВ да бъдат оползотворени в земеделието и при рекултивацията на нарушени терени.

Предложена комбинация от варианти за обезвреждане за постигане на пълно оползотворяване на утайките, генерирани в ГПСОВ до 2020 г. е представено на Фигура 1.2.3.1.5.

Фигура 1.2.3.1.5. Възможни варианти за бъдещото обезвреждане на утайките в България

В настоящата програма не се разглежда управлението на утайки от ПСОВ, защото на територията на община Омуртаг все още няма такава. Предстои да бъде изградена в

гр. Омуртаг, т.к. само там има канализационна мрежа, със степен на изграденост 90%. Канализацията е смесена – за битово-фекални, производствени и дъждовни води. Предвид характера на отпадъчните води, очакваните утайки от пречистването ще бъдат с неопасен характер.

Изводи и препоръки относно утайките от ГПСОВ

- На територията на Община Омуртаг няма изградени ГПСОВ;
- Наложително е изграждането на ГПСОВ за гр. Омуртаг;
- В Община Омуртаг има възможност да се прилагат варианти за рециклиране и материално оползотворяване на утайките от ГПСОВ;
- Препоръчително е да се проучат възможностите за компостирането на утайките с цел получаване на висококачествен компост, който да е с гарантирано качество и безопасност по отношение на околната среда и здравето на населението. Да се проучат възможностите за изграждане на съоръжение в рамките на РСУО.
- При изграждане на ГПСОВ на територията на община Омуртаг е необходимо да се изготви план за управление на образуваните утайки, в който да се предвидят подходящите процеси за уплътняване, стабилизиране и обезводняване на утайките и методи за правилното им и ефикасно оползотворяване или обезвреждане съгласно изискванията на Националния план за управление на утайките от ГПСОВ.

1.2.3.2. Съществуващи практики за третиране и събиране и транспортиране на отпадъци

1.2.3.2.1. Третиране на отпадъци

Към настоящият момент единственият начин за третиране на битовите отпадъци, генерирани на територията на община Омуртаг е депонирането им в „Регионално депо за неопасни отпадъци за общините Омуртаг, Котел и Върбица“.

Съгласно чл. 38, ал. 1 от *Наредба № 6 от 27 август 2013 г. за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци* (Обн. ДВ, бр. 80/2013 г.) на депата се приемат предварително третирани отпадъци. В съответствие с дефиницията „замърсителят плаща“ разходите по предварителното третиране на отпадъците се поемат от лицата, при чиято дейност се образуват.

Предварителното третиране на смесените битови отпадъци, образувани от домакинствата е отговорност на общинска администрация, тъй като населението заплаща за тях „такса битови отпадъци“. Отговорността за третиране на останалите отпадъци, образувани извън организираната система по събиране и транспортиране е на причинителите и притежателите им.

„Предварително третиране“ са всички физични, термични, химични или биологични процеси, включително сортирането, които променят характеристиките на отпадъците с цел да се намали обемът им или опасните им свойства, за да се улесни по-нататъшното им третиране или да се повиши оползотворяемостта им.

Предварителното третиране има за цел отделяне на оползотворими компоненти от общия поток на отпадъците преди окончателното им депониране или подготовка за оползотворяването им. Чрез сортирането обемът на отпадъците за депониране се намалява значително, с което се удължава експлоатационния срок на депата.

До въвеждането в експлоатация на „Регионално депо за неопасни отпадъци за общините Омуртаг, Котел и Върбица“ (края на 2008 г.) битовите отпадъци от населените места на общината са депонирани на общинско депо за неопасни отпадъци Омуртаг, находящо се в имот № 370, землище на Община Омуртаг, гр. Омуртаг, местност „Кеклиджелик“, с площ 26,117 дка.

Съгласно изискванията на ЗУО, общините включени във всеки от регионите, определени с НПУДО 2009-2013 г., създават регионална система за управление на отпадъците, състояща се от Регионално депо и/или други съоръжения за третиране на отпадъците.

В изпълнение на това, на 25.02.2011 г. е учредено **Регионално сдружение за управление на отпадъците за регион Омуртаг**, включващо общините Омуртаг, Котел и Върбица. Председател на сдружението е кметът на Община Омуртаг, а членове – кметовете на Общините Котел и Върбица.

Целта на сдружението е взаимно подпомагане между общините при третирането на отпадъците им. Чрез използването на едно общо депо от участващите в региона общини се цели намаляване на разходите по експлоатацията на съществуващите депа и намаляване на вредното им въздействие върху компонентите на околната среда. Също така насоките на екологичното законодателство са постепенно преминаване към други методи за третиране на отпадъците, освен депониране. За целта са създадени Регионални сдружения, с които чрез общи финансови ресурси да се търси най-икономичният и екологичен начин за третирането на отпадъците.

Община Омуртаг е партньор с общините Котел и Върбица за изграждането на регионална система за управление на отпадъците в регион Омуртаг, включваща **Регионално депо за неопасни отпадъци за общините Омуртаг, Котел и Върбица**.

Битовите отпадъци образувани от територията на община Омуртаг след 2008 г. се депонират на Регионално депо за неопасни отпадъци за общините Омуртаг, Котел и Върбица. Съгласно споразумение между трите общини и Община Антоново, от 2013 г. се депонират битовите отпадъци и от нея. Оттогава Община Антоново е член на „Регионално сдружение за управление на отпадъците – регион Омуртаг“.

Регионално депо – Омуртаг е проектирано за три броя клетки за неопасни отпадъци с обща площ 28,50 дка – 21,40 дка са хоризонтална площ и 7,10 дка наклонени площи, като през 2008 г. е изградена Клетка № 1, а Клетка № 2 е въведена в експлоатация през 2019 г. Към настоящия момент капацитетът на Клетка № 1 е изчерпан и приеманите на площадката отпадъци се депонират в Клетка № 2. Третата клетка все още не е изградена.

Дейностите по стопанисване, експлоатация и мониторинг на инсталацията след проведени обществени поръчки, въз основа на писмен договор са възложени: от 2014 г. за срок от 2 г. – на „Лисец“ ЕООД гр. Омуртаг, ЕИК 835014590, а от 2018 г. – на „Мит и ко“ ЕООД, ЕИК: 200021701.

Депонирането на отпадъци се осъществява по утвърдена технология, определена с План за експлоатация на депо, обхващащ подготвителни работи, последователност на изграждане на отпадъчното тяло по работни площадки, организация на работа, техническа обезпеченост и др.

Технологичният процес на обезвреждане на отпадъците включва следните основни фази:

- разтоварване на отпадъците на определеното за натрупване място;
- разстилане на пластове с дебелина 0,3 м;
- уплътняване с булдозер до достигане на проектна плътност 2:1;
- запръстяване на отпадъците с почвен слой с дебелина 30 см.;
- уплътняване на изолиращия слой земни маси.

Запръстяването се извършва в срок 24 часа след разтоварването на отпадъците.

Регионалното депо се намира в ПИ № 53535.260.410 и № 53535.406 в местността „Балабан”, вдясно от пътя Омуртаг – Котел и са частна общинска собственост, съгласно Акт за общинска собственост.

„Регионално депо за неопасни отпадъци за общините Омуртаг, Котел и Върбица“, гр. Омуртаг е инсталация, попадаща в обхвата на точка 5.4 от Приложение № 4 на Закона за опазване на околната среда (ЗООС) – "Депа, приемащи над 10 тона отпадъци на денонощие или с общ капацитет над 25 000 тона, с изключение на депа за инертни отпадъци". Във връзка това през 2008 г. с Решение № 302-Н0-И0-А0/2008 г. на Министерство на околната среда и водите за експлоатацията на инсталацията е издадено Комплексно разрешително (КР).

Определеният с комплексното разрешително максимален капацитет на инсталацията е посочен в Таблица 1.2.3.2.1.:

Таблица 1.2.3.2.1. Производствен капацитет на Регионално депо – Омуртаг

Инсталация		Позиция на дейността по Приложение № 4 на ЗООС	Сумарен капацитет на инсталацията [t]	Капацитет [t/24h]	Капацитет [t]
Регионално депо за неопасни отпадъци за общините Омуртаг, Котел и Върбица, включващ:	Клетка № 1	5.4	133 838	26	30 345
	Клетка № 2			26	34 238
	Клетка № 3			27	69 255

Община Омуртаг е в процедура на издаване на ново комплексно разрешително, в което се предвижда промяна в капацитета на Клетка № 1 от 30 345 на 58 200 т.

Съгласно КР № 302-Н0/2008 г. на площадката на регионалното депо могат да се приемат само следните отпадъци с код и наименование, съгласно *Наредба № 2 от 23.07.2014 г. за класификация на отпадъците*, в общо количество до **20 516** тона/год., с цел тяхното обезвреждане чрез депониране (код D5 – специално проектирани депа):

Код на отпадъка	Наименование на отпадъка
02 01 01	утайки от измиване и почистване
02 01 03	отпадъци от растителни тъкани
02 01 04	отпадъци от пластмаси (с изключение на опаковки)
02 01 07	отпадъци от горското стопанство
02 01 09	агрохимични отпадъци, различни от упоменатите в 02 01 08
02 01 99	отпадъци, неупоменати другаде
02 02 01	утайки от измиване и почистване
02 02 03	материали, негодни за консумация или преработване
02 02 04	утайки от пречистване на отпадъчни води на мястото на образуването им
02 02 99	отпадъци, неупоменати другаде
02 03 01	утайки от измиване, почистване, белене, центрофугиране и сепариране/разделяне
02 03 02	отпадъци от консерванти
02 03 04	материали, негодни за консумация или преработване
02 03 05	утайки от пречистване на отпадъчни води на мястото на образуването им
02 03 99	отпадъци, неупоменати другаде
02 04 01	почва от измиване и почистване на захарно цвекло
02 04 02	нестандартен калциев карбонат (сатурачна кал)
02 04 03	утайки от пречистване на отпадъчни води на мястото на образуването им
02 04 99	отпадъци, неупоменати другаде
02 05 01	материали, негодни за консумация или преработване
02 05 02	утайки от пречистване на отпадъчни води на мястото на образуването им
02 05 99	отпадъци, неупоменати другаде
02 06 01	материали, негодни за консумация или преработване
02 06 02	отпадъци от консерванти
02 06 03	утайки от пречистване на отпадъчни води на мястото на образуването им
02 06 99	отпадъци, неупоменати другаде
02 07 01	отпадъци от измиване, почистване и механично раздробяване на суровини
02 07 02	отпадъци от алкохолна дестилация
02 07 03	отпадъци от химично обработване
02 07 04	материали, негодни за консумация или преработване
02 07 05	утайки от пречистване на отпадъчни води на мястото на образуването им
02 07 99	отпадъци, неупоменати другаде
03 01 01	отпадъци от корк и дървесни кори
03 01 05	трици, талаш, изрезки, парчета, дървен материал, талашитени плоскости и фурнири, различни от упоменатите в 03 01 04
03 01 99	отпадъци, неупоменати другаде
03 03 01	отпадъчни кори и дървесина
03 03 02	утайки от зелена луга (от оползотворяване на отпадъчна луга)
03 03 05	утайки от обезмастиляване при рециклиране на хартия
03 03 07	механично отделени отпадъци от процеса на получаване на целулоза чрез разvlakняване на отпадъчна хартия и картон
03 03 08	отпадъци от сортиране на хартия и картон, предназначени за рециклиране
03 03 09	отпадъчен шлам, съдържащ вар
03 03 10	отпадъчни влакна, утайки от механична сепарация, съдържащи влакна, пълнители и покривни материали

03 03 11	утайки от пречистване на отпадъчни води на мястото на образуването им, различни от упоменатите в 03 03 10
03 03 99	отпадъци, неупоменати другаде
04 01 01	леш и изрезки от варосвани кожи
04 01 02	отпадъци от варосване на кожа
04 01 07	утайки, в частност от пречистване на отпадъчни води на мястото на образуване, несъдържащи хром
04 01 08	отпадъци от издъбена кожа, съдържащи хром (хромов шпалт, стружки, изрезки, прах от шлайфане на кожа)
04 01 09	отпадъци от апретиране, крайна завършваща обработка на кожи
04 01 99	отпадъци, неупоменати другаде
04 02 09	отпадъци от смесени материали (импрегн. текстил, еластомер, пластомер)
04 02 10	органични вещества от природни суровини (напр. мазнини, восъци)
04 02 15	отпадъци от апретиране, крайна завършваща обработка, различни от упоменатите в 04 02 14
04 02 17	багрила и пигменти, различни от упоменатите в 04 02 16
04 02 21	отпадъци от необработени текстилни влакна
04 02 22	отпадъци от обработени текстилни влакна
04 02 99	отпадъци, неупоменати другаде
05 07 99	отпадъци, неупоменати другаде
06 05 03	утайки от пречистване на отпадъчни води на мястото на образуване, различни от упоменатите в 06 05 02
07 01 12	утайки от пречистване на отпадъчни води на мястото на образуване, различни от упоменатите в 07 01 11
07 02 15	отпадъци от добавки, различни от упоменатите в 07 02 14
07 03 12	утайки от пречистване на отпадъчни води на мястото на образуването им, различни от упоменатите в 07 03 11
07 04 12	утайки от пречистване на отпадъчни води на мястото на образуването им, различни от упоменатите в 07 04 11
07 05 12	утайки от пречистване на отпадъчни води на мястото на образуване, различни от упоменатите в 07 05 11
07 05 14	твърди отпадъци, различни от упоменатите в 07 05 13
07 06 12	утайки от пречистване на отпадъчни води на мястото на образуване, различни от упоменатите в 07 05 11
07 07 12	утайки от пречистване на отпадъчни води на мястото на образуване, различни от упоменатите в 07 07 11
08 01 12	отпадъчни бои и лакове, различни от упоменатите в 08 01 11
08 01 14	утайки от бои или лакове, различни от упоменатите в 08 01 13
08 01 18	отпадъци от отстраняване на бои или лакове, различни от упоменатите в 08 01 17
08 01 99	отпадъци, неупоменати другаде
08 02 01	отпадъчни покривни прахове
08 02 02	утайки от воден разтвор, съдържащи керамични материали
08 02 99	отпадъци, неупоменати другаде
08 03 07	утайки от воден разтвор, съдържащи печатарски мастила
08 03 15	утайки от печатарски мастила, различни от упоменатите в 08 03 14
08 03 18	отпадъчен тонер за печатане, различен от упоменатия в 08 03 17
08 04 10	отпадъчни лепила/адхезиви и уплътняващи материали, различни от упоменатите в 08 04 09
08 04 12	утайки от лепила/адхезиви и уплътняващи материали, различни от упоменатите в 08 04 11

08 04 14	утайки от водни разтвори, съдържащи лепила/адхезиви или уплътняващи материали, различни от упоменатите в 08 04 13
08 04 99	отпадъци, неупоменати другаде
09 01 07	фотографски филми и фотохартия, съдържащи сребро или сребърни съединения
09 01 08	фотографски филми и фотохартия, несъдържащи сребро или сребърни съединения
10 01 01	сгурия, шлака и дънна пепел от котли (с изключение на пепел от котли, упомената в 10 01 04)
10 01 02	увлечена/летяща пепел от изгаряне на въглища
10 01 03	увлечена/летяща пепел от изгаряне на торф и необработена дървесина
10 09 03	шлака от пещи
10 09 08	използвани отпадъчни леярски сърца, матрици и пресформи, различни от упоменатите в 10 09 07
10 09 10	прах от отпадъчни газове, различен от упоменатия в 10 09 09
10 09 12	други частици, различни от упоменатите в 10 09 11
10 09 14	отпадъчни свързващи материали различни от упоменатите в 10 09 13
10 09 99	отпадъци, неупоменати другаде
10 10 08	използвани отпадъчни леярски сърца, матрици и пресформи, различни от упоменатите в 10 10 07
10 10 10	прах от отпадъчни газове, различен от упоменатия в 10 10 09
10 10 12	други частици, различни от упоменатите в 10 10 11
10 10 14	отпадъчни свързващи вещества, различни от упоменатите в 10 10 13
10 10 99	отпадъци, неупоменати другаде
10 12 01	отпадъчна смес преди термично обработване
10 12 03	прахови частици и прах
10 12 05	утайки и филтърен кек от пречистване на газове
10 12 06	отпадъчни леярски форми
10 12 08	отпадъчни керамични изделия, тухли, керемиди, плочки и строителни материали (след термично обработване)
10 12 10	твърди отпадъци от пречистване на отпадъчни газове, различни от упоменатите в 10 12 09
10 12 12	отпадъци от глазиране, различни от упоменатите в 10 12 11
10 12 13	утайки от пречистване на отпадъчни води на мястото на образуване
10 12 99	отпадъци, неупоменати другаде
10 13 01	отпадъчна смес преди термично обработване
10 13 04	отпадъци от калциниране и хидратиране на вар
10 13 06	прахови частици и прах (с изключение на 10 13 12 и 10 13 13)
10 13 07	утайки и филтърен кек от пречистване на газове
10 13 10	отпадъци от производство на азбесто-цимент, различни от упоменатите в 10 13 09
10 13 11	отпадъци от композитни материали на циментова основа, различни от упоменатите в 10 13 09 и 10 13 10
10 13 13	твърди отпадъци от пречистване на газове, разл. от упоменатите в 10 13 12
10 13 14	отпадъчен бетон и утайки от бетон
10 13 99	отпадъци, неупоменати другаде
11 01 10	утайки и филтърен кек, различни от упоменатите в 11 01 09
11 01 14	отпадъци от обезмасляване, различни от упоменатите в 11 01 13
11 01 99	отпадъци, неупоменати другаде
12 01 05	стърготини, стружки и изрезки от пластмаси
12 01 15	утайки от машинно обработване, различни от упоменатите в 12 01 14

12 01 17	отпадъчни материали от струйно почистване на повърхности/ бластиране, различни от упоменатите в 12 01 16
15 02 03	абсорбенти, филтърни материали, кърпи за изтриване и предпазни облекла, различни от упоменатите в 15 02 02
16 01 12	спирачни накладки, различни от упоменатите в 16 01 11
16 01 22	компоненти, неупоменати другаде
16 01 99	отпадъци, неупоменати другаде
16 02 16	компоненти, отстранени от излязло от употреба оборудване, различни от упоменатите в код 16 02 15
16 03 04	неорганични отпадъци, различни от упоменатите в 16 03 03
16 03 06	органични отпадъци, различни от упоменатите в 16 03 05
16 11 04	други облицовъчни и огнеупорни материали от металургични процеси, различни от упоменатите в 16 11 03
17 01 07	смеси от бетон, тухли, керемиди, плочки, фаянсови и керамични изделия, различни от упоменатите в 17 01 06
17 02 01	дървесен материал
17 03 02	асфалтови смеси, съдържащи други вещества, различни от упоменатите в 17 03 01
17 05 06	изкопани земни маси, различни от упоменатите в 17 05 05
17 05 08	баластра от релсов път, различна от упоменатата в 17 05 07
17 06 04	изолационни материали, различни от упоменатите в 17 06 01 и 17 06 03
17 09 04	смесени отпадъци от строителство и събаряне, различни от упоменатите в 17 09 01, 17 09 02 и 17 09 03
18 01 04	отпадъци, чието събиране и обезвреждане не е обект на специални изисквания, с оглед предотвратяване на инфекции (например превръзки, гипсови отливки, спално бельо, облекло за еднократна употреба, памперси)
18 02 03	отпадъци, чието събиране и обезвреждане не е обект на специални изисквания, с оглед предотвратяване на инфекции
19 01 12	дънна пепел и шлага, различни от упоменатите в 19 01 11
19 01 14	увлечена/летяща пепел, различна от упоменатата в 19 01 13
19 02 03	предварително смесени отпадъци, съставени само от неопасни отпадъци
19 02 06	утайки от физико-химично обработване, различни от упоменатите в 19 02 05
19 02 99	отпадъци, неупоменати другаде
19 03 05	стабилизирани отпадъци, различни от упоменатите в 19 03 04
19 03 07	втвърдени отпадъци, различни от упоменатите в 19 03 06
19 05 01	некомпостирувани фракции от битови и сходни с тях отпадъци
19 05 03	нестандартен компост
19 05 99	отпадъци, неупоменати другаде
19 08 01	отпадъци от решетки и сита
19 08 02	отпадъци от пясъкоуловители
19 08 05	утайки от пречистване на отпадъчни води от населени места
19 08 12	утайки от биологично пречистване на промишлени отпадъчни води, различни от упоменатите в 19 08 11
19 08 14	утайки от други видове пречистване на промишлени отпадъчни води, различни от упоменатите в 19 08 13
19 08 99	отпадъци, неупоменати другаде
19 09 01	твърди отпадъци от първоначално филтруване и от сита и решетки
19 09 02	утайки от избистряне на вода
19 09 03	утайки от декарбонизиране
19 09 04	отработен активен въглен

19 09 05	наситени или отработени йоннообменни смоли
19 09 06	разтвори и утайки от регенерация на йонообменници
19 09 99	отпадъци, неупоменати другаде
19 10 04	лека прахообразна фракция и прах, различни от упоменатите в 19 10 03
19 10 06	други фракции, различни от упоменатите в 19 10 05
19 12 07	дървесни материали, различни от упоменатите в 19 12 06
19 12 08	текстилни материали
19 12 09	минерали (например пясък, камъни)
19 12 12	други отпадъци (включително смеси от материали) от механично третиране на отпадъци, различни от упоменатите в 19 12 11
20 01 08	биоразградими отпадъци от кухни и заведения за обществено хранене
20 01 10	облекла
20 01 11	текстилни материали
20 01 25	хранителни масла и мазнини
20 01 28	бои, мастила, лепила/адхезиви и смоли, различни от упоменатите в 20 01 27
20 01 38	дървесни материали, различни от упоменатите в 20 01 37
20 01 41	отпадъци от почистване на комини
20 01 99	други фракции, неупоменати другаде
20 02 01	биоразградими отпадъци
20 02 02	почва и камъни
20 02 03	други бионеразградими отпадъци
20 03 01	смесени битови отпадъци
20 03 02	отпадъци от пазари
20 03 03	отпадъци от почистване на улици
20 03 04	утайки от септични ями
20 03 06	отпадъци от почистване на канализационни системи
20 03 07	обемни отпадъци
20 03 99	битови отпадъци, неупоменати другаде
16 01 11*	спирачни накладки, съдържащи азбест
17 06 01*	изолационни материали, съдържащи азбест
17 06 05*	строителни материали, съдържащи азбест

Забележка: За отпадъци с кодове 16 01 11*, 17 06 01* и 17 06 05* разрешените годишни количества са до 1 500 тона общо.

Разрешено е и оползотворяване на следните видове отпадъци в общо количество до 3 420 тона/годишно:

Код на отпадъка	Наименование на отпадъка
17 01 01	бетон
17 01 02	тухли
17 01 03	керемиди, плочки, фаянсови и керамични изделия
17 01 07	смеси от бетон, керемиди, плочки, фаянсови и керамични изделия, различни от упоменатите в 17 01 06
17 05 04	почва и камъни, различни от упоменатите в 17 05 03
17 05 06	изкопани земни маси, различни от упоменатите в 17 05 05
20 02 02	почва и камъни (от паркове и градини)

1.2.3.2.2. Събиране и транспортиране на отпадъци***Организирана система за събиране и транспортиране на битови отпадъци***

Събирането и транспортирането на битовите отпадъци в община Омуртаг се извършва организирано на базата на добре изградена система.

От 2014 г. в организираната система са включени всички населени места на общината – гр. Омуртаг и 41 села, т.е. 100%.

С цел оптимизиране честотата и маршрутите за събиране и транспортиране на отпадъците, със Заповед на Кмета, в общината са определени три района:

I район – гр. Омуртаг, имоти в регулация и извън регулация на населното място;

II район – имоти, разположени до всички видове пътна мрежа на територията на общината;

III район – териториите, включени в регулационните граници на всички останали селища в община Омуртаг → села с организирано събиране и транспортиране на БО: Беломорци, Българаново, Великденче, Величка, Веренци, Веселец, Висок, Врани Кон, Голямо Църквище, Горна Хубавка, Горно Козарево, Горно Новково, Горско Село, Долна Хубавка, Долно Козарево, Долно Новково, Звездица, Зелена Морава, Змейно, Илийно, Камбурово, Кестеново, Козма Презвитер, Красноселци, Могилец, Обител, Панайот Хитово, Паничино, Петрино, Плътнина, Птичево, Пъдарино, Първан, Росица, Рътлина, Станец, Тъпчилещово, Угледно, Царевци, Церовище, Чернокапци.

Периодичност на събиране и извозване на БО

Събирането и транспортирането на битовите отпадъци се извършва от Община Омуртаг, за което тя притежава Регистрационен документ № 15-РД-360-00 от 31.08.2015 г., издаден от РИОСВ-Шумен по реда на ЗУО.

Община Омуртаг работи основно по определен график. Същият се актуализира ежегодно и се утвърждава със Заповед на Кмета на Общината.

Извозване се извършва и извън от определените графици – при конкретна заявка от Община Омуртаг и кметствата, при пролетни и есенни почиствания и др. кампании.

Честотата на събирането и извозването на БО на територията на гр. Омуртаг и общината е различна, съобразно спецификата на района, вида на съдовете за БО, вида и количеството на отпадъците и тяхното образуване, сезонни и други фактори. Оптималната организация на работа се обуславя от предварително определени маршрути, диференцирани за всеки район и дефинирани с брой съдове за битови отпадъци.

Периодичността на извозването на отпадъците по райони е следната:

РАЙОН	тип съдове за БО	
	контейнери тип „Бобър“ – 1100 л	кофи „Мева“ – 110 л
I район	8 пъти месечно	8 пъти месечно
II район	2 пъти месечно	2 пъти месечно
III район	2 пъти месечно	2 пъти месечно

Наблюденията за състава на битовите отпадъци от малките населени места показват почти пълно отсъствие на органични съставки. Това, както и нормата на натрупване за един ден на 1 жител (0,71 кг/жител/ден), е основание за приемане на по-дълъг (но не по-малко от 2 пъти месечно) период на транспортиране на битовите отпадъци от тези населени места.

Използвани съдове и техника за събиране и извозване на БО

Видът и броят на необходимите съдове за събиране на отпадъците е в зависимост от населеното място, броя жители, характера на територията (релеф, климат, транспортна инфраструктура и др.), характер и гъстота на застрояване (разположение на жилищните и обществени сгради, предприятията и търговските обекти), начин на събиране (смесено, разделно) и периодичността на транспортиране.

В община Омуртаг се използват следните по вид съдове за събиране на БО:

- Контейнери тип „Бобър” – 1100 л;
- Кофи тип „Мева” – 110 л;

Местата на съдовете за битови отпадъци се определят от комисия, съставена от представители на Община Омуртаг и РЗИ – Търговище.

За поставяне на съдовете за БО, в град Омуртаг са изградени бетонирани площадки (в междублоковите пространства) и джобове на тротоарите по главните улици.

Повечето фирми, организации, учреждения, заведения и домакинства са осигурени с необходимия брой съдове за събиране на БО, съобразно приетата организация за сметосъбиране и сметоизвозване.

Броят на съдовете за смесени битови отпадъци по видове и по населени места е показано в таблицата по-долу:

Таблица 1.2.3.2.2-1. Брой съдове за СБО по населени места

№	Населено място	Брой жители ¹	Тип съдове за събиране на СБО		
			контейнери „Бобър“ – 1100 л	кофи „Мева“ – 110 л	Общ обем [л]
1.	гр. Омуртаг	8 388	180	754	280 940
2.	с. Беломорци	1 117	13	65	21 450
3.	с. Българаново	196	5	31	8 910
4.	с. Великденче	333	2	73	10 230
5.	с. Величка	474	26	6	29 260
6.	с. Веренци	420	50	7	55 770
7.	с. Веселец	110	4		4 400
8.	с. Висок	277	7	31	11 110
9.	с. Врани Кон	733	25	65	34 650
10.	с. Голямо Църквище	281	12	50	18 700
11.	с. Горна Хубавка	347	7	40	12 100
12.	с. Горно Козарево	211	1	50	6 600
13.	с. Горно Новково	185	5	20	7 700
14.	с. Горско Село	139	9	8	10 780
15.	с. Долна Хубавка	233	6	30	9 900
16.	с. Долно Козарево	394	12	60	19 800

17.	с. Долно Новково	153	7	5	8 250
18.	с. Звездица	755	15	2	16 720
19.	с. Зелена Морава	568	18	120	33 000
20.	с. Змейно	170	12	1	13 310
21.	с. Илийно	591	13	20	16 500
22.	с. Камбурово	1 223	30	100	44 000
23.	с. Кестеново	272	7	35	11 550
24.	с. Козма Презвитер	491	2	75	10 450
25.	с. Красноселци	207	6	30	9 900
26.	с. Могилец	453	11	70	19 800
27.	с. Обител	704	12	125	26 950
28.	с. Панайот Хитово	280	13	40	18 700
29.	с. Паничино	141	7	8	8 580
30.	с. Петрино	131	6	15	8 250
31.	с. Плъстина	664	10	65	18 150
32.	с. Птичево	201	3	11	4 510
33.	с. Пъдарино	490	9	71	17 710
34.	с. Първан	269		39	4 290
35.	с. Росица	9			0
36.	с. Рътлина	292	9	4	10 340
37.	с. Станец	226	7	42	12 320
38.	с. Тъпчилещово	43	5	5	6 050
39.	с. Угледно	136	4	20	6 600
40.	с. Царевци	44	4	15	6 050
41.	с. Церовище	692	10	135	25 850
42.	с. Чернокапци	305	9	40	14 300
	ОБЩО:	23 348	593	2 383	914 430

¹ По данни на ГРАО за населението по настоящ адрес към 31.12.2019 г.

Техническото състояние и естетичния вид на съдовете за битови отпадъци е добро. Организиран са измиването, дезинфекцията и ремонта им, включващ подмяна на пружини, гайки, болтове и др. Всяка година се извършва инспекция на ефикасността на системата и при необходимост се поставят контейнери на нови точки в населените места, а амортизираните се подменят с нови. Ежегодно в План-сметката на Общината се предвиждат средства за закупуване на съдове за БО.

Видът и броят на специализираните автомобили за транспортиране на отпадъци зависи от типа на преобладаващия отпадък, вида и броя на съдовете за събиране, периодичността на транспортиране на отпадъците, режима на работа на специализираните автомобили, технологичния процес за събиране и транспортиране на отпадъците, отдалечеността от мястото за обезвреждане, състоянието на транспортната инфраструктура и т.н.

За извозване на битовите отпадъци Общината разполага със специализирани автомобили тип ВАРИОПРЕСА, марка „Исузу“ – 3 бр.

Съдове за събиране на отпадъци от сгурия и пепел от домакинствата

Не е решен проблемът с разделното събиране на отпадъци от изгарянето на дърва и въглища през отоплителния сезон – пепел и сгурия. В повечето случаи посочените отпадъци от домакинствата се изхвърлят, извозват и третират със смесените битови отпадъци. При смесване с въглищни остатъци, сгурия и пепел се

променя състава на битовите отпадъци в посока по-висока плътност и понижено съдържание на рециклируеми материали. Изхвърлянето на недобре загасени отпадъци от горенето на дърва и въглища води до запалване на отпадъците в контейнерите и до силно замърсяване на въздуха, както и до повреди на съдовете за отпадъци.

Системи за разделно събиране на отпадъци

В град Омуртаг и по-големите населени места е организирано разделно събиране на отпадъци от опаковки и отпадъчни материали, като е обхванато 61% от населението или 14 276 жители.

Организирането на системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки на територията на община Омуртаг и обслужването ѝ се осъществява въз основа на договор за сътрудничество от 27.01.2017 г. с организацията по оползотворяване (ООп) „ЕКОПАК България” АД.

Системата се състои от трицветни пластмасови контейнери (син, жълт и зелен) тип „Иглу“ с обем 1500 л:

Изградената система за PCOO в цветни контейнери на територията на община Омуртаг съответства изцяло на параметрите, определени с чл. 23 и чл. 24 от *Наредбата за опаковките и отпадъците от опаковки* (Обн. ДВ, бр. 85 от 06.11.2012 г., посл. изм. и доп. ДВ, бр.60 от 20.07.2018 г.).

Местата и броят на контейнерите са определени съобразно броя на жителите в населените места и общината, по данни за населението по настоящ адрес на Главна дирекция „ГРАО“.

Съгласно чл. 24, ал. 1, т. 1, буква „а“ от НООО, за населени места с под 50 000 жители се осигурява една дву- или трицветна точка с минимален общ обем на съдовете 3 300 л за всеки 350 жители.

Към момента разделното събиране на отпадъци от опаковки обхваща град Омуртаг и селата Беломорци, Врани кон, Звездаца, Камбурово, Обител, Плътстина и Церовище. Налични са общо 43 точки, оборудвани с по три броя съдове (син – за хартия и картон, жълт – за пластмаса и метал, зелен – за стъкло) с общ обем на разположените контейнери в една точка от 4 500 л. Разпределението им по населени места е отразено в следващата таблица:

Таблица 1.2.3.2.2-2. Брой съдове за РСОО по населени места

№	Населено място	Брой жители ¹	Брой съдове за РСОО			Общ обем [л]	Обем на 350 жители [л]
			СИН	ЖЪЛТ	ЗЕЛЕН		
1.	гр. Омуртаг	8 388	24	24	24	108 000	4 506
2.	с. Беломорци	1 117	3	3	3	13 500	4 230
3.	с. Врани Кон	733	3	3	3	13 500	6 446
4.	с. Звездица	755	2	2	2	9 000	4 172
5.	с. Камбурово	1 223	4	4	4	18 000	5 151
6.	с. Обител	704	2	2	2	9 000	4 474
7.	с. Плъстина	664	2	2	2	9 000	4 744
8.	с. Церовище	692	3	3	3	13 500	6 828
	ОБЩО:	14 276	43	43	43	193 500	4 744

¹ По данни на ГРАО за населението по настоящ адрес към 31.12.2019 г.

За посочените населени места, съгласно Наредбата, се изискват 44 точки с по 3 300 л или общ обем 145 200 л. Реално са изградени 43 точки, осигурени с по 4 500 л или общо 129 контейнера с общ обем 193 500 л.

Обслужването на съдовете за РСОО се извършва със специализирана техника от „ЕКОПАК България“ АД. Осигурени са сметосъбиращи камиони с изсипващ механизъм и оборудвани с хидрокран за контейнери тип „Иглу“.

С оглед информиране на гражданите за графика на обслужване, на всеки камион се поставя информационна табела, указваща цвета на контейнерите, които се събират в рамките на деня.

Честотата на извозване на разделно събраните отпадъци от опаковки зависи от годишната норма на натрупване и се договаря с община Омуртаг за населените места, така че да се осигури нормално извозване на събраните отпадъци и да не позволява натрупването и замърсяването на пространствата около контейнерите. Към настоящия момент периодичността на обслужване на различните видове контейнери е следната:

- сини контейнери – веднъж месечно;
- жълти контейнери – веднъж месечно;
- зелени контейнери – един път на шест месеца, при запълване най-малко на половината от контейнерите, с обем на отпадъците над 70% от капацитета на съда.

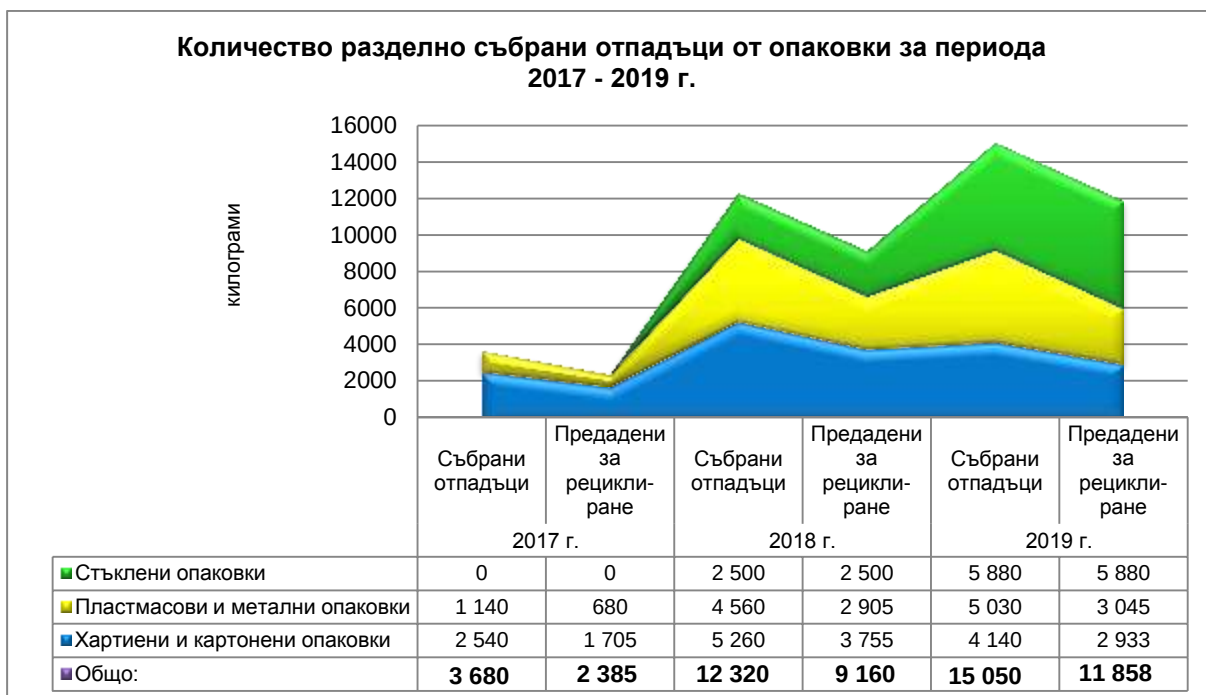
С цел оптимизация, честотата на обслужване на контейнерите подлежи на промяна при препълване или незапълване на съдовете с отпадъци от опаковки.

Всички отпадъци от системата за разделно събиране на община Омуртаг се предават в сепарираща инсталация за отсортиране на рециклируемите и оползотворими фракции. Площадката се намира на територията на гр. Шумен с оператор „Метарекс“ ООД.

На площадката се извършва сепариране, балиране и временно съхранение на различните видове отпадъци, след което оползотворимите се транспортират до рециклиращи заводи и инсталация за сортиране на стъкло, а битовите – до депо за неопасни отпадъци с цел обезвреждане.

Периодично (най-малко два пъти годишно) общинска администрация – Омуртаг съвместно с „ЕКОПАК България“ АД извършват проверка на дейностите по събиране, транспортиране, предварително третиране и временно съхранение на РСОО, както и на елементите на системата, разположени на територията на общината. При необходимост се извършва актуализация/оптимизиране на системата с цел повишаване на нейната ефективност и подобряване на дейността.

Общото количество на събраните отпадъци от началото на въвеждането на системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки до последния отчетен период (2017 – 2019 г.) е 31 050 кг, а на предадените за рециклиране/оползотворяване – 23 403 кг или 75%. Разпределението им по години и материали е представено в Таблица 1.2.3.1.2. и на Фигура 1.2.3.2.2. по-долу. През 2019 г. са събрани общо 15 050 кг отпадъци от опаковки, което е с 18% повече в сравнение с 2018 г. (12 320 кг). С 22% е по-голямо и количеството на отсортираните оползотворими фракции за 2019 г. – 11 858 кг, спрямо тези за 2018 г. – 9 160 кг.

Фигура 1.2.3.2.2. Разделно събрани отпадъци от опаковки за периода 2017 – 2019 г.

В община Омуртаг няма изградени системи на разделно събиране на следните отпадъчни потоци:

- Биоразградими отпадъци;
- МРО – НУБА, ИУЕЕО, ИУМПС, отпадъчни масла и нефтопродукти, ИУГ;
- Едрогабаритни и опасни отпадъци от домакинствата;

От страна на общинската администрация са предприети мерки по изграждане на системи за разделно събиране на отпадъци и осигуряване на площадки за предаване за последващо третиране на посочените отпадъци. Направени са запитвания към Организации по оползотворяване и лица по чл. 35 от ЗУО, на които е предоставено право да извършват дейности по тяхното събиране, транспортиране, обезвреждане и/или оползотворяване. Към настоящия момент все още няма сключени договори.

Една част от разделно събраните от населението отпадъци МРО се предават в пунктовете за вторични суровини или в търговските обекти, които имат задължения да приемат отпадъци от същия вид.

Община Омуртаг има създадена организация за събиране и транспортиране до Регионално депо – Омуртаг с цел оползотворяване на строителните отпадъци от ремонтна дейност, образувани от домакинствата.

Съгласно чл. 19, ал. 3, т. 11 от ЗУО, Кметът на общината отговаря за осигуряването на площадки за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата, в т. ч. едрогабаритни отпадъци, опасни отпадъци и други във всички населени места с население по-голямо от 10 000 жители на територията на общината, и при необходимост в други населени места. По данни от ГРАО населението на гр. Омуртаг към 31.12.2019 г. е 8 388 жители.

Изводи:

- Към настоящият момент битовите отпадъци, генерирани на територията на община Омуртаг не се подлагат на предварително третиране за отсортиране на оползотворимите фракции. Единственият начин за тяхното третиране е депонирането им в „Регионално депо за неопасни отпадъци за общините Омуртаг, Котел и Върбица“.
- Общината е изградила ефективна система за организирано събиране и транспортиране на битовите отпадъци, в която са обхванати 100% от населените места.
- Недостатъчен е броят на поставените съдове (контейнери и кофи) за събиране на битовите отпадъци.
- Внедрена е система за разделно събиране на отпадъци от опаковки (вкл. хартия и картон, пластмаси, метал и стъкло), в която е обхванато 61% от населението.
- В общината няма организирани системи за разделно събиране на МРО (НУБА, ИУЕЕО, ИУМПС, отпадъчни масла и нефтопродукти, ИУГ), биоразградими отпадъци и не са осигурени площадки за безвъзмездно предаване на отпадъци.

Препоръки:

- Да се предприемат действия на регионално ниво за осигуряване на инсталация за сепариране на смесените битови отпадъци и на инсталации за компостиране и анаеробно разграждане. Според НПУО, РСУО – Омуртаг е поставено в индикативните списъци за изграждане на такива инсталации.
- Необходимо е да се увеличи броят на съдовете за събиране на смесени битови отпадъци (контейнери и кофи) и периодично да се подменят амортизираните.
- Да се организират системи за разделно събиране на биоразградими отпадъци, МРО (НУБА, ИУЕЕО, ИУМПС, отпадъчни масла и нефтопродукти, ИУГ), чрез собствени средства или сключване на договор с Организации по оползотворяване и/или лица по чл. 35 от ЗУО, на които е предоставено право да извършват дейности по тяхното събиране, транспортиране, обезвреждане и/или оползотворяване.

1.2.3.3. Предотвратяване и намаляване на риска за човешкото здраве и околната среда от стари замърсявания с битови и други отпадъци

Община Омуртаг участва в Регионално сдружение за управление на отпадъците за регион Омуртаг с общини Котел, Върбица и Антоново, чрез използване на общо регионално депо за депониране на отпадъците.

До въвеждането в експлоатация на Регионално депо за неопасни отпадъци за общините Омуртаг, Котел и Върбица (края на 2008 г.) битовите отпадъци на град Омуртаг са депонирани на общинско депо за неопасни отпадъци Омуртаг, находящо се в имот № 370, землище на Община Омуртаг, гр. Омуртаг, местност „Кеклиджелик“, с площ 26,117 дка.

От м. септември 2019 г. е прекратена експлоатацията на Клетка № 1 на Регионалното депо поради изчерпване на капацитета ѝ.

За закриването на изведените от експлоатация площадки за депониране на отпадъци има изготвени проекти, съответно:

- Проект за „Закриване и консервация на депо за неопасни ТБО“ от 2004 г.
- Проект за „Закриване и рекултивация на Клетка № 1 на Регионално депо за неопасни отпадъци – Омуртаг“.

В проектите е предвидено рекултивацията на клетките за отпадъци да се изпълни на два етапа – техническа и биологична рекултивация:

- Техническата рекултивация обхваща доизграждане на системата за инфилтрат и изграждане на горния изолиращ екран, който включва: газов дренаж, минерален запечатващ пласт, дренажна система за събиране и отвеждане на повърхностните (атмосферните) води извън тялото на депото и рекултивиращ пласт от земни маси.
- Биологичната рекултивация включва следните мероприятия: подобряване условията на месторастене чрез почвоподготовка и минерално торене; затревяване повърхността на депото; отгледни мероприятия в продължение на три години.

Към настоящия момент проектите са изпълнени до етап техническа рекултивация. Очаква се до края на 2020 г. да бъдат осигурени средства за биологичната рекултивация, поддръжката и следексплоатационните грижи за закритите депа, в т.ч. контрол и наблюдение на параметрите на околната среда.

С въвеждането на системата за организирано събиране и транспортиране на битовите отпадъци във всички населени места в общината, всички нерегламентирани сметища са закрити. Закриването им е осъществено въз основа на изготвен подробен план за закриване на сметищата, който е съгласуван и одобрен от Директора на РИОСВ-Шумен.

Общинска администрация извършва постоянен контрол за наличието на изхвърлени отпадъци на закритите сметища в населените места, както и за образувани нови такива. Ежегодно се извършват проверки и от страна на РИОСВ за замърсяване с отпадъци на речните легла и прилежащите им територии, общинските пътища и населените места.

В по-голямата част от населените места не се допуска нерегламентирано изхвърляне на отпадъци, но има и такива, в които се образуват нови локални замърсявания. Предприемат се своевременни мерки за почистване на замърсяванията, както и за недопускането им.

Ежегодно в План-сметката за дейностите по чистотата, Община Омуртаг предвижда средства за поддържане на обществени територии, в т. ч. и почистване на образувани замърсявания.

Друго мероприятие целящо опазване чистотата на околната среда и предотвратяване образуването на отпадъци е услуга по събиране на строителни отпадъци от ремонтни дейности от домакинствата в количество до 1 куб.м., която Община Омуртаг извършва. Услугата е във връзка с изискване на Закона за управление на отпадъците и цели улесняване на гражданите и тези отпадъци да не попадат в контейнерите за битови отпадъци, както и да не бъдат изхвърлени на нерегламентирани за целта места. Системата, която Общината е организидала за събирането им е, чрез подаване на заявка от граждани на обявени телефони.

Изводи:

- Община Омуртаг е предприела мерки за рекултивация на старото общинско депо и на изведената от експлоатация Клетка № 1 на Регионално депо – Омуртаг;
- Закрити са всички нерегламентирани сметища като отпадъците от населените места на общината се депонират в Регионално депо – Омуртаг;
- Предприети са мерки за недопускане увреждането и замърсяването на околната среда от стари, замърсени в миналото площадки, както и за образувани нови такива.

Препоръчителни мерки за предотвратяване и намаляване на риска от стари замърсявания:

- Идентифициране и описване на всички ключови места, където е възможно образуването на локални замърсявания;
- Увеличаване броя на съдовете за отпадъци;
- Ограничаване достъпа на автомобили до крайпътни дерета и места, там където е възможно, с цел предотвратяване изхвърлянето на отпадъци с автомобили, каруци, камиони и др.;
- Подобряване на културата на населението, чрез разработване и прилагане на различни мерки, кампании, програми;
- Засилен контрол от страна на оправомощени лица за недопускане замърсяването на терени с отпадъци.
- Поставяне на предупредителни знаци за забрана за изхвърляне на отпадъци на определени места;
- Ежегодно актуализиране и допълване на системите за организирано сметосъбиране и разделно събиране на отпадъци;
- Уведомяване на населението за начина и местата за изхвърляне на различните видове отпадъци.

1.2.4. ПОЧВИ И НАРУШЕНИ ТЕРЕНИ

1.2.4.1. Обща характеристика на почвите

Условията за почвообразуване в България са разнообразни (от преходно-средиземноморски до субалпийски климат, над 3000 вида растителност, различни почвообразуващи скали, релеф) и са предпоставка за почвеното разнообразие в страната. От 25 основни почвени типа по света, в България има представители на 16 от тях, които обединяват 42 почвени вида. Обработваемият фонд в България е съставен главно от черноземни почви и черноземни смолници (30 млн. дка), канелени горски почви (7 млн. дка), а другите видове почви заемат около 5 млн. дка от общия фонд. (Фигура 1.2.4.1.).

Фигура 1.2.4.1. Почвени типове в България

Почвените типове са определени, съгласно Приложение № 2 Таксономичен списък на почвите в България по ФАО/1990 год – в Класификационна схема на типовете горски месторастения в Република България – 2011 год. и Таблица № 6, стр.45 от „Инструкцията за установяване и картиране на типовете горски месторастения и определяне състава на дендроценозите”, изготвени от изпълнителски колектив от научни работници и специалисти от практиката, сформиран към Браншово сдружение „БулПрофор”.

Според почвено-географското райониране на България община Омуртаг попада в Старопланинска провинция от пояса на лесивираните – обикновени, хромови/канеленовидни, калциеви, ветрични и светли почви.

Типът на почвите в района на общината се обуславя от геоложкия строеж и отразява влиянието на умерено-континенталния климат (по-прохладен и влажен), нископланинския и хълмист релеф, растителната покривка (предимно широколистна) и антропогенната дейност на човека.

В Омуртагска община не се наблюдава голямо почвено разнообразие. Почвената покривка на територията на общината е представена от сиви горски почви (Фигура 1.2.4.1.) – трите им подтипа.

Сивите горски почви са разположени географски на юг от черноземната зона, в Лудогорието, Южнодобруджанското плато и в Предбалкана с надморска височина до 700–800 м, където граничат с псевдоподзолисти почви. Образувани са под влияние главно на широколистна горска растителност, като в ниските части се чувства влиянието на тревна растителност. Ето защо, за сивите горски почви е характерен хумусен хоризонт с малка мощност и силно развит и уплътнен глинест илувиален хоризонт. Разделят се на два подвида: *тъмно сиви* и *типични сиви* (светло сиви, сиво-кафяви).

Тъмно сиви горски почви: Заемат около 2 млн. дка в по-ниските райони, в съседство с излужените и деградирани черноземи. Мощността на хумусния хоризонт е 40–50 см, който постепенно преминава в илувиален с мощност 80–100 см. Съдържанието на хумус в орницата е 2–3 % и намалява до 1 % в илувиалния хоризонт. Почвите са слабо запасени с азот и фосфор и добре с калий. Почвената реакция е слабо кисела до кисела. По механичен състав почвите са слабо до средно глинести и физичните им свойства са неблагоприятни. Имат слаба водопропускливост; при навлажняване са пластични, а при изсъхване се спичат и напукват. Естественото им плодородие отстъпва значително на черноземните почви.

Типични сиви (светло сиви, сиво-кафяви) горски почви: са разположени южно и на по-голяма надморска височина от тъмно сивите почви. Хумусният им хоризонт е с малка мощност — до 35 см и рязко преминава в илувиален с мощност 80–100 см. Съдържанието на хумус в орницата е около 2 % и рязко намалява в дълбочина. Запасеността с азот и фосфор е слаба, а почвената реакция е кисела по целия профил. Физичните свойства на тези почви са още по-неблагоприятни, поради което трудно се обработват. Поради силното уплътняване на илувиалния хоризонт се наблюдава преовлажняване на ниските места. Тези почви имат добра структура, пропускат въздуха и задържат влагата. Скалите, върху които са се образували сивите горски почви са предимно пясъчници.

Сивите горски почви са подходящи за отглеждане на дървесни видове, както и на тревисти културни растения, които имат по-развита коренова система (ръж, овес, картофи и др.).

1.2.4.2. Замърсяване на почвите в община Омуртаг

Въздействията на антропогенната дейност върху земите и почвите са разнообразни и всеобхватни, понякога – най-неочаквани, тъй като в стремежа си за добиване на все по-високо благосъстояние, човекът непрекъснато усъвършенствува производствените процеси, все по-дълбоко навлиза в изучаване и внедряване на все нови и нови технологии, което се отразява неблагоприятно върху функционирането на екосистемите.

Увреждането на почвата се получава чрез замърсяването ѝ с тежки метали и металоиди, с продукти за растителна защита (пестициди), с устойчиви органични замърсители, включително нефтопродукти; чрез нерегламентирано изхвърляне на

отпадъци върху почвената повърхност, както и чрез нарушаване на земите и почвите от добивната промишленост. Постъпвайки в почвата, част от замърсителите могат да се инфилтрират в подпочвените води – поливни или питейни (изключваме тези, които се отмиват от почвената повърхност от дъждовете или при топенето на снеговете).

Най-опасни са тези замърсители, които чрез растителната продукция, произведена върху замърсени почви, влизат в трофичните вериги и стават рисков фактор за животните и хората.

Сега най-големи увреждания и замърсяване на почвите нанасят различните промишлени източници и производства. Затова почти всички деградационни процеси в почвите и земите се свързват с промишлеността.

Интензификацията в селскостопанското производство също може да доведе до ускоряване на деградационните процеси – ерозия, засоляване, киселяване, замърсяване на водите, намаляване на биоразнообразието, до степен неблагоприятна за земеделието и околната среда.

Наблюдение състоянието на почвите в България се извършва чрез Националната програма за почвен мониторинг, разработена през 2004 г. и утвърдена от Министъра на околната среда и водите. Програмата за мониторинг е изцяло съобразена с последните изисквания на Европейската комисия и Европейската агенция по околна среда, с добрите практики в редица европейски страни, както и с националното законодателство, прието по-късно през 2007-2009 г. (*Закон за почвите и Наредба за мониторинг на почвите*). Програмата за мониторинг е организирана на 3 нива, както следва:

- **Наблюденията по I ниво (широкомащабен мониторинг)** се извършва в равномерна мрежа 16x16 км, в 397 пункта и предоставят данни за оценка състоянието на почвите по следните показатели – 9 тежки метали и металоиди, общ азот, фосфор, органичен въглерод, активна реакция на почвата (pH) електропроводимост, нитратен азот, общ въглерод и устойчиви органични замърсители – 16 РАН, 6 РСВ, 15 хлорорганични замърсители, обемна плътност. Периодичността на наблюдение е 5 години.
- **Наблюденията по II ниво** са ориентирани към регионални проявления на деградационни процеси: киселяване – 54 полигона и засоляване – 12 полигона. Процеси на ерозия – водоплощна и ветрова се наблюдават чрез специално разработени математически модели за оценка и прогноза. Почвеното запечатване се оценява на база статистически данни и картиране на земното покритие (проект Корин Земно покритие).
- **Наблюденията на III ниво** се идентифицират с т.н. локални почвени замърсявания, в рамките на които следва да се извършва инвентаризация на площи със замърсена почва. Инвентаризацията е все още частична и нерегулярна, на база на налични данни. През 2007 година е утвърдена специализирана *Наредба за инвентаризацията и проучванията на площи със замърсена почва, необходимите възстановителни мерки, както и поддържането на реализираните възстановителни мероприятия*, а през 2009 година *Наредба за реда и начина за инвентаризация, проучвания, извършване и поддържане на необходимите възстановителни мероприятия на площи с увредени площи*. От

2016 г. има утвърдена *Методика за предварителните и подробните проучвания и създаване на публичен регистър за инвентаризация на площи със замърсена почва*. Периодичността на наблюденията е различна в зависимост от процесите.

На територията на община Омуртаг контролът на състоянието на почвите се осъществява от РИОСВ – Шумен.

През 2017 г. в изпълнение на утвърдената от ИАОС – София програма по почвен мониторинг I^{во} ниво – широкомащабен мониторинг, Регионалната лаборатория – гр. Шумен е извършила пробонабиране от две дълбочини (0-10/10-40 см. за необработваеми и 0-20/20-40 см. за обработваеми земи) от пункт № 316 с. Птичево, общ. Омуртаг, с координати N 43°02'20.3" E 026°18'87.3".

Показателите по които са изпитвани пробите са: почвена реакция, специфична електропроводимост, биогенни елементи – общ азот, общ фосфор, органично вещество, общ въглерод и органичен въглерод, обемна плътност, pH (H₂O), pH (CaCl₂), гранулометричен състав, както и тежки метали, живак, полициклични ароматни въглеводороди, полихлорирани бифенили и органохлорни пестициди.

1.2.4.2.1. Замърсяване на почвата с тежки метали и металоиди

По отношение на *тежките метали и металоиди (Zn, Cu, Pb, Cd, Ni, Co, Cr, Hg, As)* получените данни са оценени съгласно максимално допустими концентрации (МДК) от *Наредба № 3 за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите*, в сила от 12.08.2008 г. По данни от доклад за 2017 г. на ИАОС за състоянието на почвите, в община Омуртаг не е установено превишаване на МДК.

1.2.4.2.2. Замърсяване на почвата с тежки устойчиви органични замърсители (УОЗ), включително нефтопродукти и пестициди.

При анализа на почвите в определеният за 2017 г. пункт за мониторинг № 316 с. Птичево, общ. Омуртаг, не е отчетено замърсяване на почвите с устойчиви органични замърсители, вкл. нефтопродукти над МДК, определени в *Наредба № 3 за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите*.

Липсата на замърсявания на почвите с устойчиви органични замърсители се дължи основно на промените в българското земеделие през последните години – намалена е употребата на химикали и торове.

Не са констатирани и замърсяване на терени с нефтопродукти, които в повечето случаи са локално край бензиностанции, районите около пътни артерии и се характеризира с нарушаване на хидрофилността им, ензимната им активност и особено съотношението въглерод/азот. В случай на трайно увреждане от такъв характер при концентрации на нефтопродукти над 30 000 мг/кг следва да се осъществи физическа подмяна на почвите. При констатиране на налични количества РАН се налага саниране.

Почвите в района са в добро екологично състояние по отношение на запасеност с биогенни елементи/органично вещество. Стойностите при наблюдаваните показатели са в рамките на средните за страната стойности. Запасеността на почвите с биогенни елементи се определя чрез съдържанието на общ азот, органичен въглерод и общ фосфор, както и съотношението между органичен въглерод и общ азот. Съдържанието

и съотношението на биогенните елементи в почвата имат пряка връзка с почвеното плодородие и с храненето на растенията.

По отношение на продуктите за растителна защита (ПРЗ), през последните години са установени трайни положителни тенденции, касаещи цялостния процес на управление на складовете за забранени и с изтекъл срок на годност ПРЗ и площите около тях.

Вследствие на промените в земеделието на територията на община Омуртаг са останали сравнително големи количества негодни за употреба пестициди. Различните видове негодни пестициди (хербициди, инсектициди и фунгициди), както и тези с неустановен състав са събрани и се съхраняват от Общината в „Б-Б кубове“ (стоманобетонни контейнери). Местоположението и количествата на съхраняваните негодни ПРЗ са посочени в Таблица 1.2.4.2.2.

Таблица 1.2.4.2.2. Съхраняване на негодни за употреба ПРЗ

Местоположение на Б-Б кубовете		Брой на Б-Б кубовете	Количество на негодни ПРЗ	
Населено място	Площадка		Твърди[кг]	Течни [л]
гр. Омуртаг	Регионално депо за неопасни отпадъци за общините Омуртаг, Котел и Върбица	9	15 300	7 800

Ежегодно в изпълнение на програмата за почвен мониторинг III^{-то} ниво – локални почвени замърсявания, РИОСВ-Шумен извършва проверка на място на площадката с „Б-Б кубове“. До настоящия момент не са констатирани нередности по отношение състоянието на съдовете за съхранение и не е установено разпиляване или течове от препарати по прилежащите земни площи.

1.2.4.2.3. Замърсяване на почвата с нитрати.

Обработваемите земи в района на общината са слабо плодородни, поради ниското съдържание на хумус в горния повърхностен слой. Това налага използването на естествени и изкуствени торове за подобряване на техните качества.

С възстановяването на частната собственост върху земята практиката по наторяване на почвите мина през различни фази: от предозирано и безконтролно към наторяване преобладаващо с естествени торове и в умерена степен с изкуствени.

Опасност от замърсяване с нитрати на земеделски земи и земни площи в и около населените места представлява съхраняването на биологичен тор от животновъдните ферми. Решаването на този проблем е свързано с изграждането на водонепропускливи торищни площадки към фермите и определяне на временни торови площадки за населените места.

На територията на община Омуртаг все повече се налага прилагането на добри земеделски практики при обработването и ползването на земята. За наторяване се използва течна торова маса, както и птичи тор и постеля от птицефермите.

Няма данни от Националната система за мониторинг на почви за замърсяване с нитрати на почвени проби от района вследствие предозирано и/или безконтролно наторяване на земеделски земи.

1.2.4.2.4. Замърсяване на почвите с отпадъци

Нерегламентираното изхвърляне на отпадъци върху почвената повърхност (строителни, битови, промишлени и селскостопански отпадъци) в община Омуртаг все още съществува въпреки предприетите мерки и положените усилия от страна на общинското ръководство.

РИОСВ-Шумен, по Заповед на Министъра на околната среда и водите, извършва периодични проверки на общината за образувани локални замърсявания по дерета, речни легла и прилежащите им територии и по чистотата на населените места и общинските пътища. Констатираните замърсявания са основно от битови отпадъци, строителни отпадъци, растителни отпадъци и животинска торова маса.

1.2.4.3. Заблатени почви

Климатичните и почвени особености в община Омуртаг не предразполагат към образуване на заблатени почви.

1.2.4.4. Ерозирали почви

Почвената ерозия е един от най-важните деградационни процеси, който основно засяга производителния потенциал на почвите. Тя е процес на механично разрушаване и отнасяне на почвения слой под влияние на вода или вятър. Ето защо, различаваме основно два вида ерозия: *водоплощна* и *ветрова*.

Загубата на почва (ерозията) до голяма степен е природен процес, който се засилва при прилагане на неподходящи селскостопански техники и практики.

Главните фактори влияещи върху степента на проявление на ерозията са климатичните условия, релефа, начина на използване на земята, състоянието на растителната покривка и времето през което почвата е била покрита с растителност.

Също така влияние оказват и антропогенните фактори – обезлесяването, неправилната обработка на почвата, пожарите.

Площната водна ерозия се проявява най-вече при обработваемите земеделски земи и при земи с наклон на терена по-голям от 1°. Този фактор е в тясна връзка с валежите и тяхната интензивност, което води до деградивното механично въздействие на водата върху почвата. Вследствие на това много от обработваемите земи се лишават от повърхностния слой почва, образуват се бразди, ровини, оврази, което ги прави негодни за селскостопанска експлоатация.

Орографските особености на района на община Омуртаг не благоприятстват ветрова ерозия, но създават условия за водоплащна ерозия. Големите наклони на терените, обемът и интензивността на валежите в съчетание с почвените условия са част от факторите, които определят интензивността на ерозията. Ерозирали терени в общината се наблюдават в полупланинската част с наклони и обезлесени райони. Скоростта на ерозия е различна при различните типове растителна покривка. Незасетите обработваеми земи са подложени на около 30 пъти по-интензивни

ерозионни процеси в сравнение с почви под горска покривка. Широколистните насаждения в горския фонд, със своите водозадържащи функции имат изключителна роля за предотвратяване на ерозионните процеси. Човешката дейност много често усилва естествената ерозия. Видът на почвообработките и начина на трайно ползване на земите са основните фактори определящи на процеса на водоплощна ерозия ако се изключат природните и климатични фактори. Площите в община Омуртаг не се характеризират с висок ерозионен риск. Реални резултати за ограничаване на процеса се получават при извършване на залесяване и прилагане от земеделските производители противоерозионни дейности – агротехнически мероприятия, като подходящи почвообработки, засяване и поддържане на култури, имащи за цел нейното укрепване – постоянна тревна покривка и т.н.

Ветровата ерозия се проявява най-вече в големи и обширни територии, които са предпоставка за развиването и поддържането на високите скорости на ветровете, което води до отнасянето на повърхностния почвен слой. За разлика от водоплощната ерозия, която е в тясна връзка с водата и наклона на терена, ветровата ерозия се проявява главно при големи и открити равнини и места със засушливи територии.

Съгласно Националният доклад за състоянието и опазването на околната среда в Република България за 2017 г., площите със слаб и умерен до висок ерозионен риск се увеличават, а тези със слаб до умерен, умерен, висок и много висок риск намаляват. С най-висок интензитет е ветровата ерозия в областите Добрич, София град, Варна и Бургас. За разлика от предходните години, през 2017 г. няма площи с много висок ерозионен риск.

Климатичните и почвенни особености в общината, както и релефът определят слабият риск на засягане от ветрова ерозия. Прилаганите земеделски практики, включително създаване на защитна покривка на повърхностния почвен слой са мероприятия, които повишават устойчивостта и ограничават дефлацията.

1.2.4.5. Вкислени и засолени почви

Вкисляването на почвите се извършва главно под въздействие на природни и антропогенни фактори. Източник на повишена киселинност в почвата при естествени условия са главно органичните киселини, образуващи се при разлагане на растителните остатъци и просмукващи се с атмосферната влага в почвата. Почвата се вкислява по-интензивно, когато с реколтата се изнасят значителни количества Са и Mg и не се връщат обратно в почвата.

Вкисляването, дължащо се на антропогенни фактори, се установява при интензивно минерално торене с големи количества азотни торове (амониев сулфат, амониев хлорид, амониев нитрат и др.), особено когато то е самостоятелно, без съпътстващо фосфорно и калиево торене.

Почвите могат да се вкислят и под действие на киселинни промишлени отпадъци, главно серни и азотни съединения. Те попадат в почвата най-често с т.н. киселинни дъждове, но за България те имат ограничено значение.

За ограничаване на развитието на процеса на вкисляване при обработваемите почви е необходимо прилагане на подходящи модели на торене. При изоставените терени се налага ограничаване на процесите на ерозия, прилагане на стопански

решения за увеличаване на почвеното плодородие и извършване на варуване, съобразно конкретните условия на засегнатите площи.

Засоляването на почвите е процес, при който се увеличава съдържанието на водноразтворимите соли и/или обменен натрий в почвите в количества, влияещи негативно на техните свойства, респективно на продуктивния им потенциал. Голяма част от засолените почви представляват изоставени земеделски ниви, които не се обработват, поради намаленото плодородие. Възстановяването им в обработваемия фонд на страната е възможно след корекция и извършване на химични мелиорации, съобразени с конкретните условия на всеки обект.

На територията на община Омуртаг не са определени пунктове към Националната мрежа за почвен мониторинг за наблюдение на вкисляване и засоляване на почвите. Няма данни за вкислени и засоленни площи в района.

1.2.4.6. Физически нарушени почви

1.2.4.6.1. Нарушени терени от добивни дейности

На територията на община Омуртаг има кариера за ломен камък „Юренджик” (Младост) на площ около 20 дка, чиято експлоатация е прекратена и не се извършва добив. За рекултивация на кариерата и възстановяване на ландшафта няма изготвен проект.

1.2.4.6.2. Запечатване

Почвеното запечатване през последните години се оценява като съществена, глобална заплаха за унищожаване на почвите. Това са почви, използвани и трайно застроени за селищно изграждане, промишлено и инфраструктурно строителство, търговски и транспортни участъци. Съгласно действащото законодателство превантивен инструмент за недопускане безвъзвратно отнемане на висококачествени земеделски и горски земи за други цели е въведената процедура по промяна на предназначението на земите от земеделския и горския фонд. Независимо от въведеният финансов механизъм за стимулиране ползването на висококачествените земеделски земи по предназначение, в община Омуртаг има случаи на прилагането му.

1.2.4.6.3. Свлачища

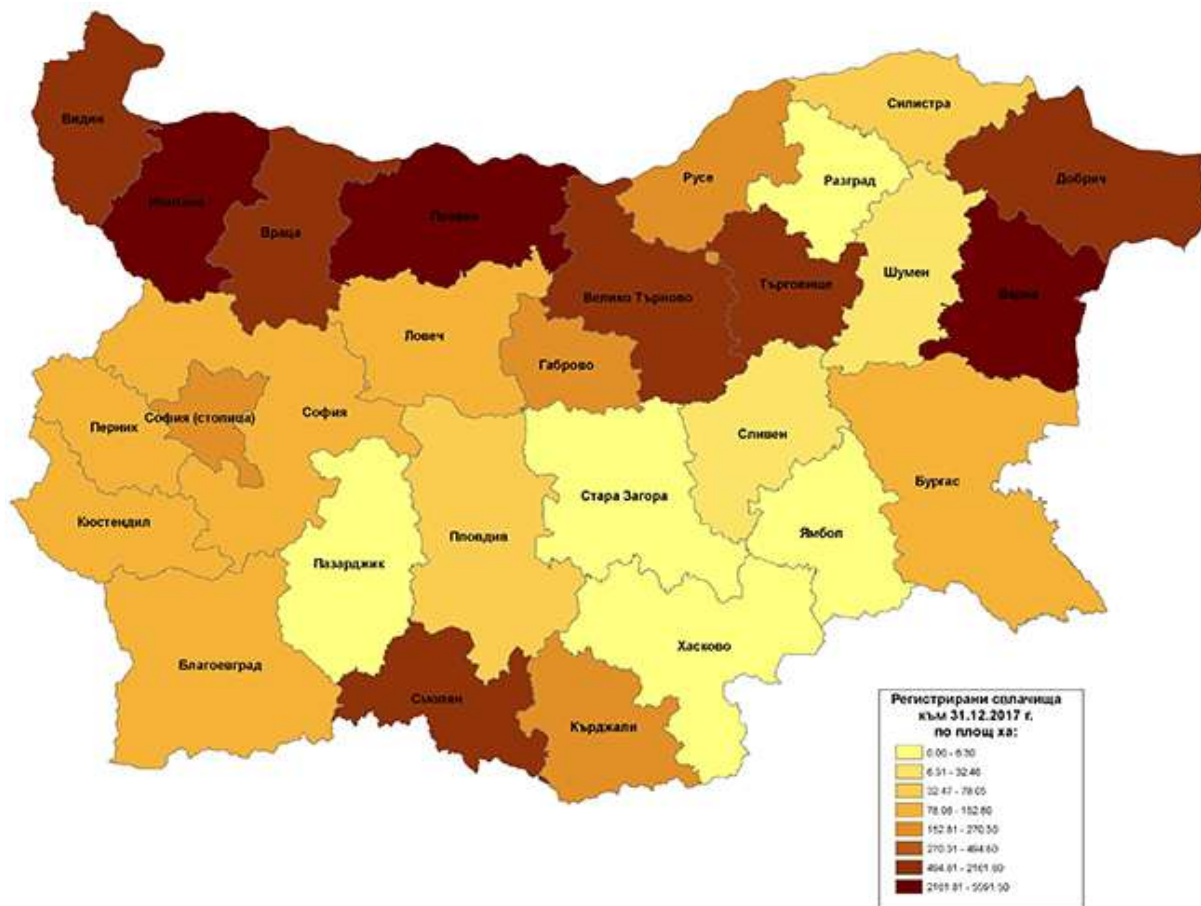
Свлачищата, като част от общите геодинамични процеси, са природно явление с опасни последици. Действат стихийно, нанасяйки непоправими щети, нерядко придружени с човешки жертви, засягат населени места, жилищни, стопански и производствени сгради, инфраструктурни обекти и земеделски земи, причиняват огромни материални загуби.

Проявата, съответно тяхното активизиране се обуславят преди всичко от:

- природни фактори – геоложки строеж на района, движения по разломи, земетресения, колебания в нивата на подземни води и
- техногенни фактори – въздействия в резултат на човешка дейност като извършване на дълбоки изкопи, прокарване на пътища, добив на полезни изкопаеми, претоварване на горната част на терена от насипи или ново строителство.

Проявата на свлачищната активност е през пролетния сезон след снеготопене и интензивни валежи.

На Фигура 1.2.4.6.3. е показано разпределението на площите засегнати от свлачищните процеси по области. Картата е изработена в ИАОС по данни на МРРБ - „Геозащита” ЕООД – Варна, Плевен и Перник.

Фигура 1.2.4.6.3. Разпределение на площите засегнати от свлачищни процеси, ха

Област Търговище попада в категорията райони с обща площ на свлачищата от 494.81 – 2161.80 хектара.

Изводи:

- Естественото плодородие на почвите в община Омуртаг отстъпва значително на черноземните почви поради ниското съдържание на хумус в горния повърхностен слой.
- Данните от Националната система за мониторинг на почви показват, че почвите в района са в добро екологично състояние по отношение на запасеност с биогенни елементи/органично вещество, няма замърсяване с тежки метали и металоиди, както и с устойчиви органични замърсители над максимално допустимите конценрации, не са установени замърсявания с пестициди и нефтопродукти.
- Негодните за употреба препарати за растителна защита (ПРЗ) се съхраняват на обособена площадка на Регионално депо – Омуртаг в „Б-Б кубове“. Съдовете са в добро състояние. Не са констатирани разливи или разпиляване на ПРЗ на прилежащи площи.

- На територията на община Омуртаг все повече се налага прилагането на добри земеделски практики при обработването и ползването на земята. В резултат на това почвите в района не са замърсени с нитрати вследствие на предозирано и/или безконтролно наторяване на земеделски земи.
- Почвите в района не са вкислени или засолени, а също не са силно повлияни от ерозионни процеси.
- Физически нарушен е теренът на кариера “Юренджик” (Младост) на площ около 20 декара, чиято експлоатация е прекратена и не се извършва добив. Няма проект за рекултивация на терена.

1.2.5. ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ, ГОРИ И БИОРАЗНООБРАЗИЕ

Националната политика в областта на защитата на природата е насочена към управлението, контрола и опазването на биологичното разнообразие и защитените природни територии. Тя е първата страна от Централна и Източна Европа, която осъществява стратегическо планиране на национално равнище за биоразнообразието чрез Националната стратегия за опазване на биологичното разнообразие от 1998 г. *Законът за защитените територии* (ЗЗТ) е приет от Народното събрание през ноември 1998 г. Той определя взаимоотношенията между институциите, отговорни за защитените територии и гарантира по-ефективното опазване на природата и защита на местните интереси. Законът въвежда съвременна и съобразена с международните норми категоризация на защитените територии: резерват, национален парк, природна забележителност, поддържан резерват, природен парк и защитена местност. Шестте категории защитени територии се различават по състояние и степен на съхраненост на дивата природа в тях. Това определя целите на управление на съответната защитена територия. ЗЗТ регламентира процедурите за обявяване и промените в защитените територии – прекатегоризиране, заличаване, промяна на площта, режима и др. както и управлението, стопанисването и охраната им.

България е и една от най-богатите на биологично разнообразие европейски държави и е на трето място в ЕС по процент от националната територия, която попада в европейската екологична мрежа Натура 2000 (34.9%).

Натура 2000 е общеевропейска мрежа, съставена от защитени зони, целяща да осигури дългосрочното оцеляване на най-ценните и застрашени видове и местообитания за Европа в съответствие с основните международни договорености в областта на опазването на околната среда и биологичното разнообразие.

Процесът по създаване на екологичната мрежа Натура 2000 в България започва през 2002 г. с приемането на *Закона за биологичното разнообразие* (ЗБР), който въвежда нормите на европейските директиви.

Биологичното разнообразие е многообразието на всички живи организми във всички форми на тяхната естествена организация, техните общества и местообитания, на екосистемите и процесите, които протичат в тях.

Биологичното разнообразие е неразделна част от националното богатство и опазването му е приоритет и задължение за държавните и общинските органи и

гражданите. Същността на приоритетите по опазване на биологичното разнообразие могат да се систематизират главно в няколко аспекта:

- Опазване на местообитания по типова характеристика и местообитания на застрашени, редки и ендемични растителни и животински видове, представителни за РБългария и Европа, нормативно уредено в ЗБР.
- Опазването и регулиране ползването на редица лечебни, редки и застрашени растения за добиване на билки, както изкупуването и търговията с тях, нормативно регламентирани чрез *Закона за лечебните растения* (ЗЛР) и подзаконовите нормативни документи.

Защитените територии са предназначени за опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и опазване на характерни или забележителни обекти на неживата природа.

1.2.5.1. Гори и горско стопанство

1.2.5.1.1. Обща характеристика

Горските територии в община Омуртаг се управляват от Държавно горско стопанство „Омуртаг”, което е териториално поделение към Североизточно държавно предприятие гр. Шумен и е част от площта на Регионална дирекция по горите гр. Шумен.

Горите на община Омуртаг се намират в южната част на област Търговище и граничат на север с Държавно горско стопанство „Търговище”, на изток – с Държавно горско стопанство „Върбица”, на юг – с Държавно горско стопанство „Котел”, на запад – с горите от Държавно горско стопанство „Омуртаг” – община Антоново.

Територията на ДГС „Омуртаг” обхваща горите и горските територии в 42 землища: град Омуртаг и селата Беломорци, Българаново, Великденче, Величка, Веренци, Веселец, Висок, Врани кон, Голямо църквище, Горна Хубавка, Горно Козарево, Горно Новково, Горско село, Долна Хубавка, Долно Козарево, Долно Новково, Железари, Звезда, Змейно, Илийно, Кестеново, Козма презвитер, Красноселци, Могилец, Обител, Панайот Хитово, Паничино, Петрино, Плъстина, Птичево, Пъдарина, Първан, Росица, Рътлина, Станец, Тъпчилещово, Угледно, Царевци, Церовище и Чернокапци.

Физикогеографска характеристика:

Общинските горски територии, собственост на Община Омуртаг са разположени върху северните склонове на Източна Стара планина, Североизточна България, в териториалните рамки на област Търговище.

Община Омуртаг попада в основната морфоструктура на Балканидите. От трите надлъжно разположени части (Предбалкан, Старопланинска верига и Средногорие), общината е в областта на Предбалкана, който е с типичен юротипен релеф.

България е част от провинцията на активната Мизийска платформена окрайница. Община Омуртаг е в областта на Стара планина, с Предбалканска подобласт. Отличителните черти за тези територии са магмени плутоничните тела, седименти и метаморфни скали с палеозойска, мезозойска и палеогенска възраст.

Спрямо геоморфоложкото райониране в България, община Омуртаг се включва в младо-нагънатата морфоструктура на Балканидите. Забелязва се значително наличие на седименти от долната креда. Във физикогеографско отношение територията на общината се намира по северната граница на района Предбалкан с Дунавската равнина. Предбалканът е изграден от редица правилни антиклинални и синклинални гънки, които са формирали т. нар. юротипен релеф. Поради граничното си положение между двете морфоструктури по територията се определя разнообразие от релефни структури, но основно от хълмисти части, с наличие на малки равнини, долинни разширения и нископланински възвишения.

Около поречието на реките се наблюдават кватернерни речни тераси, образувани през последния етап от палеогеографското и геоморфоложкото развитие – кватернера.

От общата площ на ДГС „Омуртаг“ преобладават терените с надморска височина от 350 до 500 м, които представляват 73,8% от дървопроизводителната площ на лесничеството. Разпределението на дървопроизводителната горска площ по надморски височини е дадено в следващата таблица.

Таблица 1.2.5.1.-1. Разпределение на дървопроизводителната площ по средни надморски височини

Надморска височина	Площ [ха]	%
151 - 200 м	3,8	0,2
201 - 250 м	10,6	0,6
251 - 300 м	3,6	0,2
301 - 350 м	35,0	1,8
351 - 400 м	494,4	26,2
401 - 450 м	482,1	25,6
451 - 500 м	416,0	22,0
501 - 550 м	239,9	12,7
551 - 600 м	126,8	6,7
601 - 650 м	39,7	2,1
651 - 700 м	28,0	1,5
701 - 750 м	6,0	0,3
751 - 800 м	1,1	0,1
Всичко:	1887,0	100,0

Според горско-растителното райониране на Република България (по проф. Б. Захариев) част от общинските гори се намират в Мизийската горско-растителна област (М), подобласт Северна България (СБ), а част са в Тракийската горско-растителна област, подобласт Източна Стара планина в следните пояси и подпояси:

Мизийска горско-растителна област:

М-I Долен равнинно-хълмист и хълмисто-предпланински пояс на дъбовите гори (0-600 м.н.в.) – представен със следните подпояси:

– *М-I-2 Подпояс на равнинно-хълмистите дъбови гори (0-400 м.н.в.)*

В този подпояс попадат горските площи разположени в най-ниските части на общинските гори, което е 547,4 ха или 29% от дървопроизводителната площ на стопанството.

- **М-I-3** Подпояс на хълмисто-предпланинските смесени широколистни гори (400-600 м н.в.)

Тук са обхванати горските площи разположени в ниските, средно-високите и част от високите хълмисти райони на Предбалкана. Те съставляват 1264,8 ха или 67% от дървопроизводителната площ на стопанството.

М-II Среден планински пояс на горите от бук и иглолистни (600-1800 м.н.в.)
Представен е от един подпояс както следва:

- **М-II-1** Подпояс на нископланинските гори от горун, бук и ела (600-1000 м.н.в.)

Тук са разположени горите, намиращи се във високите части на Предбалкана и северните склонове на Стара планина. Общата им площ е 74,8 ха или около 4% от дървопроизводителната територия.

Тракийска горско-растителна област:

Т-I Долен равнинно-хълмист и хълмисто-предпланински пояс на дъбовите гори (0-700 м.н.в.) – представен със следните подпояси:

- **Т-I-2** Подпояс на равнинно-хълмистите дъбови гори (0-500 м.н.в.)

Тук попадат горските площи разположени в най-ниските части на общинските гори.

- **Т-I-3** Подпояс на хълмисто-предпланинските смесени широколистни гори (500-700 м н.в.)

Той обхваща горските площи разположени в ниските, средновисоките и част от високите хълмисти райони на Предбалкана.

Т-II Среден планински пояс на горите от бук и иглолистни (700-2000 м.н.в.)
Представен е от един подпояс както следва:

- **Т-II-1** Подпояс на нископланинските гори от горун, бук и ела (700-2000 м.н.в.)

Тук са разположени горите, намиращи се във високите части на Предбалкана и северните склонове на Стара планина.

Данните от Таблица 1.2.5.1.-2. показват, че преобладават наклонените (54.5%) и полегатите (22.5%) терени. На трето място са стръмните терени – 20.5%, а равните терени са едва 2.5% от дървопроизводителната площ.

Таблица 1.2.5.1.-2. Разпределение на дървопроизводителната площ по наклон на терена

Степени на наклон	Равно 0°-4°	Полегато 5°-10°	Наклонено 11°-20°	Стръмно 21°-30°	Много стръмно над 30°	Общо
Площ [ха]	46,7	425,2	1028,6	386,5	0,0	1887,0
%	2,5	22,5	54,5	20,5	0,0	100,0

В следващите таблици е представено разпределението на дървопроизводителната площ по изложение на терена.

Таблицы 1.2.5.1.-3. Разпределение на дървопроизводителната площ по изложение на терена

Изложение	север	северо-изток	северо-запад	изток	юго-изток	юго-запад	запад	юг	Всичко
Площ [ха]	584,9	321,9	296,1	116,5	146,9	123,9	113,0	183,8	1887,0
%	30,9	17,1	15,7	6,2	7,8	6,6	6,0	9,7	100,0

Изложение	Сенчести север, северо-изток, северо-запад, изток	Припечни юго-изток, юго-запад, запад, юг	Всичко
Площ [ха]	1319,4	567,6	1887,0
%	69,9	30,1	100,0

Пробладават сенчестите изложения. Те заемат 1319.4 ха, което е 69.9% от дървопроизводителната площ. Най-чести са северните изложения – 30.9% от дървопроизводителната площ. От припечните изложения преобладаващи са южните изложения. Релефът има определена роля за оформянето на типовете горски месторастения. Общо взето неголемите надморски височини, преобладаващите сенчести изложения и преобладанието на наклонени и полегати терени са предпоставка за формиране на среднобогати и среднобогати до богати свежи месторастения в района на общинските гори, собственост на община Омуртаг.

Геоложки строеж и петрографски състав

На територията на общинските гори се срещат два типа основна скала – мергел, заемащ 1.2% от дървопроизводителната площ и пясъчник – 1864.9 ха, който съставлява 98.8% от дървопроизводителната площ. Мергелите се отличават с висока водопроницаемост и вертикална цепителност.

Таблицы 1.2.5.1.-4. Разпределение на дървопроизводителната и залесена площ по вид на основната скала

Основна скала	Залесена площ	Дървопроизводителна площ		Запас	
	[ха]	[ха]	%	куб. м.	%
мергел	22,1	22,1	1,2	7 170	2,9
пясъчник	1 849,3	1 864,9	98,8	236 855	97,1
Всичко:	1 871,4	1 887,0	100,0	244 025	100,0

Пясъчниците в района са едрозърнести, примесени с мергели. Мергелите са сиво-сини и зеленикави, слабо пясъчливи.

Скалните образувания са изветрели, ронливи и напукани. Те не са пречка за развитието на дървесната растителност и създават условия за развитие на почвообразователни процеси.

На север, изток и северозапад от град Омуртаг и в землищата на селата Змейно и Птичево са разположени фациесите от Бариеса и Волонеза. В югозападната част на ДГС са открити фациесите от Барем, Апт и Алб. Петрографският състав е твърде еднообразен. На съвсем ограничени площи в югоизточната част на ДГС основните

скали са представени от здрави и плътни Долнокредни мергели и варовити пясъчници. В останалата част от ДГС основните скали са представени от пясъчници, които се характеризират със силно изветряване. На места всред пясъчниците и мергелите се наблюдават шистозни образувания – южно от с. Птичево и др.

1.2.5.1.2. Видово разнообразие

Територията на общинските гори, собственост на община Омуртаг, в обхвата на дейност на Държавно горско стопанство “Омуртаг” попада в два горскорастителни пояса:

- долният равнинно-хълмист и хълмисто-предпланински пояс на дъбовите гори с подпояс на равнинно-хълмистите дъбови гори и подпояс на хълмисто-предпланинските широколистни гори и
- средният планински пояс на горите от бук и иглолистни с подпояс на планинските гори от горун, бук и ела.

В района на общинските гори се срещат следните видове растителност:

- *Горската растителност* е представена от три основни групи насаждения:
 - *естествени смесени високостъблени насаждения*, по-слабо или по-силно повлияни от вековната стопанска дейност на човека, съставени предимно от бук, зимен дъб, габър, цер, благуи, акация, сребролистна липа и др;
 - *изкуствено създадени култури* главно от бял бор, черен бор, акация;
 - *естествени издънкови насаждения* от бук, зимен дъб, габър, цер, благуи, трепетлика, сребролистна липа, келяв габър и др.

С единично или по-малко участие в насажденията и от трите основни групи се срещат още явор, ясен, шестил, едролистна липа, турска леска, планински ясен, мъждрян, клен, брекина, череша, мекиш, а от внесените по изкуствен път – червен дъб, зелена дуглазка, смърч, бреза и евроамерикански тополи.

- *Храстови видове*: глог, дрян, обикновена леска, шипка, трънка, бърз, чашкодрян, птиче грозде, смрадлика, аморфа и др.

- *Полухрастите* са представени главно от къпината и по-ограничено от малината.

- *Тревната растителност* е сравнително по-бедна. Представена е от житни треви: содина острица, осика, млечка, тряскот, магарешки бодил, татул, бял равнец и др.

- *Билките* по територията на общината са много и разнообразни. В района повсеместно са разпространени: шипка, глог, коприва, глухарче, змийско мляко, маточина, живовляк, лайка, бял равнец, мента, мащерка, жълт кантарион, смрадлика, орех, къпина и др. Те имат важно стопанско значение. Използват се във фармацевтичната промишленост за извличане на екстракти за различни лекарства и за билколечение.

Естествената горска растителност в подпояса на равнинно-хълмистите дъбови гори се състои от зимен дъб, бук, цер, благуи, габър, келяв габър, а от изкуствен произход – черен бор, бял бор и акация. В подпояса на хълмисто-предпланинските смесени широколистни гори преобладават зимендъбовите и буковите чисти и смесени с габър насаждения и бялборови култури. В подпояса на нископланинските гори от горун, бук и ела преобладават чистите букови и по-ограничено зимендъбови насаждения.

В Таблица 1.2.5.1.-5. е представено сегашното разпределение на площите на различните дървесни видове и подходящия видов състав. Определянето на подходящия състав на насажденията е свързано с пълното използване потенциалните възможности на месторастенията с оглед максимално производство на качествена дървесина и запазване биологичното разнообразие и устойчивост на насажденията в условията на глобално променящи се климатични условия на планетата.

Таблица 1.2.5.1.-5. Разпределение на площта по сегашен видов състав и видове подходящи за месторастенето

Дървесни видове	СЕГАШЕН СЪСТАВ		ПОДХОДЯЩ СЪСТАВ			
	Залесена площ		Залесена площ		Дървопр. площ	
	[ха]	%	[ха]	%	[ха]	%
Бял бор	312,3	16,7	86,4	4,6	86,4	4,6
Смърч	0,3	–	–	–	–	–
Черен бор	200,5	10,7	136,3	7,3	140,1	7,5
Зелена дуглазка	1,0	–	–	–	–	–
Бук	118,9	6,3	187,7	10,0	188,5	10,0
Червен дъб	6,5	0,4	9,7	0,5	9,7	0,5
Зимен дъб	212,9	11,4	386,1	20,6	387,7	20,6
Летен дъб	6,1	0,3	8,6	0,5	8,6	0,5
Благун	126,8	6,8	228,9	12,2	231,1	12,3
Цер	139,3	7,5	172,3	9,2	172,3	9,2
Габър	375,1	20,1	294,1	15,7	294,1	15,6
Бряст	2,6	0,2	2,3	0,1	2,3	0,1
Трепетлика	7,4	0,4	3,4	0,2	3,4	0,2
Явор	1,0	–	0,7	–	0,7	–
Бреза	2,3	0,1	0,6	–	0,6	–
Мъждрян	1,5	0,1	1,0	–	1,0	–
Акация	98,5	5,3	98,2	5,3	98,2	5,2
Келяв габър	169,1	9,0	123,0	6,6	123,0	6,5
Брекина	–	–	3,2	0,2	3,2	0,2
Върба	0,1	–	–	–	–	–
Джанка	0,4	–	–	–	–	–
Клен	13,3	0,7	6,4	0,4	6,4	0,4
Круша	0,1	–	–	–	–	–
Сребролистна липа	67,3	3,6	97,6	5,2	99,1	5,3
Череша	6,2	0,3	23,0	1,2	23,0	1,2
Шестил	–	–	0,2	–	0,2	–
Планински ясен	0,4	–	0,9	0,1	0,9	0,1
тп I-214	1,5	0,1	0,8	0,1	0,8	–
Всичко:	1 871,4	100,0	1 871,4	100,0	1 881,3	100,0

От общата площ на ДГС „Омуртаг“ върху площ собственост на Община Омуртаг са разположени следните видове насаждения:

Таблица 1.2.5.1.-6. Разпределение на залесената площ по вид на насаждението и бонитет

Видове насаждения	Залесена площ	БОНИТЕТИ				
		I	II	III	IV	V
I. ИГЛОЛИСТНИ	551,6	110,6	195,0	174,1	71,9	0,0
в т.ч.						
Бял-борови	213,4	14,3	87,4	92,3	19,4	0,0
Чер-борови	113,8	28,0	36,2	34,2	15,4	0,0
Смесени иглолистни	102,5	21,8	37,2	22,2	21,3	0,0
Смесени иглолистно-широколистни	121,9	46,5	34,2	25,4	15,8	0,0
II. ШИР. ВИСОКОСТЪБЛЕНИ	153,7	14,0	50,6	58,6	11,7	18,8
в т.ч.						
Дъбови	2,2	0,0	0,0	0,0	0,0	2,2
Габърови	6,9	0,0	0,0	0,0	0,0	6,9
Тополови	1,5	0,0	0,3	1,2	0,0	0,0
Липови	20,3	0,0	20,0	0,0	0,3	0,0
Смесени с преобладание на бук	4,3	0,0	0,0	4,3	0,0	0,0
Смесени с преобладание на дъб	23,7	0,0	0,0	23,7	0,0	0,0
Смесени широколистни	92,7	14,0	30,3	29,4	9,3	9,7
Смесени широколистно-иглолистни	2,1	0,0	0,0	0,0	2,1	0,0
ВСИЧКО ВИСОКОСТЪБЛЕНИ ГОРИ	705,3	124,6	245,6	232,7	83,6	18,8
III. ИЗДЪНКОВИ ЗА ПРЕВРЪЩАНЕ	893,5	198,2	199,7	309,7	173,9	12,0
в т.ч.						
Дъбови	96,2	0,0	0,0	71,8	24,4	0,0
Церови	19,9	0,0	7,5	6,5	5,9	0,0
Букови	49,7	33,0	15,8	0,9	0,0	0,0
Габърови	126,2	29,6	63,0	28,6	5,0	0,0
Смесени широколистни	601,5	135,6	113,4	201,9	138,6	12,0
IV. НИСКОСТЪБЛЕНИ	272,6	0,0	0,8	55,3	200,4	16,1
в т.ч.						
Акациеви	87,7	0,0	0,8	54,7	30,3	1,9
Келав габърови	113,1	0,0	0,0	0,0	101,2	11,9
Смесени широколистни	71,8	0,0	0,0	0,6	68,9	2,3
Общо за всички видове гори:	1 871,4	322,8	446,1	597,7	457,9	46,9

Площта на горските територии в района на дейност на Държавно горско стопанство „Омуртаг”, собственост на община Омуртаг, съгласно данни от последната инвентаризация от 2013 год. възлиза на 1937.7 ха, както следва:

Таблица 1.2.5.1.-7. Разпределение на общата площ по вид на земите

Вид на земите	Общо	
	[ха]	%
Залесена площ	1 871,4	96,5
Гола дървопроизводителна площ	15,6	0,8
Гола недървопроизводителна площ	50,7	2,7
Всичко:	1 937,7	100,0

От залесената площ естествените високостъблени и издънкови насаждения са 1268.3 ха, а горските култури – 603.1 ха. От незалесената дървопроизводителна площ има 9.9 ха сечище и 5.7 ха голина. От недървопроизводителната горска площ най-много са поляните – 48.8 ха или 2.5% от общата площ, автомобилните пътища са 1.1 ха – 0,1% и т.н.

1.2.5.1.3. Функционална принадлежност

Съобразно своята функционална принадлежност горите на територията на горското стопанство се подразделят на стопански горски територии, защитни горски територии и специални горски територии.

Таблица 1.2.5.1.-8. Разпределение на площта на общинските горски територии по функционална принадлежност

Вид на земите	Общо	
	[ха]	%
Защитни горски територии	21,6	1,1
Специални горски територии	43,9	2,3
Горски територии със стопански функции	1 872,2	96,6
Всичко:	1 937,7	100,0

Горските територии със защитни и специални функции са категоризирани въз основа на *Закона за защитените територии*, *Закона за биологичното разнообразие* и *Закона за горите*.

Разпределението на горските територии в общината според техните функции и категории е следното:

- **Защитни горски територии за защита на сградите и обектите на техническата инфраструктура:**

- *Защитни ивици (100 м.) покрай Котленско шосе* – обща залесена площ 4,9 ха.

- **Защитни горски територии за защита на почвите:**

- *Защитена ивица край чаищата на язовир „Ястребино“* – обща залес. площ 0,8 ха.
- *Ерозиранни земи* – обща залесена площ 15,9 ха.
- *Специални горски територии, включени в Защитени зони.*

В съответствие с изискванията на чл. 3, ал. 1, т. 1 от Закона за биологичното разнообразие в района на дейност на общинските гори на община Омуртаг, попадат части от една защитена зона: **Защитена зона за опазване на дивите птици „Котленска планина“**, с код BG 0002029, с обща площ 17,4 ха.

- **Специални горски територии за поддържане на ландшафта (с рекреационна функция)**

- *Курортни гори и територии* – обща площ 15,3 ха.
- *Зелени зони* – обща площ 11,2 ха.

Разпределението на общата площ и на запаса на общинските гори по групи гори според функционалната им принадлежност е дадено в Таблица 1.2.5.1.-9.

Таблица 1.2.5.1.-9. Разпределение на общата площ по групи гори и функции

Горски територии по категории и функции	Иглолистни			Широколистни			Всичко		
	Обща площ	Залесена площ	Запас	Обща площ	Залесена площ	Запас	Обща площ	Залесена площ	Запас
	[ха]	[ха]	[м ³]	[ха]	[ха]	[м ³]	[ха]	[ха]	[м ³]
защита на почвите	0,8	0,8	140	15,9	15,9	150	16,7	16,7	290
защита на сгради и инфраструк.	4,9	4,9	1 130	0,0	0,0	0	4,9	4,9	1 130
Общо защитни функции	5,7	5,7	1 270	15,9	15,9	150	21,6	21,6	1 420
защитени зони Натура 2000	6,7	6,7	1 620	11,0	11,0	1 440	17,7	17,7	3 060
Общо защитени	6,7	6,7	1 620	11,0	11,0	1 440	17,7	17,7	3 060
курортни гори	11,1	10,1	3 020	4,2	3,0	730	15,3	13,1	3 750
зелени зони	11,2	11,2	2 985	0,0	0,0	0	11,2	11,2	2 985
Общо рекреационни	22,3	21,3	6 005	4,2	3,0	730	26,5	24,3	6 735
Общо Специални – защитени и рекреационни	29,0	28,0	7 625	15,2	14,0	2170	44,2	42,0	9 795
Общо Защитни и Специални функции	34,7	33,7	8895	31,1	29,9	2320	65,8	63,6	11215
Стопански функции	539,6	517,9	124670	1332,3	1289,9	144755	1871,9	1807,8	269425
Всичко	574,3	551,6	133565	1363,4	1319,8	147075	1937,7	1871,4	280640

1.2.5.1.4. Санитарно състояние на гората

Санитарното състояние на насажденията, оценено на базата събраните данни от инвентаризацията в района на общинските гори е сравнително добро. Поради преобладаването на естествени насаждения, в които в продължение на много години е установено относително санитарно равновесие, повредите от насекоми и гъбни болести не са така чести. През ревизионния период по широколистните насаждения не е имало нападения на гъботворка и пръстенотворка, а нападенията от листоврътка са били ограничени и слаби. Борба с трахеомикозата се води от 1985 год., главно със санитарни сечи. При иглолистните култури по-голямо стопанско значение имат

нападенията на летораслозавивачката по белия и черния бор. През десетилетието срещу нея се е водила главно механична борба. Почти повсеместно зрелите букови насаждения на по-ниска надморска височина страдат в различна степен от загниване в основата.

За да се поддържа добро санитарно състояние на горите в района на стопанството, ограничаване на вредното влияние на някои климатични фактори, насекомни вредители и гъбни заболявания, следва да се спазват някои условия и да се провеждат следните мероприятия:

- Редовно да се събира сухата и паднала маса от насажденията и горските култури. Своевременно да се извършват принудителните сечи;
- Да се опазват създадените култури от незаконна паша и събиране на сено;
- Да се осигурява редовно наблюдение през пожароопасния сезон за поява на пожари и да се организира своевременното им потушаване;
- Да се засилят мерките и да се води системна борба за ограничаване и намаляване на нарушенията от незаконна сеч, паша, лов, риболов и др., за извършването на които има потенциални условия.
- Да се следи динамиката на развитието на насекомните вредители и гъбни болести.

По време на теренно-проучвателните работи са констатирани единични случаи на снеголоми в 25-30 годишни борови култури, поради закъсняване с извеждането на отгледните сечи.

Засегнати от обезлистване са 127.1 ха, което спрямо общата залесена площ от 1871,4 ха представлява 6,8%. Най-често страда зимният дъб (49 ха), следван от габъра (22,1 ха).

Единични повреди от дивеча и пашата има, но са без особено стопанско значение, тъй като са прекъсвани навреме. Значителни са повредите върху младите насаждения и култури.

Въпреки добрата охрана и разяснителната дейност сред населението, тенденция към намаление на нарушенията: незаконни сечи, риболов, паша на добитък не се забелязва.

1.2.5.2. Защитени територии (ЗТ) в община Омуртаг

1.2.5.2.1. Защитени зони по НАТУРА 2000

„Натура 2000“ представлява мрежа от защитени зони, на територията на цяла Европа. Целта е дългосрочно да се осигури защита на определени животински и растителни видове и техните местообитания. „Натура 2000“ включва защитени райони, определени съгласно Директивата за опазване на природните местообитания и Директивата за защита на дивите птици.

В съответствие с изискванията на чл. 3, ал. 1, т. 1 от *Закона за биологичното разнообразие* (ЗБР) в района на община Омуртаг попада част от защитена зона BG0002029 „Котленска планина“ за опазване на дивите птици, отдели и подотдели: №№ 370 с,ф и 394 а,б,в,г

„Котленска планина” с код BG0002029 е Защитена зона за опазване на дивите птици, обявена със Заповед № РД-910/11.12.2008 г. на Министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 15/2009 г.). Промяна в режима на дейностите със Заповед № РД-72 от 28.01.2013 г., бр. 10/2013 на Държавен вестник.

Обща характеристика на защитената зона:

Котленска планина се намира в централния дял на Източна Стара планина. Границите ѝ се определят от реките Тича на север до вливането ѝ в язовир Тича, Стара река на запад и Луда Камчия на юг. На изток достига до Върбишкия проход между с. Берово и гр. Върбица, продължава по пътя гр. Върбица – с. Бяла река, като включва и язовир Тича. От главното било на планината към долините на реките Тича и Луда Камчия се спускат множество ясно оформени второстепенни била със стръмни склонове и дълбоки врязани долове и суходолия. Теренът е стръмен и силно пресечен. Районът е сравнително слабо населен, главно по периферията, в долините на реките. Около две трети от територията на планината е покрита с първични широколистни гори, главно от мизийски бук (*Fagus moesiaca*), на места примесен с обикновен габър (*Carpinus betulus*). По-ограничено разпространение имат горите от горун (*Quercus dalechampii*) на места примесен с обикновен габър (*C. betulus*) и келяв габър (*Carpinus orientalis*), смесените дъбови гори от цер (*Quercus cerris*) и благун (*Quercus frainetto*). В западната част на планината е установено малко находище на естествени смесени гори от бяла ела (*Abies alba*) и обикновен бук (*Fagus sylvatica*). Вторичните гори и храсталаци от келяв габър имат силно ограничено разпространение в района. Останалата част от територията е заета от открити пространства, използвани за пасища и селскостопански земи. В пасищата преобладават три типа тревни съобщества: мезофилни, ксеромезофилни и ксеротермни тревни съобщества. Една значителна част от откритите пространства, в това число и земеделските площи са възникнали вторично, на мястото на стари гори. Влажните зони и поречията на реките заемат една сравнително малка част от територията на мястото. Единствената влажна зона в планината е язовир Тича, който няма обраствания с блатна растителност. По високите части на планината се срещат варовикови скали и карстови образувания, разпръснати из целия район.

В рамките на община Омуртаг попада част от защитената зона, в землищата на селата Величка, Врани кон, Голямо Църквище, Звездица и Церовище с обща площ 17,4 ха.

Цели на обявяване на защитената зона:

- Опазване и поддържане на местообитанията на посочените видове птици за постигане на тяхното благоприятно природозащитно състояние;
- Възстановяване на местообитания на видовете птици, за които е необходимо подобряване на природозащитното им състояние.

Предмет на опазване (видове и местообитания):

– Съгл. чл. 6, ал. 1, т. 3 от ЗБР: Черногуш гмуркач (*Gavia arctica*), Розов пеликан (*Pelecanus onocrotalus*), Къдроглав пеликан (*Pelecanus crispus*), Малък корморан (*Phalacrocorax pygmeus*), Малък воден бик (*Ixobrychus minutus*), Нощна чапла (*Nycticorax nycticorax*), Малка бяла чапла (*Egretta garzetta*), Голяма бяла чапла (*Egretta alba*), Червена чапла (*Ardea purpurea*), Черен щъркел (*Ciconia nigra*), Бял щъркел

(*Ciconia ciconia*), Лопатарка (*Platalea leucorodia*), Поен лебед (*Cygnus cygnus*), Белоока потапница (*Aythya nyroca*), Малък нирец (*Mergus albellus*), Орел рибар (*Pandion haliaetus*), Осояд (*Pernis apivorus*), Черна каня (*Milvus migrans*), Египетски лешояд (*Neophron percnopterus*), Белоглав лешояд (*Gyps fulvus*), Черен лешояд (*Aegyptius monachus*), Орел змияр (*Circus gallicus*), Тръстиков блатар (*Circus aeruginosus*), Полски блатар (*Circus cyaneus*), Степен блатар (*Circus macrourus*), Ливаден блатар (*Circus pygargus*), Малък креслив орел (*Aquila pomarina*), Голям креслив орел (*Aquila clanga*), Скален орел (*Aquila chrysaetos*), Малък орел (*Hieraaetus pennatus*), Късопръст ястреб (*Accipiter brevipes*), Белоопашат мишелов (*Buteo rufinus*), Царски орел (*Aquila heliaca*), Белошипа ветрушка (*Falco naumanni*), Вечерна ветрушка (*Falco vespertinus*), Сокол скитник (*Falco peregrinus*), Ловен сокол (*Falco cherrug*), Лещарка (*Bonasa bonasia*), Сив жерав (*Grus grus*), Ливаден дърдавец (*Crex crex*), Речна рибарка (*Sterna hirundo*), Бухал (*Bubo bubo*), Козодой (*Caprimulgus europaeus*), Земеродно рибарче (*Alcedo atthis*), Синявица (*Coracias garrulus*), Сив кълвач (*Picus canus*), Черен кълвач (*Dryocopus martius*), Среден пъстър кълвач (*Dendrocopos medius*), Сирийски пъстър кълвач (*Dendrocopos syriacus*), Горска чучулига (*Lullula arborea*), Червеногърба сврачка (*Lanius collurio*), Черночела сврачка (*Lanius minor*), Ястребогушо коприварче (*Sylvia nisoria*), Червеногуша мухоловка (*Ficedula parva*), Полубеловрата мухоловка (*Ficedula semitorquata*), Градинска овесарка (*Emberiza hortulana*);

– Съгл. чл. 6, ал. 1, т. 4 от ЗБР: Малък гмурец (*Tachybaptus ruficollis*), Голям гмурец (*Podiceps cristatus*), Черногуш гмурец (*Podiceps nigricollis*), Голям корморан (*Phalacrocorax carbo*), Сива чапла (*Ardea cinerea*), Ням лебед (*Cygnus olor*), Голяма белочела гъска (*Anser albifrons*), Сива гъска (*Anser anser*), Фиш (*Anas penelope*), Зимно бърне (*Anas crecca*), Зеленоглава патица (*Anas platyrhynchos*), Шилоопашата патица (*Anas acuta*), Клопач (*Anas clypeata*), Червеноклюна потапница (*Netta rufina*), Кафявоглава потапница (*Aythya ferina*), Качулата потапница (*Aythya fuligula*), Звънарка (*Bucephala clangula*), Среден нирец (*Mergus serrator*), Обикновен мишелов (*Buteo buteo*), Черношипа ветрушка (Керкенец) (*Falco tinnunculus*), Сокол орко (*Falco subbuteo*), Зеленоножка (*Gallinula chloropus*), Лиска (*Fulica atra*), Речен дъждосвирец (*Charadrius dubius*), Обикновена калугерица (*Vanellus vanellus*), Горски бекас (*Scolopax rusticola*), Речна чайка (*Larus ridibundus*), Пчелояд (*Merops apiaster*), Малък ястреб (*Accipiter nisus*), Брегова лястовица (*Riparia riparia*).

Режим на дейности:

- Забранява се премахването на характеристики на ландшафта (синори, единични и групи дървета) при ползването на земеделските земи като такива;
- Забранява се залесяването на ливади, пасища, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения;
- Забранява се използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади;
- Забранява се намаляването площта на крайречните гори от местни дървесни видове;
- Забранява се използването на неселективни средства за борба с вредителите в селското стопанство;
- Забранява се косенето на ливадите от периферията към центъра с бързодвижеща се техника и преди 15 юли.

Припокриване с други специални и защитни територии

Съществуващите защитени територии заделени по смисъла на *Закона за защитените територии* (ЗЗТ) не се засичат или припокриват с територията на защитената зона, заделена по *Закона за биологичното разнообразие* (ЗБР). В горските територии на община Омуртаг няма Вододайни зони, които да са разположени в защитената зона по Натура 2000.

1.2.5.2.2. Защитени местности (ЗМ)

По информация от публичния регистър на защитените територии и зони към МОСВ, в района на община Омуртаг няма обекти от категорията Защитени местности.

1.2.5.2.3. Природни забележителности (ПЗ)

В района на община няма обекти от категорията Природни забележителности.

1.2.5.3. Обекти на ловен туризъм

Дивечът и рибата на територията на общинските гори на община Омуртаг се стопанисват ДГС „Омуртаг”.

Ловната площ на общината включва всички земи, гори и водни площи, които са обитавани от дивеч или в които има условия за съществуването му, извън населените места. Организацията на ловната площ, управлението на ловното стопанство и контролът по стопанисването на дивеча се осъществяват от Министерство на земеделието и храните. Не се обособяват ловно стопански райони върху природни резервати. В защитените територии стопанисването на дивеча се извършва съобразно техния режим и план на управление.

Площта на ловно стопанските райони зависи от основния вид дивеч. При основен вид благороден елен тя е не по-малка от 2000 ха, за дива свиня и сърна – 1500 ха, а при смесен характер на местообитанията (едро- и дребно дивечов) не по-малко от 1000 ха. В землището на едно населено място – село, не се обособява повече от един ловно стопански район.

Съгласно ловно стопанското райониране на страната, територията на Държавно ГС Омуртаг попада предимно в Котленския балкан от областта на Дунавската равнина. Големият горски масив в южната част на ДГС попада в пред балканската хълмиста и ниско планинска област. Горските площи представляват типични едро дивечови местообитания с благороден елен, сърна и дива свиня:

- **Благороден елен (*Cervus elaphus* L.)**

Мъжките елени се наричат рогачи, а женските – кошути. Тазгодишните малки са приплоди, а миналогодишните – телета. Мъжките телета се наричат шилари. Светлото петно отзад на тялото се нарича огледало. Мъжките елени имат рога, а кошутите са без рога. Елените линейт два пъти – през пролетта и есента. През лятото окраската им е червеникава, а през зимата – сиво-червена. Благородният елен е полигамно животно. Сватбува през септември. Брачните борби са неповторима атракция. Еленът е стадно животно. У нас в началото на 30-те години на миналия век е почти изчезнал, запазени само две находища в Стара планина и Рила. Възстановен е по пътя на реаклиматизацията му във всички наши планини и равнинните гори. Елените ползват разнообразна храна. Най-голяма значимост за тях имат житните тревни видове,

следвани от зимния дъб, властните, глогът, дрянът и др. Естествени неприятели са вълците, а приплодите се нападат и от чакали и скитащите кучета. Еленът е ловен обект в целия си ареал. У нас той се ловува индивидуално с оглед поддържане на половото съотношение и възрастовата му структура чрез принципите на подборния отстрел. Ловуването на мъжки и приплоди е разрешено от 1 септември до 31 януари, а на женски от 1 октомври до 31 декември. Благородният елен е най-ценният ловен вид в Европа. България притежава най-силните трофеи от него – четири световни рекорда - 273,60 СИС точки. Всичките да добити в Североизточна България.

- **Дива свиня (*Sus scrofa L.*)**

Понятието дива свиня освен като видово наименование се употребява и за женските индивиди, докато мъжките се наричат глигани. Дивата свиня е едър бозайник. Теглото им варира в много широки граници. Окраската е сиво-черна през зимата и сиво-кафява или сивочерна през лятото. През зимата тялото се покрива с дълга и груба четина. Под нея има вълнеста козина, която осигурява изолация на тялото. Дивата свиня е силно адаптивен вид, задържа се в зрелите дъбови и букови гори, особено в годините на изобилие на жълъд. Всеядно животно, яде почти всичко от растителен и животински произход, до което може да се добере – надземни и подземни части на растения, семена и плодове, жълъди, гризачи, птици и др. Дивата свиня е стадно животно, нейни неприятели са вълците, чакалите и скитащите кучета. Тя е основен ловен вид в целия си ареал. България притежава световния рекорд на трофей от дива свиня – 158.20 точки.

В незалесените площи има добри условия за развитието на дребен дивеч.

- **Сив заек (*Lepus europaeus*)**

У нас заекът е малко познат с правилното му название – сив заек. Наричаме го див заек, полски заек или най-често само заек. Заекът е от групата на дребните бозайници. Общата му окраска е тъмносива, като през лятото е по-жълтеникава. Ушите на върха са черни, а опашката отдолу е снежнобяла. У нас той е повсеместно разпространен. Заекът е нощно животно, през деня почива в малка трапчинка, която сам изкопава на място осигуряващо му добра видимост. Храната му е разнообразна – сочни части на растения, млади леторасли и пъпки, плодове и семена на селскостопански култури. Заекът има много естествени неприятели – всички хищни бозайници и птици. Загубите са значителни (вкл. и от браконieri), поради което запасите му през последните десетилетия намаляват силно. Ловът му е разрешен от 1 октомври до 31 декември.

Съгласно зоогеографското райониране на страната по-голяма част от територията на ДГС Омуртаг попада в Предпланинския район на Северната зоогеографска област, а малка част от северната и североизточната част на ДГС попада в Дунавския район на същата област.

По-важните представители на фауната, които обитават постоянно или временно територията на ДГС Омуртаг и имат пряко или косвено значение за ловното стопанство са:

А. Клас Бозайници

- **Разред Чифтокопитни**

- благороден елен – повсеместно разпространен, с неравномерна гъстота;
- сърна – разпространена повсеместно;
- дива свиня – разпространена повсеместно.

- **Разред Зайчеподобни**

- сив заек – обитава повсеместно, като в горите е с незначителна гъстота.

- **Разред Гризачи**

- обикновена катерица – обитава горския комплекс;
- лалугер (суек) – обитава откритите пространства;
- обикновен сънливец (съсел) – обитава широколистните гори.

- **Разред Хищници**

- вълк – появяват се различни екземпляри;
- чакал – разпространен с незначителна гъстота;
- лисица – разпространена повсеместно с малка гъстота;
- дива котка – разпространена в горските комплекси с незначителна гъстота;
- златка – обитава горските комплекси с незначителна гъстота, защитен вид;
- белка – обитава предимно скалистите горски местообитания и край населените места;
- черен пор – разпространен повсеместно с неравномерна гъстота;
- пъстър пор – среща се рядко, защитен вид;
- язовец – разпространен повсеместно с незначителна гъстота;
- видра – разпространена единично около реки, блата и язовири, защитен вид.

Б. Клас Птици

- **Разред Кокошови:**

- обикновен фазан – отделните подвидове разселвани в района са се кръстосвали и се е получил т. нар. Ловен фазан, който е хибридна форма с по-изявени белези на един или друг подвид. Обитават около язовирите и по-големите водни течения;
- Полска яребица – обитава обширните обработваеми земеделски земи, като има по-голяма гъстота по границата на гората с поземления фонд;
- Пъдпъдък – обитава района по време на гнездене.

- **Разред Гълъбови:**

- Гривяк – разпространен повсеместно в горските комплекси;
- Скален гълъб – обитава района с незначителна гъстота;
- Гургулица – обитава ниските части на лесничейството по време на гнездене;
- Гугутка – обитава около населените места.

- **Разред Гъскови** – по време на прелет из водните площи се задържат зеленоглавка, бърнета, белочели гъски, сива гъска и др., предимно защитени видове.

- **Разред Дневни грабливи птици** – защитени видове:

- малък креслив орел – единични екземпляри;
- обикновен мишелов – обитава района на лесничейството;
- голям ястреб – единични екземпляри;
- малък ястреб – единични екземпляри;
- белошипа ветрушка – единични екземпляри по време на прелет;
- черношипа ветрушка – единични екземпляри по време на прелет;
- сокол зорко – по време на прелет се срещат единични екземпляри.

- **Разред Сиви** – защитени видове:
 - бухал – среща се единично;
 - горска улулица – обитава района;
 - горска ушата сова – обитава района;
 - забулена сова – единични екземпляри;
 - кукумявка – обитава района.

В района на ДГС Омуртаг се срещат представители от разредите *Пойни, Кълвачови, Синявицови, Дългокраки, Кукувици* и др., предимно защитени видове без ловно стопанско значение.

В. Клас Влечуги.

- **Разред Костенурки** – обитават шипобедрената и шипоопашатата костенурки. Защитени видове.
- **Разред Люспести** – обитават различни видове гущери, обикновена водна змия, жълтоуха водна змия, смок мишкар, синорник, пепелянка и др., повечето от които са защитени видове.
- **Разред Опашати земноводни.** Защитени видове: обикновен тритон, дъждовник и др.

Г. Клас Риби:

В река Стара река обитават черна мряна, речен кефал, уклея, каракуда и други. Тези видове в незначителни количества се срещат в повечето язовири в района. Последните са зарибявани предимно с шаран и толстолоб.

В географска близост минават:

- понтийски и балкански европейски път на прелетните птици (далеч в източна и западна посока);
- източен прелетен път на белия щъркел (при есенния прелет – лъч с направление Антоново – зона на масово струпване р. Янтра).

1.2.5.4. Билки с търговско значение, находища, използване

Лечебни растения са тези, които могат да бъдат използвани за получаване на билки.

Билки са отделни морфологични растителни части или цели растения, както и плодове и семена от тях, които в свежо или изсушено състояние са предназначени за лечебни и профилактични цели, за производство на лекарствени продукти, за хранителни, козметични и технически цели.

Лечебните растения са изключително ценен природен ресурс, поради което опазването им е приоритет на цялото общество. Управлението на дейностите по опазване и устойчиво ползване на лечебните растения, включително събирането и изкупуването на получаваните от тях билки се урежда със *Закона за лечебните растения* (Обн., ДВ, бр. 29 от 7.04.2000 г.).

Лечебните растения в естествените им находища се опазват от увреждане и унищожаване с цел осигуряване на устойчивото им ползване като част от естествения растителен генетичен фон със сегашна или бъдеща ценност. Опазването на лечебните растения е система от мерки и дейности, целящи запазването на биологичното разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси. Опазването включва поддържането и съхраняването на екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации на видовете.

В обхвата на Закона е включен списък с лечебните растения, които подлежат на контрол и опазване. Отделни видове диворастящи лечебни растения се поставят под специален режим на опазване и ползване, когато биологичното разнообразие или ресурсите им проявяват трайна тенденция към намаляване или има опасност от появяването на такава тенденция.

Специалният режим обхваща:

- забрана за събиране на билки за определен период от естествените находища на видовете от територията на цялата страна, отделни райони или единични находища;
- определяне на годишно допустимо за събиране количество билки по райони или находища;
- разработване и прилагане на мерки за възстановяване на популациите и на техните местообитания.

Специалният режим се определя ежегодно до 10 февруари със заповед на министъра на околната среда и водите, която се обнародва в „Държавен вестник“.

С последната Заповед № РД-203 от 02.03.2020 г. са определени видовете лечебни растения в ограничителен режим (по райони и допустими количества) и изцяло забранени за събиране билки от естествените им находища в цялата страна (Таблица 1.2.5.4.).

Таблица 1.2.5.4. Лечебни растения с ограничителен и забранителен режим - 2020 г.

№	Ограничителен режим		Забранени за събиране билки в цялата страна
	Допустими за събиране билки извън територията на националните паркове	Допустими количества за област Търговище (цвят/грудка)	
1	Божур червен (<i>Paeonia peregrina</i> Mill.)	250/0	Бенедиктински трън, пресечка (<i>Cnicus benedictus</i> L.)
2	Зърнастец елшовиден (<i>Frangula alnus</i> Mill.)	0	Волски език (<i>Phyllitis scolopendrium</i> (L.) Newm.)
3	Иглика лечебна (<i>Primula veris</i> L.)	250/0	Горицвет пролетен (<i>Adonis vernalis</i> L.)
4	Катраника, пелин бял (<i>Artemisia alba</i> Turra)	0	Дилянка лечебна, валериана (<i>Valeriana officinalis</i> L.)
5	Лазаркиня, еньовче ароматно (<i>Galium odoratum</i> (L.) Scop.)	250	Залист бодлив (<i>Ruscus aculeatus</i> L.)
6	Лудо биле, старо биле (<i>Atropa belladonna</i> L.)	0	Изтравниче, страшниче (<i>Asplenium trichomanes</i> L.)

7	Ранилист лечебен (<i>Betonica officinalis</i> L.)	0	Исландски лишей (<i>Cetraria islandica</i> (L.) Ach.)
8	Решетка безстъблена (<i>Carlina acanthifolia</i> All.)	0	Исоп лечебен (<i>Hyssopus officinalis</i> L. ssp. <i>Aristatus</i> (Godr.) Briq.)
9	Тлъстига лютивa, жълто прозориче (<i>Sedum acre</i> L.)	0	Какула едроцветна (<i>Salvia tomentosa</i> Mill.)
10	Трън кисел (<i>Berberis vulgaris</i> L.)	0	Копитник (<i>Asarum europaeum</i> L.)
11	Шапиче (<i>Alchemilla vulgaris</i> complex)	0	Мечо грозде (<i>Arctostaphylos uva-ursi</i> (L.) Spreng)
12			Момина сълза (<i>Convallaria majalis</i> L.)
13			Оман бял (<i>Inula helenium</i> L.)
14			Папаронка жълта, жълт мак (<i>Glaucium flavum</i> Crantz)
15			Пелин сантонинов (<i>Artemisia santonicum</i> L.)
16			Пирински (мурсалски, алиботушки) чай (<i>Sideritis scardica</i> Griseb.)
17			Пищялка панчичева (<i>Angelica pancici</i> Vand.)
18			Плаун бухалковиден (<i>Lycopodium clavatum</i> L.)
19			Риган бял (<i>Origanum vulgare</i> L. ssp. <i>hirtum</i> (Link) Ietswaart)
20			Ружа лечебна (<i>Althaea officinalis</i> L.)
21			Салеп (<i>Orchis</i> sp. <i>diversa</i>)
22			Смил жълт (<i>Helichrysum arenarium</i> (L.) Moench.)
23			Хуперция иглолистна, плаун обикновен (<i>Huperzia selago</i> (L.) Bernh. = <i>Lycopodium selago</i> L.)
24			Цистозира (<i>Cystoseira barbata</i> (Good et Vood) Ag.)

Забележка: Определените в таблицата количества билки се разпределят от РИОСВ между билкозаговорителите от района

Тези ограничения и забрани не се отнасят за количествата билки, събирани за лични нужди, като това изключение не се прилага за пирински (мурсалски, алиботушки) чай (*Sideritis scardica* Griseb.).

Билки за лични нужди, по смисъла на Закона, са количествата билки в свежо състояние, събрани от едно лице в рамките на един ден както следва:

- а) корени, коренища, луковици или грудки – до 1 кг
- б) стръкове – до 2 кг
- в) листа – до 1 кг
- г) кори – до 0.5 кг

- д) цветове – до 0.5 кг
- е) семена – до 0.1 кг
- ж) плодове – до 10 кг
- з) пъпки – до 0.5 кг
- и) талус – до 1 кг

Ползването на лечебните растения е ползването на техните ресурси и включва:

- събирането на билки от диворастящи и култивирани лечебни растения;
- придобиването на билки за първична обработка или преработка;
- събирането на генетичен материал от диворастящи лечебни растения за култивиране, за опазване при условия извън естествената среда на лечебните растения или за възстановяване на други места в природата.

Ползването на лечебните растения, представляващо стопанска дейност, се извършва въз основа на позвоелително, издадено по реда на *Закона за лечебните растения* (ЗЛР). Позвоелително не се изисква при събиране на билки за лични нужди от земи, гори и водни обекти – държавна и общинска собственост. Позвоелително не се изисква и когато лечебните растения са култивирани от собственици или ползватели на земи, гори или водни обекти, освен когато са култивирани от общината.

Съгласно чл. 22, т. 1, 2 и 5 от ЗЛР, позвоелително за ползване на лечебните растения от земи общинска собственост се издава от:

- Директора на държавното горско стопанство или на държавното ловно стопанство в определения им териториален обхват – когато ползването е от горски територии – държавна собственост, както и за такива, предоставени им за управление въз основа на договор – след заплащане на такса в държавното горско стопанство или в държавното ловно стопанство;
- Кмета на общината, когато ползването е от:
 - земеделски земи от поземления фонд и такива, включени в строителните граници на населените места – общинска собственост – след заплащане на такса в общината;
 - територии в строителните граници на населените места – общинска собственост, независимо от предназначението им, след заплащане на такса в общината;
 - земеделски земи от поземления фонд – частна собственост; позвоелително се издава на собственика/арендатора или упълномощено от него лице, без заплащане на такса с възможност за преотстъпването му на трети лица – възмездно или безвъзмездно, при свободно договаряне;
- Лице с висше лесовъдско образование, оправомощено от кмета на съответната община и регистрирано в публичния регистър за упражняване на лесовъдска практика – за горските територии – общинска собственост, след заплащане на такса в общината, както и за такива, предоставени на общината за управление въз основа на договор.

Таксите за издаване на позвоелително за ползване на лечебни растения в община Омуртаг се определят от Общински съвет – Омуртаг, в размер не по голям от размера на таксите за ползване на лечебни растения от земи държавна собственост. Заплащат се преди издаване на позвоелителното и постъпват в бюджета на общината. Събраните средства се изразходват за: плановите документи на Общината по управление на лечебните растения; дейности по поддържането и възстановяването на лечебни растения и техните находища; научни изследвания и наблюдение на лечебните растения; изграждане и поддържане на специализираната карта, регистър и информационна система за лечебните растения; култивиране и преработка на

лечебните растения; обучение, издаване на образователни материали, провеждане на кампании по опазване на лечебни растения; други дейности, свързани с управлението и контрола.

На територията на община Омуртаг се срещат 156 вида лечебни растения по данни от „Хорологичен атлас на лечебните растения в България” и Приложение към чл. 1, ал. 2 от *Закона за лечебните растения*. Състоянието на природните им популации изисква строг контрол върху изземването на растителна маса и допълнителни мерки за възстановяването им.

В разрешителното за ползване на билкозаготвител – юридическо лице, или на физическо лице, което събира билки за продажба или генетичен материал от лечебни растения, Община Омуртаг определя: вида на ползването; разрешеното количество билки или генетичен материал по видове морфологични части; района или конкретното находище; начина на ползване; срока на ползване; други условия, свързани с опазване на находището; лицата, извършващи ползването, ако те са различни от титуляря на разрешителното.

При издаването на разрешителни за територията на Община Омуртаг се осъществява контрол по отношение на:

- Уведомяване на РИОСВ – за организираните билкозаготвителни пунктове и складове за билки до започване на дейността в тях от съответния билкозаготвител;
- Водене на отчетност за изкупените, реализираните и наличните количества билки, регистрирана в РИОСВ;
- Наличните или намиращите се в процес на първична обработка билки и на необходимата документация;
- Спазване на законоустановения срок – до 20 януари за представяне в РИОСВ обобщена информация за изкупените, обработените и реализираните през предходната година билки и техният произход по разрешително, както и за складовите наличности;
- Изпълнение задълженията на всеки ползвател на лечебни растения след приключване и по време на ползването им.

При настъпило увреждане или унищожаване на находищата на лечебни растения в резултат от дейността, със заповед на кмета на Общината се отнема разрешителното за ползване.

Всяка година се извършват планови проверки от експерти на РИОСВ-Шумен, както и от Общинска администрация на регистрираните билкозаготвителни пунктове на територията на община Омуртаг.

Ежегодно кметът на Община Омуртаг издава заповед за забрана брането на липов цвят от насаждения и отделни дървета на територията на гр. Омуртаг и селата на общината, включващи – улици, булеварди, паркове, сервитутите на пътните артерии общинска собственост и други площи, както и рязането, чуленето и увреждането на липови дървета на територията на цялата община. Също така се забранява ситането на липовия прашец в населените места и ползването му за търговия.

Разрешение от забраната се допуска само при контролирано бране, чрез издаване на разрешително за добив на регистрирани билкозаготвители от определени райони на ползване.

През последните години като лимитиращ фактор за опазване на биологичното разнообразие в района е билкосьбирането и брането на гъби. На контрол са подложени всички известни на РИОСВ-Шумен пунктове за изкупуване на: билки без ограничен режим, горски плодове и гъби. Следи се за правилната им заготовка и съхраняване.

За опазване и недопускане търговия със застрашени, защитени и под специален режим диворастящи растения през пролетния сезон се публикуват съобщения за недопускане продажбата на снежно кокиче, пролетна циклама, оливиеров минзухар, битински синчец, горска теменуга, кукуряк, иглика, божур, кукувиче грозде и др.; клонки от бодлив и подезичен залист, както и луковици, туфи, коренища, предназначени за засаждане. Зисилване на контрола се осъществява около пролетните, официални и църковни празници в периода на месеците март –април.

До момента нито на национално ниво, нито на местно са правени проучвания на ресурсите от лечебни растения. Точните количества и местообитания на определените видове билки не могат да се определят, тъй като не е правено обследване на районите. Единствения ориентир за това са местните билкари, които ежегодно добиват билки от обследвани от тях местности.

Тъй като обследването на лечебните растения би отнело много време и финансов ресурс, който Общината не може да отдели, може да се направи приблизителна оценка по информация от местните билкари, както и кметовете и кметските наместници по населените места. Чрез тази оценка може приблизително да се определи ресурса на видовете билки и при драстично намаляване да се ограничи тяхното ползване. Оценката е критерий и за ефективното управление и опазване на находищата от лечебни растения в Община Омуртаг.

Изводи:

- Ползването на лечебни растения се извършва само с позволение, издадено от Общината, съобразно законовите изисквания и ограничителния и забранителен режим, наложен от МОВС.
- Извършва се периодичен контрол от РИОСВ и експерти от Общината на всички регистрирани билкозаготвители.
- Няма утвърдена методика за извършване на наблюдение и оценка на популациите от лечебни растения на национално ниво.
- Към момента не съществува описание на точното местоположение на естествените находища, условията в местообитанията, количеството и състоянието на ресурсите на видове лечебни растения на територията на общината.

Препоръки:

- Необходимо е да се изгради система за наблюдение и оценка на ресурса лечебни растения от земи общинска собственост, по отношение на състоянието и ползването им.
- Необходимо е да се определят районите и местностите на различните видове лечебни растения, както и приблизителното количество от отделните находища.

За опазване и устойчиво ползване на лечебните растения на територията на община Омуртаг, съгласно чл. 50, т. 3 от ЗЛР е разработен раздел „Лечебни растения“, като Приложение № 3 към настоящата Програма за опазване на околната среда.

1.2.6. ШУМ

1.2.6.1. Излъчване на шум в околната среда – общи положения

Шумът е един от основните фактори с неблагоприятно въздействие върху населението, присъстващ като нежелан или вреден външен звук, причинен от човешката дейност, в т.ч. излъчван от автомобилния, железопътния и въздушния транспорт, от инсталации и съоръжения на промишлеността и от локални източници. Показателите за шум в околната среда са физични величини, при чието определяне са отчетени степента и границите на дискомфорт на гражданите, изложени на шум.

След замърсяването на въздуха, факторът шум е от основно значение за здравето на хората. Действащ като стресов фактор, шумът атакува почти всички органи и системи на човека: централната нервна система; вегетативната нервна система; сърдечно-съдовата система; дихателната система; храносмилателната система; ендокринната система; слуха.

В тази връзка законодателството в областта на защита от шума в околната среда урежда проблемите, свързани с разработването на мерки за избягване, предотвратяване и намаляване на вредното въздействие на шума, целящи чрез тяхното осъществяване защита на човешкото здраве и околната среда, както и осигуряване на качество на живот на населението.

Оценката, управлението и контрола на шума в околната среда в Р България са регламентирани със *Закона за защита от шума в околната среда* (Обн. ДВ. бр.74 от 13.09.2005 г.) и подзаконовите нормативни актове.

Законът се прилага за шума в околната среда, на който хората са изложени в урбанизираните територии, в парковете и градините или в други тихи зони в урбанизираните територии, в тихите зони извън урбанизираните територии или в районите в близост до детски и лечебни заведения, училища и научноизследователски организации.

Със Закона се регламентират и компетенциите на държавните органи и органите на местното самоуправление:

- Министърът на здравеопазването организира извършването на оценка на вредните ефекти на шума върху здравето на населението и извършването на измерването, оценката, управлението и контрола на шума в околната среда, предизвикан от локални източници на шум. На регионално ниво контролът се извършва от РЗИ.
- Министърът на околната среда и водите организира извършването на измерването, оценката, управлението и контрола на шума, излъчван от промишлените инсталации и съоръжения, включително за категориите промишлени дейности по приложение № 4 към чл. 117, ал. 1 от Закона за опазване на околната среда. На регионално ниво контролът се извършва от РИОСВ.
- Кметовете на общини определят длъжностни лица от съществуващите структури в общинската администрация, притежаващи необходимата квалификация, за контрол и осъществяване на дейностите, свързани с ограничаване на шумовите нива в околната среда (вкл. по отношение на шума излъчван по време на строителството, организиране и регулиране движението на автомобилния транспорт в населените места и др.)

- Компетентните органи на централната администрация оказват методическа помощ за изпълнение на задълженията на органите на местното самоуправление.

РИОСВ-Шумен, приоритетно проверяват промишлени източници, емитери на шум в околната среда, разположени в жилищни зони или в близост до тях, с цел избягване, предотвратяване или намаляване на шумовото натоварване в урбанизираните територии.

Промислени инсталации с издадени Комплексни разрешителни, попадащи в обхвата на Приложение № 4 към чл. 117 от Закона за опазване на околната среда, провеждат собствен мониторинг, веднъж на две последователни календарни години и докладват резултатите от проведените измервания пред РИОСВ – Шумен, съгласно поставените им условия.

Контролните и собствени наблюдения се извършват от акредитирани лаборатории, като се спазват изискванията на *Наредба № 54 от 13.12.2010 г. за дейността на националната система за мониторинг на шума в околната среда и за изискванията за провеждане на собствен мониторинг и предоставяне на информация от промишлените източници на шум в околната среда* и в съответствие с „Методика за определяне на обща звукова мощност, излъчвана в околната среда от промишлено предприятие и определяне нивото на шум в мястото на въздействие”, утвърдена със Заповед № РД- 613/ 08.08.2012 год. на Министъра на околната среда и водите.

В следващата таблица са посочени гранични стойности на нивата на шума в различните територии и устройствени зони в урбанизираните територии и извън тях, съгласно *Наредба № 6 от 26 юни 2006 г. за показателите за шум в околната среда, отчитащи степента на дискомфорт през различните части на денонощието...*

Таблица 1.2.6.1. Гранични стойности на нивата на шума

Територии и устройствени зони в урбанизираните територии и извън тях		Еквивалентно ниво на шума в dB(A)		
		ден	вечер	нощ
1.	Жилищни зони и територии	55	50	45
2.	Смесени централни градски части	60	55	50
3.	Територии, подложени на въздействието на интензивен автомобилен трафик	60	55	50
4.	Територии, подложени на въздействието на релсов железопътен и трамваен транспорт	65	60	55
5.	Територии, подложени на въздействието на авиационен шум	65	65	55
6.	Производствено-складови територии и зони	70	70	70
7.	Зони за обществен и индивидуален отдих	45	40	35
8.	Зони за лечебни заведения	45	35	35
9.	Зони за научноизследователска и учебна дейност	45	40	35
10.	Тихи зони извън урбанизираните територии	40	35	35

1.2.6.2. Източници на шум

Основните източници на шум в община Омуртаг са свързани с вътрешноградския и транзитно преминаващ автомобилен транспорт. Натоварени от движението на превозни средства са по-голямата част от улиците в града и входно изходните

направления (София, Котел, Търговище). Въздействие оказват различните дейности на населението – работилници, търговски обекти и др.

Проведеният мониторинг на шума от РЗИ – Търговище в гр. Омуртаг през 2012 г. в 15 пункта показва, че с най-високи шумови нива са пунктовете намиращи се на улици с интензивен трафик – ул. „Цар Освободител” и ул. „Търновска”(63 – 66 ДБА).

При пунктовете, намиращи се в зони с промишлени източници не е установено превишение на допустимите норми.

В жилищните квартали също няма превишение на нормите, тъй като те се намират в тихи и добре озеленени междублокови пространства.

В зоните с лечебни заведения, паркове и санаториуми се превишават допустимите норми при МБАЛ и ул. „Пирин”.

Контролните измервания на шума по отношение на промишлените източници на територията на РИОСВ – Шумен се извършват по предварително изготвен годишен график, който е съгласуван с Регионална лаборатория – Шумен към ИАОС – София, като неразделна част от Годишния план за контролната дейност на РИОСВ – Шумен. В графика са включени промишлени инсталации и съоръжения, които се намират в близост до зони и територии с нормирани стойности на нивата на шум (жилищни зони, зони за учебна дейност, зони за лечебни заведения и др). За територията на община Омуртаг, промишлените източници на шум са разположени в индустриални зони, на достатъчно разстояние от най-близко разположените населени места.

На територията на общината производствените източници на шум предоставят собствени периодични измервания на шумовите емисии. През последните години резултатите от СПИ за шум в околната среда от дейностите, извършвани от операторите с издадени комплексни разрешителни на територията на община Омуртаг са в съответствие с изискванията, заложи в комплексните им разрешителни.

Източници на шум от транспорт

С най-голям дял за шумово замърсяване в общината заема автотранспортът. За неговото повишаване роля играе увеличаващият се брой МПС, състоянието на пътната мрежа и нейната пропускателна способност. За транспортния шумов поток е характерна флукуалност, периодичност и променлива интензивност.

Нивото на автотранспортния шум е в пряка зависимост от интензивността на движението, скоростта и структурата на транспортния поток, пропускателната способност на пътните артерии, възрастта на автомобилния парк, вида и качеството на пътната настилка, ситуационното и нивелетно разположение на пътя и характера на терена встрани от него.

Основният шумов фон се създава от автомобилите – леки, товарни и тези на междуградския транспорт. През последните години в резултат на масовия внос на автомобили предимно „втора употреба” автомобилният парк е основно подменен. Въпреки, че повечето от автомобилите са втора употреба, нивото на излъчвания от тях шум е значително по-ниско от използваните преди това, но същевременно техният брой се увеличава интензивно. На територията на община Омуртаг не е развит железопътният транспорт. Пътническият автотранспорт обслужва главно пътници по

направлението Омуртаг – Търговище и обратно, предимно работещи в Областния център, също и от Омуртаг посока София, Русе, Котел.

През територията на община Омуртаг преминават пътища от републиканската пътна мрежа (пътища от I до III клас). Пътят от първи клас, който преминава през територията на общината е участък от първокласен път I-4 (София – Варна). Второкласният път II-48 е по направлението Търговище – Котел – Сливен. Третокласната пътна мрежа включва участъци от различни пътища обхващащи част от населените места от общината. От транзитно преминаващите по тези пътища автотранспортни средства шумовото натоварване е незначително, т.к. трафикът е изнесен извън населените места по изградените обходни пътища.

Общинската пътна мрежа е в сравнително добро състояние, но в по-голямата си част се нуждае от ремонт. Тя осигурява прекия транспортен достъп от общинския център до всички съставни селища в общината, които са извън обхвата на републиканската пътна мрежа. Движението по общинската пътна мрежа се извършва в светлата част на денонощието, основно в интервала 07:00 – 19:00 часа и е свързано с началото и края на работния ден.

Източници на шум от битов характер

На второ място по отношение на източниците на шум са локалните източници от битов характер – строителни и ремонтни дейности, товаро-разтоварни работи, сметоизвозване, игри на деца (училища, детски градини, детски площадки) и др. Следващият по значение фактор, който влияе върху акустичната среда на града е шумът, излъчван от заведенията за обществено хранене, увеселителните заведения, различните автосервиси и авторемонтни работилници, разположени в непосредствена близост до жилищни сгради.

С най-висока интензивност, шумът се проявява в централната градска част, основно през работно време и делнични дни. В зависимост от разглеждания район битовия шум има различно значение. В централната градска част, където са съсредоточени повечето обществени и увеселителни заведения шумът е с по-висока интензивност. В крайните жилищни квартали битовия шум е с по-високи нива в извънработно време, но те са сравнително ниски по отношение на централната част.

Шумът, породен от строителни дейности е характерен за районите в които се извършва строителство. Към настоящия момент значителни интензивни строителни мероприятия в общината не се осъществяват и поради това не се генерира сериозен строителен шум. Освен това този вид шум е ограничен по време (предимно в светлата част на денонощието) и е с невисок интензитет.

Индустриален шум

Шумът от производствените дейности заема трето място. В голямата си част производствените дейности в община Омуртаг са обособени в промишлените зони и/или са извън границите на населените места. Проблем биха могли да създават малки производствени предприятия, разположени в близост до жилищни сгради.

На територията на община Омуртаг, операторите на инсталации, извършващи собствен мониторинг на шума, съгласно изискванията на Комплексните разрешителни издадени по реда на ЗООС са следните (Таблица 1.2.6.2.):

Таблица 1.2.6.2. Оператори на инсталации с издадени Комплексни разрешителни

№	Оператор на инсталация	Обект	Комплексно разрешително
1.	Община Омуртаг гр. Омуртаг ул. „Ал. Стамболийски“ № 2А	Регионално депо за неопасни отпадъци за общините Омуртаг, Котел и Върбица	КР № 302-Н0/2008 г.
2.	СД „Квинс Арго и Сие“, гр. Лозница, обл. Радград	Птицеферма, с. Презвитер Козма, общ. Омуртаг	КР № 443-Н1/2017 г.

В изпълнение на условията в комплексните разрешителни, операторите на инсталации документират резултатите от наблюдението на определените показатели и ги представят в РИОСВ под формата на доклад по реда на чл. 30 от *Наредба № 54 от 13.12.2010 г.* Обобщена информация от извършените наблюдения се докладва и в Годишните доклади по околна среда. За периода на експлоатация на обектите отклонения от поставените в разрешителните максимално допустими нива не са установени.

РИОСВ-Шумен ежегодно, в изпълнение на утвърден график, осъществява контрол във връзка с прилагането на ЗЗШОС на промишлени обекти на територията на община Омуртаг. Измервания на показателите на шум, излъчван от промишлени източници е извършван през 2018 и 2019 г. на следните фирми:

- „Бомеранг – слипер“ ЕООД, гр. Търговище, цех за производство на чехли – гр. Омуртаг;
- „Амиго Груп 12“ ЕООД, гр. Омуртаг, Промислена зона, цех за преработка на бели и червени меса.

Контролните измервания са проведени от акредитирана лаборатория Регионална лаборатория – Шумен към ИАОС, гр. София, въз основа на подадени заявки от РИОСВ Шумен. При проверките не са констатирани нарушения по прилагането на ЗЗШОС. Не е установено превишаване на граничните нива регламентирани с *Наредба № 6 от 26 юни 2006 г.*

Като цяло за промишлено шумово въздействие почти не може да се говори, тъй като намалява неговият дял в общото шумово натоварване, поради намаляващото производство в общината и концентрирането му в промишлени зони.

Изводи:

Най-голям принос за шумовото замърсяване има транспортът. Увеличеният брой на МПС в движение, недоброто им техническо състояние, интензивността и скоростта на движението, недобрата пропускателна способност респективно състояние на пътната мрежа, състоянието и вида на пътната настилка са основни фактори, влияещи в посока на увеличаване на шумовото натоварване в града.

Шумът, излъчван от заведенията за обществено хранене, увеселителните заведения, различните автосервиси и авторемонтните работилници, разположени в непосредствена близост до жилищните сгради е фактор, който допринася за съществуващия дискомфорт в населените места от общината.

Шумът от производствените предприятия се контролира от компетентните органи и е обект на ограничителен режим чрез условията, заложи в Комплексните им разрешителни.

Препоръки:

В процеса на проектиране да се осигури защита от шум и достигане на граничните стойности в помещенията на жилищните и обществените сгради при спазване на изискванията на *Наредба № 4 от 27.12.2006 г. за ограничаване на вредния шум чрез шумоизолиране на сградите при тяхното проектиране и за правилата и нормите при изпълнението на строежите по отношение на шума, излъчван по време на строителството* (Обн. ДВ. бр.6 от 19.01.2007 г., доп. ДВ. бр.77 от 4.10.2016 г.).

1.2.7. ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ

Неотменен компонент при създаването на здравословна жизнена среда в населените места е изграждането на тяхната зелена система. Зелената система на община Омуртаг се състои от съществуващите и новопредвидените озеленени площи за широко и ограничено обществено ползване в урбанизираните територии, защитните и рекреационните гори (курортни гори и местности, горски паркове и зелени зони извън урбанизираните територии), горите и земите от горския фонд, попадащи в защитените територии, обявени по реда на *Закона за защитените територии* и в защитените зони, обявени по реда на *Закона за биологичното разнообразие*.

Озеленените площи за широко обществено ползване са основа на зелената система на общината. Това са общоградските паркове, градските и кварталните градини и скверове, уличното озеленяване, защитни зелени пояси около водните обекти, озеленяването на сервитутните ивици на линейните съоръжения на техническата инфраструктура и др. Зелените площи за широко обществено ползване изпълняват много важна функция. Отделните зелени площи, в различните части на населеното място се свързват в единна зелена система, която обхваща целия град. Тя от своя страна има определено естетическо и климатично въздействие в рамките на населеното място. Зелените площи имат изключително важно значение за осигуряване на места за отдых и развлечения на населението, подобряване на градския климат, намаляване на шума, загазоваността и на вредните газове в атмосферата.

На територията на община Омуртаг има около 78 дка зелени площи, от които около 33 дка са на територията на гр. Омуртаг. В града те са разпределени по 3,93 кв.м. на жител, а в селата от общината — по 2,94 кв.м. на жител. Тези данни сочат, че съгласно застроителния план на общината количеството зелени площи е в нормите.

Зелените площи в централната част на град Омуртаг са покрити главно с цветя, храсти и тревни площи. Уличното озеленяване на града е свързващо звено в зелената му система. От функционална гледна точка, уличното озеленяване обвързва всички елементи и зелени площи в една обща система от публични пространства и места за отдых.

Освен функционалният аспект, екологичната роля на уличните дървета е незаменима. Тези насаждения са органически необходима съставна част от градския ландшафт и спомагат за създаването и поддържането на условия за една нормална, здравословна жизнена среда. В централната зона и в кварталите на град Омуртаг са засадени смесени широколистни дървесни видове, вкл. липи и тополи. Тополите са с изминала сечно зряла възраст. Те са крехки и при по-силни ветрове се прекършват големи клони, което представлява опасност за хората и имуществото. Необходимо е тяхната поетапна подмяна с подходящи видове.

Площите в централната част на общинския център са добре поддържани, за разлика от крайните жилищни райони. Причината са недостатъчното средства от общинския бюджет за озеленяване.

В град Омуртаг има оформен лесопарк „Кайника” с обща площ около 17 дка. Преобладаващата растителност в парка са тревни площи, иглолистни и широколистни горски видове.

Зелените площи за ограничено ползване формират най-широко застъпеното „изпълващо” озеленяване и създават най-разнообразна среда за спорт, забавления и рекреация. В тези площи се включват всички терени с дворно озеленяване, собственост на частните физически и юридически лица. Това са зелените площи във всички имоти с жилищна и обществено обслужваща функция. Тези терени представляват интерес, дотолкова доколкото изпълняват екологична функция и подобряват микроклимата.

Особено важни за тази категория зелени площи са междублоковите пространства. Те отчасти компенсират, липсата на паркови площи за широко обществено ползване, придават чувство за „мащаб” и изпълняват важни рекреационни функции за живущите в района.

Други зелени площи за ограничено ползване са тези в здравните и учебни заведения и зелените площи около обществените сгради. Това озеленяване изисква допълнителни мерки за изпълнение, за да достигне необходимото състояние.

Управление на зелената система

Управлението на зелената система на община Омуртаг се извършва въз основа на *Наредба за изграждане и опазване на зелената система на територията на Община Омуртаг*. Наредбата е приета с Решение № 90 по Протокол № 11 от заседание на Общински съвет – Омуртаг, проведено на 15.08.2008 г. и изменена с Решение № 81 от 29.05.2019 г. на Административен съд – Търговище за отмяна на чл. 17, ал. 5 и чл. 51, ал. 3.

Наредбата урежда обществените отношения, свързани с планирането, изграждането, устойчивото поддържане, опазване и развитие на зелената система на община Омуртаг.

Зелената система на община Омуртаг обхваща всички площи, оформени със средствата на парко-устройството и декоративната дървесно-храстова растителност в тях на територията на общината, независимо от тяхната собственост:

- Озеленени площи и алеини (улични) насаждения върху общински терени;
- Озеленени площи и декоративната дървесна и храстова растителност на терени, които не са общинска собственост.

Органите за управление на зелената система на територията на община Омуртаг са:

- Общинският съвет на Община Омуртаг;
- кметът на Община Омуртаг;
- кметовете на кметства в общината.

Кметът на Община Омуртаг:

- ръководи, координира цялостната дейност по опазване, изграждане и поддържане на зелената система на общината, организира изпълнението на бюджета по дейност „Озеленяване“ и на дългосрочните програми за развитието на зелената система;
- организира съставянето и актуализирането на публичен регистър на озеленените площи, дълготрайните декоративни дървета и дърветата с историческо значение на територията на общината по чл. 63, ал. 1 на ЗУТ.

Ежегодно в бюджета на Община Омуртаг се предвиждат финансови средства за поддържане на зелените площи въз основа на определения интензитет.

Поддържане на зелената система

Поддържането на зелените площи се ръководи и осъществява от специализирано общинско предприятие, общинска служба, концесионер, изпълнител по договор за възлагане на обществена поръчка или др.

Общинските зелени площи за широко обществено ползване на всеки пет години се подлагат на преглед и преценка за необходимостта от частична реконструкция на амортизирани биологични или благоустройствени фондове.

Според интензивността на поддържане зелените площи на територията на община Омуртаг се разпределят в следните категории:

- I категория – представително поддържане;
- II категория – оптимално поддържане;
- III категория – средно поддържане;
- IV категория – частично поддържане.

Поддържането на зелените площи се извършва въз основа на технологични нормативи, съгласно вида и категорията на зелената площ, повторемостта и обема на работите на съответните структурни елементи.

С наредбата е регламентирано опазването на зелената система на община Омуртаг (зелени площи, дървесна и храстова растителност). Определени са случаите и реда, при които се допуска отрязването на клони, преместването и премахване на растителност.

Контролът върху качеството на работа по поддържането на общинските зелени площи се извършва от младши експерта по „Програми, проекти, екология, опазване на околната среда“, като за направените проверки се съставя протокол.

Изводи:

- Зелените площи за широко обществено ползване са достатъчни като площ на човек от населението;

- Въпреки финансовите затруднения Община Омуртаг успява да осигури средства за поддръжка на зелените площи в общинския център, но не са достатъчно средствата и не е възможно да се изпълняват мероприятията, заложи в Общия устройствен план за отдиha, за промишлените зони, прилежащите квартали и останалите съставни селища на територията на общината.

Препоръки:

- Осигуряване на повече средства за изграждане, поддържане и развитие на зелените площи на територията на общината.
- Осигуряване на синергичност между ангажираността на общинската администрация за изграждане на система за компостиране на зелените отпадъци и необходимостта от рекултивация на съществуващите зелени площи – презатреввяване, поэтапна подмяна на дървесните видове с изминала сечно зряла възраст и др.

1.3. ИКОНОМИЧЕСКИ ФАКТОРИ

Особеностите на икономическото развитие на община Омуртаг следва да се разглеждат като резултат от влиянието на редица фактори от природно, социално и демографско естество. Сред най-важните, оказващи влияние върху състоянието на икономиката, се открояват особеностите на природноресурсния потенциал, демографските процеси (количествени и качествени показатели), изградеността на различни видове инфраструктура, наследените производствени традиции на населението и др.

1.3.1. ОТРАСЛОВА СТРУКТУРА НА ОБЩИНСКАТА ИКОНОМИКА

Структуроопределящи отрасли за местната икономика в община Омуртаг са: преработващата промишленост, селското стопанство, търговските дейности и транспортните услуги.

По данни ТСБ – Търговище към края на 2018 г. броят на икономически активните предприятия в общината е 521 и представлява 12,8 % от предприятията в цялата Търговищка област.

Таблица 1.3.1-1. Икономически активни предприятия в област Търговище и община Омуртаг

Област, община	2016 г.	2017 г.	2018 г.
Област Търговище (брой)	3 987	..	4 071
Община Омуртаг (брой)	504	515	521
Дял на предприятията в община Омуртаг (%)	12,6	..	12,8

В структурата на предприятията най-голям дял имат микропредприятията, формиращи 92,3 % от икономически активните предприятия в общината. Това в голяма степен е предимство, тъй като те по-бързо се адаптират към динамиката на пазарите. На следващо място съответно се нареждат малките и средните предприятия. По другите представени показатели, доминират малките предприятия, които са реализирали 54,9 %

от нетните приходи от продажби (НПП) и имат дял от 67,4% на придобитите дълготрайните материални активи (ДМА).

Таблица 1.3.1-2. Структура на предприятията през 2018 г. в община Омуртаг

Групи предприятия	Предприятия [брой]	Заети лица [брой]	НПП [хил. лв.]	ДМА [хил. лв.]
Общо за общината	521	2 135	140 646	58 523
Микро до 9 заети	481	875	47 631	11 799
Малки от 10 до 49	33	662	77 235	39 454
Средни от 50 до 249	7	598	15 780	7 270
Големи над 250	–	–	–	–

Източник: ТСБ, гр. Търговище

Наблюдава се тенденция към увеличаване на броя на предприятията в общината – през 2016 г. те са били 504, като нарастването до 2018 г. е със 17 предприятия или 3,3% само за период от 2 години. Новооткритите предприятия в общината са предимно микро предприятия. Сравнено с 2011 г. те са се увеличили с 46 броя. Броят на малките и средни предприятия се задържа относително постоянен.

Таблица 1.3.1-3. Икономически активни предприятия в община Омуртаг по брой на заетите лица (брой)

Групи предприятия	2011 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.
Общо за общината	476	504	515	521
Микро до 9 заети	435	..	479	481
Малки от 10 до 49	36	..	31	33
Средни от 50 до 249	5	..	5	7
Големи над 250	–	–	–	–

Източник: ТСБ, гр. Търговище

Най-голям е броят на предприятията, опериращи в сектор търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети, с дял от 49,1% (Таблица 1.3.1-4.). На следващо място се нареждат секторите: транспорт, складиране и пощи (10,5%); селско, горско и рибно стопанство (8,4%); хотелиерство и ресторантьорство (7,9%) и преработваща промишленост (7,1%).

Таблица 1.3.1-4. Предприятия в община Омуртаг по икономически дейности (брой)

Икономически дейности	Предприятия			Заети лица		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
ОБЩО	504	515	521	2 084	2 064	2 135
Селско, горско и рибно стопанство	42	43	44	383	296	312
Добивна промишленост	–	–	–	–	–	–
Преработваща промишленост	36	36	38	414	473	560

Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	..	..	..	..	..	..
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	—	—	—	—	—	—
Строителство	..	..	..	..	..	..
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	245	256	255	546	563	545
Транспорт, складиране и пощи	54	54	54	..	..	..
Хотелиерство и ресторантьорство	40	40	41	..	..	..
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	..	..	..	..	..	..
Операции с недвижими имоти	..	..	..	..	..	..
Професионални дейности и научни изследвания	..	..	..	..	..	..
Административни и спомагателни дейности	..	..	..	..	..	..
Образование	..	..	..	..	..	..
Хуманно здравеопазване и социална работа	..	..	..	262	250	236
Култура, спорт и развлечения	..	..	..	..	..	..

Източник: ТСБ, гр. Търговище

За периода 2016 – 2018 г. няма сериозни промени в броя на предприятията по икономически дейности, с изключение на сектор търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети – увеличението е с 10 броя или 3,9%. В останалите отрасли има минимално нарастване на активните предприятия: с 2 броя в преработващата промишленост и с по 1 в секторите селско, горско и рибно стопанство и хотелиерство и ресторантьорство.

Структурата на местната икономика определя и заетостта на населението в община Омуртаг. През 2018 г. най-много са заетите лица има в преработващата промишленост, като в сравнение с 2016 г. броят им се е увеличил с 26%, след това в търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети и селско, горско и рибно стопанство (Таблица 1.3.1-4.).

Броят на заетите лица в общината нараства с 51 души за анализирания период и достига 2 135 души през 2018 г. Като цяло броят на заетите лица бележи леко увеличение във всички сектори, с изключение на хуманно здравеопазване и социална работа, където наблюдаваме намаляване с 9,9%.

По обем на продажбите за 2018 г. (Таблица 1.3.1-5.), на първо място се нареждат предприятията от сектора на преработващата промишленост, които са генерирали нетни приходи от продажби в размер на 48 300 хил. лв. Сравнявайки с данните за 2016 г. се вижда, че обемът на продажбите в отрасъла се е увеличил 2,5 пъти в рамките на разглеждания двугодишен период.

На следващо място са предприятията от сектора търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети с обем на продажбите 39 950 хил. лв.

Значително нарастване на обема на продажби се наблюдава и в селско, горско и рибно стопанство – 130,4% спрямо 2016 г.

За останалите икономически дейности не се предоставят статистически данни.

Таблица 1.3.1-5. Обем на продажбите на активните предприятия (нетни приходи от продажби) в община Омуртаг

Икономически дейности	Обем на продажбите в хил. лв.		
	2016	2017	2018
ОБЩО	92 572	119 673	140 646
Селско, горско и рибно стопанство	23 282	24 794	30 370
Добивна промишленост	—	—	—
Преработваща промишленост	19 993	39 523	48 300
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	..	..	..
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	—	—	—
Строителство	..	..	..
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	32 507	37 296	39 950
Транспорт, складиране и пощи	..	..	..
Хотелиерство и ресторантьорство	..	..	..
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	..	..	..
Операции с недвижими имоти	..	..	..
Професионални дейности и научни изследвания	..	..	..
Административни и спомагателни дейности	..	..	..
Образование	..	..	..
Хуманно здравеопазване и социална работа	..	..	..
Култура, спорт и развлечения	..	..	..

Източник: ТСБ, гр. Търговище

Почти всички сектори бележат лек ръст на основните икономически показатели за периода 2016-2018 г.

От особено значение за икономическото развитие на общината е инвестиционната активност. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи (ДМА) през 2018 г. са 58 523 хил. лв., което е с 24,4% повече от направените през 2016 г. (44 250 хил. лв.). По икономически дейности през 2018 г. спрямо 2016 г. има нарастване на ДМА във всички сектори. Най-голям е делът направените инвестиции в сектор селско, горско и рибно стопанство – 57,4% от общата стойност за общината.

Таблица 1.3.1-6. Придобити дълготрайни материални активи в община Омуртаг

Икономически дейности	Придобити ДМА в хил. лв.		
	2016	2017	2018
ОБЩО	44 250	47 369	58 523
Селско, горско и рибно стопанство	28 533	28 168	33 581
Добивна промишленост	—	—	—
Преработваща промишленост	..	4 804	10 532
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	..	..	..
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	—	—	—
Строителство	..	..	..
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	3 897	..	..
Транспорт, складиране и пощи	4 433	5 555	..
Хотелиерство и ресторантьорство	..	..	..
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	..	..	..
Операции с недвижими имоти	..	..	..
Професионални дейности и научни изследвания	..	..	..
Административни и спомагателни дейности	..	..	..
Образование	..	..	..
Хуманно здравеопазване и социална работа	..	..	..
Култура, спорт и развлечения	..	..	..

Източник: ТСБ, гр. Търговище

Направените инвестиции в общината не са достатъчни за по-значително структурно преустройство на икономиката и за постигане на по-висок и устойчив икономически растеж.

Структуроопределящите фирми в общината са:

Общински фирми	„Общински имоти” ЕООД „Омуртаг транс” ЕООД „Общински пазари и тържища” ЕООД
Земеделски кооперации	ЗКПУ „Обител”, с. Обител ЗКПУ „Сакар балкан”, с. Зелена Морава ЗКПУ „Единство”, с. Плъстина ЗКПУ „Гюрлек”, с. Голямо Църквище ЗК „Единство”, с. Врани кон
Животновъдство	ЕТ „Исмет Шабанов – ОЛИМП 131” „ТУС” ЕООД;

Дърводобив и дървообработване	„Алтея” ООД, гр. Омуртаг „Лескомекс” ООД, с. Камбурово „Декорюм” ООД, гр. Омуртаг ЕТ „Зюлкюф Ереджебов – График пластик”, с. Звездица
Текстилна промишленост	„М-Трико” АД, гр. Омуртаг ТПК „Йова”, гр. Омуртаг ЕТ „Елица 49”, гр. Омуртаг ЕТ „ЕИ-СИ”, гр. Омуртаг
Строителство	„Лисец” ЕООД, гр. Омуртаг ЕТ „Килибро”, с. Величка – направа на блиндиращи врати „Лего” ЕООД, с. Могилец – производство на метални конструкции и части от тях
Производство на изделия от каучук и пластмаса	„Бумеранг слипер” ООД, гр. Омуртаг ЕТ „Алек пластик”, с. Могилец – производство на пластмасови изделия ЕТ „Кизи”, с. Могилец – производство на пластмасови флакони и изделия
Производство на храни и напитки	Мандра „СИ-ВИ-ЕС”, гр. Омуртаг ЕТ „Стезис”, гр. Омуртаг – кланица и колбасарски цех ЕТ „Маратон 62”, гр. Омуртаг – сладкарски изделия „Естеер” ЕООД, гр. Омуртаг – сладкарски изделия „Биомак” ООД, гр. Омуртаг – мляко и млечни произведения ЕТ „Иванова 77”, гр. Омуртаг – хляб и хлебни изделия „Доверие 93” ООД, гр. Омуртаг – хляб и хлебни изделия ЕТ „Роял”, гр. Омуртаг – сладкарски изделия
Машиностроене	„ОК ОЛИМП” ЕООД, гр. Омуртаг – производство на отливки, нестандартно оборудване, окомплектовка
Транспортни фирми:	„Кента” АД, гр. Омуртаг – ремонт на автобуси „Омуртаг транс” ЕООД, гр. Омуртаг СД „Кавказ – Крумови и сие”, гр. Омуртаг ЕТ „Експрес”, с. Долно Новково
Вторични суровини	„В.Е.К.О. Трейд – 2000” ЕООД, гр. Омуртаг

1.3.1.1. Селско и горско стопанство

По данни на ТСБ за 2018 г. в сектора работят 44 предприятия, които са реализирали нетни приходи от продажби в размер на 30 370 хил. лв. Това представлява 21,6 % от нетните приходи на община Омуртаг. Секторът има придобити ДМА за 33 581 хил. лв., което е 57,4% от тези за цялата община и разполага с 14,6 % (312 бр.) от заетите лица. През 2018 г. с изключение на заетите лица секторът бележи ръст спрямо 2016 г., което е видно от таблицата по-долу.

Таблица 1.3.1.1-1. Основни икономически показатели в сектор селско и горско стопанство в община Омуртаг

Показатели	Мярка	2016 г.	2017 г.	2018 г.	Прираст 2016/2018 - %
Заети лица	бр.	383	296	312	-18,5
Предприятия	бр.	42	43	44	4,8
Нетни приходи	хил. лв.	23 282	24 794	30 370	30,4
ДМА	хил. лв.	28 533	28 168	33 581	17,7

Селско стопанство

Селското стопанство е база на преработвателната индустрия и важна съставна част от икономиката на община Омуртаг. То е един от основните източници на доходи и заетост за населението и ще продължава да играе важна роля за развитието на района в бъдеще. Неговото развитие е приоритетно и на тази основа аграрната политика на Общината е насочена към създаване и утвърждаване на пазарните структури, които благоприятстват ефективното му развитие. Традиционно са зъстъпени и двата му подотрасъла – растениевъдство и животновъдство.

Потенциалът на земеделските земи на община Омуртаг следва да бъде оценяван като предпоставка за много добрите условия за интензивно и екологосъобразно земеделие.

По данни на Областна дирекция „Земеделие” – Търговище, площите със земеделско предназначение в община Омуртаг през 2012 г. са били в размер на 236 133 дка, а през 2018 г. те са нарастнали на 246 735 дка, разпределени по начин на ползване както следва:

Таблица 1.3.1.1-2. Площи със земеделско предназначение

Вид територия	2012 г.		2018 г.	
	Площ [дка]	Дял [%]	Площ [дка]	Дял [%]
Ниви	161 891	68,6	171 779	69,6
Трайни насаждения	9 830	4,2	6 871	2,8
Ливади и пасища	64 412	27,3	68 085	27,6
Общо:	236 133	100,0	246 735	100,0

През 2018 г. се е увеличил делът на нивите – с около 10 000 дка спрямо 2012 г., докато при трайните насаждения се наблюдава намаляване на заетите площи, които са 2,8% от земеделските земи.

Растениевъдство

Почвено климатичните условия са благоприятни за отглеждане на зърнени, технически и фуражни култури. Основна култура си остава пшеницата 40 321,410 дка (23,5% от обработваемата площ), следвана от ечемика 3 233,510 дка (1,9 %) и царевицата 2 024,860 дка (1,2 %).

В сравнение с 2016 г. стопанска година, през 2018 г. се наблюдава увеличение на площите засети с основни селскостопански култури с 29,7%. Най-значително е увеличението при площите с пшеница (с 10 887 дка – 27,0%), царевица (с 1 903,4 дка – 94,0 %) и слънчоглед (с 1 175 дка – 73,7 %).

Таблица 1.3.1.1-3. Площи на основни селскостопански култури в дка за община Омуртаг 2016 – 2018 г.

Култури	Засети площи [дка]		
	2016	2017	2018
Пшеница	29 434,230	38 299,680	40 321,410
Ечемик	3 278,680	5 020,070	3 233,510
Ръж	5,000	113,890	102,930
Тритикале	542,960	5 200,620	843,310
Маслодаен слънчоглед	390,503	56,400	1 484,550
Царевица за зърно	121,425	57,790	2 024,860
Овес	186,500	245,530	326,710

Трайните насаждения са обособени в по-големи масиви и при интензивно отглеждане са 6 871 дка (2,8% от селскостопанската земя). Типични култури за общината са: сливите – 31,0 % от трайните насаждения, малините – 5,7 %, черешите – 3,3 % и ягодите – 0,6%.

Таблица 1.3.1.1-4. Площи на основни видове трайни насаждения в дка в община Омуртаг 2016 – 2018 г.

Култури	Засети площи [дка]		
	2016	2017	2018
сливи	1 278,100	1 798,000	2 131,990
череша	137,030	155,240	227,070
ягоди	72,200	52,770	39,270
малини	230,840	296,580	389,720
вишни		45,100	24,490

Разширяване на площите с трайни насаждения трябва да е приоритетно. Природните условия в общината са благоприятни за отглеждане на сливи, череша, вишни, ягодоплодни – малини и ягоди и те могат да имат важно стопанско значение за района.

Животновъдство

Сектор животновъдство винаги е бил с водещи функции в областта на селското стопанство за община Омуртаг. Условията са подходящи за развитието на месодайно и млекодайно животновъдство, с оглед наличието на големи ливадни пасища (27,6 % от

площите със селскостопанско предназначение). Успешно се развива производството на мед и пчелни продукти и други продукти от животински произход. Състоянието на животновъдството в общината е видно от приложената таблица.

Таблица 1.3.1.1-5. Селскостопански животни по видове в община Омуртаг 2016 – 2018 г.

Наименование	мярка	2016 г.	2017 г.	2018 г.
говеда	бр.	5 003	5 003	4 497
в т.ч крави	бр.	3 385	3 235	2 919
биволи	бр.	87	96	104
овце	бр.	20 087	20 688	21 799
кози	бр.	1 174	849	842
свине	бр.	0	0	0
птици	бр.	30 000	50 534	50 534
пчелни семейства	бр.	1 723	2 172	2 539

За периода от 2016 до 2018 г. има ясно изразена тенденция към увеличаване броя на някои видове животни. Най-голям ръст има при птиците – с 68,4% и на пчелните семейства – с 47,4%. При овцете увеличението е с 8,5%. В говедовъдството и дребния рогат добитък се наблюдава спад. С 10,1% е намалял броят на говедата (в т.ч. 9,8% на кравите) и с 28,3% на козите. В района вече не се развива свиневъдството. През 2012 г. броят на отглежданите свине е бил 92.

Несигурният пазар на продуктите от животински произход, недостатъчният контрол върху вноса на тези продукти, нелоялната конкуренция и ниските изкупни цени, сериозно се отразяват на развитието на животновъдството.

Независимо от увеличението на броя на някои видове животни, животновъдството е далеч от оптималния си капацитет. Продукцията се затваря в кръговете на натуралната микроикономика. На този фон, основният извод е, че конкурентоспособността на аграрния сектор е ниска. Без целеви субсидии, фермерите не могат да постигнат себестойност, кореспондираща на изкупните цени на преработвателите. Последните носят риска на пазарната реализация и конкуренция. Нереализирани резерви за повишаване на ефективността на сектора са научно обслужване, сортовият и породният състав, агро-технологии и агро-мениджмънта.

Основни изводи от анализа на селското стопанство:

Природно-климатичните условия на общината са благоприятни за развитието на селското стопанство, но потенциалът все още не е оползотворен (особено в животновъдството).

Селското стопанство е поставено пред редица ограничители: структури и стандарти, неотговарящи на тези на европейските пазари, разпокъсана собственост, недостатъчни борсови пазари. Липсват достатъчно външни пазари, а вътрешният пазар е свит, липсва ефективна система за кредитиране.

Наличието на големи пасищни площи са сериозен фуражен резерв и територия за производство на екологично чиста продукция.

Перспективите за развитие на селското стопанство на община Омуртаг са в сферата на: трайните насаждения; развитие на животновъдство и птицевъдство; пчеларство и преработка на пчелен мед; увеличаване на биологичното производство.

Горско стопанство

Горският фонд на община Омуртаг се стопанисва от ТП Държавно горско стопанство „Омуртаг”, гр. Омуртаг. По данни на ДГС – Омуртаг, горските територии в общината заемат около 24% от цялата ѝ територия.

Горите имат голяма роля за развитието на икономиката на Омуртагска община, а също и други полезни функции:

- *Ползватели на дървесина*

Добитата на територията на Държавно горско стопанство „Омуртаг” дървесина се реализира съгласно нормативната уредба в условията на действаща пазарна икономика и плурализъм на собствеността.

Стопанската дейност в горите на територията на общината се осъществява от „АЛТЕЯ” ООД гр. Омуртаг, „ПРЕСТИЖ 2000” ЕООД гр. Шумен и „ЛЕСОКОНСУЛТ” ЕООД гр. Търговище. Отрасъл „Производство на дървен материал и изделия от него” е свързан с дейността на „ЛЕСКОМЕКС” ООД (с регистрация в гр. София) и „Алтея“ ООД гр. Омуртаг. Основната част от произведената продукция на „Лескомекс” ООД (детайли за кухненско обзавеждане от рядка дървесина – орех, липа, клен) е предназначена за износ. Цехът на фирмата в с. Камбурово е с добро оборудване – италиански дървообработващи машини и сушилни за дървен материал с голям капацитет. Фирма „Алтея” с предмет на дейност – дърводобив, дървопреработване, износ на суровини и готова продукция, преработка на дървен материал, изнася тополов и буков преработен дървен материал, основно за Турция, Кипър, Гърция и Италия. За вътрешния пазар произвежда паркет и паркетина. Разполага със собствена база в гр. Омуртаг. Заети лица – 50 души.

- *Паша. Недървесни горски продукти*

С най-голямо значение за икономиката на населените места в района от страничните ползвания е пашата на добитък. Въпреки това предвидените за паша през изминалия ревизионен период площи не са използвани пълноценно. В малки количества е добивано сено. Ограничено се практикува събирането на билки и гъби, въпреки че възможностите на горските територии са значително по-големи.

При направените изследвания на почвата от специалисти от Селскостопанска академия – София, се оказва, че в общината, освен лавандула, могат да се отглеждат с успех и маточина, градински чай, ружа, жълт кантарион, шипка и др. Култивирането на лечебни растения дава възможност за оползотворяване на нископродуктивни или ерозирали земи, откриване на нови работни места и осигуряване на доходи на населението.

- *Други полезни функции на гората*

От голямо значение за населението от района са защитните и специалните функции на горите. На територията на общинските гори, собственост на община

Омуртаг няма обособени вододайни зони, но горските комплекси са единствените източници на питейна вода за селищата в общината. Общината спада към областта с умереноконтинентално климатично влияние върху оттока, като преобладаващо е дъждовното подхранване на реките. Територията е сравнително бедна на водни ресурси, което се дължи на недостатъчните валежи, водопрпускливите скали и малките реки. Община Омуртаг се включва към Черноморската отточна област, чрез притоците на река Дунав. През територията преминават Стара река и Голяма река (Биюкдере). Стара река е десен приток на река Янтра и дължината и е 92 километра. Голяма река е десен приток на Стара река с дължина от 75 километра.

Курортните гори са място за отдих на местното население и туристи. Благоприятното географско разположение и съхранената природна среда създават условия за развитието на селски, ловен и риболовен туризъм. Това е една от основните насоки за развитие. Районът разполага с богати дивечови запаси представени от благороден елен, сърна, заек, дива свиня. Общината разполага с горски и планински хижи. На 16 км. от гр.Омуртаг се намира вр. Лисец 1 130 м., където съществуват реални условия за развитието на зимен туризъм.

Наличната туристическа инфраструктура, изградена на територията на общината, е със скромни параметри. Тя включва няколко хижи „Кайника”, „Средище”, „Лисец” и „Царевци”. От тях само хижа „Кайника” е с добри възможности за използване за целите на туризма.

1.3.1.2. Туризъм

През последните години хотелската структура не е променена. На територията на общината функционира един хотел. В броя на леглата и капацитета през 2012 г. има известно увеличение спрямо предходната година. За периода от 2012 до 2018 г. няма увеличение на местата за настаняване в общината.

Таблица 1.3.1.2. Места за настаняване в община Омуртаг

Година	Хотели [бр.]	Легла [бр.]	Легла – денонощия [бр.]	Стаи [бр.]	Реализирани нощувки [бр.]	Пренощували лица [бр.]	Приходи от нощувки [лв.]
2011	1	32	11 680	12	787	752	28 278
2012	1	34	12 382	14	862	849	31 067
...							
2018	1	34	12 410	14	..	..	..

Източник: НСИ

Нарастват реализираните нощувки от 787 през 2011 г. на 862 през 2012 г., като преобладават нощувки на български граждани – 614 бр. Заетостта на базата е 7,0 %, като за област Търговище е 11,7 %, а за страната 36,0 %.

Като цяло, подотрасъл „хотелиерство и ресторантьорство” формира нисък дял в нетните приходи от продажби. Това определя нисък дял и влияние на туризма в общото социално-икономическо развитие на общината. Основната причина е липсата на достатъчно атрактивни туристически ресурси от природен и антропогенен характер. От

друга страна, макар и не много атрактивните и ограничени налични ресурси, които могат да бъдат използвани за целите на туристическото развитие по различни причини не се използват.

Територията на община Омуртаг е със запазена чиста природа, красиви и непокътнати кътчета с ценни, но неизвестни забележителни обекти. Реките, намиращи се на територията на общината се обитават от кефал, мрена, скубар, червеноперка, а в изкуствено създадените водоеми се намират шаран, толстолоп и костур. В горските масиви виреят дъб, цер, благун, габър, клен и мъждрян. По пасищата и поляните растат жълт и червен кантарион, мента, мащерка, равнец и др. В горите има добри условия за развитие на фауната. Общината разполага с богати дивечови запаси представени от благороден елен, сърна, заек, дива свиня.

Наличието на благоприятни природни условия и чист въздух създава условия за успешното развитие на селски, ловен и риболовен туризъм.

Археологически паметници от античността и средновековието от национално значение са:

- Антично селище – с. Голямо Църковище, м. „Пупарлък”;
- Тракийски некропол – с. Камбурово;
- Римски кастел – с. Камбурово, м. „Табията”;
- Римска вила – с. Могилец;
- Късносредновековно селище и некропол – с. Могилец;
- Късноримска крепост – с. Врани кон;
- Ранносредновековна крепост – гр. Омуртаг.

Съществуват над 20 бр. надгробни и 2 селищни могили от национално значение, както и 2 крепости и 1 мост „Камера” от местно значение: архитектурни, религиозни, етнографски обекти. На територията на общината има разнообразие от традиции, обичаи, празници и други събития, които представляват интерес и могат да бъдат цел на посещение. Всички тези обекти и явления от природен и антропогенен характер трябва да се оценят и експонират за да бъдат достъпни. Тогава те ще се превърнат в туристически ресурс и ще бъдат цел на посещение.

1.3.2. СЪСТОЯНИЕ НА ИНФРАСТРУКТУРАТА В ОБЩИНАТА

1.3.2.1. Транспортна инфраструктура

Нормалното функциониране на общината като единен механизъм е тясно свързано с изградените транспортни мрежи и видовете транспорт използван на територията ѝ. Географското разположение на община Омуртаг съдейства за доброто ѝ включване в националната транспортна мрежа.

От елементите на транспортната инфраструктура на територията на община Омуртаг е развита само пътната мрежа. Железопътна и друг вид транспортна инфраструктура не са представени тук.

Районът на общината е обхванат от сравнително гъста шосейна мрежа, която свързва всички населени места.

През общината преминават важни републикански пътища с регионално и национално значение. Първокласния път I-4 (София – Варна), второкласния път II-48

(Търговище – Сливен) и третокласните пътища (III-408, III-409, III-704 и III-4802) представляват главни транспортни връзки на общинския център със съставните селища, които попадат в обхвата им, съседните общини, области, райони и националната транспортна мрежа. Общата дължина на пътищата от републиканската пътна мрежа е 102 км, както следва:

- Дължина на пътищата от I клас – 20 км.;
- Дължина на пътищата от II клас – 18 км.;
- Дължина на пътищата от III клас – 64 км.

Общинските пътища съдействат за извършването на основните обслужващи функции в рамките на общината. Конфигурацията на пътната мрежа е с центрово-радиален характер. Основните пътища в общината са ориентирани към общинския център. Те осигуряват прекия транспортен достъп от него до всички съставни селища в общината, които са извън обхвата на републиканската пътна мрежа. Транспортните връзки между населените места в общината имат важно социално значение. Общата дължина на общинските пътища (четвъртокласни) е 133,7 км. и пътни връзки 2,2 км.

Общата гъстота на пътната мрежа на територията на общината (58,8 км/100 км²) е по-висока от средната за страната (33,9 км/100 км²), тази за Североизточния район (36 км/100 км²) и общата гъстота на пътната мрежа на област Търговище (42,9 км/100 км²).

Таблица 1.3.2.1. Гъстота на пътната мрежа към 31.12.2011 г.

Териториална единица	Обща гъстота на РПМ	Гъстота на общинската пътна мрежа	Обща гъстота на пътната мрежа
		км/100 км ²	
България	17,8	16,1	33,9
СИР	18,3	17,7	36
Област Търговище	19,3	23,6	42,9
Община Омуртаг	25,4	33,4	58,8

Източник: Община Омуртаг, НСИ, Изчисления НЦТР

Техническото състояние на пътищата от общинската пътна мрежа е важен фактор за осъществяване на транспортното обслужване между общинския център и селата. Около 20% от общата им дължина е в лошо състояние, 23,3% – средно и 31,1% в добро.

Работещите в общината транспортни фирми „Омуртаг транс“ ЕООД, ЕТ „Експрес“, СД „Кавказ-Крумови и сие“, които извършват автобусни пътнически превози по действащата в община Омуртаг транспортна схема, реализират обществен пътнически транспорт. „Кента“ АД извършва ремонт на автобуси. Автобусните линии осигуряват ежедневна връзка между населените места в общината и общинския център. Това предполага добро ниво на транспортното обслужване на територията на общината.

Изводи:

Добре развитата общинска пътна мрежа и наличието на републикански пътища от висок клас предполагат добра транспортна достъпност до населените места на територията на общината и добра свързаност на общината с националната транспортна

мрежа, осигуряваща бърз достъп до главните социално-икономически центрове на страната.

Състоянието на пътните настилки на общинските пътища като цяло е сравнително добро, но все още има участъци от пътища с незадоволително и лошо техническо състояние. Развитието на техническата инфраструктура е свързано с реконструкция и модернизация на пътната мрежа в участъци със значимо износване на пътната настилка, както и с рехабилитация на пътища в недобро техническо състояние, осигуряващи прекия достъп до населените места в общината.

1.3.2.2. Водоснабдителна и канализационна инфраструктура

Дейностите по поддържане и експлоатация на водоснабдителната и канализационната мрежа на населените места в община Омуртаг се осъществяват от „Водоснабдяване и канализация“ ООД, гр. Търговище.

Водоснабдяване

Обслужваният район е беден на водни ресурси – водоизточниците са с дебит под 2 l/s и са зависими от валежите, като през сушави години някои от тях пресъхват.

Водоснабдяването в общината е жизненоважно за населението, производството, дейностите свързани с услугите и др. Поради тези причини общинското ръководство полага особени грижи за развитието, поддържането и разширяването на водоснабдителната система.

Основният водоизточник за общината е карстовият извор „майка“, намиращ се до с. Кипилово, общ. Котел – на 45 км. южно от град Омуртаг. Водоснабдителна система „Кипилово-Омуртаг“ осигурява водоснабдяването на гр. Омуртаг, с. Великденче, с. Птичево, с. Змейно, с. Равно село, с. Свирчево.

Останалите населени места се осигуряват с вода чрез гравитачни и помпажни водоснабдителни системи. Много от тях са на сезонен режим на водоснабдяване.

Решаване на проблема с недостига на вода е възможно с допълнителна доставка на води от яз. „Ястребино“ до гр. Омуртаг. Обект „Допълнително водоснабдяване на гр. Омуртаг от яз. Ястребино“.

С реализацията на проекта ще бъде постигнато значително подобряване на водоснабдяването на гр. Омуртаг и района, както и отпадане на режима на водата.

Дължината на изградените довеждащи водопроводи в община Омуртаг е 134 км, а на разпределителните – 224 км. Поради особеностите на селищната мрежа, общата дължина на вътрешната водопроводна мрежа, изградена в десетките села, почти два пъти превишава дължината на вътрешноградските тръбопроводи в гр. Омуртаг и на магистралните (захранващи) водопроводи, взети заедно.

Основните елементи на мрежата са изградени през 50-те и 60-те години на 20^{ти} век. Все още се експлоатират и участъци, изградени още през довоенния период. Около 90% от външните и вътрешните водопроводи в населените места са от азбестоциментови тръби с изтекъл срок за експлоатация, физически износени и с големи загуби на вода. Типични са честите аварии, недостиг на вода през летните месеци и режимно водоподаване.

Канализация

Към настоящият момент канализационна система за отпадъчни води има изградена само в гр. Омуртаг, с обща дължина 22 км. Съществуващата канализационна система е от смесен тип – заедно се събират и отвеждат битово-фекалните, производствените и дъждовните отпадъчни води. Изградена е от бетонови тръби, със степен на изграденост около 90%.

Отпадъчните води се заустват в два водоприемника. Реките Ялъдере и Голяма река служат като естествени „стъпала” за пречистването им.

Пречиствателна станция за отпадъчните води (ПСОВ) не е изградена.

1.3.2.3. Енергийни мрежи, ВЕИ и енергийна ефективност***Електроснабдяване***

Източник на електроенергия за община Омуртаг е националната електроенергийна система. На територията на общината няма изградени енергийни източници – ТЕЦ или ВЕЦ.

Електрозахранването се осигурява посредством районната трансформаторна подстанция 110/20 кV – п/ст „Омуртаг”, разположена в общинския център, съсредоточаващ основните товари. Подстанцията има връзки на 110 кV с п/ст „Търговище 2” и п/ст “Котел”. Двустранното включване на п/ст „Омуртаг” в електроенергийната система на страната повишава сигурността на електроснабдяването при аварийни ситуации, като дава възможност за резервно захранване.

Всички населени места от общината са електрифицирани, като селата се електроснабдяват от въздушни изводи 20 кV. Изградената в общината електроразпределителна мрежа средно напрежение (СН) е с дължина 290 км. Изградените трансформаторни постове за битови, стопански и обществени консуматори осигуряват захранването на мрежата ниско напрежение. Общият им брой е 115, с инсталирана мощност 24 мVA.

Бъдещото развитие на общината ще наложи разширяване на електроразпределителната мрежа и изграждане на нови трафопостове за задоволяване потребностите от нарасналите товари.

Възобновяеми енергийни източници (ВЕИ)

Усвояването на енергийните ресурси, предоставени от възобновяеми енергийни източници (ВЕИ), е средство за достигане на устойчиво енергийно развитие и намаляване на вредното въздействие върху околната среда.

С Директива 2009/28/ЕО на Европейския парламент и Съвета от 23 април 2009 г. за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници се установява обща рамка за насърчаване енергията от ВИ и се задават задължителни национални цели на всички държави от Европейския съюз за развитието и използването на ВИ. Задължителната национална цел на България за дял на енергия от ВИ от брутно крайно потребление на енергия през 2020 възлиза на 16%.

В изпълнение на националните цели, Община Омуртаг има разработена и приета „Дългосрочна програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива“ за периода 2014 – 2023 г.

Целите на общинската програма за устойчиво използване на ВЕИ са съобразени с целите на националната програма и са насочени към:

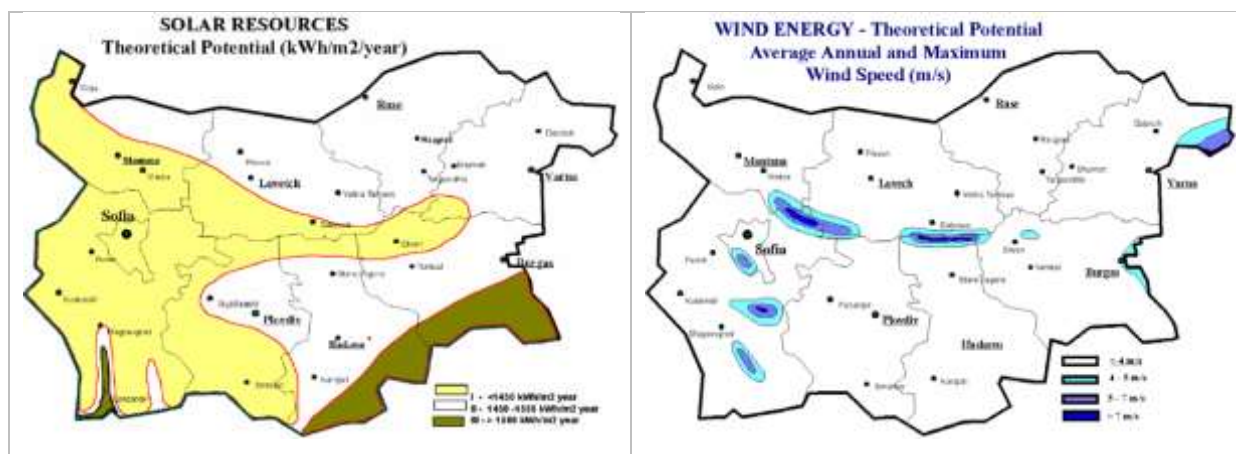
- намаляване на енергийната зависимост на общината;
- намаляване на вредните газови емисии в атмосферата;
- подобряване стандарта на живот;
- постигане на устойчиво енергийно развитие;
- създаване на нови работни места;
- оползотворяване на местните ВЕИ.

В програмата са анализирани потенциалът и възможностите за използване на различните видове ресурси в общината и са набелязани мерки за постигане на целите, а именно:

- Стимулиране изграждането на енергийни обекти за производство на енергия от ВЕИ върху покривните конструкции на сгради общинска собственост;
- Изграждане на системи за улично осветление в населените места с използване на енергия от възобновяеми източници, като алтернатива на съществуващото улично осветление;
- Търсене на резерви за улично осветление от ВЕИ на съществуващи паркове и градини на територията на община Омуртаг;
- Стимулиране на частни инвеститори за производство на енергия чрез използване на биомаса от селското стопанство по сектори – земеделие и животновъдство.

На територията на община Омуртаг водните ресурси са бедни и не са предпоставка за изграждане на водоелектрически централи – в област Търговище няма изградени ВЕЦ.

Предвид географското положение на общината, възможностите за опозотворяване на слънчевата и вятърната енергия са по-благоприятни.

Фигура 1.3.2.3-1. Райониране на страната по възможност за използване на слънчевата енергия

Фигура 1.3.2.3-2. Райониране на страната по възможност за използване на вятърната енергия

В област Търговище две вятърни електроцентрали са изградени през 2006 г. и след период на затихване следва изграждане само на ВЕИ на слънчева енергия, главно

през 2012 г. Така в края на 2012 г. в област Търговище са изградени 21 броя ВЕИ с обща мощност 3,45 мW.

Шест от централите на ВЕИ са изградени в община Омуртаг, с обща мощност 0,945 мW. ВТЕЦ „Калето”, с мощност 750 kW използва енергията на вятъра и е изградена през 2006 г. През 2011 г. е изградена ФТЕЦ „Церовище”, на слънчева енергия, чиято мощност е 75 kW, а през 2012 г. са изградени още 4 по-малки ФТЕЦ.

В община Омуртаг има заявени инвестиционни намерения от части инвеститори за изграждане на 17 нови ветро- и фотоволтаични централи, с обща мощност 20,7 мW.

Енергийна ефективност

Повишаването на енергийната ефективност е дейност, която е носител едновременно както на висок екологичен и социален, така и на непосредствен икономически интерес.

В тази връзка Община Омуртаг има изготвена програма за устойчиво енергийно развитие за периода 2020 – 2030 г. Реализирането ѝ е важна и основна стъпка в утвърждаването на ефективната енергийна политика на общината. Енергийната политика е съставена от много взаимно обвързани системи и насоки за интелигентни и устойчиви решения в областта на опазването на околната среда, икономическото развитие и иновациите, а и не на последно място – социалната политика.

Програмата за енергийна ефективност на община Омуртаг 2020 – 2030 г. е разработена в съответствие със: Стратегия „Енергетика 2030“ на ЕС; Пътна карта за енергетиката до 2050 г.; Нормативни, програмни и стратегически документи на Р България и на ЕС за енергетиката и енергийната ефективност.

Реализирането на Общинската програма за енергийна ефективност ще доведе до:

- Намаляване разходите в бюджета на общината и нейните граждани;
- Намаляване вредните газови емисии и емисиите на парникови газове, отделяни в атмосферата;
- Подобряване параметрите на околната среда;
- Намаляване на отрицателния ефект от повишаване на цените на енергиите и горивата върху крайните потребители и подобряване комфорта на живот;
- Рационално използване и забавяне процеса на изчерпване на природните енергийни ресурси;
- Създаване на нови пазарни възможности за търговци на енергийно ефективни съоръжения;
- Създаване на условия за добиване на енергия от ВЕИ.

Към настоящия момент Община Омуртаг има изготвени и реализирани проекти за повишаване на енергийната ефективност в общински имоти на територията на общината, които обхващат следните мероприятия:

- Подмяна на дограми, отоплителни инсталации, топлоизолация на покриви и подове, както и външно саниране на сградите на улицища, детски ясли и градини, МБАЛ.
- Изграждане на соларни покриви на училища.
- Реконструкция на парково и улично осветление.

Общо прилаганите мерки за енергийна ефективност са замяна на ел. енергия и течни горива с газификация на бита и фирмените енергоемки мощности. За сградите и промишлените цехове с голяма осветителна мощност се внедряват енергоефективни системи на осветление, включващи както осветителни тела с добри показатели, така и системи за автоматизирано включване и изключване съобразно нуждите. За отоплителните системи с по-голяма мощност се инвестира в терморегулиращи устройства с цел оптимизиране на отоплителните режими.

В сферата на бита и услугите е препоръчително да се стимулира подобряване на топлоизолацията на дограми, стени, подове и тавани, ползването на енергоспестяващи лампи. Санирането на стари сгради е енергийно ефективна мярка със значителен потенциал, но са необходими големи инвестиции.

Изводи:

Като цяло електроразпределителната система е реконструирана и поддържана на добро равнище с повишени механични и електрически параметри, резултат на което са значително спадналият брой аварии и смущения. Бъдещото развитие на общината ще наложи разширяване на електроразпределителната мрежа и изграждане на нови трафопостове за задоволяване потребностите от нарасналите товари.

Предвижданите за изграждане нови централи на ВЕИ в община Омуртаг ще допринесат за оптималното използване на енергийните ресурси, предоставени от възобновяеми енергийни източници като средство за достигане на устойчиво енергийно развитие и минимизиране на вредните въздействия върху околната среда от дейностите в енергийния сектор.

Най-важните резултати, които ще се постигнат с Програмата за енергийна ефективност са: икономия на топлинна и на електрическа енергия; намалени емисии във въздуха; икономия на средства.

1.3.2.4. Телекомуникации

Община Омуртаг има добре развита телефонна мрежа, която непрекъснато се модернизират, но наложилата се през последните години тенденция на намаление на фиксираната телефонна плътност и увеличение на мобилната продължава, като стойността на показателя „фиксирана телефонна плътност по домакинства” бележи постоянно намаление. При показателя „мобилна телефонна плътност” се наблюдава непрекъсната тенденция на увеличение, като мобилното покритие обхваща над 95% от населението.

Освен традиционната телефония, общината има осигурен достъп до *интернет*, но качеството и скоростта не отговарят на съвременните изисквания. В град Омуртаг е изградена бизнес мрежа за предоставяне на високоскоростни линии за достъп, но в по-малките населени места достъпът е ограничен.

Резултатите от проведеното изследване на НСИ за използването на информационно-комуникационните технологии (ИКТ) от домакинствата и лицата за 2011 г. отбелязват значителен растеж от 11,9% спрямо предходната година в относителния дял на българските домакинства, които имат достъп до интернет в

домовете си. През 2012 г. относителният дял на домакинствата с достъп до интернет нараства до 50,9% средно за страната и 47,9% средно за СИ район.

Липсват данни за достъпа до интернет по общини, но относителният дял на домакинствата с достъп до интернет за област Търговище е 35,3%, което е най-ниският показател от областите в СИ район (47,9%).

Община Омуртаг попада в обхвата на инфраструктурен проект *„Развитие на високоскоростен широкополосен достъп в Р България посредством изграждането на критична, защитена, сигурна и надеждна обществена ИКТ инфраструктура”*. С проекта се предвижда изграждането на оптична инфраструктура за достъп от следващо поколение в 29 общински центрове и 24 малки населени места с обща дължина около 860 км. Финансира се по Оперативна програма „Регионално развитие”.

Изводи:

Необходимо е да се разшири достъпът и използването на мрежите и услугите на ИКТ, предвид нарастващата роля на информацията, особено в селата, където обществените места за достъп до информация са единствената възможност за много потребители. Изграждането на обществени информационни системи и гарантираното предлагане на Интернет услуги за целия обществен сектор, включително и на улеснен достъп за хората с увреждания, е задължителна стъпка към информационното общество.

1.4. ФИНАНСОВИ ПОКАЗАТЕЛИ

Икономическите инструменти, които се използват за целите на екологичната политика включват стимули за ефективно използване на ресурсите, за подпомагане екологосъобразни дейности и практики и за ограничаване използването на производствени средства и технологии с вредно въздействие върху околната среда.

Основните принципи на които се базират икономическите инструменти за опазване на околната среда, са:

- *Предотвратяване и превантивност* – предотвратяването на замърсявания и превантивните мерки за недопускане на увреждане на околната среда са свързани с по-ниски разходи за обществото в сравнение с мерките по почистване и възстановяване на околната среда;
- *Потребителят плаща* – всеки, който употребява природни ресурси, следва да заплаща реалната цена за тях и да покрие разходите за възстановяването им;
- *Замърсителят плаща и Разширена отговорност на производителя* – всеки, който образува или допринася за образуването на отпадъци или замърсяване на околната среда, трябва да покрие пълните разходи за третиране на отпадъците по начин, който гарантира висока степен на защита на околната среда и човешкото здраве.

Съществуващите финансови инструменти, залежали в законодателството и осигуряващи приходи за общинския бюджет, които впоследствие могат да се използват за финансиране на дейности по опазване на околната среда, са посочени в таблицата подолу:

Нормативен документ	Икономически инструмент	Приходи/разходи на общинския бюджет, основание
Закон за опазване на околната среда (ЗООС)	Санкции за увреждане или замърсяване на околната среда над допустимите норми	Приходи от санкции по чл. 65 от ЗООС, разходи на основание чл. 74
Закон за управление на отпадъците (ЗУО)	Обезпечение по чл. 60 – натрупаните средства са за финансиране закриване на клетки и следексплоатационни грижи на площадката на депото. Отчисленията по чл. 64 за намаляване депонираните отпадъци. Натрупаните средства се използват за финансиране на съоръжения за рециклиране и оползотворяване на отпадъците.	Обезпеченията и отчисленията са компонент на такса битови отпадъци, съгласно чл. 62 т. 2 от Закона за местните данъци и такси.
Закон за лечебни растения (ЗЛР)	Такси за ползване на лечебни растения от земи, гори и територии общинска собственост. Финансиране дейности по поддържане и възстановяване на лечебни растения.	Приходи от такси по чл. 24, ал. 2 от ЗЛР. Разходи по чл. 25, ал. 2 от ЗЛР.
Общински наредби	Глоби за нарушаване на изискванията на наредбите – шум, чистота и др.	–

1.4.1. БЮДЖЕТ НА ОБЩИНАТА

Бюджетът на общината е основният финансов инструмент, чрез който се постигат целите на общината за реализиране на основните приоритети за изпълнение на мерките по подобряване качеството на услугите в сферата на образование, здравеопазване, социално осигуряване, инфраструктура, опазване на околна среда и др.

1.4.1.1. Приходи

Приходите в бюджета на община Омуртаг се осигуряват посредством субсидия от Републиканския бюджет, собствени данъчни и не данъчни приходи, трансфери от/за бюджетни/извънбюджетни сметки и финансиране на дефицита/излишъка.

Бюджетните взаимоотношения между Държавния бюджет и общинските бюджети се определят със *Закона за държавния бюджет на Република България*.

Община Омуртаг има добър финансов капацитет, възможности за съфинансиране на проекти и самостоятелно изпълнение на част от дейностите, заложен в *Общинската програма за опазване на околната среда 2020 – 2027 г.*

Макрорамката за 2020 г. по приходната част на бюджета на Община Омуртаг е формирана от планираните собствени приходи, бюджетните взаимоотношения и операциите с финансови активи и пасиви на общината, общо в размер на **18 936 463 лева, в това число:**

1. Държавни приходи – 9 855 659 лева, формиращи от:

- Обща субсидия за делегираните държавни дейности – 9 278 846 лева;
- Преходен остатък от 2019 г. в делегираните от държавата дейности – 551 613 лева;
- Собствени приходи на училища, прилагачи делегиран бюджет – 25 200 лева.

2. Местни приходи – 9 080 804 лева, формиращи от:

- Имуществени и други данъци – 1 245 500 лева;
- Неданъчни приходи – 3 542 850 лева;
- Трансфери от централния бюджет за местни дейности – 3 495 300 лева (включва: целева субсидия за капиталови разходи – 1 301 100 лева; обща изравнителна субсидия – 1 860 100 лева, средства за зимно поддържане и снегочистване на общинска пътна мрежа – 334 100 лева) и външни трансфери 75 676 лева;
- Друго финансиране – 385 000 лева (средства по чл. 60 и чл. 64 от ЗУО, заплащани като част от такса битови отпадъци);
- Преходен остатък – 1 156 478 лева.

Общият размер на собствените приходи за 2020 г. е по-висок с 513 919 лева в сравнение с 2019 г., което се дължи основно на предприетите мерки за събиране на просрочените задължения и увеличение на облагаемата база.

В структурата на приходите, собствените приходи съставляват 25,29%.

1.4.1.2. Разходи

Разходите по бюджета на Община Омуртаг за 2020 г. са в размер на **18 936 463 лв.** и са разпределени както следва:

Таблица 1.4.1.2-1. Разходи за делегираните от държавата дейности

Функция	Разход [лева]	Дял [%]
Общо планирани разходи	9 855 659	100
Общи държавни служби	1 559 908	15,83
Отбрана и сигурност	150 958	9,68
Образование	7 118 488	72,23
Здравеопазване	502 602	5,10
Социално осигуряване, подпомагане и грижи	43 463	0,44
Почивно дело, култура, религиозна дейност	480 240	4,87

Разходите на функция „Образование” заемат водещо място в разходната част на бюджета на община Омуртаг и представляват 72,23 на сто или в абсолютен размер са 7 118 488 лева. От посочената сума 1 411 022 лева са разходи, които са насочени към

детските градини, а останалите 5 707 466 лева са за финансиране на неспециализираните училища.

За функция „Здравеопазване” са предвидени 502 602 лева, от които с 321 707 лева се финансират детските ясли, детски кухни и ясленски групи в детските градини и с 180 895 лева – здравни кабинети в детски градини и училища.

Община Омуртаг участва със собствени приходи в издръжката на функция „Здравеопазване” със средства в размер на 190 000 лв. и в издръжката на функция „Социално осигуряване, подпомагане и грижи” – в размер на 5 000 лв.

Таблица 1.4.1.2-2. Разходи за държавни дейности, дофинансирани с общински приходи

Обект	Разход [лева]
Общо планирани разходи	195 000
Детска градина „Радост“, гр. Омуртаг	70 000
Детска градина „Усмивка“, с. Камбурово	120 000
„Дневен център за стари хора“, гр. Омуртаг	5 000

Средствата, предвидени за дейностите по опазване на околната среда са 842 496 лева или 9,28% от общия бюджет. Основните разходи са насочени за чистотата на населените места в общината, които са в размер на 515 676 лв. За зелените площи и паркове са предвидени 5 500 лв., за управление на отпадъците – 101 350 лева и за други дейности – 219 970 лв. (Таблица 1.4.1.2-3.).

Таблица 1.4.1.2-3. Разходи за местни дейности

Функция/действие	Разход [лева]	В т.ч. капиталови разходи [лева]
Общо планирани разходи	9 080 804	
I Изпълнителни и законодателни органи	1 113 790	246 254
II Отбрана и сигурност	5 000	
III Образование	944 689	743 004
IV Здравеопазване	401 398	59 000
V Социално осигуряване, подпомагане и грижи	150 162	
VI Жилищно строителство и БКС	3 890 434	2 297 162
в т.ч. дейности по опазване на околната среда:	842 496	75 676
622 – Озеленяване	5 500	
623 – Чистота	515 676	75 676
627 – Управление на отпадъците	101 350	
629 – Други дейности по опазване на околната среда	219 970	
VII Почивно дело, култура и религиозни дейности	309 977	30 870
VIII Икономически дейности и услуги	2 070 354	805 716
Разходи за държавни дейности, дофинансирани с общински приходи	195 000	

Дейностите по опазване на околната среда се финансират основно от такса битови отпадъци, както и от външни трансфери. Останалите дейности от функция VI – „Жилищно строителство и БКС“ (вкл. водоснабдяване и канализация) освен със собствени средства се финансират и чрез проекти по европейски фондове.

Разчетът за финансиране на капиталовите разходи за 2020 г. е в размер на 6 589 214 лева. По източници на финансиране са както следва:

- Целева субсидия за капиталови разходи – 1 301 100 лв.
- Собствени бюджетни средства – 1 840 115 лв.
- Преходен остатък от 2019 г. – целеви средства (по ПМС) – 1 017 115 лв.
- Външни източници: 75 676 лв. – трансфери от община Връбица за Регионално депо, гр. Омуртаг и 469 328 лв. от РИОСВ за „Закриване и рекултивация на Клетка № 1 на регионално депо за неопасни отпадъци“, гр. Омуртаг.
- СЕС – ОП „Развитие на селските райони“ – 1 239 211 лв., в т.ч. за: „Рехабилитация на ул. „Цар Освободител“ в гр. Омуртаг – 797 523 лв. и „Изграждане и оборудване на многофункционална площадка на открито“ – 116 696 лв. По проект „Енергийна ефективност“ за обект „Основен ремонт на кметство с. Козма, с. Висок и с. Илийно“ – 324 992 лв.
- Текущи ремонти – 646 669.

Постъпления от местни приходи и разходите за дейности по опазване на околната среда през последните няколко години са представени в Таблица 1.4.1.2-4.

Таблица 1.4.1.2-4. Приходи и разходи за дейности по опазване на околната среда

Година	Приходи от „Такса битови отпадъци“ [лева]	Разходи [лева]
2017	619 999	473 909
2018	644 103	739 362
2019	651 108	781 081
Общо:	1 915 210	1 994 352

Видно от данните, за периода 2017 – 2019 г. приходите от такси в бюджета на общината не покриват напълно разходите за дейността.

За изпълнението на *Общинската програма за опазване на околната среда* следва да се търсят източници извън общинския бюджет: Оперативни програми, финансирани от фондовете на ЕС, Програма за развитие на селските райони, Програма за рибарство, Програми за трансгранично сътрудничество, Програми на българските министерства и други, както и публично-частното партньорство.

1.5. ДЕМОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА

1.5.1. ПОДХОД ПРИ ОЦЕНКАТА

Настоящата демографска характеристика е направена въз основа на:

- Статистически данни от последното преброяване на населението през 2011 г.;
- Статистически данни на ГРАО за периода след 2011 г.;
- Публикации „Население и демографски процеси“ на НСИ за годините след 2010-та, които оценяват населението към 31.12. на всяка година.

Характерно за данните на ГРАО е, че те са механично преброяване на регистрираните граждани и не могат да отчетат процеси като емиграция със запазване на българското гражданство, сезонна работа в чужбина, а също и някои вътрешни миграционни процеси. В резултат на тези фактори те обикновено дават по високи цифри от годишните данни на НСИ и преброяванията. Все пак те имат и доста предимства: достъпност на данните, множество детайли (дори за най-малките населени места), ежесмесна актуализация, а най-вече възможността да се оценяват определени тенденции чрез сравняване на регистрацията по настоящ и постоянен адрес.

Най-достовърни се считат данните за населението, отчетени при официалните преброявания.

При представянето на данните са използвани следните понятия и дефиниции:

- *Население към 31.12.* – Лицата, които живеят постоянно (имат настоящ адрес) в страната към 31.12. на съответната година и не са отсъствали от нея за период по-дълъг от 1 година. Броят и структурите на населението към 31.12. на всяка година се изчисляват на базата на данните от предходната година и данните за естественото и механично движение на населението през текущата година.
- *Средногодишно население* – Средногодишният брой на населението е средна аритметична величина от изчисленото население към края на предходната и края на отчетната година.

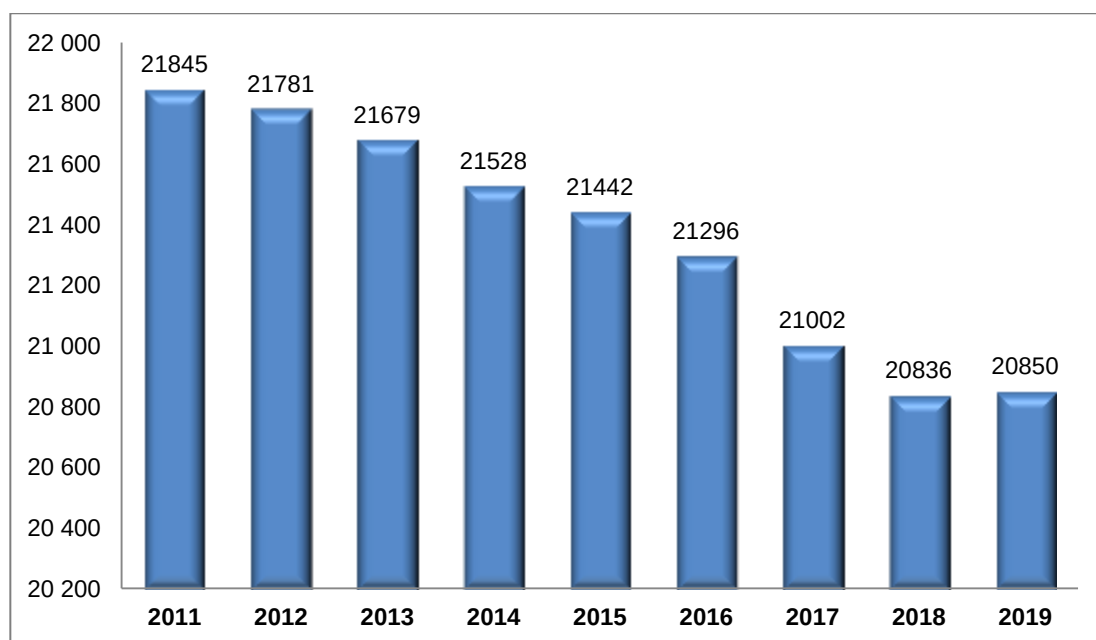
Демографската ситуация в община Омуртаг е резултат от действието на фактори и влияния, които от една страна са характерни за Р България, а от друга специфични за територията на общината, обусловени от географското положение, историко-културно, социално-икономическо и демографско развитие. Особеностите на географското положение на територията спрямо важни пътни артерии и големи градове в страната оказват пряко въздействие върху характера на демографските тенденции. Това оказва влияние най-вече върху състоянието на различните видове структури на населението и върху неговите миграционни нагласи и поведение. Съществено влияние оказват раждаемостта и смъртността, миграцията, полово-възрастовата, етническа, религиозна и образователна структури на населението. Те влияят на формирането на човешките ресурси в общината, както в количествено, така и в качествено отношение.

1.5.2. ПРИРАСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО

Динамиката на населението в община Омуртаг през последните години показва трайна тенденция на намаление.

Съгласно раздел „Средногодишно население по области, общини и местоживееене“ от годишния доклад на НСИ „Население и демографски процеси за 2019 г.“, жителите на община Омуртаг за 2019 г. са 20 850 души, което е прието като реалистична бройка за периода на действие на програмата.

За периода от 2011 до 2019 година населението на общината е намаляло с 995 души (–4,6%), като отрицателният прираст (намалението) е с по-високи стойности от средните за Североизточния район и с по-ниски от тези за страната и на областта.

Фигура 1.5.2. Население на община Омуртаг (2011 – 2019 г.)

Видно от представеното на Фигура 1.5.2. броят на населението на общината намалява, което е породено от общата тенденция за страната. Това намаление е един от основните неблагоприятни фактори за бъдещото ѝ развитие. То може да доведе до ограничаването на работната сила и възпроизводствения потенциал.

Таблица 1.5.2-1. Прираст на населението за периода 2011 - 2019 г.

Район, Област, Община	Средногодишно население:		Прираст абсолютен	Прираст
	2011 г.	2019 г.	[брой]	[%]
БЪЛГАРИЯ	7 348 328	6 975 761	-372 568	-5,1
Североизточен район	964 147	926 953	-37 195	-3,9
Област Търговище	120423	111 256	-9 168	-7,6
Омуртаг	21845	20850	-996	-4,6
Антоново	6236	5 549	-687	-11,0
Опака	6615	5 901	-715	-10,8
Попово	28637	25 002	-3 635	-12,7
Търговище	57090	53 955	-3 136	-5,5

Източник: НСИ

Икономическата криза е един от основните фактори, който дава отражение и в задълбочаването на демографските проблеми, свързани с процесите на раждаемост, смъртност, миграция на населението и не на последно място задълбочаване на диспропорциите в териториалното разпределение на населението в страната.

В резултат на наблюдаваното цялостно негативно демографско развитие на национално ниво, демографската ситуация в общината може да се определи като неблагоприятна. Направената констатация се свързва с тенденцията на обезлюдяване на някои от населените места в община Омуртаг, както и с влошаване стойностите на показателите, характеризиращи протичащите демографски процеси.

Прирастът на населението се определя от развитието на основните демографски процеси – *естествен и механичен прираст*.

Естественият прираст на населението е разликата между броя на регистрираните живородени деца и броя на умрелите лица през годината.

Механичният прираст на населението в териториален аспект представлява разликата между броя на заселените и броя на изселените лица във и от всяко населено място. Миграционното салдо от външната миграция е разликата между изселените и заселените в страната.

Таблица 1.5.2-2. Естествен и механичен прираст на населението в община Омуртаг – в брой

Година	Живородени	Умрели	Естествен прираст	Заселени	Изселени	Механичен прираст	Общ прираст
2011	328	285	43	275	373	-98	-55
2012	284	297	-13	274	334	-60	-73
2013	252	252	0	257	388	-131	-131
2014	228	308	-80	381	473	-92	-172
2015	255	321	-66	600	534	66	0
2016	211	300	-89	283	486	-203	-292
2017	176	332	-156	491	632	-141	-297
2018	183	264	-81	599	553	46	-35
2019	180	308	-128	732	541	191	63

Източник: НСИ

В следващата таблица са представени данни за периода от 2011 до 2019 г., отразяващи естествения и механичния прираст на 1000 души от населението. Изчислени са в промили като отношение на прираста (естествен/механичен) в брой (Таблица 1.5.2-2.) през годината и средногодишния брой на населението през същата година.

Таблица 1.5.2-3. Естествен и механичен прираст на населението в община Омуртаг на 1000 души – в промили (‰)

Година	Живородени	Умрели	Естествен прираст	Заселени	Изселени	Механичен прираст	Средно годишно население
2011	15	13,1	2	12,6	17,1	-4,5	21 845
2012	13,1	13,7	-0,6	12,6	15,4	-2,8	21 781
2013	11,7	11,7	0	11,9	18,0	-6	21 679
2014	10,6	14,4	-3,7	17,8	22,1	-4,3	21 528
2015	11,9	15	-3,1	28	24,9	3,1	21 442
2016	10	14,2	-4,2	13,4	23	-9,5	21 296
2017	8,4	15,9	-7,4	23,5	30,3	-6,7	21 002
2018	8,8	12,7	-3,9	28,8	26,6	2,2	20 836
2019	8,6	14,8	-6,1	35,1	25,9	9,2	20 850

Източник: НСИ

1.5.3. РАЖДАЕМОСТ

Раждаемостта е един от основните показатели, които характеризират динамиката на населението в даден район. Най-често раждаемостта се определя като брой родени деца за определен период от време (1 календарна година) или чрез коефициент на раждаемост.

Коефициентът за раждаемост е отношението между броя на живородените деца и средногодишното население през същата година. Изчислява се в промили и показва броя на живородените деца на 1 000 души от населението.

Таблица 1.5.3. Раждаемост

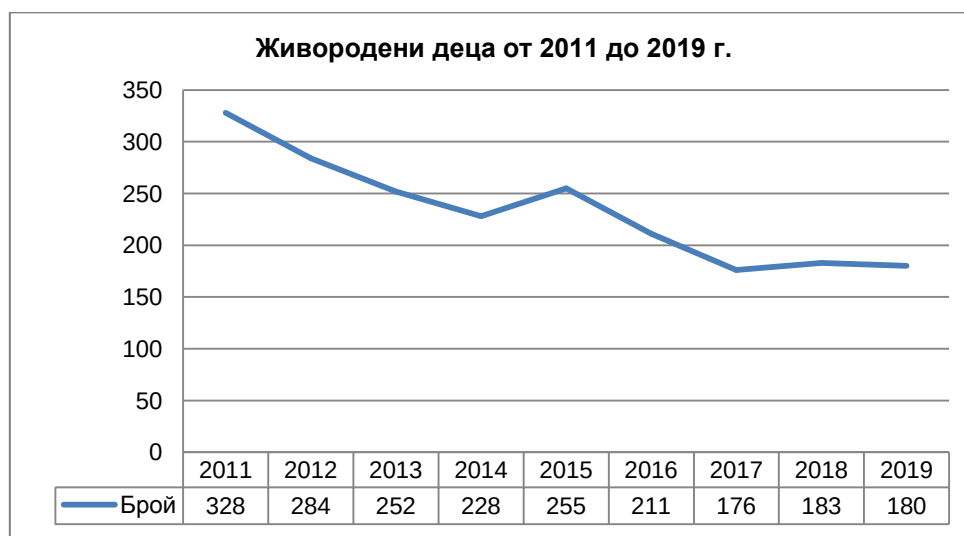
Област община	2011 г.			2019 г.		
	Живородени [брой]	Коефициент за раждаемост [‰]	Средно годишно население [брой]	Живородени [брой]	Коефициент за раждаемост [‰]	Средно годишно население [брой]
Общо за страната	70 846	9,7	7 348 328	61 538	8,8	6 975 761
Област Търговище	1 248	10,4	120 423	902	8,1	111 256
Община Омуртаг	328	15	21 845	180	8,6	20 850

Източник: НСИ

В общината през 2011 г. са родени 328 деца (15‰), а през 2019 г. 180 деца (8,6‰). В област Търговище коефициентът на раждаемост през 2011 г. е 10,4‰, а през 2019 г. 8,1‰. Коефициентът за раждаемостта в страната през 2011 г. е 9,7‰ и през 2019 г. 8,8‰.

По показател раждаемост през 2011 г. общината има значително по-благоприятни позиции от средните за страната с 5,3‰ и с 4,6‰ за област Търговище.

Стойностите на раждаемостта в община Омуртаг варират през различните години, като най-високи са през 2011 и 2012 г. (Фигура 1.5.3.). В следващите години се наблюдава тенденция към трайно намаляване и през 2019 г. почти се изравнява с тези за страната по брой живородени деца на 1 000 души от населението.

Фигура 1.5.3. Раждаемост в община Омуртаг (2011 – 2019 г.)

Ниските стойности на раждаемостта през различните години са вследствие от влошената възрастова структура на населението, ниските доходи, несигурността в икономически план и т.н.

1.5.4. СМЪРТНОСТ

Смъртността е както биологичен, така и социално обусловен процес. Динамиката ѝ е повлияна от промените в условията за живот на населението, състоянието на възрастовата и половата му структура, екологичната обстановка и множество други фактори.

В Таблица 1.5.4. са посочени данните за смъртността в община Омуртаг за 2011 и 2019 г. – в брой и чрез коефициента за смъртност.

Коефициентът за смъртност показва броя на умрелите лица на 1 000 души от средногодишното население. Изчислява се в промили като отношение на броя на умрелите лица през годината и средногодишния брой на населението през същата година.

Таблица 1.5.4. Смъртност

Област Община	2011 г.			2019 г.		
	Умирения [брой]	Коефициент за смъртност [‰]	Средно годишно население [брой]	Умирения [брой]	Коефициент за смъртност [‰]	Средно годишно население [брой]
Общо за страната	108 258	14,7	7 348 328	108 083	15,5	6 975 761
Област Търговище	1 923	16,0	120 423	1 888	17,0	111 256
Община Омуртаг	285	13,0	21 845	308	14,8	20 850

Източник: НСИ

За територия на община Омуртаг смъртността на 1000 души от населението е с по-ниски стойности от тези за областта и за страната (Таблица 1.5.4.).

Фигура 1.5.4-1. Смъртност в община Омуртаг (2011 – 2019 г.)

Най-малък е броят на починалите през 2013 г. – 252 души (11,7‰), най-голям е през 2017 г. – 332 души (15,9‰). За периода от 2011 до 2019 г. почти няма промяна на

коефициента на смъртност в общината, но смъртността в общината е със значително по-високи стойности от раждаемостта (отразено графично на Фигура 1.5.4-2.) Единствено през 2011 година броят на починалите е по-малък от броя на живородените.

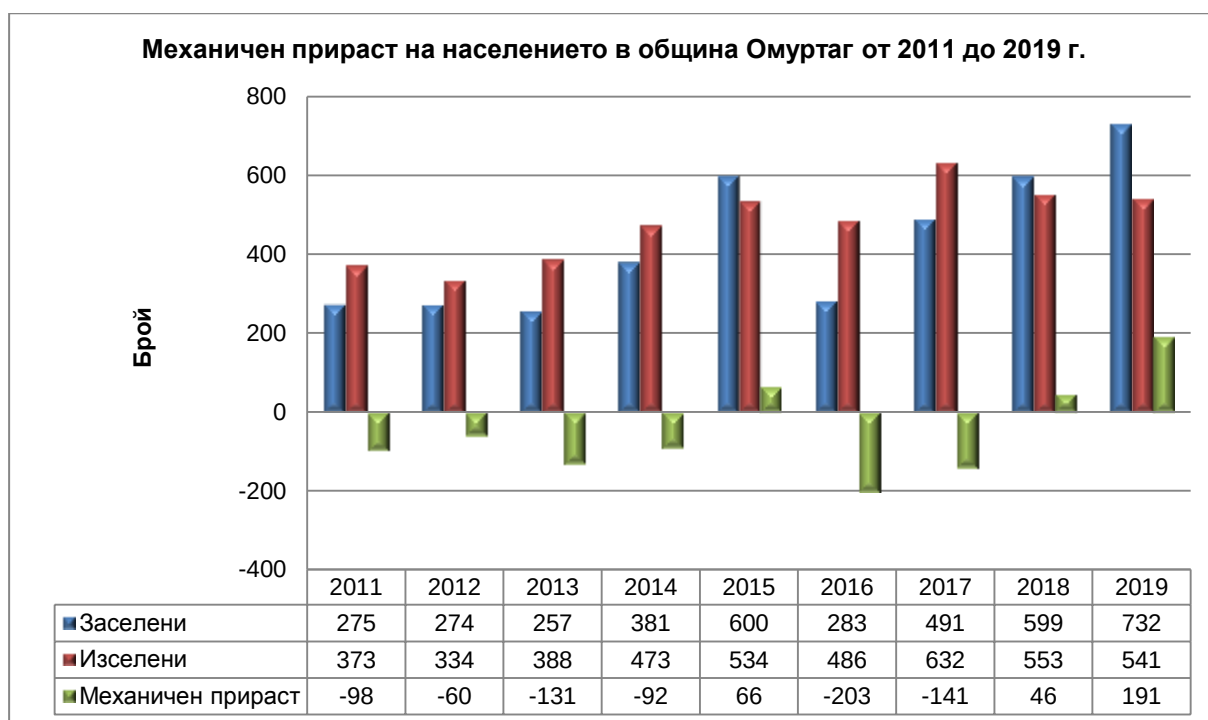
Фигура 1.5.4-2. Естествен прираст на населението в община Омуртаг (2011–2019г.)

1.5.5. МИГРАЦИЯ

При изследване на миграцията (механично движение на населението) се наблюдава съвкупността на лица, които са променили своето обичайно местоживее (настоящ адрес). Единиците на тази съвкупност се регистрират в момента на събитието и техният брой се установява към 31.12. на съответната година. Миграцията е вътрешна, когато лицето сменя обичайното си местоживее в страната и външна, когато лицето сменя обичайното си местоживее от страната в чужбина или от чужбина в страната.

Механичният прираст на населението в териториален аспект представлява разликата между броя на заселените и броя на изселените лица за всяко населено място.

Данните за миграция (най-вече вътрешната) на населението за общината показват, че изселените са повече от заселените, като механичният прираст е с отрицателен знак с изключение на 2015, 2018 и 2019 г. (Фигура 1.5.5.) През периода 2011 – 2019 г. са се заселили общо 3 892 души, а са се изселили 4 314 души, или за 9 години имаме отрицателен механичен прираст (–422 души). Най-много заселени (732 д.) се наблюдават през 2019 г., а най-много изселени (632 д.) – през 2017 г. Миграцията оказва силен негативен ефект върху възпроизводството на населението, тъй като чрез изселването на жени в родилна възраст се понижава равнището на потенциалната бъдеща раждаемост, не само за следващите 10-15 години, но и в по-дълъг период от време.

Фигура 1.5.5. Механичен прираст на населението в община Омуртаг (2011 – 2019г.)

Населението на община Омуртаг традиционно участва във външните миграции. През последните години в чужбина са се изселили главно в Германия и Турция. Заселилите се от чужбина са почти изцяло от Турция.

Ежедневните пътувания в рамките на общината са свързани с местоработата и образованието. Те са почти изцяло от и за Омуртаг. Значителен обмен има и със съседните общини Търговище и Антоново.

Най-често посочваните причини за миграциите според изследване на НСИ са: по семейни причини, трудова реализация, по-добри условия за живот и предоставяне на по-добри възможности за развитие.

1.5.6. ВЪЗРАСТОВА СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО

Възрастовата структура на населението е от особена важност, защото е повлияна от естественото възпроизводство на населението и има отношение към трудовите ресурси.

В Таблица 1.5.6. е представена структурата на населението по възраст от последното преброяване през 2011 г. за населените места в община Омуртаг, за областта и за страната, както и относителният дял по възрастови групи.

Таблица 1.5.6. Възрастова структура на населението към 01.02.2011 г.

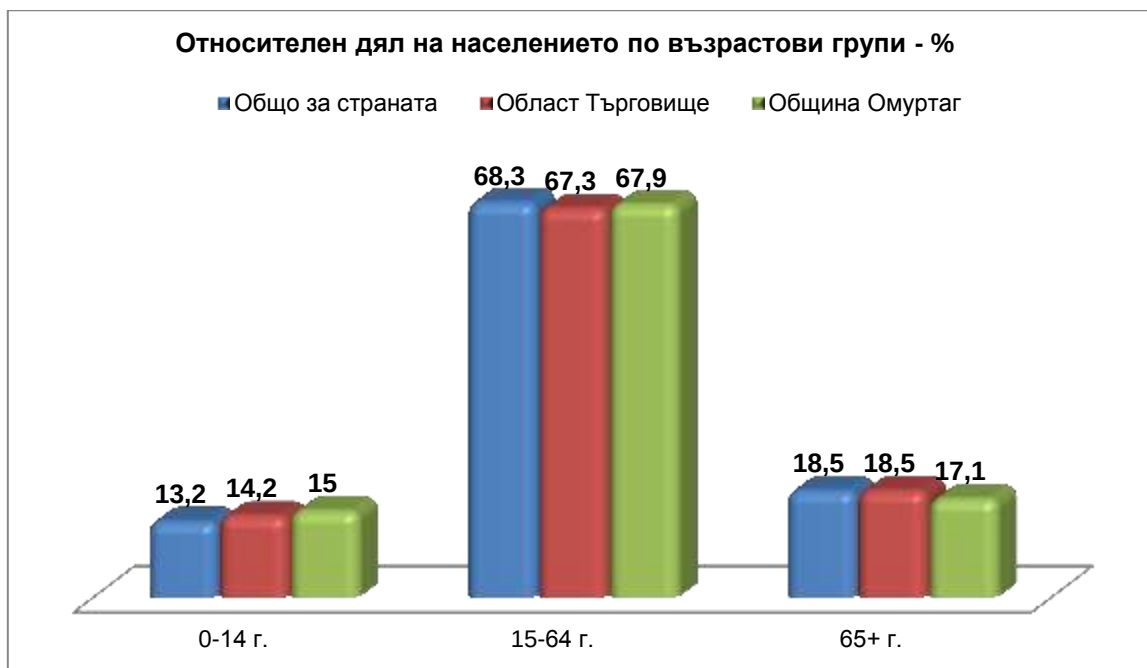
Населени места	Общо	Възрастови групи в навършени години					
		0-14		15-64		65+	
	брой	брой	%	брой	%	брой	%
Общо за страната	7 364 570	975 272	13,2	5 027 901	68,3	1 361 397	18,5
Област Търговище	120 818	17 122	14,2	81 308	67,3	22 388	18,5
Община Омуртаг	21 853	3 286	15,0	14 837	67,9	3 730	17,1
гр. Омуртаг	7 619	1 311	17,2	5 267	69,1	1 041	13,7
с. Беломорци	866	204	23,6	584	67,4	78	9,0

с. Българаново	199	15	7,5	143	71,9	41	20,6
с. Великденче	304	32	10,5	228	75,0	44	14,5
с. Величка	391	41	10,5	249	63,7	101	25,8
с. Веренци	407	47	11,5	265	65,1	95	23,3
с. Веселец	124	13	10,5	81	65,3	30	24,2
с. Висок	289	32	11,1	199	68,9	58	20,1
с. Врани Кон	715	96	13,4	486	68,0	133	18,6
с. Голямо Църквище	269	27	10,0	177	65,8	65	24,2
с. Горна Хубавка	318	34	10,7	201	63,2	83	26,1
с. Горно Козарево	225	16	7,1	164	72,9	45	20,0
с. Горно Новково	194	30	15,5	137	70,6	27	13,9
с. Горско Село	142	13	9,2	86	60,6	43	30,3
с. Долна Хубавка	225	28	12,4	133	59,1	64	28,4
с. Долно Козарево	415	51	12,3	289	69,6	75	18,1
с. Долно Новково	155	27	17,4	100	64,5	28	18,1
с. Звездица	765	131	17,1	526	68,8	108	14,1
с. Зелена Морава	583	78	13,4	414	71,0	91	15,6
с. Змейно	156	14	9,0	100	64,1	42	26,9
с. Илийно	491	120	24,4	299	60,9	72	14,7
с. Камбурово	1 170	192	16,4	789	67,4	189	16,2
с. Кестеново	297	55	18,5	193	65,0	49	16,5
с. Козма Презвитер	577	68	11,8	396	68,6	113	19,6
с. Красноселци	208	21	10,1	138	66,3	49	23,6
с. Могилец	328	41	12,5	247	75,3	40	12,2
с. Обител	618	65	10,5	436	70,6	117	18,9
с. Панайот Хитово	279	23	8,2	174	62,4	82	29,4
с. Паничино	162	35	21,6	99	61,1	28	17,3
с. Петрино	146	20	13,7	96	65,8	30	20,5
с. Плъстина	607	80	13,2	407	67,1	120	19,8
с. Птичево	208	14	6,7	147	70,7	47	22,6
с. Пъдарино	543	55	10,1	358	65,9	130	23,9
с. Първан	223	19	8,5	146	65,5	58	26,0
с. Росица	17	1	5,9	14	82,4	2	11,8
с. Рътлина	234	41	17,5	156	66,7	37	15,8
с. Станец	254	38	15,0	170	66,9	46	18,1
с. Тъпчилещово	59	4	6,8	30	50,8	25	42,4
с. Угледно	142	33	23,2	91	64,1	18	12,7
с. Царевци	64	10	15,6	40	62,5	14	21,9
с. Церовище	585	75	12,8	401	68,5	109	18,6
с. Чернокапци	280	36	12,9	181	64,6	63	22,5

Източник: НСИ

По основни възрастови групи в общината през 2011 г. преобладава населението в групата на 15-64 години 14 837 души или 67,9 %, при 68,3 % за страната и 67,3 % за областта. По населени места в общината най-голям е този дял в с. Росица 82,4 %, с. Могилец 75,3 % и с. Великденче 75,0 %, а най-малък в с. Тъпчилещово 50,8 % и с. Долна Хубавка 59,1 %.

Относителният дял на населението на възраст под 15 г. е по-висок в сравнение с област Търговище и страната. Най-висок е относителният дял в с. Илийно 24,4 % и с. Беломорци 23,6 %, а най-нисък в селата Росица – 5,9 % и Тъпчилещово – 6,8 %.

Фигура 1.5.6-1. Възрастова структура на населението към 01.02.2011 г.

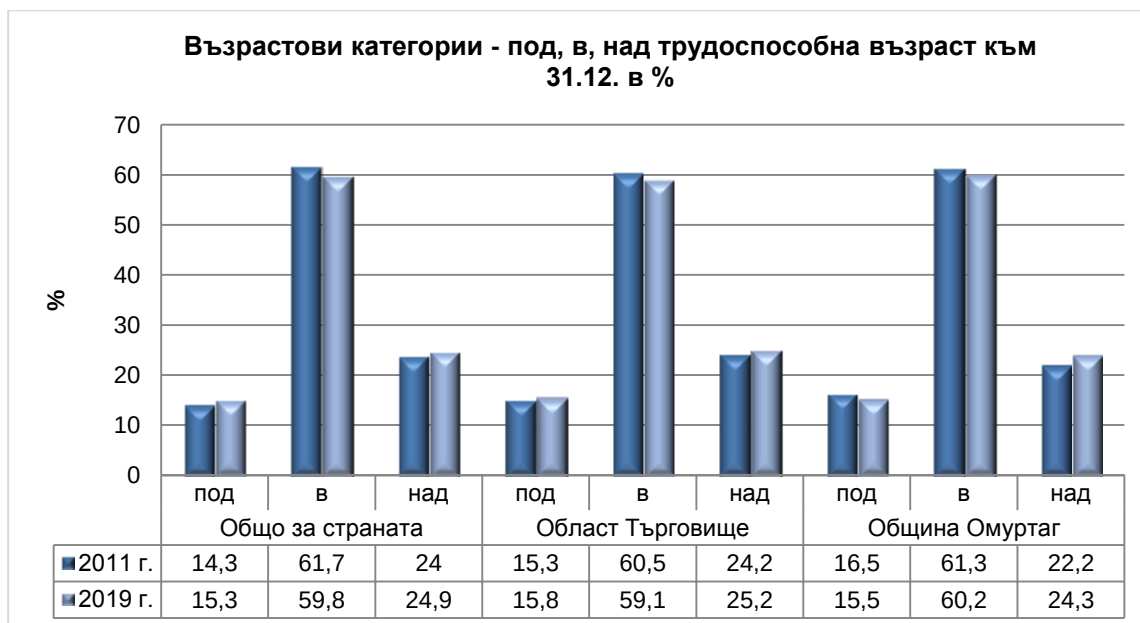
Неблагоприятен е фактът, че възрастовата група над 65 години е 3 730 души или 17,1 % и непрекъснато расте, като с най-голям относителен дял са селата Тъпчилешово 42,4 % и Горско село 30,3 %.

Съчетанието на отрицателен естествен и механичен прираст в община Омуртаг води до неблагоприятни изменения във възрастовата структура на населението и стеснява възпроизводствените му възможности.

Възпроизводството на трудоспособното население се характеризира най-добре чрез *коэффициента на демографско заместване*, който показва съотношението между броя на населението във вливащата се възрастова група 15 – 19 години (1 389 души) и излизащата група 60 – 64 години (1 446 души) от трудоспособното население. Към 01.02.2011 г. общо за общината това съотношение е 96,0 %, при 70,0 % общо за страната и 80,0 % за област Търговище. По този показател общината е с по-благоприятни стойности от средната за страната и за областта.

Общият *коэффициент на възрастова зависимост* към 01.02.2011 г. за община Омуртаг е 47,3%, т.е. на 100 лица от населението в „независимите” възрасти (от 15 до 64 години) се падат близо 47 лица от населението в „зависимите” възрасти (под 15 и на 65 и повече години). Общината е с близко съотношение със средното за страната 46,5 % и на област Търговище 48,6 %.

На следващата фигура са представени възрастовите граници за разпределение на населението през 2011 и 2019 г. по категориите *под, в и над трудоспособна възраст*. Те са определени съгласно актуалната през съответната година възраст за пенсиониране, приета с Постановление на МС. За 2011 г. тези граници са до навършването на 60 години за жените и 63 години за мъжете. За 2019 г. тези граници са от 16 до навършването на 61 години и 4 месеца за жените и 64 години и 2 месеца за мъжете.

Фигура 1.5.6-2. Население в, под и над трудоспособна възраст по административни нива за 2011 и 2019 г.

По отношение на възрастовата структура на населението в община Омуртаг се потвърждават неблагоприятните тенденции в демографското развитие, характерни за страната и областта като цяло. Налице е продължаващ процес на застаряване на населението, който се изразява в намаляване на абсолютния брой и относителния дял на населението под трудоспособна възраст и увеличаване на броя и дела на населението над трудоспособна възраст. Въпреки това общината е с по-благоприятна възрастова структура от тази на страната и област Търговище.

1.5.7. ЗАБОЛЕВАЕМОСТ

Заболеваемостта на населението се оценява на областно ниво. Съгласно „Отчет за дейността на Регионална здравна инспекция – Търговище през 2019 г.“, в структурата на общата заболеваемост водещи остават болестите на дихателната система 29.37%, следвани от болестите на окото и придатъците 9.89%, болестите на костно мускулната система и на съединителната система 8.13%, болести на пикочо-половата система 7.39% и болести на органите на кръвообращението 7.14%.

Заболяемост на детското население в региона:

В структурата на болестността и заболяемостта при децата до 17 годишна възраст за 2018 г. водещи са болести на дихателната система с относителен дял 57.18%, следвани от някои инфекциозни и паразитни болести 10.32% и симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласирани другаде 8.07%.

Болестност и заболеваемост от туберкулоза:

През 2018 г. регистрираните заболявания от активна туберкулоза в област Търговище са 6. От тях с белодробна туберкулоза са 5 а извън белодробна – 1. Регистрираната заболеваемост на населението в областта за 2018 г. е 5.35 на 100 хил. души. (2017 г. е 14.15, 2016 г. – 22.72) . Заболеваемостта от туберкулоза на белите дробове е 4.46 на 100 хил. души.

Болестност и заболяемост от злокачествени новообразувания:

По данни на „КОЦ-Шумен” ЕООД през 2018 г. броят на пациентите с онкологични заболявания от област Търговище е 5 140 лица, при 4 106 за 2017 г., 4 131 за 2016 г. и 4 084 за 2015 г.

Болестността през последните 5 години продължава да нараства, каквато е тенденцията и в страната като цяло. За 2018 г. тя е 3 710.00 на 100 хил. души при 3 650.62 за 2017 г., 3 633.44 за 2016 г. и 3 544.80 за 2015 г.

Новорегистрираните случаи са 488, а заболяемостта е 437.29 на 100 хил. души, при 377.87 за 2017 г., 424.82 за 2016 г. и 436.59 за 2015 г.

От регистрираните заболявания през годината най-голям е броят на злокачествените заболявания на костите, съединителна тъкан, кожата и млечните жлези, следвани от пикочо-половите органи и храносмилателните органи и перитонеума.

Заклучение:

Общата здравно-демографската картина в област Търговище се влияе както от фактори свързани със здравеопазната система, така и от социално-икономическата обстановка в региона и страната.

Водещата роля в структурата на основните причини за умиранията, заболяемостта и болестността имат хроничните неинфекциозни болести.

Данните за възрастовата структура на населението сочат, че то застарява, като намалява относителния дял на младите генерации (деца и работоспособно население) и се увеличава относителния дял на възрастното население. Това оказва влияние върху потребностите от медицинска помощ и води до нарастване на хроничните заболявания, характерни за възрастните хора.

Важен проблем за демографското развитие на областта и страната е високото равнище на смъртността – общата смъртност и детската смъртност. Тези показатели са значително по-високи от тези в другите страни от Европа.

Относителният дял на хората живеещи в градовете на областта засега е по-малък от този на живеещите в градовете за страната. Съответно в селата на областта живее по-голям относителен дял от населението в сравнение с показателя за селата в страната. Налице са различия между градовете и селата от областта по отношение на броя и структурата на населението, раждаемост, смъртност, естествен прираст, които имат значение както за организацията на здравеопазването, така и за оказването на медицинска помощ и очакваната заболяемост.

Процесите на миграция от селата към градовете, макар и с бавни темпове за областта, ще оказват влияние върху начина на живот и наличието на рисковите фактори (поведенчески фактори, фактори от околната и трудовата среда).

1.6. СОЦИАЛНО – ИКОНОМИЧЕСКИ ФАКТОРИ

1.6.1. СРЕДНО-ГОДИШЕН ДОХОД НА ЧОВЕК ОТ НАСЕЛЕНИЕТО

За целите на настоящият анализ са използвани статистически данни на НСИ за средните доходи на човек от населението в отделните области на страната. Според тези данни за периода 2015 – 2019 г. най-големи са доходите в столицата София, след което се нареждат областите Перник, Пловдив и Варна.

Средният годишен доход на едно лице в област Търговище за периода 2015 – 2019 г. е представен в Таблица 1.6.1.

Таблица 1.6.1. Годишен доход средно на едно лице в лева

Район Област	Доход по източници	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.
Общо за страната	Общ доход	4953	5167	5586	6013	6592
	От работна заплата	2726	2807	3038	3336	3731
Североизточен район	Общ доход	4729	4841	5141	5555	6124
	От работна заплата	2703	2424	2509	2848	3098
Област Търговище	Общ доход	3910	3639	/	(4576)	/
	От работна заплата	1831	1732	/	(1933)	/

Източник: НСИ

Забележки:

() – получените стойности са с по-малка стохастична точност – оценка между 10.1 и 15.0 % грешка;

/ – поради ниска точност данните не се публикуват – оценка над 15.1 % грешка.

Съгласно данните в таблицата, доходите на населението както в страната, така и в област Търговище за периода от 2015 до 2019 г. бележат тенденция на нарастване. В област Търговище те са по-ниски с около 25 % от тези за страната и приблизително с 19% – от средния годишен доход на човек за североизточен район.

Средната работна заплата за последните 5 години също нараства, като се наблюдава известен спад през 2016 г. Средно за 2015, 2016 и 2018 г. заплатите на работещите в област Търговище са с 37,7% по-ниски от тези за България и с 30,1% – от североизточен район.

Данните за промяната на нивото на средния годишен доход на глава от населението в българските области показва преимуществото на големите икономически центрове.

1.6.2. ТРУДОВА ЗАЕТОСТ И БЕЗРАБОТИЦА

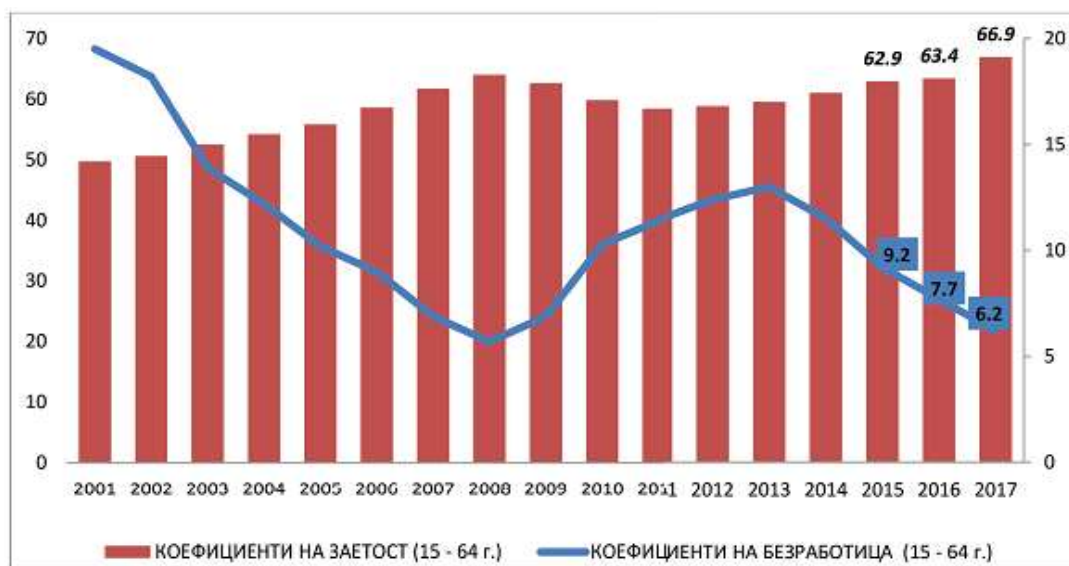
Пазарът на труда включва два основни компонента: *трудова заетост и безработица*.

При статистическото представяне от НСИ с понятието *заети* лица се определят лицата на 15 и повече навършени години, които през наблюдавания период, извършват работа, а *безработни* са лицата на възраст 15 – 64 навършени години, които нямат

работа в същия период. Заетите и безработните лица съставляват работната сила – икономически активното население.

Процесите на пазара на труда в България следват тенденциите на икономическото развитие. Развитието на българската икономика през последните деветнадесет години включва два основни периода: първият се характеризира с фаза на експанзия и значителен икономически растеж и обхваща годините от 2001 до 2008 г.; вторият период се характеризира с рязка промяна в икономическата динамика и преминаване в състояние на рецесия в резултат на световната финансова и икономическа криза.

През последните няколко години се наблюдават положителни темпове на изменение на макро-икономическите показатели. Това доведе до подобряване на пазара на труда, като се наблюдава нарастване на броя заети общо за икономиката и понижаване на равнището на безработица. На фигурата по-долу, по данни на НСИ, графично са представени нивото на трудова заетост и безработица в България за периода от 2001 до 2017 г.

Фигура 1.6.2. Коефициенти на заетост и безработица във възрастова група 15 – 64 години

1.6.2.1. Заетост

За периода от 2009 до 2019 г. заетостта на населението в община Омуртаг е сходно като динамика на това в страната (Фигура 1.6.2.).

Таблица 1.6.2.1-1. Брой на заети лица по групи предприятия

Групи предприятия	2009	2010	2011	2016	2017	2018
Общо за община Омуртаг	2 287	2 055	2 052	2 084	2 064	2 135
Микро до 9 заети	871	862	821	888	907	875
Малки от до 49	644	575	672	..	647	662
Средни от 50 до 249	772	618	559	..	510	598
Големи над 250	–	–	–	–	–	–

Източник: ТСБ – гр. Търговище

По групи предприятия според броя на заетие лица в Община Омуртаг от 2009 г. до 2011 г. се наблюдава намаляване на броя на заетите лица (Таблица 1.6.2.1-1.). През 2011 г. преобладават тези в микро 40,0 % и малките 32,8 %, или общо 72,8 % от заетите. През 2018 г. броят на работещите се е увеличил спрямо 2011 г. с 83 или 3,89%, като отново заетостта в микро и малките предприятия е най-голяма.

В следващата таблица са представени данните за трудовата заетост в община Омуртаг по икономически дейности.

Таблица 1.6.2.1-2. Брой на заети лица по икономически дейности

Икономически дейности (A21)	2009	2010	2011	2016	2017	2018
ОБЩО:	2 287	2 055	2 052	2 084	2 064	2 135
A Селско, горско и рибно стопанство	239	217	178	383	296	312
B Добивна промишленост	–	–	–	–	–	–
C Преработваща промишленост	806	614	467	414	473	560
D Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	..	..	..	..	..	..
E Доставка на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	–	–	–	–	–	–
F Строителство	134	117	..	..	..	..
G Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	576	644	686	546	563	545
H Транспорт, складиране и пощи	109	75	176	..	..	..
I Хотелиерство и ресторантьорство	89	82	89	..	..	..
J Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	4	4	4	..	..	..
L Операции с недвижими имоти	..	..	9	..	..	..
M Професионални дейности и научни изследвания	5	7	12	..	..	..
N Административни и спомагателни дейности	7	3	9	..	..	..
P Образование	..	7	..	..	..	..
Q Хуманно здравеопазване и социална работа	265	246	267	262	250	236
R Култура, спорт и развлечения	..	..	..	..	..	..
S Други дейности	15	14	17	..	..	..

Източник: ТСБ – гр. Търговище

Забележки:

".." – данните са конфиденциални

"–" – няма случай

По отрасли през 2011 г. най-много са заетите в търговията и ремонта на моторни превозни средства – 33,4%, преработващата промишленост – 22,8%, хуманно здравеопазване и социална работа – 13,0%.

Икономическата криза, започнала от средата на 2008 г. и продължила през 2011 г. оказва негативно влияние върху общинската икономика, като най-силно бяха засегнати работещите в преработващата промишленост и селското и горското стопанство.

Най-драстично заетите спадат в отрасъла на преработващата промишленост спрямо 2009 г. – 42,0%. Сериозно намаляват общо заетите лица през 2011 г. спрямо 2009 г. с 235 души, или с 10,3 %.

След 2013 г. броят работещите в общината постепенно нараства. В сравнение с 2011 г. през 2018 г. се наблюдава увеличение в секторите преработваща промишленост с 16,6% и селско, горско и рибно стопанство с 42,9%³, но заетите в отрасъл търговия и ремонт на автомобили и мотоциклети са намалели с 20,6%.

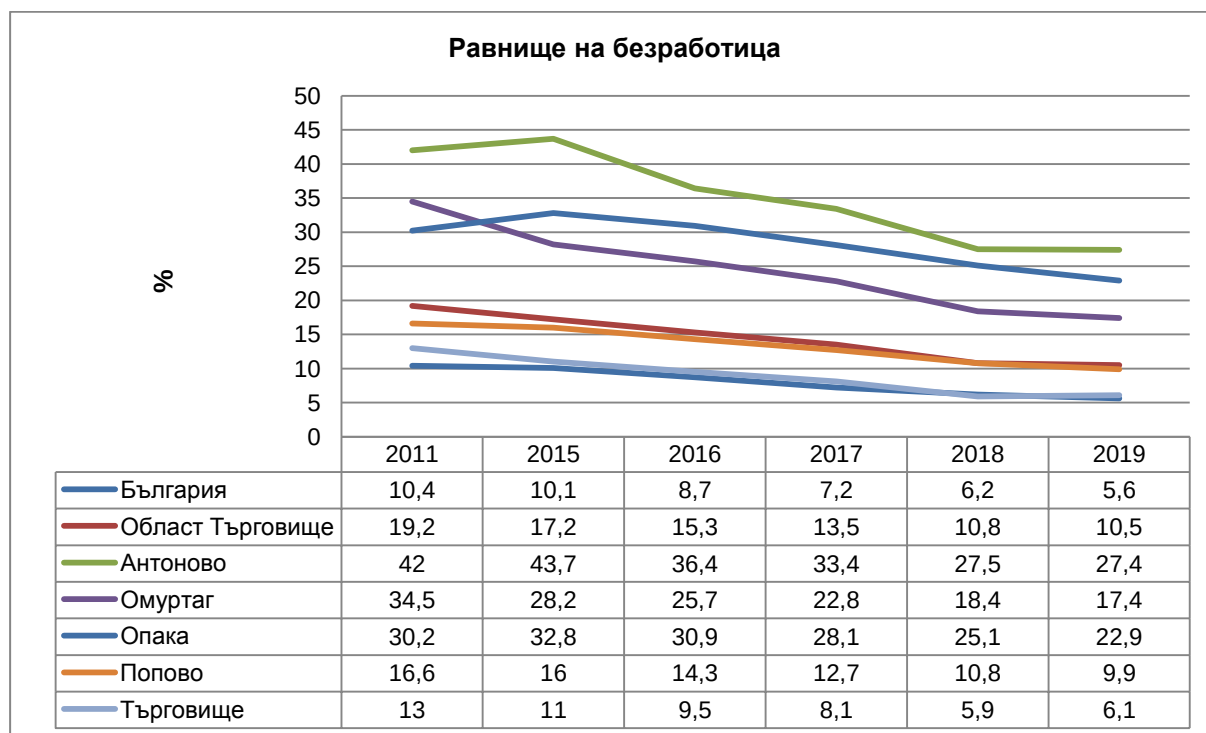
1.6.2.2. Безработица

В следващата таблица е представена информация за средногодишния брой на регистрираните безработни лица и коефициента на безработица през 2011 г. и за периода 2017 – 2019 г., по данни от Агенцията по заетостта към Министерството на труда и социалната политика. *Коефициентът на безработица (равнището на безработица)* е съотношението между броя на безработните и броя на икономически активните лица.

Таблица 1.6.2.2. Равнище на безработица

Област Община	2011*		2017		2018		2019	
	Безработни лица	Коефициент на безработица	Безработни лица	Коефициент на безработица	Безработни лица	Коефициент на безработица	Безработни лица	Коефициент на безработица
България	342 422	10,4	236 752	7,2	202 994	6,2	185 266	5,6
Област Търговище	9 455	19,2	6 625	13,5	5 324	10,8	5 142	10,5
Антоново	819	42,0		33,4		27,5		27,4
Омуртаг	2 661	34,5		22,8		18,4		17,4
Опака	722	30,2		28,1		25,1		22,9
Попово	1 921	16,6		12,7		10,8		9,9
Търговище	3332	13,0		8,1		5,9		6,1

* По данни на НСИ

Фигура 1.6.2.2. Коефициент на безработица за периода 2011 – 2019 г.

Развитието на икономиката е основен фактор, влияещ върху обхвата и структурата на безработицата. В периода до 2008 г. коефициентът на безработица в България се характеризира с постоянен спад и достига ниво от 5,7% (при стойност от около 20% през 2001 г.). От 2009 г. започва нарастване на безработицата, а през 2013 г. тя възлиза на 13% средно за страната. Едва през 2014 г. коефициентът на безработица реагира положително на икономическото възстановяване и се редуцира до 11,5%. Оттогава този коефициент продължава да спада и през 2019 г. достига 5,6%.

Равнището на безработица в община Омуртаг следва тенденциите на тези в страната. От 2011 до 2019 г. безработицата в общината намалява наполовина.

Въпреки относително по-добрите 2018 и 2019 г. е очевидно, че пазарът на труда в район Омуртаг продължава да изпитва проблеми. Както се вижда от графиката на Фигура 1.6.2.2., дялът на безработните в община Омуртаг съществено превишава показателя за страната, областта и особено общините Търговище и Попово. С по-неблагоприятни стойности са само общините Опака и Антоново, която попада сред общините с най-високо средногодишно равнище на безработица в България.

Коефициентът на безработицата на населението в община Омуртаг за 2011 г. и за периода 2015 – 2019 г. е с много по-високи стойности от средните за страната и за областта. През 2011 г. относителният дял на безработицата в община Омуртаг е 34,5%, при средно равнище за страната 10,4% и 19,2% – за област Търговище. До 2019 г. степента на безработица в община Омуртаг намалява със 17,1 пункта и достига 17,4%, но е с 11,8 пункта по-голяма от средното равнище за страната (5,6%) и с 6,9 пункта повече от безработицата в област Търговище (10,5%).

Трудовият пазар в общината не е особено динамичен. Предлагането на работа е ограничено, както количествено, така и качествено (по професии и специалност). Типична е трайната безработица с малки възможности за връщане към устойчива заетост. Известно влияние оказва и сезонната заетост в селското стопанство и пр. За да се постигне по-стабилно снижаване на равнището на безработица в общината е необходимо да се предприемат действия за запазване и увеличаване на заетостта, повишаване пригодността за заетост и интегриране на неравнопоставените групи на пазара на труда.

Изводи:

В сравнение с останалите общини от област Търговище община Омуртаг има една от най-високите стойности на коефициента на безработица в периода 2011 – 2019 г. и една от високите стойности за страната.

Основните проблеми на община Омуртаг в сферата на заетостта и безработицата са свързани с реструктурирането и развитието на икономиката и преките последствия върху пазара на труда и заетостта на населението, както и с високия дял на безработните с ниско образование, без специалност и професия.

Действията по отношение на намаляване на безработицата трябва да се реализират в две основни направления: *превантивни* (обучение на безработни и заети) и *защитни* – мерки, насърчаващи работодателите да наемат на работа лица в неравностойно положение. От голямо значение са превантивните действия, които целят

хората, останали без работа, да не изпаднат в състояние на трайна безработица и вследствие на това – до необходимостта от социално подпомагане.

Необходимо е инвестиране в развитие и повишаване качеството на човешкия капитал. Усилията трябва да се насочат към повишаване на качеството на работната сила и осигуряване на заетост на дългосрочно безработните лица и на безработните младежи до 29 г., които са двете най-засегнати от кризата групи от населението, а също и към подобряване на съответствието между търсенето и предлагането на труд.

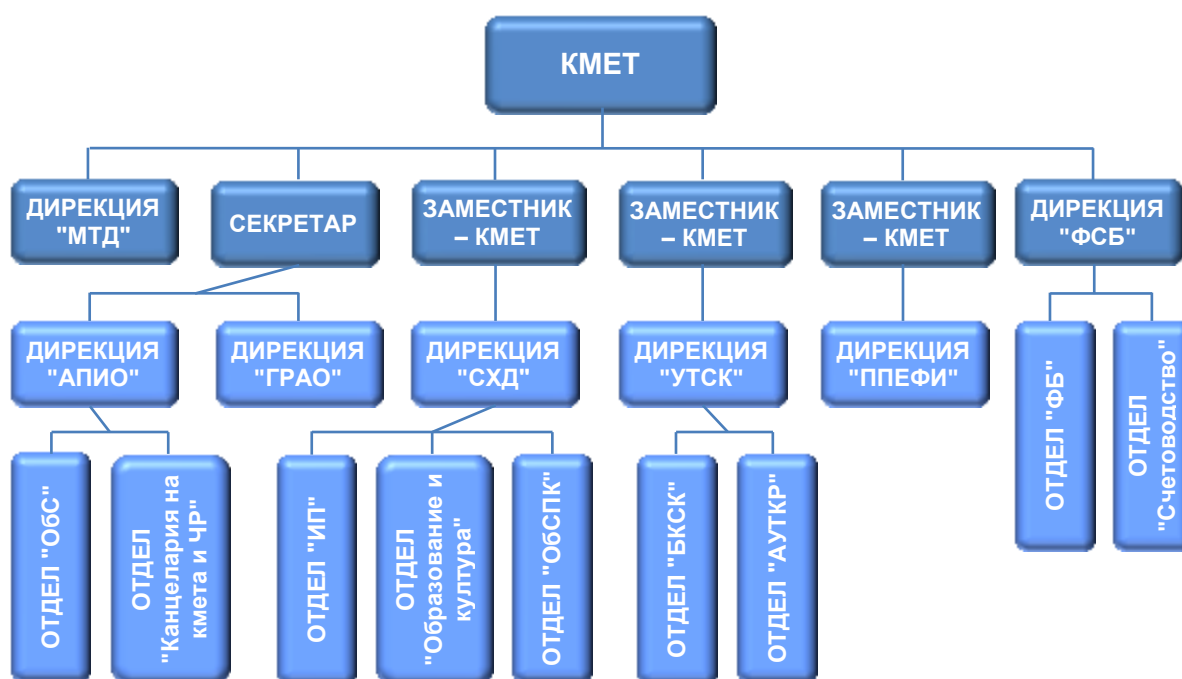
Приоритетите в заетостта и безработицата са взаимосвързани и се отнасят до увеличаване на заетостта, включване в национални и регионални програми за заетост, намаляване на безработицата, запазване и съхраняване на населението, в т.ч. на трудовите ресурси.

1.7. УПРАВЛЕНСКИ ФАКТОРИ

1.7.1. ОТГОВОРНОСТИ И ЗАДАЧИ

Община Омуртаг разполага с добре изградена административна структура и има нужния човешки ресурс и капацитет за изпълнение на Общинската програма за опазване на околната среда за периода 2020- 2027 г.

СТРУКТУРА НА ОБЩИНСКА АДМИНИСТРАЦИЯ - ОМУРТАГ

Кмет на Община Омуртаг. Кметът е едноличен орган на изпълнителната власт. Упражнява общо ръководство и контрол на общинската администрация и представлява общината. При осъществяване на дейността си се подпомага от:

- Заместник-кметове,
- Кметове на кметства и
- Кметски наместници
- Секретар на общината

Общинската администрация на Община Омуртаг е териториална администрация на изпълнителната власт. Тя осигурява изпълнението на законите, подзаконовите

нормативни актове, решенията на общинския съвет, подпомага кмета на общината при осъществяване на правомощията му, осигурява технически дейността му, подпомага общинския съвет и осигурява дейността му, извършва дейност по административното обслужване на гражданите, физическите и юридическите лица.

Администрацията на общината е организирана в две направления: обща и специализирана.

I. ОБЩА АДМИНИСТРАЦИЯ

Дирекция "Финансово-счетоводни дейности"

- Отдел "Финанси и бюджет"
- Отдел "Счетоводство"

Дирекция "Административно-правно и информационно обслужване"

- Отдел "Общински съвет и евроинтеграция"
- Отдел "Канцелария на кмета и човешки ресурси"

II. СПЕЦИАЛИЗИРАНА АДМИНИСТРАЦИЯ

Дирекция "Местни данъци и такси"

Дирекция "Гражданска регистрация и административно обслужване"

Дирекция "Стопански и хуманитарни дейности"

- Отдел "Икономическа политика"
- Отдел "Образование и култура"
- Отдел "Общинска собственост, приватизация, концесии"

Дирекция "Устройство на територията, строителство и контрол"

- Отдел „Благоустройство, комуникации, строителство и контрол”
- Отдел „Архитектура, устройство на територията, кадастър, регулация и екология ”

Дирекция "Програми, проекти, европейски фондове и инвестиции"

Политиката по управление на околната среда в Община Омуртаг се осъществява от дирекция „Устройство на територията, строителство и контрол” в съответствие със законодателството, местните нормативни и стратегически документи.

Дирекция „УТСК“ има следните функции по отношение на околната среда:

- Координира дейността на общинската администрация в областта на екологията с РИОСВ, РЗИ, ДВСК, РДНСК и неправителствените екологични и природозащитни организации и движения;
- Реализира законовите задължения на общината в областта на опазване на околната среда; участва в разработването, провеждането и контрола на мероприятията, касаещи опазването и възстановяването на природата и екологичната политика на територията на общината;
- Разяснява, предупреждава и осведомява широката общественост по отношение на всички дейности, намерения и последствия, спрямо компонентите на околната среда и проблемите, свързани с тях, чрез всички средства за масова информация;

- Участва в разработването и актуализирането на планове и програми за изпълнение на държавната политика в областта на опазване на околната среда и енергийната ефективност на местно ниво, предлага ги за утвърждаване от Общински съвет – Омуртаг, организира изпълнението им;
- Подготвя издаването на разрешителни и становища по законовите и подзаконовни нормативни актове;
- Администрира работата по издаване на разрешителни по Закона за лечебните растения;
- Изготвя проекти за участие в конкурси за опазване на околната среда, организирани от МОСВ и други обществени организации и фондации;
- Осъществява участието на община Омуртаг в регионални и международни програми;
- Други.

В Общинска администрация Омуртаг има достатъчно опитни специалисти и експерти в различни области, които могат да сформират екипи и да обезпечат самостоятелното управление на различни проекти.

Основните цели на общинската администрация, свързани с прилагането на политики по опазване на околна среда са следните:

- Спазване на нормативните изисквания по отношение въздействието върху околната среда.
- Осигуряване на адекватни мерки и повишаване на нивото на удовлетвореност на гражданите от предлаганите услуги, базирани на анализи на предложенията и сигналите, от местната общност при насърчаване на гражданското участие в управлението;
- Непрекъснато подобряване на околната среда чрез анализ, мониторинг и управление на дейностите и процесите, влияещи върху нейните аспекти;
- Провеждане на политика за предотвратяване на замърсяването на околната среда.
- Извършване на периодичен екологичен преглед, с анализ на въпросите, свързани с околната среда и въздействието върху нея, при изпълнение на дейностите на общинска администрация, определяне, контрол и управление на факторите, въздействащи върху околната среда;
- Постигане на резултатност спрямо околната среда, изразена в измерими резултати от управлението на аспектите на околната среда.
- Привличане на допълнителни ресурси по национални и международни програми и фондове, обединяване на усилията на всички заинтересовани страни и административния капацитет за осигуряване, съхраняване, развитие и опазване на благоприятна за живеене околна среда.
- Повишаване информираността на гражданите относно проблемите на околната среда (замърсяването на въздуха, проблеми с битовите и строителни отпадъци на територията на общината, цялостно състоянието на околната среда);
- Повишаване на общественото съзнание чрез получаване на екологично образование и повишаване ролята на обществеността при решаване на екологичните проблеми.

1.7.2. ОБЩИНСКИ НАРЕДБИ

В община Омуртаг действащите общински наредби в областта на опазване на околната среда са следните:

Наредба за изграждане и опазване на зелената система на територията на община Омуртаг.

С наредбата се уреждат обществените отношения свързани с планирането, изграждането, устойчивото поддържане, опазване и развитие на зелената система на общината.

Наредба за управление на отпадъците на територията на община Омуртаг.

Наредбата урежда екологосъобразното управление на отпадъците на територията на община Омуртаг, като съвкупност от права и задължения, действия и дейности на физическите и юридически лица и едноличните търговци, свързани с образуването и третирането на отпадъците, както и контрола върху тези дейности, с цел да се предотврати и намали вредното им въздействие върху човешкото здраве и околната среда.

Наредбата регламентира организацията по събиране, транспортиране, поддържането на депа за отпадъци, обезвреждане и или оползотворяване на следните видове отпадъци: Битови отпадъци (БО) от домакинства и стопански обекти; Строителни отпадъци (СО) и излишни земни маси (ЗМ); Производствени отпадъци (ПО); Масово разпространени отпадъци (МРО); Отпадъци от опаковки (ОО); Опасни отпадъци от домакинствата (ООД); Биоразградими и растителни отпадъци (БРО).

Наредба за принудително изпълнение на заповеди за премахване на незаконни строежи или части от тях на територията на община Омуртаг.

Урежда условията и реда за принудително изпълнение на влезли в сила заповеди за премахване на незаконни строежи или части от тях, издадени от кмета на Община Омуртаг или упълномощено от него длъжностно лице, на основание чл. 225 а, ал. 3 от ЗУТ. Наредбата изисква окончателно почистване на строителната площадка от строителните отпадъци, получени при премахването на незаконен строеж и възстановяването на терена. Извършва се от общината за сметка на адресата на заповедта.

Наредба за определяне и администриране на местните такси и цени на услуги и права предоставяни от община Омуртаг

Тази наредба урежда реда и начина за определяне и администриране на местните такси и цени на услуги (в т.ч. такса за битови отпадъци), предоставяни на физически и юридически лица на територията на община Омуртаг. Глава II, Раздел 1 от Наредбата касае такса за битови отпадъци, която се заплаща за услугите по събиране, извозване и обезвреждане в депа или други съоръжения на битовите отпадъци, както и за поддържането на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места. Размерът на таксата се определя за всяка услуга поотделно.

Контролът по изпълнение на наредбите се осъществява от кмета на общината, кметове и кметски наместници по населени места и длъжностни лица, определени със заповед на кмета на общината.

1.7.3. СЪТРУДНИЧЕСТВО

1.7.3.1. Обмен на информация и сътрудничество с регионални органи на централни ведомства, от компетенциите, на които са въпросите по опазване на околната среда

По въпросите в областта на опазването на околната среда общинска администрация Омуртаг си сътрудничи и осъществява обмен на информация със следните държавни институции и техните регионални структури:

- Изпълнителна агенция по околна среда (ИАОС);
- Регионална инспекция по околната среда и водите (РИОСВ) – Шумен към ИАОС;
- Басейнова дирекция за управление на водите „Дунавски район“ (БДУВДР) – Плевен към ИАОС;
- Регионална здравна инспекция (РЗИ) – Търговище към Министерството на здравеопазването;
- Регионална дирекция по горите – Шумен към ИАГ;
- Областна администрация – Търговище;
- „Водоснабдяване и канализация“ ООД – Търговище;
- Областна дирекция земеделие – Търговище към Главна дирекция „Земеделие“, Министерство на земеделието, храните и горите;
- Регионална Дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ – Търговище към Главна дирекция „ПБЗН“, МВР;
- Областна дирекция по безопасност на храните към Българската агенция по безопасност на храните (БАБХ);
- Териториално статистическо бюро – Търговище към НСИ.

1.7.3.2. Сътрудничество със съседни общини

Към настоящия момент община Омуртаг работи съвместно със съседни общини от Търговищка и Шуменска области, предимно по проблемите, свързани с управлението на битовите отпадъци.

С Националния план за управление на дейностите по отпадъците за периода 2009 – 2013 г. са определени регионите, включващи общините, които ползват общо регионално депо и/или други съоръжения за третиране на отпадъци. Община Омуртаг участва като партньор в Регионален център за управление на отпадъците „Омуртаг“, който включва общините Омуртаг, Котел и Върбица, а от 2013 г. и община Антоново.

1.7.3.3. Информирание на обществеността

Информирането на обществеността е важен елемент в осъществяването на екологичната политика на общината. За включването на обществеността в предстоящи екологични мероприятия, за участие при разработване и обсъждане на проекти, за изпълнение на конкретни мероприятия и резултатите от тях, както и за различни екологични проблеми, община Омуртаг периодично предоставя информация чрез:

- Информационно табло в общината;
- Интернет страница на Община Омуртаг – www.omurtag.bg;
- Публикации в медии;
- Обществени обсъждания;
- Екологични кампании;
- Обявен „Зелен телефон“ за подаване на сигнали;

- Обявен електронна поща за сигнали при нарушения на нормативните изисквания по отпадъците, както и на предложения за подобрене на политиките по отпадъците – *eko_omurtag@abv.bg*.

2. АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИТЕ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИТЕ И ЗАПЛАХИТЕ (SWOT) В ОБЛАСТТА НА ОПАЗВАНЕТО НА ОКОЛНАТА СРЕДА В ОБЩИНА ОМУРТАГ

SWOT анализът е класически метод за стратегическо планиране, даващ възможност за анализиране на конкретната ситуация от различни аспекти и помагаш вземането на правилни решения, чрез определяне на:

- S (Strengths) – Силни страни;
- W (Weaknesses) – Слаби страни;
- O (Opportunities) – Възможности;
- T (Threats) – Заплахи.

SWOT представлява акроним на вътрешните за общината *силни страни* (Strengths) и *слаби страни* (Weaknesses) и външните за общината *възможности* (Opportunities) и *заплахи* (Threats). При SWOT анализа обектът на стратегически анализ се диференцира от средата, в която той функционира. Обектът на стратегически анализ се разглежда откъм неговите „силни страни” и „слаби страни”. Средата, в която функционира обектът на стратегически анализ се диференцира на „възможности” и „заплахи”.

Силни страни. Силните страни са ресурс, умение или друго преимущество, което притежава общината. Силната страна е отличителна компетенция, която дава сравнително предимство.

Слаби страни. Слабите страни представляват ограниченията или недостигът на ресурси, умения и способности, които сериозно възпрепятстват развитието на общината.

Възможности. Възможностите представляват най-благоприятните елементи на външната среда на общината. Това са благоприятни за общината потенцици, от които тя се възползва или би могла да се възползва.

Заплахи. Заплахите са най-неблагоприятните сегменти на външната среда за общината. Те поставят най-големи бариери пред настоящото или бъдещото (желаното) състояние на общината.

Този раздел включва анализа на силните страни, възможностите да се възползваме от тях, слабите страни и възможностите да ги преодолеем или сведем до минимум, външните възможности (перспективи) и заплахите, които са пречка за развитието и представляват риск за реализацията на Програмата за опазване на околната среда на община Омуртаг за периода 2020 – 2027 г.

Целта на този анализ е да оцени кои направления от дейностите по опазване на околната среда община Омуртаг са най-ефективни, в кои може да се постигне най-добър успех и устойчиво развитие чрез използване на силните страни и благоприятните възможности на външната среда, както и чрез преодоляване или намаляване на действието на слабите страни и външните заплахи.

Потенциалните силни страни на общината се явяват двигател за нейното развитие. В същото време вътрешните слаби страни и външните заплахи са пречка за развитието ѝ, което представлява риск за реализацията на програмата.

Използвайки наличната информация за съществуващото положение и тенденциите по компоненти и фактори на околната среда са изведени следните основни аспекти на силните и слабите страни на община Омуртаг по отношение на опазване на околната среда, както и на възможностите и заплахите от страна на средата, които са представени в таблицата по-долу.

Таблица 2. Резултати от SWOT анализа по отношение опазване на околната среда на община Омуртаг

ВЪТРЕШНИ ФАКТОРИ	ВЪНШНИ ФАКТОРИ
Силни страни	Възможности
• Сравнително благоприятно природогеографско и транспортно-комуникационно местоположение. През територия на общината преминават транспортни коридори с национално и регионално значение. • Сравнително съхранена околна сред при добри общи екологични показатели. • Липса на крупни индустриални замърсители на територията на общината. • Цялостно обхванато население от системата за сметосъбиране и извозване на битовите отпадъци. • Функционира Регионално депо за неопасни отпадъци за общините Омуртаг, Котел и Върбица, отговарящо на нормативните изисквания. • Въведена е система за разделно събиране на отпадъци от опаковки. • Действаща общинска Програма за управление на отпадъците. • Наличие на благоприятен климат, незамърсени почви и висока използваемост на поземлените ресурси на територията на общината. • Добра защитеност от ветрова ерозия, слабо проявена водна ерозия. • Възможности за развитие на алтернативно земеделие, чрез постепенно преструктуриране на селскостопанското	• Усъвършенстване на административния капацитет чрез проектно финансиране. • Използване на финансовите инструменти на ЕС за решаване на проблемите, свързани с опазването на околната среда и осигуряване на финансиране чрез: – Оперативна програма „Околна среда“; – Оперативна програма „Регионално развитие“; – ПУДООС; – Отчисленията по чл. 64 от ЗУО и др. • Наличие на фондове и частично предприети стъпки за: – Подмяна на водопроводната и канализационна системи и изграждане на ПСОВ; – Осигуряване на нов водоизточник по проекта за допълнително водоснабдяване „Ястребино“ • Намаление/освобождаване от отчисленията по чл. 64 от ЗУО при постигане целите за оползотворяване на биоразградими и рециклируеми отпадъци. • Сътрудничество с другите общини в рамките на РСУО за изграждане на регионални съоръжения/инсталации за третиране на отпадъци.

производство с поставяне на акценти върху развитието на овощарството и на ягодоплодните култури. • Възможности за ефективно животновъдство. • Значителен горски фонд с добра репродуктивност, разнообразни функции и добро стопанисване. • Наличие на Горскостопански план на горите в община Омуртаг. • Богато биоразнообразие. • Тенденции за поддържане и разширяване на зелената система в съответствие с приетата програма на община Омуртаг. • Наличие на широк спектър малки и средни предприятия, с гъвкави адаптивни възможности към променящата се пазарна среда. • Добре развита транспортна и комуникационна инфраструктура. • Добре развита електроенергийна мрежа, с възможности за допълнително натоварване. • Сравнително добра използваемост на ВЕИ. • Наличие на дългосрочна общинска програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива. • Изготвена Общинска програма за енергийна ефективност на община Омуртаг 2020 – 2030 г. • Благоприятна възрастова структура на населението. • Положително отношение на ръководството на общината към проблемите на опазването на околната среда. • Наличие на административен капацитет за изпълнение задълженията на кмета на общината в областта на опазването на околната среда, подготовка и реализация на проекти за подобряване на ОС.	• Тенденции за по-нататъшно развитие на системите за разделно събиране и оползотворяване на отпадъците. • Въвеждане и използване на материални стимули/санкции при спазване/неспазване на местната нормативна уредба по УО. • Интегриране на политиките за ООС, в т.ч. и по УО в другите местни политики. • Прилагане на ефективен контрол в сектора при повишен капацитет на общинската администрация. • Популяризиране на местните и регионалните туристически продукти и тематични маршрути. • Развитие както на интензивно, така и на биологично земеделие. • Използване на възобновяеми енергийни източници и въвеждане на енергоспестяващи технологии в общинската инфраструктура, вкл. и със средства на ЕС. • Широка институционална рамка за информиране и участие на обществеността във вземането на решения по въпросите на околната среда.
---	---

• Разработени и актуализирани общински наредби, хармонизирани с националното екологичното законодателство. • Добро партньорство с институции по отношение опазване на околната среда.	
Слаби страни	Заплахи
• Възникване на ситуации, водещи до отлагане и забавяне на реализацията на дейности и проекти и непълно усвояване на фондове. • Липса на пунктове на Националната система за мониторинг на околната среда. • Влошено качество на атмосферния въздух, най-вече през зимните месеци на годината, в резултат на изгарянето на твърди горива за отопление. • Амортизирана водопроводна мрежа, голям дял на загуби на питейни води поради висока степен на физическо износване на вътрешната и външната водопроводна мрежа. • Режим на водоснабдяването на населените места. • Ниска степен на изграденост на канализационната мрежа в периферните части на общинския център и в селата. • Липса на ПСОВ. • Недостатъчна активност на населението в разделното събиране на отпадъци. • Няма инсталации за третиране (сепариране) на битовите отпадъци преди депониране. • Няма организирана система за разделно събиране на биоотпадъци, както и инсталация за оползотворяването им. • Недостатъчна територия на зелените площи. • Незадоволително равнище на агротехническите качества на почвените ресурси. • Отсъствие на минерално-суровинни ресурси.	• Насочване на интереса на инвеститорите към големите общини в страната. • Продължаваща зависимост от централната власт. • Финансова необезпеченост на инвестиционни регионални проекти. • Забавяне на реализацията на инфраструктурни проекти. • Високи разходи по прилагане на екологичното законодателство. • Продължителна тенденция за внос на стари автомобили. • Територията на общината е сравнително бедна на водни ресурси, дебитът на които е в пряка зависимост от валежи и засушаване. • Застрашени от замърсяване с отпадни води повърхностни водни тела. • Епизодична поява на нерегламентирани замърсявания и сметища около населените места. • Значително увеличение на разходите за управление на битови отпадъци и необходимостта от повишаване на такса битови отпадъци за населението и намаляване на събираемостта. • Слабо изразена, но продължаваща тенденция на намаляване на населението на общината. • Тенденция на намаляване броя на населението в трудоспособна възраст и увеличаване дела на населението над трудоспособна възраст.

• Незадоволително състояние на транспортната и бизнес инфраструктура. • Ниска енергийна ефективност на сградния фонд. • Висок относителен дял на населението с ниско образование, недостатъчна професионална подготвеност и квалификация. • Трайно равнище на висока безработица и миграция на младите хора. • Процес на застаряване на населението, по-силно изразен в селата. • Ниски доходи и жизнен стандарт.	
--	--

3. ВИЗИЯ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА ОМУРТАГ

Визията на община Омуртаг в областта на околната среда е определена въз основа на съществуващите условия и стремежите и нагласите на обществото за бъдещото ѝ състояние в дългосрочен план.

В наше време все повече се осъзнава, че поддържането на нормално функциониращи екосистеми, които подпомагат икономическото и социалното развитие, има решаващо значение за трайното развитие на обществото. Основните цели на Програмата за опазване на околната среда на община Омуртаг са свързани с постигането на хармонично, балансирано и устойчиво развитие.

Процесът на планиране на общинско ниво търси баланса между различните аспекти на развитието (екологичен, териториален, икономически и социален) и между различните териториални общности, институции и социални групи. Общинската програма за опазване на околната среда се явява един от основните инструменти за защита и опазване на наличните природни ресурси, запазване на постиженията и подобряване на екологичното състояние в областите, където е необходимо, като е съобразена със сферите на компетенция и възможностите на Община Омуртаг.

Стратегическата част на Програмата следва да се разглежда като динамична част, която има възможност да бъде допълвана и актуализирана съобразно промени в приоритетите на общината, в националното законодателство и други елементи на обкръжаващата среда, оказващи влияние върху протичащите процеси в общината. Програмата е съобразена с основните цели на политиката за опазване на околната среда и с основните стратегически и планови документи на европейско и национално ниво, имащи отношение към опазването и съхранението на околната среда.

При формулирането на визията за околна среда на община Омуртаг е търсен баланс и интегриране с приети от Общински съвет – Омуртаг програмни документи, в които е формулирана визия за развитие на общината и цели, а именно:

Общински план за развитие на община Омуртаг 2014-2020 г.

Визията за развитие на общината съдържа представата за бъдещо динамично, устойчиво и хармонично развитие:

„Община Омуртаг – сплотена общност, която се развива устойчиво на принципите:

- *балансирана икономика с модерно селско и горско стопанство;*
- *повишен жизнен стандарт и качествени услуги;*
- *запазено културно и природно наследство;*
- *възможности за развитие на алтернативните форми на туризъм;*
- *съхранен и развит човешки потенциал.“*

Програма за управление на отпадъците на община Омуртаг 2016-2020 г.

Основната цел на програмата е *„екологосъобразното управление на отпадъците, което да доведе до намаляване на въздействията върху околната среда, причинени от генерираните отпадъци, чрез подобряване ефективността на оползотворяване на отпадъците и намаляване и предотвратяване на риска от депонирането им, увеличаване отговорностите на замърсителите, стимулиране на инвестициите за управление на отпадъците“.*

Програма за енергийна ефективност на община Омуртаг 2020 – 2030 г.

Стратегическата цел на енергийната програма е: *„Изграждане на енергийно независима община с цел намаляване на разходите на енергия с 27%, спрямо сегашното потребление, а именно 1,35 GWh“.*

Визията за развитието на община Омуртаг, формулирана в действащите на местно ниво планови и програмни документи, може да се реализира само в условията на устойчиво развитие в благоприятна и здравословна околна среда.

Дефинирането на визията, целите и приоритетите в Програмата се основава на извършения анализ на средата, на откритите специфични особености в SWOT анализа и на очакванията и предвижданията за развитие на община Омуртаг.

Сегашната визия отразява желанието за запазване и достигане на определено ниво на качеството на околната среда в общината. От една страна тя е консолидирана, обобщена представа на общността за стандарта на живот и качествата на средата, която изгражда, поддържа и обитава, а от друга в нея има приемственост и тя се явява продължение на визията за цялостно развитие на общината през следващите години.

ВИЗИЯ

Омуртаг – съвременна община, с балансирано развиваща се икономика, чисто и зелено място сред съхранена природа, опазваща природното и културното си наследство, осигуряваща здравословна, привлекателна и чиста жизнена среда на населението.

Така формулираната визия отразява виждането за развитие на общината, съобразено с наличния природен потенциал при отчитане на интересите на местното население. Визията на Общината може да се постигне чрез формулирането на адекватни цели и съответстващи на тях мерки за съхраняване и подобряване на състоянието на околната среда.

4. ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА

С настоящата програма се цели да се фокусират управленските процеси и да се даде рамката за използването на наличните ресурси по такъв начин, че Община Омуртаг да успее да запази и надгради постигнатото до момента.

Политиката на Общината в областта на околната среда се основава на принципите на предпазните мерки и превантивните действия, на принципа на приоритетното отстраняване още при източника на замърсяване на околната среда и на принципа „замърсителят плаща“.

Основните критерии при определяне на приоритетите в Програмата за опазване околната среда на община Омуртаг са:

- Спазване принципите на устойчиво развитие.
- Предотвратяване и намаляване на риска за човешкото здраве и околната среда.
- Предотвратяване и намаляване на риска за биологичното разнообразие.
- Намаляване на вредните последствия върху компонентите на околната среда в резултат на природни процеси и явления и антропогенните въздействия.
- Оптимално използване на природни ресурси и енергия.

Целите на Програмата за опазване на околната среда на община Омуртаг включват:

- генерална стратегическа цел;
- главни стратегически цели;
- специфични стратегически цели.

Формулираните по-долу цели са базирани върху приоритетите на община Омуртаг в областта на околната среда за следващите години, както и на визията за развитие на общината. В същото време те не отменят провеждането на рутинните действия, свързани с провеждането на политиката по околна среда на общината.

ГЕНЕРАЛНА СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ НА ОБЩИНА ОМУРТАГ:

Опазване, поддържане и подобряване качеството на околната среда при разумно и рационално използване на природните ресурси и осигуряване защита на здравето на хората.

На основата на анализа на средата, резултатите от анализа на силните и слабите страни, възможностите и пречките, на формулираната главна стратегическа цел и приоритетите на Общината по отношение на околната среда са определени главните стратегически цели.

ГЛАВНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ:

1. Подобряване качеството на атмосферния въздух;
2. Подобряване управлението на водните ресурси;
3. Подобряване на системата за управление на отпадъците.
4. Предотвратяване и намаляване на негативните въздействия върху почвата.
5. Опазване и поддържане на биологичното разнообразие.

6. Намаляване шумовото замърсяване.
7. Политика за управление на околната среда, интегрирана в дейностите на стопанските отрасли на местно ниво.
8. Участие на обществеността при решаване на проблемите на околната среда.
9. Повишаване на екологичното образование на населението.

СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ:

Към Главна цел № 1: Подобряване качеството на атмосферния въздух

- 1.1. Редуциране замърсяването на атмосферния въздух чрез намаляване на емисиите на вредни вещества от автомобилния транспорт и битовия сектор.
- 1.2. Контрол върху качеството на атмосферния въздух.
- 1.3. Подобряване на енергийната ефективност и използване на алтернативни източници на енергия.
- 1.4. Информираност на населението, повишаване на екологичната култура.

Към Главна цел № 2: Подобряване управлението на водните ресурси

- 2.1. Осигуряване на непрекъснато водоподаване за населените места в община Омуртаг.
- 2.2. Намаляване загубите на вода по водопроводната мрежа.
- 2.3. Формиране на съзнание и интерес за икономии на водни ресурси.
- 2.1. Запазване и подобряване качеството на подземните и повърхностните води.

Към Главна цел № 3: Подобряване на системата за управление на отпадъците

- 3.1. Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъците.
- 3.2. Увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци.
- 3.3. Оптимизиране на системите за събиране и транспортиране на различни отпадъчни потоци.
- 3.4. Екологосъобразно обезвреждане на отпадъците.
- 3.5. Предотвратяване и намаляване на риска от стари замърсявания с отпадъци.
- 3.6. Правно регулиране на управлението на отпадъците и ускоряване прилагането на законодателството и политиката в сектора.
- 3.7. Осигуряване на достатъчни и надеждни данни за отпадъците.
- 3.8. Укрепване на административния капацитет на общинска администрация в областта на управлението на отпадъците.
- 3.1. Увеличаване на инвестициите в сектора и прилагане на принципите „отговорност на производителя” и „замърсителят плаща”.
- 3.2. Участие на обществеността.
- 3.3. Управление на специфични потоци отпадъци.

Към Главна цел № 4: Предотвратяване и намаляване на негативните въздействия върху почвата

4.1. Максимално ограничаване промяна предназначението на плодородните земи за неземеделски цели.

4.2. Запазване и възстановяване на почвеното плодородие на установени нарушени терени.

4.3. Прилагане на добрите земеделски практики и „биологично” производство в земеделието.

4.4. Предотвратяване и намаляване на риска от стари замърсявания с отпадъци – пестициди.

4.5. Намаляване замърсяването на почвите от интензивния автомобилен трафик.

Към Главна цел № 5: Опазване и поддържане на биологичното разнообразие

5.1. Осигуряване на условия за устойчиво ползване на биологичните ресурси.

5.2. Съхраняване, укрепване и опазване на екосистемите в защитените територии.

5.3. Спазване на ограниченията за извършване на дейности, застрашаващи предмета и целите на опазване в защитените зони и територии.

5.4. Контрол върху замърсяването с битови, строителни и производствени отпадъци.

Към Главна цел № 6: Намаляване шумовото замърсяване

6.1. Намаляване шумовото замърсяване в населените места от стопански обекти.

6.2. Намаляване шумовото замърсяване, предизвикано от транспорта.

Към Главна цел № 7: Политика за управление на околната среда, интегрирана в дейностите на стопанските отрасли на местно ниво

7.1. Прилагане на превантивните инструменти за недопускане на замърсяване и увреждане на околната среда – ОВОС, ЕО, Разрешителни режими, ISO 14000, EMAS, провеждане на зелени обществени поръчки за доставки, услуги и строителство и др.

7.2. Развитие на екологично чисти земеделие и животновъдство.

7.3. Запазване на околната среда в зоните за отдих.

Към Главна цел № 8: Участие на обществеността при решаване на проблемите на околната среда

8.1. Повишаване на обществената култура и съзнание по проблемите на околната среда.

8.2. Привличане на обществеността в процеса на вземане на решения и съставяне на екологична политика.

Към Главна цел № 9: Повишаване на екологичното образование на населението.

9.1. Създаване на условия за включване на населението в инициативи по опазване на околната среда.

9.2. Провеждане на беседи с подрастващите за формиране на екологична култура.

9.3. Запознаване на населението с най-актуалните насоки в сферата на опазването на околната среда, с акцент върху значимите за общината проблеми.

9.4. Координация и сътрудничество със секторите на образованието за въвеждане на адекватни педагогически технологии за осигуряване на системно екологично образование.

5. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

Планът за действие към Програмата за опазване на околната среда на Община Омуртаг за периода 2020 – 2027 г. предвижда изпълнението на конкретни мерки и дейности по отделните компоненти и фактори на околната среда, реализацията на които ще доведе до изпълнение както на законови изисквания, вменени на кмета на Общината, така и до постигане на главните и специфичните стратегически цели на Програмата. Крайната цел на изпълнението на плана за действие е да постигне устойчиво решаване на екологичните проблеми на територията на община Омуртаг, запазване и подобряване на състоянието на компонентите и факторите на околната среда и здравето на населението.

Таблица 6. План за действие към Програма за опазване на околната среда на община Омуртаг за периода 2020 – 2027 г.

№	СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ	ДЕЙНОСТ / МЯРКА	СРОК	ФИНАНСИРАНЕ	ОТГОВОРНА ИНСТИТУЦИЯ	ОЧАКВАН ЕФЕКТ
1.	ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ					
1.1.	Редуциране замърсяването на въздуха чрез намаляване на емисиите от автомобилния транспорт	Реконструкция и модернизация на пътната мрежа в участъци със значимо износване на пътната настилка, както и рехабилитация на пътища в недобро техническо състояние	Ежегодно	Общински бюджет, Осигуряване на условия за ползване на кредити, ОП Регионално развитие	Община Омуртаг	Намаляване на неорганизираните прахови емисии; Снижаване на замърсяването на въздуха с емисии, изпускани с автомобилните газове (прах, азотни, серни и въглеродни оксиди, сажди, летливи органични съединения)
		Рехабилитация на участъци от второстепенната улична мрежа в града	Ежегодно		Община Омуртаг	
		Почистване на основните пътни артерии и улици от прах, наноси и др.	Постоянен		Община Омуртаг	
		Периодично миене на основната улична мрежа	Постоянен		Община Омуртаг	
		Благоустрояване на крайпътните и междублокови пространства	Ежегодно		Община Омуртаг	
		Оптимизиране на пътния трафик в града и зоните за паркиране	Ежегодно	—	Община Омуртаг	
1.1.	Редуциране замърсяването на въздуха чрез намаляване на емисиите от отопление с твърди горива	Ограничаване използването на твърди горива с високо съдържание на сяра – въглища (брикети) със сяра на работната маса над 2% или подмяната им с алтернативни горива	2021 г.	Общински бюджет, Осигуряване на условия за ползване на кредити, ОП Регионално развитие	Община Омуртаг	Намаляване емисиите от SO ₂ и прах в димните газове.
		Прилагане на наредбите за качеството на въглищата и дървата	Постоянен	—	Община Омуртаг	Намаляване емисиите на замърсители във въздуха

№	СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ	ДЕЙНОСТ / МЯРКА	СРОК	ФИНАНСИРАНЕ	ОТГОВОРНА ИНСТИТУЦИЯ	ОЧАКВАН ЕФЕКТ
		Реализиране на проекти за енергийна ефективност (ЕЕ)	2020 – 2030 г.	Общински бюджет, Публично-частно партньорство (ПЧП), ЕСКО услуги, фондове на ЕС	Община Омуртаг	Повишаване на ЕЕ и намаляване на използвани горива, съответно и на емисиите във въздуха
1.2.	Контрол върху качеството на атмосферния въздух.	Контрол за възстановяване на улици и тротоари при ремонт/изграждане на елементи на техническата инфраструктура с цел недопускане на замърсяване на прилежащите площи и увеличаване на пътния нанос или ветрово запрашаване	Постоянен	–	Община Омуртаг	Недопускане на замърсявания, водещи до увеличаване на пътния нанос или ветрово запрашаване
		Контрол за недопускане замърсяване от строежите, вкл. по спазването на маршрутите за транспортиране на отпадъците от строителните обекти	Постоянен	–	Община Омуртаг	Намаляване емисиите на ФПЧ_{10}
		Контрол за неправилно паркиране в зелените площи и такива без трайна настилка	Постоянен	–	Община Омуртаг	Намаляване емисиите на ФПЧ_{10}
		Системни проверки за използването на нерегламентирани горивни материали – гуми, пластмаси, текстил и др.	Постоянен	–	Община Омуртаг	Намаляване емисиите на вредни вещества във въздуха и емисиите на ФПЧ_{10}
1.3.	Подобряване на енергийната ефективност и използване на алтернативни източници на енергия.	Прилагане на мерките за подобряване енергийните характеристики на общинските сгради, съгласно план за действие към в Общинска програма за енергийна ефективност на община Омуртаг 2020 – 2030 г.	2020 – 2030 г.	Общински бюджет, Публично-частно партньорство (ПЧП), ЕСКО услуги, фондове на ЕС	Община Омуртаг	Ограничаване на източниците на емисии във въздуха. Намаляване емисиите на ФПЧ_{10}

№	СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ	ДЕЙНОСТ / МЯРКА	СРОК	ФИНАНСИРАНЕ	ОТГОВОРНА ИНСТИТУЦИЯ	ОЧАКВАН ЕФЕКТ
		Прилагане на мерките за повишаване енергийната ефективност на жилищни и промишлени сгради, съгласно план за действие към в Общинска програма за енергийна ефективност на община Омуртаг 2020 – 2030 г.	2020 – 2030 г.	Общински бюджет, кредитен ресурс, частен бизнес, фондове на ЕС	Община Омуртаг	Намаляване емисиите на $ФПЧ_{10}$
		Прилагане на мерките за изграждане на производствени мощности от ВЕИ в общинския сектор, жилищни сгради и промишлени обекти, съгласно план за действие към в Общинска програма за енергийна ефективност на община Омуртаг 2020 – 2030 г.	2020 – 2030 г.	Общински бюджет, ПЧП, ЕСКО услуги, фондове на ЕС, кредитен ресурс, частен бизнес	Община Омуртаг	Ограничаване на източниците на емисии във въздуха. Намаляване емисиите на $ФПЧ_{10}$
1.4.	Информираност на населението, повишаване на екологичната култура.	Провеждане на информационна кампания и насърчаване използването на обществен транспорт, в т. ч. и велосипедния транспорт	2021 г.	Общински бюджет	Община Омуртаг	Повишаване информираността и познанията на гражданите
		Провеждане на информационни кампании, обучения и др. за повишаване познанията и културата на населението и бизнеса за икономическите и екологични ползи от енергийната ефективност (ЕЕ) и ВЕИ.	2020 – 2030 г.	Общински бюджет, ПЧП	Община Омуртаг	Повишаване информираността и познанията на гражданите относно ЕЕ и използването на ВЕИ

№	СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ	ДЕЙНОСТ / МЯРКА	СРОК	ФИНАНСИРАНЕ	ОТГОВОРНА ИНСТИТУЦИЯ	ОЧАКВАН ЕФЕКТ
2.	ПОДОБРЯВАНЕ УПРАВЛЕНИЕТО НА ВОДНИТЕ РЕСУРСИ					
2.1.	Осигуряване на непрекъснато водоподаване за населените на община Омуртаг	Доизграждане на съоръженията по проект „Допълнително водоснабдяване на гр. Омуртаг от яз. „Ястребино“			Община Омуртаг	Намаляване загубите на вода, осигуряване на постоянни количества питейна вода с необходимите качества, подобрен отток на водните течения
		Контрол на състоянието на всички язовири в община Омуртаг	Ежегодно	–	Община Омуртаг	
		Почистване на речни корита и водосбори извън и в урбанизираните територии	Ежегодно	Общински бюджет	Община Омуртаг	
2.2.	Намаляване загубите на вода по водопроводната мрежа	Контрол на състоянието на водопроводната мрежа	Постоянен	Бюджет „В и К“ ООД – Търговище	Община Омуртаг, „В и К“ ООД – Търговище	Намаляване загубите на вода, своевременно откриване на възникнали течове и аварии
		Реконструкция и ремонт на довеждащи водопроводи	Постоянен			
		Реконструкция и ремонт на вътрешна водопроводна мрежа	Постоянен			
		Автоматичен контрол на налягането на водоснабдителната мрежа.	Постоянен			
2.3.	Запазване и подобряване качеството на подземните и повърхностните води	Почистване на речни корита и водосбори извън и в урбанизираните територии	Ежегодно	Общински бюджет	Община Омуртаг	Предотвратяване замърсяването на водни тела
		Периодично изпитване качеството на водата на включените в регистъра местни водоизточници	Съгласно план-график за мониторинг	Бюджет „В и К“ ООД – Търговище, РЗИ – Търговище	Община Омуртаг, „В и К“ ООД – Търговище РЗИ – Търговище	Поддържане и подобряване качеството на водите

№	СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ	ДЕЙНОСТ / МЯРКА	СРОК	ФИНАНСИРАНЕ	ОТГОВОРНА ИНСТИТУЦИЯ	ОЧАКВАН ЕФЕКТ
		Преглед на санитарно-охранителните зони на основните водоизточници.				Поддържане и подобряване качеството на водите.
		Мониторинг на качеството на подземните води	2020 - 2027	Общински бюджет, фирми	Община Омуртаг, фирми	Поддържане и подобряване качеството на водите. Предвтрятяване на замърсяването на водните тела
		Мониторинг на качеството на повърхностните води	2020 - 2027	Общински бюджет, Държавен бюджет РИОСВ	Община Омуртаг, РИОСВ	
		Реконструкция и ремонт на канализационната мрежа на гр. Омуртаг	Съгласно бизнес план на „В и К“ ООД – Търговище	Бюджет „В и К“ ООД – Търговище	Община Омуртаг, „В и К“ ООД – Търговище	
		Контрол на състоянието на производствени отпадъчни води	2020 - 2027	Общински бюджет, фирми, Държавен бюджет РИОСВ	Община Омуртаг, РИОСВ, фирми	
		Изграждане на ПСОВ	2020 - 2027	Общински бюджет, фондове на ЕС, национални програми	Община Омуртаг	
3.	ПОДОБРЯВАНЕ СИСТЕМАТА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ					
3.1.	Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъците	Идентифициране и описване на местата, където е възможно образуване на локални замърсявания	2021 г.	–	Община Омуртаг	Предотвратяване замърсяването с отпадъци
		Увеличаване броя на съдовете за отпадъци	2020 - 2027	Общински бюджет	Община Омуртаг	
		Увеличаване броя на служебните лица, имащи статут на контролни органи и правомощия за съставяне на актове за административни нарушения.	2021 г.	–	Община Омуртаг	

№	СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ	ДЕЙНОСТ / МЯРКА	СРОК	ФИНАНСИРАНЕ	ОТГОВОРНА ИНСТИТУЦИЯ	ОЧАКВАН ЕФЕКТ
		Оптимизиране на системите за организирано и разделно събиране на отпадъци – брой съдове и местоположение.	2020 - 2027	Общински бюджет „Екопак България” АД	Община Омуртаг	
		Преразглеждане и при необходимост оптимизиране на маршрутите и графичите за събиране на битовите и разделно събрани отпадъци	Ежегодно	–	Община Омуртаг, „Екопак България” АД	Предотвратяване замърсяването с отпадъци
		Информирание на населението за начините и местата за изхвърляне/предаване на различни видове отпадъци	31.12.2020 г.	–	Община Омуртаг	
		Насърчаване на населението към използване на опаковки за многократна употреба, чрез обвързване с ТБО и провеждане на информационни кампании	2020 - 2027	Общински бюджет	Община Омуртаг	
		Стимулиране на търговски вериги и магазини, предлагащи торбички за многократна употреба, чрез намаляване на ТБО	2020 - 2027	–	Община Омуртаг	
		Разработване на проекти и/или програми за насърчаване на домашно компостиране. Закупуване на компостери за предоставяне на домакинства	2020 - 2027	Общински бюджет ПУДООС ОПОС	Община Омуртаг	Предотвратяване образуването на отпадъци
		Създаване на организация за разделно събиране на растителни и биоразградими отпадъци от паркове и градини, заведения за обществено хранене и др.	2020 - 2027	Общински бюджет ОПОС	Община Омуртаг	

№	СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ	ДЕЙНОСТ / МЯРКА	СРОК	ФИНАНСИРАНЕ	ОТГОВОРНА ИНСТИТУЦИЯ	ОЧАКВАН ЕФЕКТ
		Съдействие и насърчаване на частни лица при интерес за изграждане на центрове за повторна употреба на отпадъци. Информационни кампании за запознаване на населението с политиките за управление на отпадъците и начините на тяхното разделно събиране и третиране	Постоянен	ОП „Конкурентоспособност и иновации“	Община Омуртаг	Предотвратяване замърсяването с отпадъци и образуването на отпадъци
			2021	Общински бюджет ОПОС	Община Омуртаг	
3.2.	Увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци	Преразглеждане и при необходимост оптимизиране на системата за РСОО – брой съдове и местоположение	Ежегодно	„Екопак България” АД	„Екопак България” АД Община Омуртаг	Намаляване на количеството депонирани РСОО
		Включване на повече населени места от общината към системата за РСОО	2020 - 2027	„Екопак България” АД	„Екопак България” АД Община Омуртаг	
		Преразглеждане и при необходимост оптимизиране на маршрутите и граfiците за събиране на РСОО	Ежегодно	–	Община Омуртаг, „Екопак България” АД	
		Изграждане на регионална инсталация за предварително третиране на отпадъците – сепарираща инсталация	2020 - 2027	ОПОС, РСУО, Отчисления по чл. 64 от ЗУО	Община Омуртаг, РСУО	Намаляване на количеството депонирани отпадъци
		Търсене на съдействие и извършване на съвместни проверки с органите на реда за предотвратяване нерегламентираното изнасяне на отпадъци от съдовете за разделно и организирано събиране на БО	Постоянен	–	Община Омуртаг	

№	СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ	ДЕЙНОСТ / МЯРКА	СРОК	ФИНАНСИРАНЕ	ОТГОВОРНА ИНСТИТУЦИЯ	ОЧАКВАН ЕФЕКТ
		Стимулиране и оказване на съдействие на физически и юридически лица към изграждане на площадки за събиране и третиране на различни видове отпадъци	Постоянен	Частни инвестиции, ОП „Конкурентоспособност и иновации“	Община Омуртаг	Намаляване на количеството депонирани отпадъци
		Насърчаване използването на продукти със съответната екомаркировка за рециклиране и/или оползотворяване	Постоянен	—	Община Омуртаг	Намаляване на количеството депонирани отпадъци
		Водене на стриктна отчетност за количествата на разделно събраните и оползотворени отпадъци	Постоянен	—	Община Омуртаг	Информационна обезпеченост
		Публикуване на интернет страницата на общината и широко оповестяване за местонахождението на площадките за предаване на разделно събрани отпадъци, видове отпадъци, условия за предаване и др.	2021	—	Община Омуртаг	Намаляване на количеството депонирани отпадъци
3.3.	Екологосъобразно обезвреждане на отпадъците	Експлоатация на нова клетка за депониране на неопасни отпадъци на Регионално депо - Омуртаг	Постоянен	Общински бюджет	Община Омуртаг	Законосъобразно третиране на отпадъците
		Прилагане изискванията на ново Комплексно разрешително за депото	Постоянен	Общински бюджет	Община Омуртаг	Законосъобразно третиране на отпадъците

№	СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ	ДЕЙНОСТ / МЯРКА	СРОК	ФИНАНСИРАНЕ	ОТГОВОРНА ИНСТИТУЦИЯ	ОЧАКВАН ЕФЕКТ
		Изграждане на площадка за компостиране на биоотпадъци	2020 - 2027	Общински бюджет, ПУДООС, Отчисления по чл. 64 от ЗУО	Община Омуртаг	Законосъобразно третиране на отпадъците
		Съдействие и търсене на частни инвестиции за изграждане на инсталации за третиране и оползотворяване на отпадъци	Постоянен	Частни инвестиции, ОП „Конкурентоспособност и иновации“	Община Омуртаг	Законосъобразно третиране на отпадъците
		Изграждане на площадка за третиране и оползотворяване на строителни отпадъци (СО)	2020 - 2027	Общински бюджет, Частни инвестиции	Община Омуртаг	Законосъобразно третиране на отпадъците
		Използване за запръстяване на регионалното депо или рекултивация на терени или по друг подходящ начин на СО	2020 - 2027	Общински бюджет, Частни инвестиции	Община Омуртаг	Законосъобразно третиране на отпадъците
3.4.	Предотвратяване и намаляване на риска от стари замърсявания с отпадъци.	Изпълнение на биологична рекултивация на общинско депо – Омуртаг	2021	Общински бюджет	Община Омуртаг	Предотвратяване замърсяването с отпадъци
		Мониторинг и следексплоатационни грижи за общинско депо – Омуртаг	2020 - 2027	Общински бюджет	Община Омуртаг	Предотвратяване замърсяването с отпадъци
		Изпълнение на техническа и биологична рекултивация на Клетка № 1 на Регионално депо – Омуртаг	2021	РСУО, Отчисления по чл. 64 от ЗУО	Община Омуртаг	Предотвратяване замърсяването с отпадъци
		Мониторинг и следексплоатационни грижи за Клетка № 1 на Регионално депо – Омуртаг	2020 - 2027	РСУО	Община Омуртаг	Предотвратяване замърсяването с отпадъци

№	СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ	ДЕЙНОСТ / МЯРКА	СРОК	ФИНАНСИРАНЕ	ОТГОВОРНА ИНСТИТУЦИЯ	ОЧАКВАН ЕФЕКТ
		Идентифициране на всички стари замърсявания на територията на общината	2021	–	Община Омуртаг	Предотвратяване замърсяването с отпадъци
		Набелязване и извършване на проверка на райони и/или участъци, които крият риск от замърсяване с отпадъци	2021	–	Община Омуртаг	Предотвратяване замърсяването с отпадъци
		Изготвяне на план за действие, включващ всички засегнати места от стари замърсявания и набелязване на конкретни мерки за отстраняване и недопускане на бъдещи замърсявания.	30.12.2020 г.	–	Община Омуртаг	Предотвратяване замърсяването с отпадъци
		Почистване на места, замърсени с отпадъци със специализирана техника.	30.12.2020 г.	Общински бюджет (План-сметка)	Община Омуртаг	Предотвратяване замърсяването с отпадъци
		Определяне на длъжностни лица, които да извършват контрол върху районите, в които са наблюдавани стари замърсявания, както и върху бъдещи рискови места.	30.12.2020 г.	–	Община Омуртаг	Предотвратяване замърсяването с отпадъци
		Повишаване качеството на услуги свързани с управлението на отпадъците в Общината.	Постоянен	–	Община Омуртаг	Предотвратяване замърсяването с отпадъци
3.5.	Осигуряване на достатъчни и надеждни данни за отпадъците	Изготвяне на регистър на видовете генерирани производствени отпадъци на територията на общината, съдържащ източника на образуване, начина на тяхното третиране и бъдещо планиране за управлението им.	2020 г.	–	Община Омуртаг	Законосъобразно управление на отпадъците

№	СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ	ДЕЙНОСТ / МЯРКА	СРОК	ФИНАНСИРАНЕ	ОТГОВОРНА ИНСТИТУЦИЯ	ОЧАКВАН ЕФЕКТ
		Извършване периодично (най-малко на две години) на морфологичен анализ за вида и състава на битовите отпадъци.	2021 г.	Общински бюджет (План-сметка)	Община Омуртаг	Законосъобразно управление на отпадъците
		Поддържане и периодична актуализация на регистър на площадките в общината, на които могат да се предават за съхранение, оползотворяване или рециклиране различни потоци отпадъци.	Постоянен	–	Община Омуртаг	Законосъобразно управление на отпадъците
		Обезпечаване на дейността на фирмите, извършващи дейностите по събиране, транспортиране и третиране на отпадъците	Постоянен	Общински бюджет (ТБО)	Община Омуртаг	Законосъобразно управление на отпадъците
		Извършване на периодични обучения на отговорните лица, извършващи дейности с отпадъците	Постоянен	Общински бюджет „Екопак България” АД „Мит и ко“ ЕООД	Община Омуртаг	Законосъобразно управление на отпадъците
		Изготвяне и предоставяне на отчети за събраните и предадените за третиране отпадъци (вид на отпадъка, начин на третиране, количество и др.)	Ежемесечно	–	Община Омуртаг „Екопак България” АД „Мит и ко“ ЕООД	Законосъобразно управление на отпадъците
		Прилагане на нови информационни системи, отчитащи управлението на отпадъците (депо-инфо и др.)	30.12.2027 г.	Общински бюджет, РСУО, „Екопак България” АД	Община Омуртаг	Законосъобразно управление на отпадъците

№	СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ	ДЕЙНОСТ / МЯРКА	СРОК	ФИНАНСИРАНЕ	ОТГОВОРНА ИНСТИТУЦИЯ	ОЧАКВАН ЕФЕКТ
		Изготвяне и публикуване на справки и отчети, относно процента на обхванато население от системите за разделно събиране на отпадъците, събраните количества, от тях оползотворени отпадъци и предадени за обезвреждане.	Ежегодно	–	Община Омуртаг	Законосъобразно управление на отпадъците
		Изготвяне на информация за събрани количества опасни отпадъци от домакинствата.	Ежегодно	–	Община Омуртаг	Законосъобразно управление на отпадъците
3.6.	Укрепване на административния капацитет на общинска администрация в областта на управлението на отпадъците.	Определяне на лица, които да извършват административната дейност, свързана с Регионалното сдружение за управление на отпадъците	31.12.2020 г.	–	Община Омуртаг	Законосъобразно управление на отпадъците
		Определяне на отговорни лица за водене на точна ежемесечна отчетност по отношение на управление на отпадъците в Общината	31.12.2020 г.	–	Община Омуртаг	Законосъобразно управление на отпадъците
		Определяне на длъжностни лица и структури за изготвяне на програми, проекти, политики и цели по управление на дейностите с отпадъците	31.12.2020 г.	–	Община Омуртаг	Законосъобразно управление на отпадъците
		Увеличаване на административния капацитет по извършването на ежедневен контрол върху граждани и фирми при управлението на отпадъците и ефективното прилагане на общинската нормативна уредба.	31.12.2025 г.	Общински бюджет	Община Омуртаг	Законосъобразно управление на отпадъците

№	СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ	ДЕЙНОСТ / МЯРКА	СРОК	ФИНАНСИРАНЕ	ОТГОВОРНА ИНСТИТУЦИЯ	ОЧАКВАН ЕФЕКТ
		Извършване на периодични обучения на длъжностните лица, отговорни за дейността, включващи промените и прилагането на нормативната уредба в областта, различните форми и начини на финансиране на проекти, програми, стратегии.	Постоянен	Общински бюджет	Община Омуртаг	Законосъобразно управление на отпадъците
		Обучителни семинари на длъжностни лица, свързани с подготовка на проекти за управление на отпадъците.	Постоянен	Общински бюджет	Община Омуртаг	Законосъобразно управление на отпадъците
		Определяне на отговорни длъжностни лица за изготвяне и предоставяне на ежемесечни справки за отпадъците до компетентните органи – РИОСВ, ИАОС, МОСВ и др.	31.12.2020 г.	–	Община Омуртаг	Законосъобразно управление на отпадъците
		Определяне на лица за поддържане на публични регистри и данни за отпадъците.	31.12.2020 г.	–	Община Омуртаг	Законосъобразно управление на отпадъците
3.7.	Увеличаване на инвестициите в сектора и прилагане на принципите „отговорност на производителя” и „замърсителът плаща”.	Изготвяне на нова общинска методика за определяне на „такса битови отпадъци“	31.12.2027 г.	–	Община Омуртаг	Законосъобразно управление на отпадъците
		Определяне на количеството образувани битови отпадъци на база брой и вместимост на контейнерите на дадено лице или ползвател на услугата, заявило същите в Общината и определяне на таксата на база реалната сума за третирането и обезвреждането му	31.12.2025 г.	–	Община Омуртаг	Законосъобразно управление на отпадъците

№	СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ	ДЕЙНОСТ / МЯРКА	СРОК	ФИНАНСИРАНЕ	ОТГОВОРНА ИНСТИТУЦИЯ	ОЧАКВАН ЕФЕКТ
		Идентифициране и определяне на броя на ползвателите на организирани системи за събиране на отпадъци по райони или квартали	31.12.2025 г.	–	Община Омуртаг	Законосъобразно управление на отпадъците
		Изготвяне на оценка на приложимост на предложените методи в Методиката за определяне на „Такса битови отпадъци“	31.12.2025 г.	–	Община Омуртаг	Законосъобразно управление на отпадъците
		Подпомагане на дейността по управление на отпадъците, чрез превръщане на отпадъците в продукт: при компостиране на растителни отпадъци – продажба на готов компост; при преработка на отпадъците – продажба на рециклируеми отпадъци	31.12.2027 г.	–	Община Омуртаг	Законосъобразно управление на отпадъците
4.	ПРЕДОТВРЯВАНЕ И НАМАЛЯВАНЕ НА НЕГАТИВНИТЕ ВЪЗДЕЙСТВИЯ ВЪРХУ ПОЧВАТА					
4.1.	Предотвратяване и намаляване на риска от стари замърсявания с отпадъци	Предаване за окончателно обезвреждане и почистване на складове, съдържащи УОЗ – пестициди и други препарати за растителна защита (ПРЗ)	2020 - 2027	ПУДООС (държавен бюджет) чрез програми за сътрудничество	Община Омуртаг ПУДООС	Екологосъобразно управление на отпадъци от ПРЗ. Предотвратяване и отстраняване на негативните въздействия върху компонентите на ОС
4.2.	Максимално ограничаване промяна предназначението на плодородните земи за неземеделски цели	Стриктно спазване на процедурите по промяна предназначението на земеделските земи или гори и земи от горския фонд съобразно нормативните изисквания	Постоянен	–	Община Омуртаг	Устойчиво ползване на почвите

№	СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ	ДЕЙНОСТ / МЯРКА	СРОК	ФИНАНСИРАНЕ	ОТГОВОРНА ИНСТИТУЦИЯ	ОЧАКВАН ЕФЕКТ
4.3.	Запазване и възстановяване на почвеното плодородие на установени нарушени терени.	Изпълнение на проекти за рекултивация на нарушени терени – общинска собственост	31.12.2027 г.	Общински бюджет, Отчисления по чл. 64 от ЗУО, Частни инвестиции	Община Омуртаг	Възстановяване на нарушени терени, възстановяване на ландшафт. Намаляване замърсяване на почви и води
4.4.	Прилагане на добрите земеделски практики и „биологично” производство в земеделието.	Изготвяне на Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите на територията на община Омуртаг (след разработването и приемането на Национална и областни програми)	31.12.2027 г.	–	Община Омуртаг	Устойчиво ползване на почвите
5.	ОПАЗВАНЕ И ПОДДЪРЖАНЕ НА БИОЛОГИЧНОТО РАЗНООБРАЗИЕ					
5.1.	Осигуряване на условия за устойчиво ползване на биологичните ресурси.	Изготвяне на годишни справки за издадените разрешителни за ползване на лечебни растения, вкл. по видове и количества	Ежегодно	–	Община Омуртаг	Съхранение на биоразнообразието в общината
		Да се изгради система за наблюдение и оценка на ресурса лечебни растения от земи общинска собственост по отношение състоянието и ползването им	2027	Общински бюджет, Фондове на ЕС	Община Омуртаг	Съхранение на биоразнообразието в общината
		Проучване на възможности за финансиране на проекти за опазване и подобряване на биоразнообразието в общината	2027	–	Община Омуртаг	Съхранение на биоразнообразието в общината
		Участие в мониторинга на запазване на биоразнообразието	2027	Общински бюджет, държавен бюджет, Фондове на ЕС, донорски програми, НПО	Община Омуртаг, ИАОС, РИОСВ, ДГС – Омуртаг	Съхранение на биоразнообразието в общината

№	СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ	ДЕЙНОСТ / МЯРКА	СРОК	ФИНАНСИРАНЕ	ОТГОВОРНА ИНСТИТУЦИЯ	ОЧАКВАН ЕФЕКТ
5.2.	Спазване на ограниченията за извършване на дейности, застрашаващи предмета и целите на опазване в защитените зони и територии.	Стриктно спазване режима на дейности в защитетните зони в общината, обявени по Натура 2000	Постоянен	—	Община Омуртаг	Съхранение на биоразнообразието в общината
5.3.	Съхраняване, укрепване и опазване на екосистемите в защитените територии.	Осигуряване на възможност за подаване на сигнали от граждани свързани с нарушения на забраните в защитените зони, сигнали за бедстващи животни и птици на територията на общината както и за подаване на предложения за развитие и опазване на биоразнообразието	Постоянен	—	Община Омуртаг	Съхранение на биоразнообразието в общината
5.4.	Контрол върху замърсяването с битови, строителни и производствени отпадъци.		Постоянен	—	Община Омуртаг	Съхранение на биоразнообразието в общината
6.	НАМАЛЯВАНЕ ШУМОВОТО ЗАМЪРСЯВАНЕ					
6.1.	Намаляване шумовото замърсяване в населените места от стопански обекти.	Контрол за спазване на правилата и нормите за изпълнение на строежите по отношение на шума, излъчван по време на строителство.	Постоянен	—	Община Омуртаг	Намаляване на шумовото натоварване
		Определяне на времеви графици за работа на заведения за обществено хранене, на фирмите, занимаващи се с ремонтни дейности, товаро-разтоварни работи и др.	Постоянен	—	Община Омуртаг	Намаляване на шумовото натоварване

№	СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ	ДЕЙНОСТ / МЯРКА	СРОК	ФИНАНСИРАНЕ	ОТГОВОРНА ИНСТИТУЦИЯ	ОЧАКВАН ЕФЕКТ
6.2.	Намаляване шумовото замърсяване, предизвикано от транспорта.	Въвеждане на ограничения или забрани за преминаване на МПС по пътните артерии в териториите на обекти, подлежащи на усилена шумозащита – здравни и учебни заведения, паркове.	Постоянен	–	Община Омуртаг	Намаляване на шумовото натоварване
		Изграждане, рехабилитация и поддържане на пътната и уличната инфраструктура в общината	Постоянен	Общински бюджет	Община Омуртаг	Цялостно подобряване на жизнената среда и повишаване качеството на живот на хората
		Осигуряване на максималната пропускателна способност на основните улици (чрез ограничения за паркиране и др.)	Постоянен	–	Община Омуртаг	
7.	ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ					
7.1.	Поддържане и подобряване на зелената система на общината	Поетапно предприемане на действия за обогатяване на растителността в кварталите, междублоковите пространства, промишлените зони и малките населени места	Постоянен	Общински бюджет	Община Омуртаг	Цялостно подобряване на жизнената среда и повишаване качеството на живот на хората (вкл. намаляване нивата на шум и прах в жилищните зони и зоните за отдих)
		Поддържане на изградените зелени площи и паркове	Постоянен	Общински бюджет	Община Омуртаг	
		Ежегодна оценка на състоянието на дърветата по главни улици, паркове и места с голяма посещаемост	Постоянен	Общински бюджет	Община Омуртаг	

№	СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ	ДЕЙНОСТ / МЯРКА	СРОК	ФИНАНСИРАНЕ	ОТГОВОРНА ИНСТИТУЦИЯ	ОЧАКВАН ЕФЕКТ
8. ПОЛИТИКА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА						
8.1.	Прилагане на превантивните инструменти за недопускане на замърсяване и увреждане на околната среда	Прилагане на: ОВОС, ЕО, Разрешителни режими, ISO 14000, EMAS. Провеждане на зелени обществени поръчки за доставки, услуги, строителство и др.	Постоянен	–	Община Омуртаг	Предотвратяване на вредното въздействие върху компоненти и фактори на ОС
9. ИНФОРМИРАНост И АНГАЖИРАНОСТ НА ГРАЖДАНИТЕ						
9.1.	Запознаване на населението с най-актуалните насоки в сферата на опазването на околната среда, с акцент върху значимите за общината проблеми.	Създаване и поддържане на организирана база данни на интернет страницата на общината с актуална информация относно опазването на околната среда (вкл. резултати от мониторинг и др. дейности по компоненти на ОС, планове, програми, проекти, разрешителни режими, регистри, заповеди, обяви и др.)	2021	Общински бюджет	Община Омуртаг	Информирание на широката общественост по въпросите на ООС
		Ежегодно организиране на информационни кампании за опазване на околната среда	2020 – 2027	Общински бюджет, Частни инвестиции	Община Омуртаг, Организации по оползотворяване на отпадъци, НПО	Повишаване на обществената култура и съзнание по проблемите на околната среда.
9.2.	Обществена ангажираност	Провеждане на „Дни на екологията“ или на други инициативи за отбелязване на световни и международни дни, свързани с опазването на околната среда.	2020 – 2027	Общински бюджет, Държавен бюджет, Частни инвестиции	Община Омуртаг, РИОСВ, Организации по оползотворяване на отпадъци, НПО	

№	СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ	ДЕЙНОСТ / МЯРКА	СРОК	ФИНАНСИРАНЕ	ОТГОВОРНА ИНСТИТУЦИЯ	ОЧАКВАН ЕФЕКТ
		Оказване на съдействие при подготовка на проекти по опазване на околната среда на НПО, читалища, учебни заведения различни фирми и организации	2020 – 2027	–	Община Омуртаг	Реализиране на екологични проекти в общината
		Осигуряване на публично участие в планове и програми, свързани с околната среда	2020 – 2027	–	Община Омуртаг	Привличане на обществеността в процеса на вземане на решения и съставяне на екологична политика.

6. ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОГРАМАТА

6.1. МОНИТОРИНГ, КОНТРОЛ, ОЦЕНКА И АКТУАЛИЗАЦИЯ НА ПРОГРАМАТА

Наблюдение на Програмата

Общинската Програма за опазване на околната среда е отворен документ, който периодично може да бъде актуализиран и/или допълван.

За всеки стратегически или планов документ, каквато е Програмата за опазване на околната среда на община Омуртаг, е важно не само да бъде разработен в съответствие с методологията на стратегическото планиране, нормативните изисквания и указанията на министъра на околната среда и водите, но и да бъде реализиран съобразно предварително поставените цели, срокове и ресурси. Поради това наблюдението и отчитането (ежегодно) на изпълнението на Програмата за опазване на околната среда на Община Омуртаг са ключови етапи от цялостния процес на планиране, с оглед навременно предприемане на действия за преодоляване на възникващи проблеми при реализацията на мерките и постигане на програмните цели, а при необходимост – предприемане на действия за актуализация.

Наблюдението на ОПООС ще се извършва с оглед постигането на ефективност и ефикасност от изпълнението ѝ. Предметът на наблюдение включва изпълнението на целите и приоритетите на Програмата, организацията и методите на изпълнение, прилагани от съответните административни структури, организациите и юридическите лица, участващи в изпълнението им. Наблюдението е важен елемент, който позволява да се засили или намали активността в конкретна насока, да се предприемат коригиращи действия, ако напредъкът е неудовлетворителен или ако условията се изменят.

Необходимостта от прилагане на система за наблюдение/мониторинг на общинската Програма за опазване на околната среда е предвидена като изискване в ЗООС. Съгласно чл. 79, ал. 5 от закона, кметът на общината ежегодно внася в общинския съвет отчет за изпълнението на програмата за околна среда, а при необходимост – и предложения за нейното допълване и актуализиране.

Системата за оценка на резултатите от изпълнението на програмата включва действия, които да осигурят необходимата информация за ежегодни оценки на степента на изпълнение на целите ѝ, както и механизъм за анализ на причините за проблеми при изпълнението им и за актуализация на програмата при необходимост.

Системата за отчет и контрол на изпълнението на Програмата за опазване на околната среда на община Омуртаг 2020 – 2027 г. представлява система на текущо наблюдение (мониторинг) чрез събиране на информация за изпълнението на отделните мерки, заложи в нея и отчет за степента на тяхното изпълнение. От съществено значение е да се гарантира, че информацията е събрана по един организиран и планиран начин и през редовни интервали. Осъществяването на контрол за изпълнение на програмните мерки и достигане целите на програмата означава да има определени органи, пред които се отчита това изпълнение и които имат компетенциите да одобряват коригиращи действия при необходимост от актуализация на програмата.

Информация за напредъка за изпълнение на мерките от Програмата ще се събира от съответните институции и организации, които са посочени като водещи за изпълнението на съответната мярка. Информацията, свързана с текущото наблюдение на изпълнението на всички мерки от Програмата ще се събира и обобщава ежегодно от дирекция „Устройство на територията, строителство и контрол“ на община Омуртаг. За целите на системата за отчет и контрол на изпълнението на мерките на Програмата, Дирекцията ежегодно ще систематизира и обобщава в отчет до Общински съвет – Омуртаг напредъка по изпълнение на мерките до края на месец март на годината, следваща отчетната година.

Наблюдението, както и изпълнението на програмата е отговорност на Кмета на община Омуртаг, който осъществява тези си задължения посредством служителите на дирекция „Устройство на територията, строителство и контрол“. В процеса на наблюдение общинска администрация Омуртаг осигурява спазването на принципите за партньорство, публичност и прозрачност.

Система за оценка на резултатите на Програмата

Оценката на резултатите от изпълнението на Програмата ще бъде фокусирана към събирането, съпоставянето и анализирането на информация през определен период от време за постигането на целите на Програмата чрез текущите и целевите количествени или качествени индикатори, определени за програмните цели. Още в началния етап на изпълнението на Програмата, община Омуртаг трябва да има яснота за конкретния източник и начина и графика на предоставяне на ежегодната информация за оценка на напредъка на изпълнение на програмните цели.

Оценката включва информация от наблюдението и от други източници на ефектите от предприетите действия и на резултатите от тях. Извършването на оценката ще осигури на управлението механизми на контрол чрез информация за разходите и за резултатите. Оценката дава възможност да се проследи ефектът от планираните и реализираните дейности. Информация за оценката следва да се предостави по подходящ начин на обществеността, като по този начин се представят пред хората проблемите, планираните инициативи и най-вече напредъка по постигането на визията и главната стратегическа цел.

Организиране изпълнението на конкретните мерки и дейности, които водят до постигане на планираните цели и действия на Програмата, са задължение на дирекция „Устройство на територията, строителство и контрол“ в община Омуртаг. Служители на дирекция „Устройство на територията, строителство и контрол“ са отговорни за проследяване изпълнението на мерките, включени в Програмата, като едновременно с това следят за спазването на определените конкретни срокове.

Оперативните дейности, свързани с отчетността, организацията и координацията с други структури (в и извън Общината), имащи отношение към изпълнението и контрола на програмата, ще се изпълняват от длъжности лица в дирекция „Устройство на територията, строителство и контрол“.

Актуализация и допълване

Член 79, ал. 5 ЗООС регламентира, че общинските програми за опазване на околната среда могат да бъдат допълвани и актуализирани при необходимост.

Необходимост от актуализацията на Програмата за опазване на околната среда на община Омуртаг може да възникне основно по следните причини:

- в резултат от въздействието на „външни” фактори, свързани с промени в изискванията на европейското и българското законодателство, които налагат промяна в заложените стратегически и програмни цели в областта на опазването на околната среда и в съответните програмни мерки;
- поради неизпълнение или значително изоставане в изпълнението на програмните мерки;
- при констатации за отклонение в набелязаните цели, въпреки изпълнението на основните пакети от приоритетни мерки, което налага прилагането на допълнителни мерки към вече приетите или вместо някои от приетите мерки, които не дават очаквания предварително резултат;
- изменение и/или актуализация на планове и програми на община Омуртаг, свързани с опазване на околната среда – Програма за управление на отпадъците, Общински план за развитие, Общинска програма за енергийна ефективност и др.

Предвид гореизложеното, след актуализацията на всяка една от горепосочените програми (планове) мерките, включени в плана за действие към Програмата за опазване на околната среда на община Омуртаг е възможно да претърпят промени, като минимум във времевия график на реализирането им.

При необходимост от актуализация на Общинската програма за опазване на околната среда на община Омуртаг дирекция „Устройство на територията, строителство и контрол” на общината ще организира и възложи разработването на същата. Актуализацията на Програмата трябва да премине на процедури на обществени консултации и да се приложи законодателството за екологична оценка на планове и програми, и едва след приключването им да се приеме от Общински съвет – Омуртаг.

Измененията, допълненията и актуализацията на Общинската програма за опазване на околната среда се приемат от Общински съвет – Омуртаг по предложение на Кмета на Общината.

6.2. КРИТЕРИИ ЗА КОНТРОЛ ПО ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОГРАМАТА

В съответствие с изискванията на чл. 79, ал. 5 от Закона за опазване на околната среда кметът на общината ежегодно внася в Общински съвет отчет за изпълнението на програмата, а при необходимост – и предложения за нейното допълване и актуализиране. Отчетът ще се изготвя и внася в Общинския съвет до 31 март всяка година, като в него ще се отбелязват постиженията и слабостите при изпълнението на програмата, които стават достояние и на обществеността чрез публикуването им на интернет страницата на Община Омуртаг и по друг подходящ начин.

Контролът по изпълнението на общинската програма за опазване на околната среда се осъществява от Общински съвет (чл. 79, ал. 4 ЗООС).

Съгласно *Правилника за организацията и дейността на Общински съвет – Омуртаг и неговите комисии и взаимодействието му с общинската администрация*, приет с Решение № 3 по Протокол № 2 от 28.11.2019 г., към Общински съвет – Омуртаг за мандат 2019 – 2023 г., за подпомагане на дейността му, са сформирани и функционират постоянни и временни комисии. Комисиите, които имат пряко

отношение към приемането и прилагането на Програмата за опазване на околната среда на община Омуртаг са:

- ПК по „Инвестиционна политика, програми и проекти, обществени поръчки, енергийна ефективност и екология”;
- ВК – образува се по конкретния повод, за проучване на отделни въпроси и за провеждане на анкети.

Информирание на РИОСВ

Екземпляр от годишния отчет на Програмата за опазване на околната среда на община Омуртаг се представя за информация в РИОСВ – Шумен.

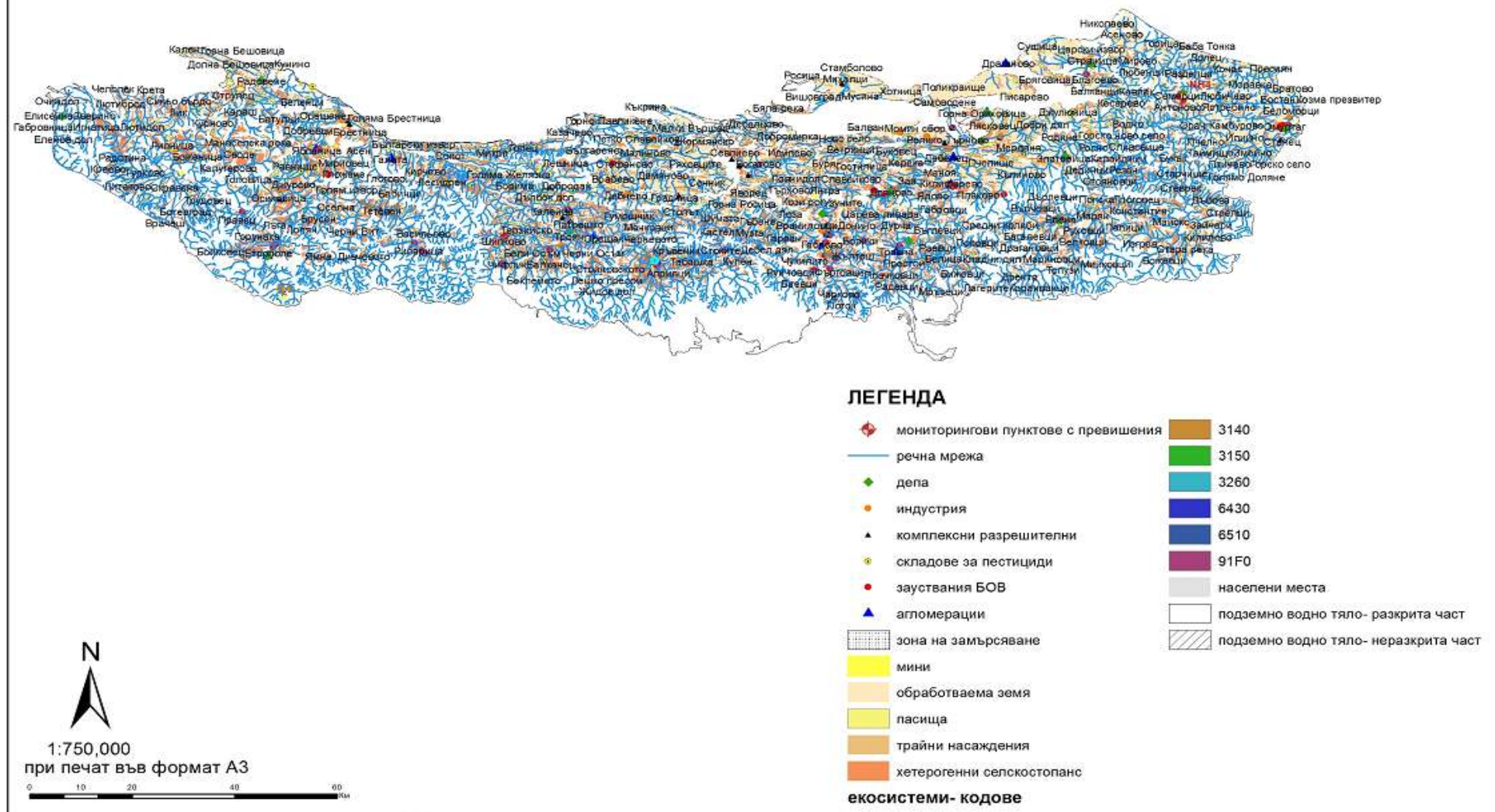
Информирание на обществеността за изпълнението на програмата

Информация за изпълнението на Програма за опазване на околната среда на община Омуртаг под формата на годишен отчет ще се публикува ежегодно на интернет страницата на общината.

7. ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

1. Общински план за развитие на община Омуртаг (2014 – 2020 г.);
2. Програма за управление на отпадъците на община Омуртаг (2015 – 2020 г.);
3. Програма за развиване на система за разделно събиране на отпадъци от опаковки в цветни контейнери на територията на община Омуртаг за 2017 – 2019 г.;
4. Общинска програма за енергийна ефективност на община Омуртаг (2020 – 2030 г.);
5. Областна стратегия за развитие на област Търговище (2014 – 2020 г.);
6. Национални стратегически и програмни документи по околна среда;
7. Регионални доклади за състоянието на околната среда (2015 – 2019 г.) на РИОСВ-Шумен;
8. Национален доклад за състоянието и опазването на околната среда в Р България за 2017 г.;
9. План за управление на речните басейни в Дунавски район за басейново управление (ДРБУ) 2016 – 2021 г.;
10. План за управление на речните басейни в Черноморски район за басейново управление (ЧРБУ) 2016 – 2021 г.;
11. Анализ за състоянието на повърхностните водни тела, разположени на територията на ДРБУ за периода 2017 – 2018 г., по отделни елементи за качество;
12. Доклад за състоянието на подземните води на територията на ДРБУ през 2018 г.;
13. Горскостопански план на горите на община Омуртаг от 2016 г.;
14. Доклад към 31.12.2019 г. на Държавна агенция „Безопасност на движението по пътищата”;
15. НСИ;
16. ГРАО;
17. „Хидрологичен справочник на реките в НР България”;
18. <https://www.moew.government.bg>;
19. <http://eea.government.bg>

Естествени характеристики на подземно водно тяло "Карстови води в Централния Балкан" с код BG1G0000TJK045

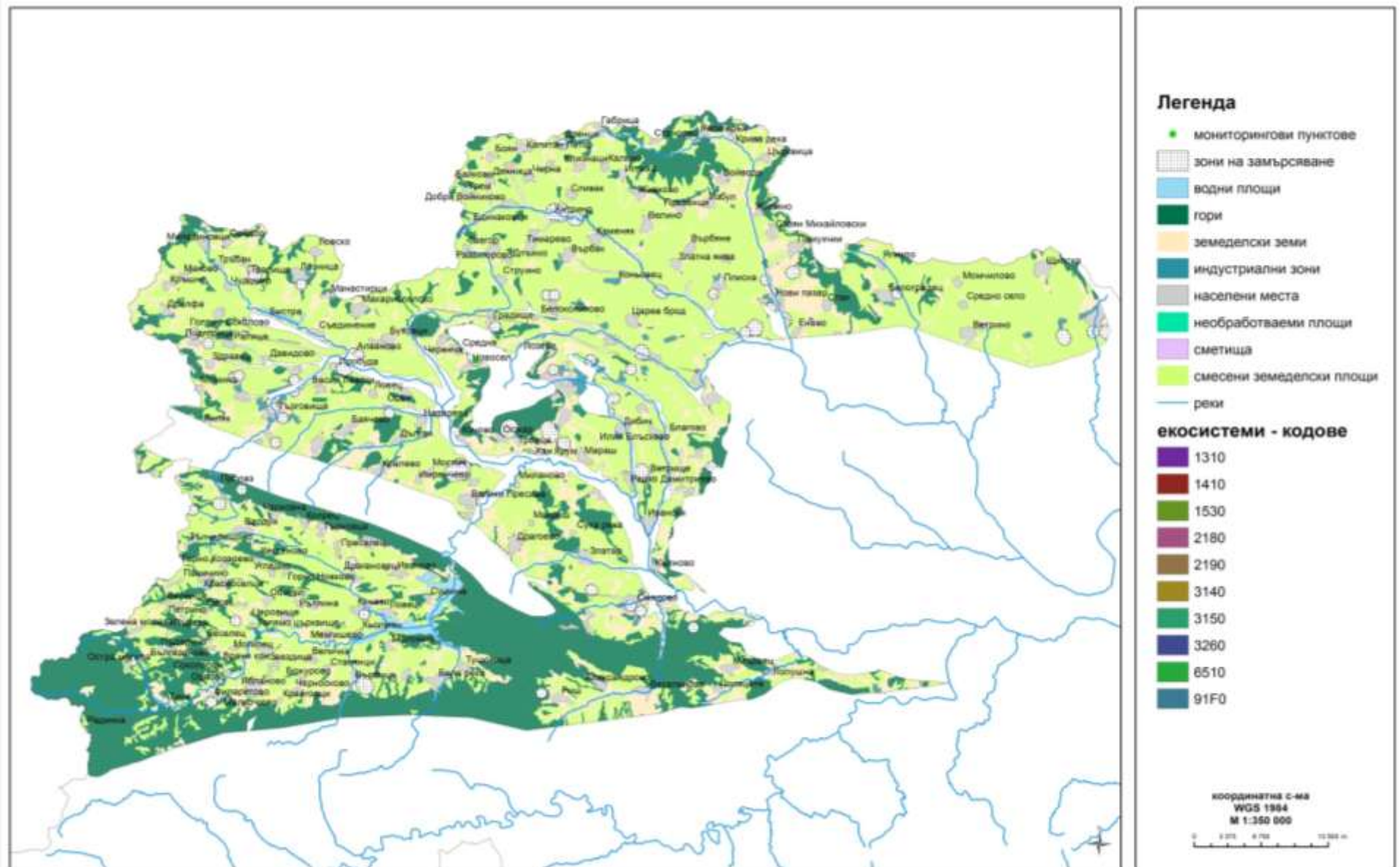
МОСВ

БАСЕЙНОВА ДИРЕКЦИЯ "ДУНАВСКИ РАЙОН"

Карта 1.2.2.2-1.

Естествени характеристики на подземни водни тела - K1NB

гр. Варна 9000, ул. „Александър Дюбич“ №33, тел. 052/ 631 447, факс: 052/631 448, ел. поща: bvdvarna@bavd.org

Карта 1.2.2.2-2.